SAYI:10 NİSAN 1988 1000(KDV'li)

CIA GÖZÜYLE TÜRKİYE

TOPLUMSAL KURTULUŞ

TEORİK-PRATİK SOSYALİST DERGİ

Sosyalizmin Partisi İçin • Haluk Yurtsever

Daha Tutarlı Daha Kararlı Bir Devrimci Hareket İçin • Ç. Can

içindekiler

Kapak: **Bilgesu ERENUS'un Fransa'da Fransızca sergilenen misafir oyunu afişi. Shelomo SADAK** tarafından yapılmıştır.

Sahibi: Dönem Yayıncılık AŞ Y.K. Başkanı
Bilgesu Erenus
Yazışleri Müdürü
Felemez Ak
Genel Yayın Yönetmeni
İlhan Akalın
İşletme Müdürü
Hasan Akgüç

MERKEZ: Konur Sok. 73/9 Ankara Tel. 125 93 78 ● **İstanbul Büro**: Cemal Nadir Sok Akşam Han Kat 2 Cağaloğlu TEL: 512 73 93
AVRUPA TEMSİLCİSİ: Haluk Yurtsever, Postfach 7 10825 5000 KÖLN 71 B. Almanya Tel: 70 36 72
DANİMARKA İrtibat Bürosu: Fadıl Ölmez, Bellingevej 128/B 5250 ODENSE SV Tel: 96 15 62
BASKI: MAYA MATBAACILIK YAYINCILIK LTD. ŞTİ TEL: 125 25 95 ● **DAĞITIM**: HÜRRİYET Holding AŞ ● **DİZGİ**: Gül ve Gül

ABONE KOŞULLARI: Yurtiçi Yıllık 10.000 TL Posta Çeki No. 28 155-7
Yurtdışı Yıllık 50 DM Dönem Yayıncılık AŞ Döviz Tevdiat Hesap No. 1380 İŞ Bankası Akay Şubesi
(Yurtdışı aboneleri ederi İŞ Bankası ya da muhabir banka şubeleri aracılığı ile gönderilmelidir)

28 Mart 1988

Bu sayımız

Bu sayımıza, geç kalmış teşekkürümüzü kaydederek başlamak istiyorum. Köln ve Hamburg'daki okuyucularımız, Avrupa temsilcimiz Haluk Yurtsever eliyle bize önemli miktarda bağışta bulundular. Bağışa katılanlar arasında, avukat Sigrid Töpfer'in başkanı olduğu dernek de var.

Avrupa'dan aldığımız bilgilere göre, bazı yerlerde değişik fiyatlarla satılıyormuş. Dergimizin yurt dışı satış fiyatı 5 DM.dır. Dergimizin hangi koşullarla, bu tür satıcılara ulaştığını bilmiyoruz, bu tür olaylara tanık olan okuyucularımızın bize bilgi göndermelerini bekliyoruz.

Yurt dışından, yurt içinden ve cezaevlerinden çok sayıda mektup ve yazı alıyoruz. Mektupları tek tek cevaplayamıyoruz, bu yüzden anlayış bekliyoruz. Çok yararlandığımızı belirtiyor ve devamını bekliyoruz. Yazıları ise uzunluğundan dolayı yayımlayamıyoruz. Gönderilecek yazıların 3.5 daktilo sayfasını geçmemesini rica ediyoruz. Cezaevi el yazımı ile de 3.5 sayfa olmalı. Sıcak ilgiye teşekkür ediyor ve gururlanıyoruz.

Geçen sayımızın arka kapak yazısında gördüğümüz bağlantı eksikliğini gidermek için eklemek gereği duydum. Sayın Şiar Yalçın, Maliye Nazırı Mehmet Cavit'in oğludur. Mehmet Cavit'in asılmasından sonra Şiar Yalçın'ı Hüseyin Cahit Yalçın büyüttüğü için onun soyadını almıştır. Geçen sayıya ilişkin bir de düzeltmemiz var. Aysel Zehir'le ilgili çağrıda, Mehmet Fatih Öktülmüş'ün adı Mehmet Ali olarak yazılmış. Ayrıca Aysel Zehir, açlık grevinin 62. gününde bilincini yitirmiştir. Bir okuyucumuz telefonla uyardı, düzeltiyoruz.

Diyarbakır Askeri Cezaevindeki açlık direnişini ölüme kadar sürdüren M.Emin Yavuz'un ailesiyle bir okuyucumuz görüştü ve fotoğraf çekti. Okuyucumuzun dergimize gönderdiği röportajı fotoğraflarla birlikte yayımlıyoruz.

Sayın Mihri Belli ile yurtdışında hazırlanan soru-cevap, elimize geç ulaştığı için, bu sayımızda yer alamadı. Oldukça uzun bu söyleşiyi gelecek sayıda yayımlayacağımızı umuyorum. Söyleşiyi bize ulaştıran Selim Gürsel'e teşekkür ediyorum.

Ülkemizde anti-amerikan mücadele, 1960'lı yıllarda başlatıldı. Gençliğin başlattığı bu mücadele, şimdilerde hatırlanmıyor. Biz, önemli görüyoruz. Öneminin günümüzde giderek arttığını göstermek durumundayız. Umursanmayan yeni planlara dikkat çekmenin ötesinde, sürekli gündemde tutmanın yararına inanıyoruz. Yalçın Küçük'ün bu konudaki yazısını önemli bulacağınızı umuyorum.

Parti konusundaki tartışmalara, Haluk Yurtsever de katıldı. Son anda elimize ulaşan yazıyı bu sayımıza aldık. Tartışmanın giderek yoğunlaşması dileğimizdir.

Geçen sayımızın arka kapak konusuna ilişkin, Hüsnü Öndül'ün yazısının diğer konuları da kapsayarak süreceğini umuyoruz. Kemalist dönemin siyasal davalarının takipçisi olmak, günümüzde kaçınılmazdır.

Dönem Yayıncılık tarafından yayına hazırlanmakta olan Osman Devrez'in "Sosyalist Hareket ve Halkçılık" adlı çalışmasına Ç. Can uzun sunuş yazısı yazdı. Ç. Can'ın sunuşunun bir bölümünü yayımlıyoruz.

Mehmet Deniz, "Acilciler" davasından hükümlü olarak Diyarbakır Cezaevinde yatıyor. Cezaevinin zor şartlarına rağmen hazırladığı "Geçmişten Geleceğe Filistin Sorunu" başlıklı inceleme yazısını bize ulaştırdı; bu sayımızda yayımlıyoruz.

Bu sayımızı, künyedeki değişikliği belirterek bitiriyorum. Yazıişleri Müdürü'müz Orhan Gökdemir, Nisan ayında askere gidiyor. Felemez Ak, Yazıişleri Müdürü'müz oldu. Felemez Ak, Mardin doğumlu. Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi mezunu. Bu sayımızda Felemez Ak'ın bir yazısı da yer alıyor. Başarı diliyoruz.

1 MAYIS'A İŞÇİLER SAHİP ÇIKMALI

Erhan Tezgör

Sekiz saatlik işgünü hakkını almaya yönelik mücadelenin ürünü olan 1 Mayıs, vahşi kapitalizmin Amerika'sında doğmuştu. Chicago' lu dört yiğit işçinin idamının üzerinden yüz yıl geçti. Yüzyıl boyunca 1 Mayıs, bir kut lama günü, bir dayanışma ve birlik günü olmuştur. Dünyanın dört bir bucağında.

Bu özelliğiyle, 1 Mayıs, dinsel bayramlar bir yana, en eski bayramlar arasında. Öte yandan, yılbaşı kutlamalarıyla birlikte bütün dünyadaki en yaygın kutlama günü.

Türkiye'de ise eskiden resmen bayramdı; "bahar bayramı" denip bir gün tatil yapılırdı. Eylül Döneminde, tatil günü işçi gününe dönüşüyor diye, tatil de yasaklandı.

Eylül darbesinin ağırlığı altındaki Türkiye solu, yıllarca, 1 Mayıs"ı açık ve kitlesel olarak kutlayamadı. Sosyalistler için 1 Mayıs güzel bir gelenektir. Her yerde ve her durumda kutlanır. Hapisanede, hastanede, kırda, kentte, evde. O tür 1 Mayıs kutlamalarını kastetmiyorum; onları engellemeye hiçbir güç yetmez. Ama açık toplantılar yapılamadı.

Açıkça ve kitlesel olarak ilk Eylül sonrası 1 Mayıs geçen yıl gerçekleşti. İstanbul'daki "Merhaba 1 Mayıs 1987" toplantısı, sosyalistlerin girişimiyle ve bazı ilerici sendikaların desteğiyle, bütün korku yayma ve engelleme çabalarını boşa çıkaran önemli bir yeniden başlangıç oldu. İşçilerin kenti İstanbul'da, pek çok işçi ile ilerici ve sosyalist aydının seslerini yükselttiği bir kutlama yapıldı. Ciddi ve olumlu yankılar sağlandı. Hatta, Dönem Yayıncılık tarafından yayımlanan bu konudaki kitapçıkta da belirtildiği gibi, "Türkiye'de gözü ve gönlüyle iktidar hedefine yönelmiş bir sosyalist muhalefet odağının gelişmekte olduğunu dosta düşmana gösteren bir eylem olan 1 Mayıs 1987 için, son olarak bir şey söylemek gerekirse, yeni bir dönemin müjdecisidir, demek yeterli olur."

Gerçekten, 1 Mayıs 1987, yeni bir dönemin işaretlerinden biri oldu. Önemli bir işlevi yerine getirdi.

Ancak, o toplantıda da söylemiştim: Bundan böyle, daha geniş kitleselliğe ulaşan kutlamalar gerekir ve insiyatifi de işin ilk sahipleri almak durumundadır. İşçiler ve onların ilerici sendikaları, bayramlarına sahip çıkmalıdırlar. "İşçinin, emekçinin bayramı" olan 1 Mayıs, onların eliyle örgütlenmelidir. 1 Mayıs işçi sınıfının örgütlülüğünün bayramıdır.

Bir zamanlar Türkiye'de, yılda 364 gün işçi sınıfını burjuvazinin peşine takmanın eylemi ve eylemsizliği içinde olup 1 Mayıs günlerinde "yaşasın işçi sınıfı" diye ortalığa dökülmenin aldatıcılığı haklı olarak eleştirilmişti. Bugün o noktadan farklı bir yerdeyiz. Bugün, ilericiler ve devrimciler için, inat etmek her zamankinden daha önemlidir. İnat etmek kadar inadımızı herkese göstermek de önemlidir. İnadımızı göstereceğimiz bir vesiledir 1 Mayıs. Hem bir bayram ve dayanışma, hem bir inanç ve inat tazeleme günüdür. dünya işçi sınıfı ve devrimcileri, 1 Mayıs günü yeryüzünün bütün kıtalarında birlikte soluk alıp verirler.Birlik ve güç gösterisinde bulunurlar. İşin ilk ve asıl sahipleri de bu gösterilerin öncüsü ve örgütleyicisidir.

Türkiye'de 1 Mayıs'lar, geçen yılki toplantı ile 12 Eylül'ü geride bırakmıştır. Bu önemli bir adımdır. Bundan sonraki adım, doğrudan işçilerin ve onların örgütlerinin düzenleyeceği, daha büyük 1 Mayıs gösterileridir. Bu adımın da atılmasına yardımcı olmak ise bütün ilerici ve devrimcilerin görevidir.

EYLÜLİST REJİMİN KURULUŞU

I

MUHALEFET DENİNCE İNÖNÜ

Profesör Erdal İnönü'nün umulmayan bir zamanda SHP Genel Başkanlığı ve politikadan ayrıldığını açıklaması, eylülist rejimin dayanaklarından birisi konusunda hiçbir kuşku bırakmadı. İş çevreleri ve bunlara bağlı olarak Turgut Özal, her türlü görüntüyü bir kenara bırakarak ve büyük bir telaşla, Erdal İnönü'nün görevine dönmesi için çağrılar çıkardılar, yalvarmaya başladılar ve sonunda İnönü'nün tekrar yerini almasını başaranlar arasına girdiler.

Özal'a birinci hükümetini, siyasal acemiliği ve ne yapmak istediğini bilmezlikle MGK Başkanı Kenan Evren hediye etti. İnönü'nün seçime girmesini önlemeye gücü yeten Evren ve arkadaşları, Özal'ın isminin duyulup yayılmasına yol açan kararsızlıkları ve en son anda rejimin muhalifi durumuna gelmesini sağlayan acemi televizyon programı ile yapılan sayımdan Özal'ın sayı ile galip çıkmasını sağladılar. Aradan geçen dört yılda, Özal, eksik bir sayımla hükümeti elde ettiğini unutturabildi; çünkü herkes unutmak istiyordu.

Evren'e Sadakat ve Özal'a Meşruiyet

Veto edilmesinden sonra tekrar SODEP'in başına geçince Evren tarafından kabul edilmeyi "şükran" duygularıyla dile getiren Profesör İnönü, gerek SODEP'te ve gerekse SHP içinde eylül rejimine bağlı olmayı ve Evren'e şükran ifade etmeyi önemli bir politika bildi ve bu politika ile Özal hükümetinin meşruiyetinin dayanağı haline geldiğini bir türlü bilemedi.

SHP'yi kendisini veto eden Evren'i hep memnun eden bir çizgide tutmayı temel politika sayan eski profesör, 1987 yılında ilkel kabileler için bile fazla kaba görünen bir seçim yasasıyla seçime girmeyi, Demirel ve Ecevit'in boykot önerilerini hiç dinlemeden kabul ederek, Turgut Özal'ın bir dönem daha hükümete başkanlık etmesini garantiledi. Turgut Özal, İnönü'nün bu lütfunu unutmadığını, eski profesörün istifasından sonra sergilediği telaş ile gösterdi.

Özal'ın destekçisi ve eylül rejiminin yıldız tekeli Şarık Tara'nın Erdal İnönü'nün politikayı bırakmasını istikrarın sona ermesi olarak nitelemesi son derece öğretici oldu. Gerçekten de eylülizmin devamı, Turgut Özal'dan daha çok SHP liderine dayanıyordu.

Tekeller ve politikacıları, CHP ve ardılı bir partinin başına Erdal İnönü kadar tutarlı sağcı bir politikacının gelemeyeceğinin bilincinde görünüyordu. Erdal İnönü ile Turgut Özal, birlikte, Türkiye politikasını iki parti sistemine oturtmanın da ötesinde, kendi partilerini partisizleştirerek Türkiye politikasını, Amerika Birleşik Devletleri veya Britanya'da olduğu gibi medüz siyasal örgütlerle yönetmeyi uygulayabilen iki çapsız ve pırıltısız üniversite öğretim üyesi ve eski bürokratlar. Çapsızlıkları, inançsızlıkları ile partiye benzemeyen partileri yönetirken birbirlerini tamamlıyorlar.

SHP Bir Medüz'dür

Erdal İnönü'nün istifası, SHP'nin medüz görüntüsünü açık bir biçimde ortaya çıkardı. Uzaktan parlayan, vücuda değince kaşındıran, ele alınınca şekilsizleşen SHP'nin şansızlıklarından biri de, Parti içinde en sağlıklı ögelerin, Erdal İnönü'ye muhtaç olduklarının ortaya çıkmasıdır. SHP'nin Türkiye'nin devrimci tansiyonu ve geleceğine duyarlı milletvekillerinin denize düşenin yılana sarılması gibi Erdal İnönü'ye bağlı hareket etmeleri ve yeniden göreve gelmesinde baskı uygulamaları, SHP'nin şansızlıklarının başında yer alıyor.

II

KONFEDARASYON DENİNCE TÜRK-İŞ

Eylülizm, Erdal İnönü'den memnundur. Deniz Baykal, müstakbel lider görüntüsünü sürdürerek, Sabah Grubu gazetelerinin birinci sayfasını süslemekten memnundur. Cumhuriyet Gazetesi, bu fırsattan yararlanarak, Türk-İşi devrimcilerin konfederasyonu olarak göstermekten memundur.

Hey Hey Türk-İş Geliyor

Türkiye solculuğunun alfabesi vardır. Türk-İş, AFL-CIO'nun güdümünde bir sendikal konfederasyondur. Amerikan İşçi Hareketi, yıllardır Türk-İş'i kontrol ediyor. AFL-CIO, Amerikan sendikal üstü örgütü, CIA'in kontrolundadır.

Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide, eylülist rejimin bakanlarından biridir. Türk-İş, eylül darbe-

sine bakan vermiştir. Şevket Yılmaz, sıkıyönetim döneminde ve generallerin desteğiyle Türk-İş'in başına gelmiştir. Açıklanan MİT Raporu'nda Şevket Yılmaz'ın MİT'in güvenilir ajanlarından bir olduğu yazılmıştır.

. Kim olduğunu bilmek önemli görünmüyor; ancak Türk-İş yönetiminde MİT'in varlığına ilişkin pek çok işaret ortadadır.Böyle bir Türk-İş, boşluktan yararlanarak Türkiye işçi hareketinin konfederasyonu olarak öne sürülmek isteniyor ve burada da Cumhuriyet, bu işi üstlenmiş görünüyor. DİSK'in CHP'lileştirilmesinde katkıları bulunan Şükran Ketenci, CHP'lileştirildikten sonra mezara gömüldüğü kabul edilen DİSK yerine bir Türk-İş edebiyatı tutturuyor ve sürdürüyor.

Dini Bayramlarda DİSK

15-16 Haziran'da DİSK edebiyatı ve 13 Şubat'ta DİSK edebiyatı yapıldıktan sonra yılın geride kalan bütün günlerinde Türk-İş edebiyatı, eylülizmin yeni ve asıl çizgisini ortaya çıkarıyor. Yılda üçyüz altmış gün gününü gün ettikten sonra yılda iki dini bayramda atalarının mezarına giden dinsiz müslümanlar örneği, rejim, Çocukluk Hastalığı'nın hastalıklı çocuklarını da peşine takarak Türk-İş edebiyatını sürdürüyor. Abdullah Baştürk, genel başkanlık isteyip milletvekilliğine razı olduktan sonra bulutlu havalarda yenden SHP genel başkanlığı hayallerini canlandırıyor. Bu arada DİSK kokteylleri vererek, hiçbir zaman benimsemediği DİSK ilkelerini yılda bir kez de olsa konuşmak imkânını buluyor.

III

AYDIN DENİNCE UZLAŞMACI

Her zaman böyledir; aydın hem sopadan ve hem de havuçtan anlıyor. Sopa Evren'den geldi; şimdi havucu Kahveci dağıtıyor. Son zamanlarda "Adnan Kahveci" adı geçmeyen hiçbir eski solcu sohbeti kalmadı; Kahveci kimine iş buluyor kimine pasaport sağlıor.

"Adnan telefon etti, buluşacağız"

Adnan telefon ediyo7 ve 1987 yılı ortasına kadar pasaport vermediğ solculara, resmi bir temsil görevi için yurt dışına gitmeyi öneriyor. "Kabul". Adnan telefon ediyor, bir salon buluyor. Adnan telefon ediyor, bir dernek kuruluyor.

Akıl da toplumsal ve sınıfsaldır. Bir bölük eski solcu, subayların maaşını artıramayan Adnan Menderes'e göre subay maaşlarını hep yüksek tutabilen Demirel'i akıllı bulduğunu anlata anlata bitiremiyordu. Ekonominin kontrol ettiği artığın büyüdüğünü görmek ve anlamak istemiyordu. Şimdi tekelci rejimde parazitik harcamalara ayrılabilecek artık daha da artmıştır. Özal, Kahveci aracılığıyla eski solcu ve uzlaşabilecek aydınların arpalıklarını artırmayı yeni politika biliyor. Artık var ve arpalık verilebiliyor.

Washington izlenimi:
"ABD, Kürt varlığı
nusunda ısrarlı"

Heyeti Nasiha'da 1402

Richard Schifter, cizmeyi aştı ve Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcısı olmasının verdiği güvenle Erdal İnönü ile İlhan Selçuk'u kontrpiyeye düşürerek kürt azınlığının olduğundan söz etti. Bunun üzerine Türkiye Cumhuriyeti, derhal bir Heyeti-Nasiha oluşturup, Washington'a gönderdi.

Mustafa Kemal Paşa, Samsun'dan Doğu Anadolu'ya geçince ve Kâzım Karabekir Paşa'nın düzenli kuvvetleriyle bir savaşı başlatma hazırlığına girince İstanbul Hükümeti, Doğu'ya daha sonra yeni cumhuriyete genelkurmay başkanı olan Osmanlı Harbiye Nazırı Fevzi Paşa'nın içinde bulunduğu bir nasihat heyetini gönderdi. Turgut Özal ekibi de Amerika Dışişleri Bakan Yardımcısına benzer bir nasihat heyeti göndermeyi uygun buldu. Washington'a Schifter'e nasihat etmeye gönderilen heyette Anayasa Mahkemesi Başkanı, Yargıtay Başkanının yanında 1402 sayılı yasa ile görevinden uzaklaştırılan ve bir ara İnsan Hakları ile ilgilenen Profesör Rona Aybay da vardı.

Strauss Hupe Bilar'da

Aydınların bir bölümü, demokrasi kahramanı Demirel ve muhalefetin sınırının da Erdal İnönü olacağını hesapladı ve Aziz Nesin, Ekin-Bilar'ı bölme işini üstlendi. Şimdi Bilar sinema işini yapmayı tercih ediyor.

Rejim çok memnundur. Bir zamanlar Ekin-Bilar'ın faaliyetlerinden dolayı DGM'de dava açtığını hemen unutuyor ve bu şenliği televizyon haberleri içine alıyor. Amerikan Büyükelçisi Strauss Hupe, yaşının ilerlemişliğine ve yorgunluğuna bakmadan Bilar'ın sinema şenliğinin açılışını şenlendiriyor.

Uzlaşmacı aydınlar ve dev-

rimciler ayrılıyorlar. Eylülizm, aydın, denilince uzlaşmacı olanını seçiyor ve bunun için gerekli ölçüde havuç vermekten çekinmiyor. Uzlaşmayanlara sopa kalıyor.

IV

SOSYALİST PARTİ DENİNCE BURJUVA OLSUN

Doğu Perinçek'in desteğiyle kurulan yeni sosyalist partinin burjuva muhalefetinde kendisine bir yer aradığı belli oldu. 1970 yıllarında Mao'cu harekete katılmış olmanın dışında hiçbir işareti olmayan partinin yeni lideri burjuva muhalefet liderleriyle görüşmeler yaparak işe başladı.

Saçak Grubu tarafından kurulan partinin, diğer burjuva partilerinden hiçbir önemli ayrılığı görülmüyor. MİT Raporu ile popülaritesini artırmasından yararlanarak bazan Anayasa Mahkemesi savcısının açtığı davadan ve bazan da Perinçek'in SHP'yi böleceği konusunda sansasyon basınına ulaştırılan dedikoduları canlı tutarak bu popülariteyi yüksek tutmaya çalışıyor.

Eylülizm, burjuva muhalefeti içinde kalmaya kararlı ve burjuva sosyalizmini temsil eden bir "sosyalist" partiyi istediğini belli etmiştir. Ancak, Perinçek'in öncülük ettiği partinin, şu andaki konjonktürel popülaritesine rağmen bu sınırlar içinde bile etkili olacağı kuşkulu görüanüyor. Son gelişmeler Saçak Grubunun burjuvazi ile bağlarının epeyce güçlü olduğunu da ortaya çıkardı.

Yağcı ve Sargın Davası

TKP Genel Sekreteri Nabi Yağcı ile TİP Genel Sekreteri Nihat Sargın'ın davalarının Nisan ayında başlaması bekleniyor. Perinçek'in sosyalist partisini Anayasa Mahkemesinde savunan avukatların hemen hemen tamamı Yağcı ve Sargın'ı Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde savunacaktır. Bu dava ile eylülizmin Türkiye sosyalist hareketini geriletmek için elinden geleni yapmaktan geri kalmayacağı anlaşılıyor.

Yakında başlayacak olan davanın her açıdan sürprizlerle geçmesini beklemek gerekiyor. TKP Genel Sekreteri ile TİP Genel Sekreteri TİP ve TKP 'nin en az kâğıt üzerinde bağlı göründüğü sınıfsal bakış açısından döndüğünü göstermeyi yeni politika saydılar. Etkileyebildikleri çevreleri, eylülizmi rahatsız edebilecek eylemlerden uzaklaştırmaya ve sınıf mücadelesini unuttukları konusunda eylülizmi inandıran davranışlara yaklaştırmaya çok önem veriyorlar. Sosyalist mücadeleyi sanat, edebiyat, sinema ve tiyatro ile barış ve benzeri güzel kavramlar üzerinde edebi bir mücadele ile sınırlandırmak istiyorlar. Bunlar eylülizmin istekleridir ve böyle davrananlara Kahveci'nin elinden havuç veriliyor.

Ancak iddianeme ilkeldir ve savunmayı, hücuma çevirme zorunluluğunu ortaya çıkarıyor. Bu zorunluluk ve eylülizm teskin etme politikası, çatışmaya başlıyor.

YÖNLENDİRİLMİŞ BASIN OKURLARINI NASIL YÖNLENDİRİYOR?

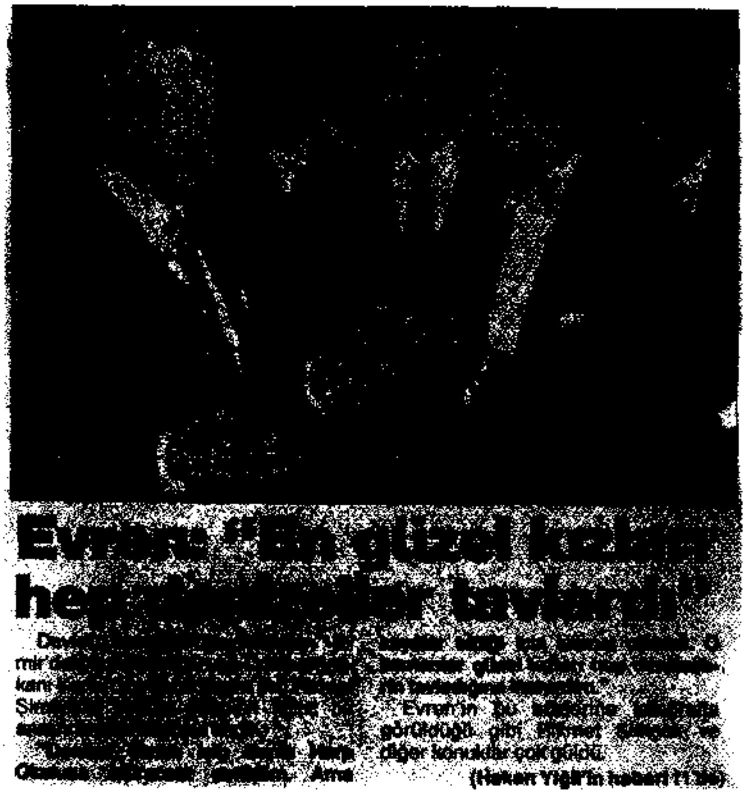
Basının gerçek işlevleri unutuldu gitti. Habercilik hakgetire. Polisin dağıttığı imzasız "Basın Notu" haber kaynağı olarak kullanılır oldu. Kamuoyu araştırmaları adı altında yönlendirmeler sürüyor.

İnönü istifa etti. Bir gün sonra Güneş gazetesi Güneş-Kamoy araştırmasını yayımladı. "SHP tabanı rahatsız"mış. Sağlar'ın sekreterliğini yeterli bimayanlar yüzde 55'miş, vb.

Aynı günlerde bir araştırma da Milliyet'te yer aldı. Mil-Ha araştırmasına göre "İnönü giderse kim lider olmalı?" Araştırma dökümünün altında Metin Toker'in kehaneti yer alıyor: "İnönü ABD başkan adayı olsaydı kaybederdi." Türkiye'de yaşayan enişte Toker, ABD'den ithal kamuoyu araştırmasına bir başka ithal katmak sevdasında. Kimbilir, yakında Küçük Amerika'da başkanlık sistemine geçilebilir. Bu durumda SHP'nin bugünden "Başkan adayı" bulması gerekiyor.

DEVLET BAŞKANLARI BÖYLE KONUŞMAZ

Devlet Başkanı Evren'in Devlet Sanatçısı Prof. Hikmet Şimşek'le bir konser arasında konuşmada deniz subayı olmak istediğini söylediği ve buna gerekçe olarak da "en güzel kızları hep denizciler tavlardı" dediği haber olarak yer aldı. Daha sonra da yalanlanmadı.

"Tavlamak" argodur. Devlet başkanları ile devlet sanatçılarının argo konuşmamaları ve konuşurlarsa yayımlanmaması gerekir. Devlet Başkanları ile Devlet Sanatçıları "güzel kız tavlamak" gibi bir gerekçeyi meslek seçimi için kullanırlarsa, Ortaokul öğrencileri ne yapsınlar?

Ferit Devellioğlu'nun Aydın Yayınevi tarafından yayımlanan "Türk Argosu" sözlüğünün 145. sayfasında "tavlamak" sözcüğünün Fransızca kökenli olduğu belirtilerek anlamının "kandırıp elde etmek" olduğu yazılıyor. Örnek cümle ise şöyle:"Şu moruğu tavlarsak, işimiz ayna be kardeşim." Şimdi sormak gerek, Devlet Başkanı ile Devlet Sanatçısı hangi sözlüğü kullanmalı?

PERİNÇEK DE "İYİ" PAŞASINI BULDU: ÜRUĞ

Önlenen MİT Raporu'nu yayımladıktan sonra 2000'e Doğru Dergisi'nin Genel Yayın Yönetmeni olan Doğu Perinçek de nihayet "iyi" paşasını buldu ve önce MİT Raporu'nun yanlış olduğunu, Emel Sayın'la yakınlık kuran generalin Necdet Ürüğ olmadığını açıklayarak eski Genel Kurmay Başkanı ile yakınlık kurma isteğini belli eden Doğu Perinçek daha sonra Ürüğ'u Amerika'ya başkaldıran bir general olarak ilan etti. Doğu Perinçek'e göre Genel Kurmay eski Başkanı Necdet Ürüğ, Amerika'nın Kerkük'e müdahale planını geri çeviren adam oluyorudu.

Elini kolunu sallayarak MİT'e giren, sandviç yiyen, kendi ifadesine göre istediği kişiler hakkında istediği bilgileri MİT'ten alabilen, MİT Raporu'nu yayımlayan Hürriyet'in eski muhabiri, aradığını Nokta'da bulamayan İrfan Taştemur'u istihbaret şefi yaptıktan sonra 2000'e Doğru Dergisi, çıkışından önceki zamanlara rastlayan iyi hazırlanmış ve gazete kesikleriyle süslenmiş haberler yayımlamayı sürdürüyor. Bu haberlerin birisinde emekli orgeneral Necdet Ürüğ 1986 yılı Kasım ayında ABD Savunma Bakan Yardımcısı William Taft'ı kabul etmeyen adam olarak sunuluyor.

Amerika'dan Madalya

Görev yaptığı sırada Amerika Birleşik Devletleri'nden madalya alan pek az generalden biri olan Necdet Paşa, 2000'e Doğru Dergisi'ne göre, birden bire Taft'ı kabul etmeyen bir general olmanın da ötesinde Amerikan politikasına karşı çıkarak husumetleri üzerine çeken bir büyük kahraman da oluveriyordu. Dergi'ye göre "güvenilir kaynağa göre, Ürüğ'un MİT raporunda hedef alınmasının bir nedeni de buydu". Dergi, Ürüğ ile yaptığı kısa bir mülakattan hiç de anlam ifade etmeyen "ama ABD filan hiçbiri, benim için önemli değildi" sözüne sarılarak, eylülist rejimin sıkıyönetim komutanı ve Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri'ni yurt çıkarlarının yılmaz savunucusu yapıyordu.

2000'e Doğru, Türk Hava Kuvvetleri'nin Kuzey Irak'a hücumları düzenlediği ve bazı birliklerinin sınır dışında harekât yaptığı zamanda Orgeneral

KAPAK

"YILDIRIM ZİYARETÇİ"NİN ÇANTASINDAKİ DOSYA

Pentagon'un Kürt senaryosu

ABD Savunma Bakan Yardımcısı William Taft, 7 Kasım 1986 günü Ankara'ya 24 saatlik bir "yıldırım ziyaret"te bulundu. Taft'ın getirdiği, Kerkük'e müdahale senaryosu Türk Genelkurmayında soğuk karşılanıyordu. Org. Üruğ, Taft'ı kabul etmedi. Güvenilir kaynağa göre, Üruğ'un MİT raporunda hedef alınmasının bir nedeni de buydu. Üruğ, 2000'e Doğru'ya hükümetin tutumuyla ilgili olarak şunu söylüyor: "Bana senin görüşün kötüydü, ABD senin görüşünü beğenmedi' demediler"

Üruğ'u, Silahlı Kuvvetler'e yeni katılmış bir teğmen yapıyor ve böylece ordu imajını güzelleştirme kampanyası içinde yer alıyordu.

Kâzım Paşa-Fevzi Paşa

Mustafa Suphi'yi rejimin tümü değil yalnızca Kâzım Karabekir Paşa katletmiştir. Nazım Hikmet'i, rejimin tümü değil sadece Fevzi Paşa hapsetmiştir. Burjuva solcuları bu tür illüzyonlara sarılmayı çok seviyorlar ve buna inanıyorlar. Mutlaka paşalardan birisinde, hiç kimsenin görmediği faziletler buluyorlar ve bunun içinde bir paşayı günaş keçisi yapıyorlar.

MİT Raporu, basında net bir kutuplaşmaya yol açtı. Basının bir bölümü, Üruğ'a sahip çıkarak ordu imajını geliştirme yolunu seçti. Üruğ'a sahip çıkanların aynı zamanda Evren'e de yakınlık duydukları, ancak en azından burjuva solcularının bunu açıkça belli edemedikleri görülüyor.

Burjuva solcuları, Üruğ'a sahip çıkarken, Evren de bir gecikmeyle Üruğ'a sahip çıkmaya karar verdi. Üruğ, Evren ile burjuva solcuları arasına bir köprü gibi girdi.

Peki, eylül kime karşı ve kimler tarafından yapılmıştı?

SÜLEYMANCILARI ARTIK HERKES TANIYOR

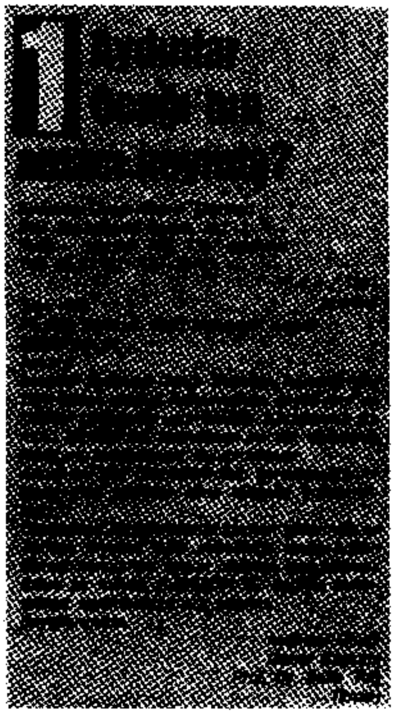
Herkesce bilinenlerin resmi raporlara ve belgelere dayalı olarak yeniden açıklanmasının nedeni ne olabilir? Önce, "herkesçe bilinenlerin" tanımlanması gerekli. Bugünlerde bunun çok kısa ve kolay bir yolu oluştu. MİT'in bilgileri ya da raporları kastedilmiyor. Sızdırmalar, tersine, herkesin bilemeyeceği düşünülen bilgileri içeriyor. MİT'in depoladığı bilgilerin herkesin bildiği şeyler olması, MİT'in çalışma ilkelerinden kaynaklanıyor. MİT, gizli ya da bilinmesi özel araştırma gerektiren bilgileri derlemiyor. Kendisinden bilgi depolaması beklendiği için aklına gelen her konuda ve herkes hakkında bilgi derliyor. Sıradan, önemsiz bilgiler de dahil olmak üzere

Soruyu yinelemek gerekiyor. Değiştirerek ve düzelterek. Gizli olduğuna inandırabilemek için MİT patentli olduğu hissetirilen bilgiler neden arada bir ortaya sürülüyor. Bir kaç nedeni olabilir. MİT de yaptığı işin farkındadır. Çok önemli bir iş değil Kendi varlığını haklı göstermek isteyebilir. Aşırı istihdamdan malüldür, daireler arası değil. Devletin bir kuruluşunun çalışma biçimi, sonuçları dışında Toplumsal Kurtuluş okurunu ilgilendirmez. Belirli konulara ilişkin olarak konuya daha ciddi eğilmek gerekir. Toplumsal Kurtuluş, gerektikçe bunu yapıyor. Son sayısında ayrıntılı olarak 2000'e Doğru ve Sabah yayınları ile ortaya çıkan rapor konusunda yazılanlar hatırlanabilir.

Şimdi yeniden, devletin üst düzey görevlileri hakkında ve irticaya ilişkin olarak açıklamaar yapıldı. Hürriyet, 5-12 Mart tarihlerinde sekiz yazılık dizi halinde "Süleymancıların maskelerini" düşürdü. İzleyebildiğimiz kadarıyla başka bir gazete kuyruğa takılmadı. Büyük gürültü de kopmadı. Yalnız Zaman gazetesi tepki gösterdi. Yapılan işin önemsizliğinden değil. Tersine önemli. Türkiye'de gazetelerin bilgi kaynaklarından önemlicesinin güvenlik ve haberalma kuruluşları olduğu biliniyor. Daha önce de yazıldı. Dolayısıyla, ikinci kez önem kazanan bir konu ile karşı karşıyayız. Bir, herkesin bildiği bilgiler neden büyük gösterişle ortaya sürülüyor ve iki, neden sessizce geçiştirilir. Başbakan, kardeşi, bakanlar, eski ve yeni devlet görevlileri, işadamları yasa dışı hareketle ilişkilendirilecekler ve adı sözkonusu edilen ve isim benzerliği azizliğine uğrayan biriki kişi dışındaa, tepki gelmeyecek.

Son zamanlarda, orduyu yeniden yönetimin içine çekmek isteyen gelişmeler olduğu söylenir ve yazılır oldu. Belirli belirsiz, söylendiği düzeyde, yalanlandı. Ordu üst yönetiminin irticai yönelişlerden rahatsızlık duyduğu öne sürüldü. Süleymancıların maskesinin düşürülmesinin bu çevrelerin hoşuna gidebileceği düşünülmüş olabilir. Ordunun,

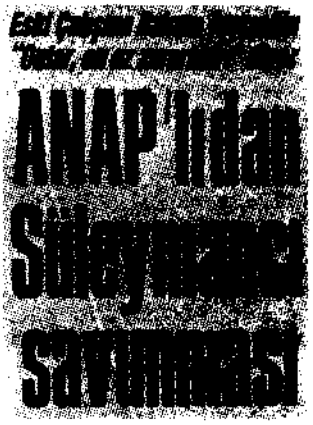
ekonominin nasıl "düzeltilebileceği"ne ilişkin bir model öne sürülmesinden, bu tür söylentilere ilgi duymadığı biliniyor. İrticai yönelişler konusunda da öyle.

Buraya kadar, başta sorulan soruya, iki olası yanıt verildi. İkisinin de çok inandırıcı olmadığı belirtilerek. Üçüncüsü de oluşturulabilir. 1980 öncesi için yazıldı. MHP'nin ve faşist terörün gücü, olduğundan yüksek gösterildi. Hatta MHP yapmadığı eylemleri bile üstlendi. Bu, bir yılgınlık ve korku duygusunun gelişmesinde etkin oldu. Sonradan ele geçen belgelerde ve mahkemelerde bu yönde bilinçli çabaların olduğu görüldü.

Bugün de dinci hareketin olduğundan güçlü gösterilmesi çabalarıyla karşı karşıyayız. Çok düzenli ve planlı bir sürecin sonunda devlet kademeleri yaygın olarak en üst düzeyde bu çevrelerin etkisi altına sokulmuştur ve sokulmaktadır. Bunun ne kadar geçerli olduğu tartışılabilir. Daha 1981'de bile Aydınlar Ocağı, içinde bulunduğu mali sıkıntıların çözümü için Türkiye Diyanet Vakfı'na başvuruyor, bir milyon bağış koparabilmek için. Maddi olanakların son derece sınırlandığı Toplumsal Kurtuluş 8 inci sayısında yazıldı.

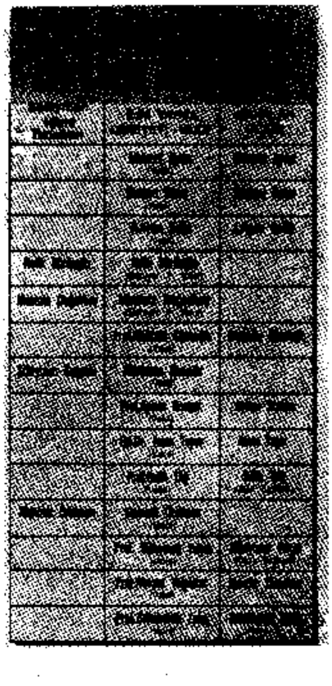
İslam da, tüm öteki tarihin çarkını geriye çevirmek isteyen akımları gibi cömert mali kaynaklara sahip değilse etkili olamaz. İnsanları oruç tutmaya ikna edelirsiniz ama ilkönce iftarı için cebine yeterli parayı koymanız gerekir. Petrodolarların nefesinin tükenmesi ve Orta Doğu piyasalarının Türkiye ve işadamları için ilginçliğini yitirmesi, irticai hareketi ciddi bir tehdit olmanın maddi olanaklarından uzaklaştırıyor.. Tek tek saymadık. Sayılmayı gerektirecek kadar da uzun bir liste değildi. Tümü değilse bile çoğu hep bilinen isimler. Süleymancı değil de İlim Yayma Cemiyeti ya da

Aydınlar Ocağı kurucu ya da üyeleri. Daha bir dizi vakıf ve kurs "finansörleri". Turgut ve Korkut Özal, Salih Özcan, Nevzat Yalçıntaş, Ayhan Songar, Salih Tuğ, Süleyman Yalçın, Sabahattin Zaim, İbrahim Bodur, Süleyman Kuşçulu, vb. Sekiz günlük diziyi, topluca, yeniden okuduktan sonra insanın aklında en belirgin olarak kalan hüküm şöyle: Bu adamlar, kuran kursu, yurt geliştirme yuvası, eğitim ve ilim vakfı, dini dernek (cemiyet demek gerekiyor) vb. kurmakta ne kadar becerikli ya da hevesliler. Hemen hepsinin adı tüm oluşumlarda bir arada geçiyor. Bu adamlar ya birbirlerini çok seviyorlar ya da bunların paralarını seven birileri var. Fakat bütün bunda bilinmeyen ne var? Özal'lar mı, Yalçıntaş mı, Kuşçulu mu?

Bu adlara ve ilişkilendirildikleri olaylara şaşmak mı gerekiyor? Tepki duymak mı?

Şaşılması gerektiği izleniminin verilmesi, bu isimlerin bu türden ilişkiler içinde olmayabileceklerinin de kabul edilebilir bir görüş olduğu sonucunu doğurur. Gerçekten herkes bu isimlerin "ifşa" edilsin ya da edilmesin, bu ilişkilerin odağında olduğunu biliyor. Olmamaları şaşırtıcı olurdu. O zaman yeniden soralım: Neden herkesin bildikleri yeniden açıklanıyor? Dinci hareketin hatırlatılması, bir. Bir de Süleymancılığa kabul edilebilirlik kazandırmak. "O başbakan bile onlarla kolkola, demek ki zararsız." Öyle olmak gerekmez mi? Aksi halde devletin ve savcıların harekete geçmesi gerekir. Kendi adının da söz konusu olduğu bir yayın için Özal'ın kendisine yöneltilen soruyu "yorum yok" ile geçiştirebilmesi de zaten öyle olduğunu gösteriyor.

GO HOME!
DEVRİM JANDARMASI ABD: KAPI DIŞARI

Yalçın KÜÇÜK

Hürriyet'in Washington temsilcisi olduktan sonra Türkiye'yi sarsması gereken ancak pek az insanın farkında göründüğü haberleri göndermeye devam eden Sedat Ergin'in en son haberlerinden birinin başlığında, "Türkiye'ye Sovyet saldırısı, nükleer karşılık görmez" ifadesi yer aldı. Sedat Ergin'in haberinin ilk paragrafını bu incelememin ilk paragrafına aktarıyorum: "ABD Başkanı Ronald Reagan'ın strateji alanındaki 'akıl hocası' olarak bilinen ve Avrupa'da büyük yankılara yol açan 'Ayrımcı Caydırıcılık' raporunu kaleme alan Prof.Albert Wohlstetter, Türkiye'ye bir Sovyet saldırısı halinde ABD Başkanı'nın, buna Avrupa ve ABD'nin tümden yıkımına yol açabilecek bir karşılık vermesinin beklenemeyeceğini bildirdi." Burada üzerinde çok durulması gereken görüşler var; birincisi, Sovyetler Birliği, Türkiye'ye neden saldırsın? İkincisi, Avrupa'da büyük yankılar uyandıran bir rapor, Türkiye'de neden hiç kimseyi ilgilendirmiyor? Üçüncüsü, Türkiye'de bir sosyalist devrim olduğu ve Türkiye'deki Amerikan kuvvetlerinin bu devrimi bastırmak için harekete geçtiği, açık ve dolaylı Amerikan kuvvetlerine karşı bir savaşın sürdüğü düşünülebilir ve böyle bir durumda sosyalist yönetim, Sovyetler Birliği'nden, yardım isteyebilir; Sovyet askeri yardımına karşı Amerika'nın nükleer silahla karşılık vermeyeceğinin ortaya çıkması, Türkiye'nin stratejik öneminin ortadan kalkmaya başladığının işareti midir? Yoksa, Türkiye yeniden stratejik önem kazanabilmek için yeni rollere mi hazır olmalıdır? Bütün bunlar, Avrupa'yı sarsan bu "13'ler Raporu" çerçevesinde ön plana çıkıyor. Burada tartışmak istiyorum.

Kitaplarımı ve çalışmalarımı okuyanlar, yıllar yılı Türkiye'nin stratejik öneminin kalmadığını ve bunun bir On Dokuzuncu yüzyıl köhne düşüncesi olduğunu ileri sürdüğümü biliyorlar; Türkiye Üzerine Tezler'in üçüncü kitabında bunu daha çok geliştirmeye çalıştım. Tezler'in üçüncü kitabını hazırlarken, dış politikadaki gelişmeleri zaman zaman Sedat'la da tartıştım; kitabın başına tartışmalara olan teşekkürümü de kaydettim. Bu inceleme, bu tartışma çerçevesine giriyor.

Önce Sedat'ın yeni haberinden bir aktarma daha yapmam gerekiyor; "13'ler Komitesi" içinde Fred Iklé ile birlikte Komite başkanlığını yapan Prof. Wohlstetter, şunları da söylüyor: "Türkiye'ye ya da Norveç'e bir saldırı olduğunu ve bu ülkelerde askeri hedefler dışında çok az bir zarara yol açtığını, bize ise hiçbir şey olmadığını düşünelim, ABD'nin ya da ABD Başkanı'nın ABD ve Avrupa'nın yıkımına yol açacak bir nükleer karşılık vermesi gerektiğine veya verebileceğine kim inanır ki?" (1) Sedat Ergin'in Türkiye'ye aktardığı bu demecini Prof. Wohlstetter, Amerika Birleşik Devletleri'nde bir yerel radyo istasyonuna veriyor. Demek oluyor; Sovyetler'in Türkiye'ye girmesi halinde Amerika Birleşik Devletleri'nin bunu bir nükleer savaşa neden saymayacağı Birleşik Devletler'in en ücra köşelerinde bile tartışılıyor.

Türkiye Üzerine Tezler'in üçüncü kitabında aktardım; eylülist darbenin ilk yıllarında Hükümet Söz-cüsü İlhan Öztrak bir Amerikan yayın organına, "Türkiye'nin komünizmin kucağına düşmesi" halinde ABD'nin yardıma gelmeyeceğini düşündüklerini söylemişti. Prof. Wohlstetter'in açıklamasının bu çerçevede ele alınıp alınamayacağını da tartışmak istiyorum.

Ancak yine de ve tartışmaya başlamadan önce, Sedat Ergin'in geçen yılın sonbaharında Hürriyet'te yer alan bir diğer haberinden söz etmek zorundayım. "Org. Rogers acı konuştu" uyarısıyla başlayan ve "Türkiye, Sovyet saldırısına uğrarsa, NATO yardıma koşar mı, bilmiyorum" başlıklı haber, "Hürriyet" başlığının da üstünde yer alıyordu. "Sovyetler Birliği, Doğu Anadolu'ya girerse diğer 15 müttefik Türkiye'nin savunmasına destek olmak için ne yaparlar?" Bu soruyu Sedat değil, NATO Komutanlığı'ndan ayrılırken Orgeneral Rogers soruyor ve eylülist rejimin ilk günlerinde Ankara'ya gelerek Türkiye'den aldığı ödün Greklerin NATO'ya yeniden dönüşünü başlatma başarısını sağlayan Rogers, bu soruya "bilmiyorum" cevabını veriyor. (2) Rogers, "Ben Sovyetler'in yerinde olsaydım, bunu denerdim" diye ekliyor.

Rogers'ın bu açıklamasından sonra Türkiye'nin yönetici kadroları, bir sürpriz açıklama ile karşı karşıya geldikleri izlenimini vermeye çalışarak, bu sözlerin tevil edilmesini sağlamaya özen gösterdiler. Türkiye'de yönetici kadrolar, ayrıca, görevden ayrılan bir densiz ile karşı karşıya bulunduklarını ve daha sorumlu yerlerde olanların sorumlulukla konuşacaklarını göstermeye çalıştılar.

Normal; ancak Sedat Ergin'in son önemli haberinin sonu şöyle geliyor: "Prof. Wohlstetter'in Körfez'in savunmasına dönük senaryolarında, Körfez'e dönük bir

Sovyet saldırısının önlenmesinde, Doğu Anadolu'ya 'kilit' bir rol yükleniyor. 'Ayrımcı Caydırıcılık' raporunda da, Doğu Anadolu'nun Sovyetler Birliği'nin Körfez'e iniş yollarının hemen yanında yer aldığına dikkat çekilerek, bir Sovyet saldırısının önlenmesi açısından bu bölgenin taşıdığı öneme dikkat çekilmişti". Görülüyor; önem ve vurgu Batı'dan Doğu'ya ve Türkiye'nin Batısı'ndan Doğu Anadolu'ya kayıyor. General Rogers'ın vurgu noktaları ile "13'ler Komitesi" başkanının telaffuz ettiği bölgeler üstüste geliyor; çakışıyor.

YENİ DOKTRİN: "SEÇMELİ CAYDIRICILIK"

Artık bu rapor üzerinde durmak zorunluluktur (*); Sedat Ergin, "ayrımcı caydırıcılık" olarak Türkçe'ye çeviriyor. Yer yer "ayrımlı caydırıcılık" deniliyor; bu sonuncu Türkçe'ye ve aslına çok daha uygun görünüyor. Ancak ben yine de "seçmeli caydırıcılık" olarak çevirmeyi seçiyorum; aslına ters olmamasının yanında, yeni stratejiyi daha açık olarak anlatıyor. Yeni stratejide, bazı bölgeleri kayıran, bunları seçen ve bunlar üzerinde yoğunlaşan bir caydırıcılık ön plana çıkartılıyor. Avrupa'da sarsıntı yaratan ve Türkiye'de yönetici çevrelerde büyük korku doğuran, Amerika'da oluşturulan bu yeni doktrindeki seçmecilik oluyor; şimdi ve yine önce bu korkuyu sergilemem gerekiyor.

Şimdi 3 Mart 1988 tarihli gazetelere ve birinci sayfalarına bakıyorum; Mart başında Brüksel'de NATO Doruk toplantısı yapılıyor. NATO Doruğu, Garbaçov ile Reagan'ın orta menzilli silahlarla ilgili anlaşmayı imzalamasından ve belki de aynı ölçüde önemli "Seçmeli Caydırıcılık" doktrininin açıklanmasından sonra ilk buluşma oluyor. Hem Hürriyet ve hem Milliyet, 3 Mart 1988 tarihinde Özal, Thatcher ve Reagan'ı yanyana gösteren resimler yayımladılar ve birisi resme "dorukta 3 lider" ve diğeri de "kurmaylar" alt yazısını koydu.

Burada bir parantez açmakta yarar buluyorum; şu Türkiye'nin orta zekâlı gazetecilerinin büyük gazetecilik "numaraları" üzerinde durmak ve yine bir örnek vermek istiyorum. Gazeteler, büyük bir şovenizm ile, cahilleştirdikleri okuyucularına, Evren ile Rogers'ı veya Reagan ya da Thatcher ile Özal'ı "arkadaş" olarak göstermekten pek çok hoşlanırlar ve hoşlanıyorlar. Resimlerde bu üçünün yan yana gelmesi, arkadaşlıkla hiç ilgisi olmayan bir protokol zorunluluğudur; bu tür toplantılarda devlet temsilcileri, ülkelerin isimlerinin alfabe sırasına göre bir arada oturuyorlar ve ayakta duruyorlar. İngiltere'nin resmi adı Birleşik Krallık'tır ve İngilizce "United Kingdom" yazılıyor; Amerika Birleşik Devletleri'nin adı da "United States of America" oluyor. Türkiye ise "Turkey" olarak biliniyor; "t" ve "u" harflerinin arasında başka bir harf bulunmuyor. Resimlerde yan yana gelmeleri bir zorunluluktur; Özal'ın yüzünün gülmediği görülüyor. Dikkatli bakıldığında ne Thatcher'ın ne de Reagan'ın Özal'ın farkında olmadıkları anlaşılıyor; bu nedenle olabilir, "arkadaş" Özal somurtup duruyor.

Seçmeli Caydırıcılık Raporu veya doktrini bilinmediği takdirde 3 Mart 1988 tarihli Milliyet'in birinci sayfasındaki küçük başlığı anlamak mümkün değil; başlık şöyle: "Özal, NATO'dan güvence istedi." Hemen birinci sayfada özetlenen Hükümet Başkanı Özal'ın NATO Doruğu konuşmasında, NATO üyelerinin birine yapılacak saldırının, hepsine yapılmış sayılması" (3) istendiği yer alıyor; Özal, NATO'cu arkadaşlarından böyle bir ilkenin tekrarlanmasını istiyor. Aynı günkü Hürriyet, dış politika gelişmelerini daha iyi izlediğini göstererek "NATO Zirvesi'nde Başbakan 'Yalnız Kalma' endişesini dile getirdi" üst başlığından sonra, büyücek hurufatla "Özal: 'saldırıda korunmalıyız'" sözleriyle Türkiye'deki yönetici kadroların korkusunu yansıtıyor. (4) Başka türlü de söyleyebilirim; uzun bir zamandır Tezler'de ileri sürdüğüm Türkiye'nin stratejik önemi ile ilgili görüşlerimin doğrulandığını görüyorum.

Davos Ruhu ya da Türkiye'nin AT'a binişi türünden sansasyonel konular nedeni ile gölgelenen bu korkulu NATO Doruğunu, Milliyet'ten yılların dış politika gazetecisi Sami Kohen izliyor ve şunları yazıyor: "Başbakan'ın 'NATO üyelerinin birine karşı yapılacak bir saldırının hepsine yapılmış sayılmasının' yinelenmesini istemesi, bu konuda Türkiye'de duyulan endişeleri yansıtıyor. Bu kaygılar, geçmişte General Rogers dahil bazı NATO yetkililerinin Türkiye'nin Doğu Bölgesi'nin saldırıya uğraması halinde, müttefiklerin hemen harekete geçmeyeceğine ilişkin sözlerinden kaynaklanıyor." Sami Kohen'in, henüz Seçmeli Caydırıcılık Doktrini'nin etkisini duymamış olduğu anlaşılıyor.

Hürriyet'te yazan siyasi tarih profesörü Haluk Ülman, NATO Doruğu'nu "Türkiye'nin istediği: Açık Seçik Güvence" başlığı ile yorumladığı yazısını şöyle tamamlıyor: "İttifak'ın 'esnek karşılık' stratejisinin yürürlükte olduğunu yineleyen bir deyiş, Türkiye ile birlikte, Washington'da geçen yıl yayınlanan 'Ayrımlı Caydırıcılık' raporundan pirelenmiş olanların yüreğine su serpmeye yetecek midir?" (*) Gerçekten de Fransa'nın "sosyalist" Devlet Başkanı Mitterand'ın da yeni doktrinden rahatsız olduğu anlaşılıyor; Mitterand da NATO Doruğu'nda yaptığı konuşmada, aynı Özal türünden, NATO Antlaşması'nın beşinci maddesinin, birine yapılan saldırının hepsine yapılmış sayılmasına işaret eden maddenin, yürürlükte olduğunun açıklanmasını istiyor.

Ancak Hürriyet'te yer alan haberde, haberi yazan eski Aydınlık'çı, eski Ben-i Sadr'cı, eski Humeyni'ci, eski Cumhuriyet'çi Cengiz Çandar'ın da "Seçmeli Caydırıcılık"

(*) **Discriminate Deterrence**, Report of the Commission on Integrated Long-Term Strategy, January 1988, Washington, D.C.

F.C.Iklé and A.Wohlstetter, co-chairmen; A.L.Armstrong, Z.Brezinski, W.P.Clark, W.G.Claytor, Jr., A.J.Goodpaster, J.L.Holloway, III, S.P.Huttington, H.A.Kisinger, J.Lederberg, B.A.Schriever, J.W.Vessey, members.

(*) Prof. Dr. Haluk Ülman, "Türkiye'nin İsteği: Açık-Seçik Güvence", **Hürriyet**, 3 Mart 1988.

Siyasi tarih profesörü sevgili Haluk Ülman, raporun geçen yıl yayımlandığını sanıyor; üzerinde "January 1988" tarihi var. Öğrencilerine ders anlatırken düzeltmesi için tekrarlıyorum.

stratejisinden haberi olmadığı anlaşılıyor; Cengiz Çandar'ın haberi ile Hürriyet, Özal'ın konuşmasında "güvenliğimiz ve savunmamız, bölünmez ve öyle kalmalıdır" dediğini bildiriyor. Özal'ın "ittifak içinde bölgesel çözümler düşünülemez" sözlerini, Hürriyet "Türkiye'nin en hassas olduğu konuyu dile getirmek" olarak niteliyor. Türkiye'nin hassas olduğu konuların bulunduğu ortaya çıkıyor.

Şimdi bu yeni rapor ve yeni doktrin üzerinde durmam gerekiyor; Türkiye ile Grek ülkesini Amerika

YENİ DOKTRİNİN ÖZÜ

Özünü şöyle çıkarabiliyorum: "Nuclear weapons were inherently unsable."(5) Nükleer silahların, doğaları ve karakterleri icabı, kullanılamaz oldukları ileri sürülüyor. Bunun anlamı şudur: Nükleer caydırıcılık etkisizleşmiştir. Bu, bir önemli saptama oluyor ve bu saptama bir başkasıyla destekleniyor; nükleer caydırıcılığa gerek de kalmadığı anlaşılıyor. Hep Batı Avrupa'nın tehdit altında olduğu düşünülmüştü; yeni rapor bunu ileri sürü-

Hürriyet'ten

TÜRKİYENİN İSTEĞİ: AÇIK, SEÇİK GÜVENCE

Haluk ÜLMAN

NATO üyesi ülkelerin liderlerinin dün Brüksel'de başlayan doruk toplantısı, Türk kamuoyunun dikkatini da ha çok, orada yapılacak, Özal-Papandreu buluşması nedeniyle çekiyor. Ancak toplantı, Kremlin'de yeni lider Gorbaçev'in işbaşına gelmesinden ve Moskova ile Washington arasında orta ve daha kısa menzilli karadan atılan füzeleri sıfırlayan INF Anlaşması'nın imzalanmasından sonra yapılan ilk NATO doruğu olduğu için, ittifak için de dönüm noktalarından birini oluşturuyor. O bakımdan da, yakından izlenmesi gerekiyor.

Gorbaçev'in Sovyetler Birliği'nde başlattığı "açıklık" politikasını ortak bir değerlendirmeye vurmak ve onun karşısında ortak bir görüş saptamak, gündemin en önemli konularından biri. INF Anlaşması'nın imzasından sonra Avrupa'da ortaya çıkan "caydırıcılık" ve "güvenlik boşluğu"nun nasıl giderileceği ise ikincisi... Üyeler arasındaki çeşitli görüş ayrılıklarına rağmen, dışa karşı birlik ve beraberlik görüntüsü vermek, hemen tüm NATO toplantılarının olduğu gibi, bu toplantının da başlıca amacı.

Birleşik Amerika, INF Anlaşması'nın Batı savunmasına bir eksiklik getirdiği kanısında değildir. Kaldı ki, eğer bir eksiklik olursa, bunun, 1983 yılında alınan Montebello kararları gereğince, NATO ülkelerindeki kısa menzilli taktik çekirdekli silahların yenileştirilmesi yoluyla kapatılması görüşünü savunuyor. Oysa Federal Almanya taktik çekirdekli silahlara dayalı bir savunma stratejisinin, Doğu Bloku'yla doğrudan doğruya sınır komşusu olan Almanya için korku verici olduğu görüşündedir. (Sanki durum, Türkiye için de başka mıdır?) O yüzden de, orta ve daha kısa menzilli füzelerin sıfırlanmasından sonra, sıranın, taktik çekirdekli silahların sıfırlanmasında olduğunu savunuyor.

Oysa Birleşik Amerika için öncelik, şimdi, stratejik yani uzun menzilli çekirdekli silahların azaltılmasındadır.

*Ancak, Federal Almanya Başbakanı Helmut Kohl'ün geçen ay yaptığı Washington gezisi sırasında, şöyle bir uzlaşmaya varıldığı anlaşılıyor: Bonn, taktik çekirdekli silahların da sıfırlanması isteğini bir yana bırakacak; buna karşılık Birleşik Amerika da, bunların yenileştirilmesi uygulamasını 1990'lara erteleyecektir. O zamana kadar, gün ola, harman ola... Eğer ortak bildiride **"üyeler, bir yandan taktik çekirdekli silahların yenileştirilmesi gereği üzerinde görüş birliğine varırken, öte yandan bu silahların azaltılması gereğini de vurgulamışlardır"** deyişi yer alırsa, bunu, Washington uzlaşmasının ışığında yorumlayınız. Üstelik, bu konuyla ilgili yeni görüşler geliştirmek görevi de, büyük bir olasılıkla, bir "komisyon"a verilecektir!..*

Buna karşılık, Avrupa'da güvenliğin asıl konvansiyonel güçlerde yapılacak indirimlere bağlı olduğu konusunda, üyeler arasında tam bir görüş birliği var. Aynı biçimde, kimyasal silahların yasaklanması da, Birleşik Amerika'nın açıktan karşı çıkamadığı ortak bir istektir. Washington ile Moskova arasında, stratejik silahların azaltılmasıyla ilgili olarak yapılmakta olan görüşmelere destek de, Bonn'un içine sinmese bile, herhalde verilecektir. Bu arada, bildirildiğine göre Türkiye de kendisine yönelecek bir saldırı karşısında açık ve seçik bir güvence istiyor. İttifakın "esnek karşılık" stratejisinin yürürlükte olduğunu yineleyen bir deyiş, Türkiye ile birlikte, Washington'da geçen yıl yayınlanan "Ayrımlı Caydırıcılık" raporundan pirelenmiş olanların yüreğine su serpmeye yetecek midir?

Birleşik Devletleri'nin nüfuz bölgesi içine alan Truman Doktrini, 1950 yıllarında ifadesini bulan ve "komünizm saldırısı" karşısında Amerika'nın her türlü yardım çağrısına cevap vereceğini cılız bir biçimde açıklayan Eisenhower Doktrini ile Reagan'ın Globalizm'den sonra "Seçmeli Caydırıcılık" düşüncesini yeni bir doktrinin habercisi saymanın doğru olacağını düşünüyorum. İçlerinde bakanlık, komutanlık yapmış sorumlu postlarda bulunmuş, akademik alanda kendisini göstermiş On Üç Seçkin Amerikalı tarafından gelecek yirmi yıl için Amerikan politikasını formüle etmek için yapılan çalışmanın, yeni sayılabilecek ve cüretkâr önerilerle ortaya çıktığı görülüyor. Yayımladıktan sonra yarattığı tartışma da önemli olabileceğini, resmi politika haline gelebileceğini gösteriyor.

yor ve bu tehdidin de sanıldığı kadar önemli olmadığının belirdiği yazılıyor.

Çok açık; yeni doktrinin ruhu, Avrupa'dan komünizm tehlikesinin uzaklaştığı inancına dayanıyor. Sistemler arasında mücadele, sosyalist dünyanın çevresindeki ülkelerde ve daha çok Üçüncü Dünya'da gerçekleşiyor. Rapor, çevre ülkelerde ve Üçüncü Dünya'da açıkca ortaya çıkan ve kapitalist sistemi tehdit eden tehlike ve hareketlere karşı nükleer silah kullanılamayacağını kabul ediyor ve kabul edilmesini istiyor.

Yeni Doktrin yeni bir kavramı, yeni bir ihtilalı ve yeni bir savaş türünü ön plana çıkarıyor ve "many of our problems in the Third World are centered on what is now called 'low intensity conflict'. The term refers to insurgencies, organized terrorizm, paramilitary crime, sabo-

tage and other forms of violance in a shadow area between peace and open warfare involving large units." İsteyen okuyucularımın mümkün olduğu kadar aslına yaklaşabilmeleri ve kendi yorumlarını yapabilmeleri için önemli ifadelerin aslını yazıyorum; Üçüncü Dünya'daki ihtilaflara, "Düşük Yoğunluklu İhtilaf" adını veriyorlar. Ayaklanmaların, örgütlü terör dedikleri olayların, paramiliter öldürmelerin, sabotajların ve diğer siddet kullanımının, barış ile geniş sayıları içine alan savaş durumları arasındaki bu geçiş alanına girdiğini kaydediyorlar; Birleşik Devletler'in, Amerika'nın Üçüncü Dünya'daki çıkarlarını koruyabilmesi için Düşük Yoğunluklu Çatışmaları ciddiye alması gerektiğini ileri sürüyorlar.

Çok açık yazıyorlar; "We also need to think of low intensity conflict as a form warfare that is not a problem just for the Department of Defense." Şaşırtıcı ölçüde açık söylüyorlar; düşük yoğunluklu ihtilafları, bir savaş biçimi, "a form of warfare" olarak düşünmek gerektiğini ve bunun sadece Amerikan Savunma Bakanlığı'nın problemi olmadığını kaydediyorlar. (6) Bu savaşta kullanılması gereken uzmanlıklara ve personel türüne şu örnekleri veriyorlar: Diplomatlar, enformasyon uzmanları, tarım kimyagerleri, bankacılar ve iktisatçılar (*), sulama uzmanları, kriminolojistler, meteorolojistler ve diğer uzmanlar.

Düşük Yoğunluklu İhtilaflara karşı ve Amerika'daki bütün bakanlıkları, her yerdeki enformasyon uzmanlarını, bankacıları, diplomatları da içine alan bu yeni Amerikan Savaşı için, On Üç Seçkin Amerikan Yurttaşı, başlangıç olarak, yılda Savunma Bakanlığı'nın bütçesinin yüzde dördü ölçüsünde bir bütçe istiyor. Bu, başlangıç yılı için, 12 milyar Amerikan dolarına denk düşüyor.

Özünü böyle çıkarıyorum: ayrıntılarına geçiyorum. Ayrıntılarına geçildiğinde, bu yeni Amerikan Doktrini'nde Türkiye'nin adının önemle geçtiği görülüyor. Türkiye'nin adı, yeni doktrinin bir başka boyutu daha belirdiği zaman da görünmeye başlıyor; böyle bir doktrin, açık olması gerekiyor, İttifak içi ile dışı arasında önemli bir ayrımı da ortadan kaldırıyor. Yeni Doktrin, bundan sonra Amerikan savaşının daha çok NATO İttifak bölgesinin sınırlarının dışında verilmesi gerektiğine inanıyor ve bu nedenle de, Amerikan savaşının risklerini İttifak dışında da paylaşacak dostlar arıyor.

NE KADAR YENİ?

Devam etmeden önce bir teknik not gerekebilir; hiçbir yeni doktrin tümüyle yeni değildir. Burada yeniliği formülasyonun açıklığı, netliği ve yeni politikaların oluşmasına imkan verip vermediğinde aramak zorunluluğu var; Amerikan kullanımında doktrin, net bir biçimde formüle edilmiş politika anlamına geliyor. Bu anlamda bir yenilik var; fakat temel düşünce, Amerikan telâşını Üçüncü Dünya Ülkeleri ile sosyalist sistemi çevreleyen ülkelerde yoğunlaştırmak düşüncesi son zamanlarda pek çoklarınca ileri sürülüyordu. Şimdi kısaca, bunu, göstermek istiyorum.

Walter Laqueur'in bir CIA araştırıcısı olması ihtimalini yüksek görüyorum; Türkiye dahil dünyanın çok çeşitli ülkelerinde komünist hareketler üzerine uzman olmasının yanında Sovyetler Birliği ve dünya entelijans servisleri ile ilgili araştırmalarıyla da tanınıyor. CIA araştırıcıları istihbarattan çok CIA dosyalarında toplanan bilgiler ve açık yayınlara dayanarak görüş oluşturuyor ve bunların bir bölümünü açık olarak yayımlıyorlar. (*) Laqueur, yakın zamanlarda yayımlanan çalışmaların birisinde, "the Soviet leadership truly wants détente with the industrialized countries of the west" diyor; Sovyet yöneticilerinin, Batı'nın sanayileşmiş ülkeleriyle detant'ı gerçekten istediğini ileri sürüyor. Bir Amerikan kaynağında böyle bir düşüncenin ileri sürülmesi, Sovyetler Birliği'nin gündeminde, söz konusu ülkelerde sosyalist düzenin kurulmasının bulunmadığı anlamına geliyor.

Laqueur, şunları yazıyor; "Sovyet yöneticilere göre detant, silahsızlanma üzerine görüşmeler, ticaret, yardım ve teknoloji transferidir; ancak aynı zamanda, NATO bölgesi dışında yerel ("kurtuluş") savaşları dışlalamayan Batı'ya karşı politik savaş durumu demek oluyor." (7) NATO bölgesi dışındaki liberasyon savaşlarını desteklemeyi, Sovyetler Birliği'nin, detant'a aykırı bulmadığı anlatılıyor.

Kanada'nın Moskova Büyükelçileri'nden Ford, dış politikanın önemli sorunlarının tartışıldığı Foreign Affairs Dergisi'nde, 1972 yılında Moskova'da Başkan Nixon ile Dış İşleri Bakanı Kissenger'in, daha sonra detant'a resmiyet veren anlaşma olarak nitelenen, imzaları atmalarını şaşırtıcı ve yolu tıkayıcı bir gelişme olarak niteliyor, it is baffling that this was done, ve zamanın Kanada Başbakanı Pierre Trudeau'nun benzer bir anlaşma konusunda Sovyet önerisini reddettiğini açıklıyor. Büyükelçi Ford şunları yazıyor; "Sovyetler'in Nixon'un jestini yanlış anlamış olmaları ve Kremlin'de imzalanan anlaşmanın, Sovyetler'e Angola, Etiyopya ve Mozambik'te 'ulusal kurtuluş hareketlerini' destekleme yönünde eylem özgürlüğü tanıdığını düşünmeleri mümkündür." (8) Bir yanlış anlaşılmadan ve bu nedenle "Üçüncü Dünya" bölgelerinde Amerikan politikasının dışında yeni düzenlerin kurulmasından yakınıyor.

Devam ederek 1972 Anlaşması'nı imzalayan Nixon'un yeni görüşlerini aktarmadan önce 1922 ve da-

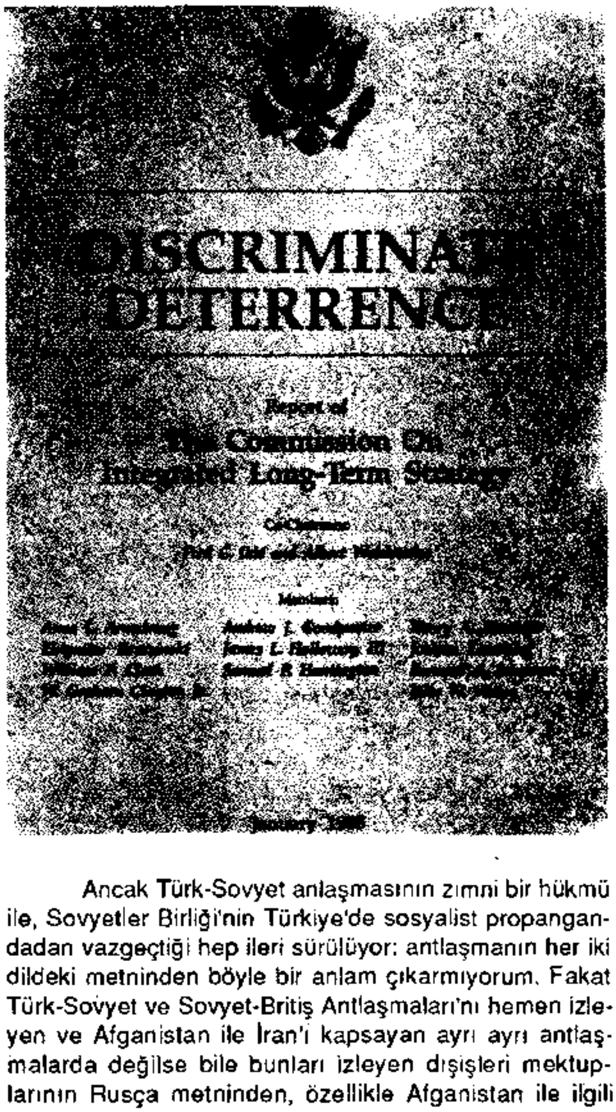

(*) Hürriyet, son zamanlarda Turgut Özal ve oğlu Ahmet Özal tarafından kamu bankalarının başına getirilen beyinleri kendilerinden menkul birtakım Amerikan yetiştirmelerinin Amerikan pasaportu da taşıdıklarını ve Birleşik Devletler'e sadakat yemini ettiklerini ortaya çıkardı.

Bunların gelişinin Yeni Amerikan Doktrini'ne uygun olduğu görülüyor.

(*) CIA'in asıl Türkiye araştırmaları uzmanı George Harris'tir; uzun yıllar Ankara'daki Amerikan Büyükelçiliği'nde üst düzeyde bir görevli olarak çalıştı ve bu sırada Türkiye'nin sol basını tarafından deşifre edilerek açıklandı. Harris'in de Türkiye'de komünizmin kaynakları üzerine kitabı var ve Türkçe'ye de çevrildi. Şu anda Washington'da Dışişleri Bakanlığı'nda çalışan Harris'in son kitabındaki ilginç saptamaları arka kapakta yer alıyor.

ha doğrusu 1921 yılına dönmek istiyorum; genç Sovyet Devleti'nin kendisini kabul ettiren anlaşmaları imzaladığı yıldır. Türkiye'de bu daha çok Mart 1921 tarihinde imzalanan Türk-Sovyet Antlaşması nedeniyle biliniyor; Türkiye Üzerine Tezler'in ikinci kitabında, aynı gün Londra'da imzalanan Sovyet-Britiş Ticaret Antlaşması'nın dünyadaki ilk Sosyalist Devlet için bir tür "Lozan" önemine sahip olduğunu göstermeye çalıştım. Bunları bu ölçüde hatırlatmakla yetiniyorum.

Ancak Türk-Sovyet anlaşmasının zımni bir hükmü ile, Sovyetler Birliği'nin Türkiye'de sosyalist propangandadan vazgeçtiği hep ileri sürülüyor: antlaşmanın her iki dildeki metninden böyle bir anlam çıkarmıyorum. Fakat Türk-Sovyet ve Sovyet-Britiş Antlaşmaları'nı hemen izleyen ve Afganistan ile İran'ı kapsayan ayrı ayrı antlaşmalarda değilse bile bunları izleyen dışişleri mektuplarının Rusça metninden, özellikle Afganistan ile ilgili olarak böyle bir anlam çıkabiliyor. Afganistan Devrimi'ne gösterilen tepkilerde, uzun yıllar geriye giden böyle bir dolaylı yorumun bozulmuş olmasından duyulan şaşkınlığın da etkisi var. Batı'nın yumuşamayı, yalnızca Batı Avrupa'yı değil dünyanın her tarafını yeni sosyalist ya da sosyalizan düzenlemelerden koruma biçiminde anlamak istedikleri ortaya çıkıyor: şimdi mahmurluktan uyanış görünüyor.

Seçmeli Caydırıcılık Doktrini'nin temel felsefesi, Batı Avrupa'nın sosyalizmden masuniyetini tescil ile, Üçüncü Dünya ülkeleri ile sınır bölgelerini korumaya yönelik yeni ve sürekli bir savaş biçimini örgütlemek olarak formüle edilebiliyor. Bu yeni savaş biçiminin bazı özellikleri var. Birincisi, İttifak ülkeleri, NATO Bölgesi anlamına geliyor, İttifak dışı bölgeler önem farkı geri plana itiliyor. İkincisi, bu kadar geniş bir alanda bazı noktalar sosyalist rejime kavuşabilirler. Bu, her türlü araçlarla önlenmelidir; ancak hiçbir bölge için büyük bir savaş ve nükleer müsademe göze alınmamalıdır. Üçüncüsü, yeni silahlar da bu anlayışa göre geliştirilmelidir; etkisi bir noktada kalabilecek nükleer silahlar ön plana çıkabiliyor. Dördüncüsü, böyle bir oyun'un, bu tür bir savaş kuralının, "karşı taraf", sosyalist sistem, için de uygun olabileceği düşünülüyor.

DEVRİM JANDARMASI VE BARIŞÇIL GEÇİŞ

Seçmeli Caydırıcılık Doktrini, Amerika Birleşik Devletleri'ni devrim jandarması konumuna getirmekle kalmıyor, sosyalizme barışçıl geçiş tartışmalarını köhne yöküniversitelerin dersanelerine havale ediyor. Bundan da öte, hiçbir "tehdit" noktası için nükleer savaşı göze almama, İttifak içinde veya dışında bir ülkenin sosyalizme düşmesi halinde, diğer noktalarda daha titiz davranmayı ve zamanla sosyalist ülkelerin tek tek tekrar kapitalizme kazanılması için uğraşmayı anlatıyor. (*) Burada da nükleer savaşı doğurabilecek yollardan kaçınılması öneriliyor.

Böyle bir doktrinin yaratacağı belirsizliği ve Türkiye türünden ülkelerin yönetici kadrolarında yol açacağı kaygı ve giderek korkuyu anlamanın kolay olduğunu sanıyorum.

Detant'a resmiyet kazandıran imzayı atan ABD eski Başkanı Nixon'un yeni değerlendirmesine geçiyorum; İkinci soğuk savaş döneminden çıkış yollarını açmaya çalışan Garbaçov'un Reagan ile buluşma hazırlıklarından hemen önce yazıyor. Artık Avrupa'da bir komünist tehditi olmadığı açıklıkla kabul ediliyor ve dillendirilmesinden çekinilmiyor. Batı Avrupa'da bir komünist tehlikesi görülmeyince de, iki sistemin bu nedenle bir konfrontasyonunu beklememek gerekiyor; eski başkan şunları ifade ediyor: "İki ulusu karşılaşmaya, confrontation, sürükleyen en güç ve gizil olarak en tehlikeli sorun, Üçüncü Dünya'da komünist olmayan rejimlere karşı revolüsyoner hareketleri destekleme yönünde Sovyet politikasıdır." (9) İki sistem, Nixon iki "ulus" demeyi seçiyor, arasındaki en tehlikeli sorun bölgesi, Batı Avrupa'dan başka coğrafyalara taşınıyor.

(*) Seçmeli Caydırıcılık görüşünü oluşturan 13 kişi arasında yer alan Z.Brezezinski, 4 Şubat 1988 tarihli Independent'te yer alan yazısında açıkça bu görüşü savunuyor. Doğu Avrupa'da "devrimci patlama" istenmediğini kaydediyor.

"Bölgede kitlesel bir devrimci patlama çıkarmıza uygun değildir. Böyle bir şey olursa, Sovyetler Birliği'nin müdahale etmek dışında bir alternatifi olamaz."

"Dolayısıyla, bir patlamayı beslememeli, beklememeli ve sevinçle karşılamamalıyız. Öte yandan, tedrici bir değiştirme arzulanır bir şeydir. Bu kolaylaştırılmalıdır ve mümkündür."

2000'e Doğru, 12 Mart 1988, s.38

Nixon, yeni doktrinin öncül ve embriyonik formülasyonunu yapmayı deniyor ve şunları söylüyor: "Sovyet yöneticilerinin, Birleşik Devletler ve Batı'nın, bizim tecavüze uğrayan müttefik ve dostlarımızı savunma ve Üçüncü Dünya'da Sovyet yanlısı rejimlere karşı gerçek liberasyon hareketlerini destekleme hakkımızda ısrar etmeksizin, Sovyetler Birliği'nin komünist olmayan dünyada kurtuluş savaşlarını destekleme hakkı olduğu doktrinini kabul etmesinin mantıksızlık ve ahlâksızlık olacağını anlamaları sağlanmalıdır. " Eski Başkan Nixon, Sovyet Lideri ile görüşmesinden önce, görevdeki Başkan Reagan'a bu aklı veriyor.

Nixon, yeni bir doktrin formüle ettiğinin farkında görülüyor ve görevden uzaklaştırılmış bir başkanın zorunlu tevazuu ile buna "Reagan Doctrine" adını vermek istiyor; aktarıyorum: "Biz ayrıca, yalnızca savunmak değil komünizmi genişletmek olarak bilinen gözden geçirilmiş, revised, Brejniyef Doktrini'ne, özgürlüğün savunulacağı ve genişletileceği anlamına gelen Reagan Doktrini ile karşılık verileceğini açıklıkla ortaya koymalıyız." (*) Seçmeli Caydırıcılık görüşü, böylece ilk biçimiyle formüle edilmiş oluyor; Birleşik Devletler'de buna henüz doktrin denilip denilmediğini bilmiyorum, zamanla ve belki de yeni başkanın adına bağlanmasını ihtimal dahilinde görüyorum.

Eski başkandan son aktarmayı yapıyorum: "Our only common interest is to conduct ourselves in such a way that such conflicts do not escalate into nuclear confrontation." Son derece açık yazılıyor; yeni bir mücadele biçimi ve alanı tanımlanıyor; bu mücadelenin, confrontation, Sovyetler Birliği ile ABD arasında olduğu belirtiliyor. Ancak bu mücadelenin, karşılaşmanın, bir nükleer karşılaşmaya tırmanmasını önlemenin iki tarafın ortak, common, çıkarı olduğu açıklıkla ortaya konuyor.

Bu hazırlıklardan sonra Seçmeli Caydırıcılık Stratajisi'nin çözümlemesine sıra geliyor; her strateji bir durum saptamasıyla başlıyor. Şimdiye kadar geçerli sayılan Amerikan stratejisi, Amerikan kuvvetlerinin "düşmana" yakın, ileri bölgelere yerleştirilmesi, amacın işgale gelen ordulara karşı koymak olması ve arkada güçlü bir rezerv ve nükleer kullanma imkanı ile desteklenmesi olarak tanımlanıyor. Strateji, demokratik ülkelerle ittifaka dayanarak, mütecavizin geçmeye cüret edemeyeceği bir çizgi çizmeyi hedef alıyor.

Kırk yıldır bu strateji yürürlüktedir; Amerikan kuvvetleri kırk yıldan beri Merkezi Avrupa'ya yerleştirilmiştir ve otuz beş yıldır Güney Kore'de bulunuyorlar. NATO, modern zamandaki bütün ittifaklardan daha uzun ömürlü oldu; bunlar da durum saptamasının içinde sayılıyorlar.

(*) Nixon'un ifadeleri arasında Sovyetler Birliği'ne yönelik bir açık tehdit de yer alıyor. Aktarmayı uygun buluyorum.

"Sovyetler, sadece Sovyetler Birliği nüfusunun üçte biri müslüman olduğu için değil, Üçüncü Dünya uluslarında müslüman revolüsyonu Sovyet revolüsyonu ile halkın desteği için rekabet halinde olduğu için, müslüman radikalizminin yükselmesinden özellikle kaygı duymalıdır."

R.Nixon, "Super Power Summitry", **Foreing Affairs**, Fall 1985, s.8

Durum saptamasını bir değerlendirme izliyor: "The strategy has had considerable success. All the Alliance members are still free countries. Soviet forces have not attackted Western Europe and North Korea forces have not again attacked South Korea." (10) Önemli başarılar sayılıyor; NATO üyelerinin hiçbirinin hala komünist olmamasının ve Kuzey Kore'nin Güney'e inmemesinin olumlu gelişmeler olduğu belirtiliyor.

Değerlendirmede olumsuz yanlar var ve az değil; aktarıyorum: "Fakat stratejide bazı ters gelişmeler de var. Sovyet kuvvetleri, çizdiğimiz çizgiyi aştılar ve Güney Asya, Orta Doğu, Karayipler ve Merkezi Amerika'ya girdiler. Eskisinden daha az iki-kutuplu, bipolar, olan bir dünyada, bu strateji, Sovyet bloğu dışında düşman ülkelerle, İran örneği, uğraşmada yardımcı olamadı. Avrupa'nın kendisinde de derin gerginlikler görülüyor. NATO İttifakı Kıta'daki Sovyet konvansiyonel silahlarına karşı eşitlik sağlamada başarılı olamadı ve ortaya çıkabilecek birçok durumda bizim nükleer silahlar kullanma tehdtimiz, Sovyet nükleer kuvvetlerinin büyümesi karşısında giderek daha az inanılır olmaya başladı." Yeni bir durum ortaya çıkıyor; yeni politikalar gerekiyor.

Strateji gelecek yirmi yıl için geliştiriliyor; gelecek yirmi yılın dünyasının artık iki-kutuplu bir dünya olmaktan çok uzaklaşacağı tahmin ediliyor. Üç veya dört büyük, global askeri güçten oluşan bir dünyanın Amerikan strateji planlamacılarını, Sovyet-Amerikan kutuplarından oluşan bir dünyaya göre, çok daha zor bir çevre ile karşı karşıya getireceğine inanılıyor; bilinmezlikler artıyor. Japonya ve Çin'in iki bin yılında büyük birer askeri güç olacağına kesin bir gözle bakılıyor. Peki Japonya'nın eylem opsiyonları ne olabilir? Sovyet teknolojisinin gelişimine yardım yönünde bir Japon kararı, Japanese decision to help in the development of Soviet technology, Sovyet askeri potansiyelini artırabilir. Bunun tersi de düşünülebilir: "On the other hand, additional Japanese economic assistance to US allies and friends (e.g. the Philippines, Turkey, Egypt) would benefit our security." Başka bir ihtimal daha düşünülebiliyor; ekonomik ve askeri açıdan güçlü Japonya'nın Amerika'nın müttefikleri Filipinler, Türkiye ve Mısır'a yardım yapmayı üstlenmesinin Amerikan güvenliğini artıracağı saptanıyor. Ancak hangisi? Strateji plancıları her iki ihtimali de hesaba katıyorlar.

Türkiye, Filipinler ve Mısır'la yan yana yer alıyor.

Yeni strateji, bir ülkede sosyalist ya da komünist bir düzen kurulmasıyla, "tecavüz" veya "Sovyet tehditi" sözcük ve kavramlarını aynı anlamda kullanıyor. Bunlar arasında hiçbir ayrım yok; barışçıl geçişi yöküniversitelerin köhne dersanelerine havale etme de, bu ayrımsızlıktan da, doğuyor.

"Ülke sınırlarına yakın ciddi bir güvenlik tehditinin olmaması, 1945 yılından beri Birleşik Devletler'in bir global askeri rolü özgürce oynamasına yardım etti. Eğer Amerikan yarıküresinde yeni komünist yanlısı, pro-communist, rejimler iktidara gelecek olursa bu durum değişebilir. Eğer Nikaragua'da Sandinista rejimi iktidarını sağlamlaştırır ve Sovyet yardımı almaya devam ederse, Merkezi Amerika'nın başka yerlerinde düşman komünist

rejimler giderek artabilir; El Salvador, Honduras, Panama'da olabilir. Böylesi bir eğilimin Panama Kanalı'nın kontrolunu tehlikeye sokması ve Meksika'nın siyasal istikrarını tehdit etmesi beklenebilir. Bu tür gelişmeler, Birleşik Devletleri, dış politika kaynakları ile savunma imkanlarının daha büyük bir bölümünü Karayipler Bölgesi'ne ayırmaya zorlayacaktır; Amerika'nın NATO'daki rolünü küçültmesi sonucunu doğuracaktır". Bu paragraf, artık bir tek ülkede bile sosyalist rejim kurma bir yana, sosyalist sisteme dost bir yönetimin iş başına gelmesini büyük bir tecavüz ve tehlike olarak görüyor ve gösteriyor.

Peki yeni strateji hazırlayıcıları, tecavüz ve tehdit bölgelerini nasıl çiziyorlar; bu sorunun ihmal edilmesini mümkün görmüyorum. Şu cevabı çıkartıyorum: "Bütün bu tartışılamaz ihtimaller içinde bizim temel mesajımız, Birleşik Devletler'in savunma konumunda esneklik ihtiyacıdır. Biz, varsayabiliriz, Sovyet tehditiyle SSCB sınırında, periphery, çeşitli noktalarda karşılaşmaya devam edeceğiz; fakat Üçüncü Dünya'da çok daha geniş tehditler dizisi ile karşılaşmayı da beklemeliyiz." (11) Savunma konumunda esneklik daveti ve Amerika'nın kendisini tehdit altında gördüğü bölgeyi değiştirmesi, Batı Avrupa ve Türkiye yönetici kadrolarında büyük bir kaygıya kaynaklık ediyor.

ABD hem NATO İttifakı ile dışının önemlerindeki eski ve katı ayrılığı ortadan kaldırıyor ve hem de Türkiye, Sovyetler Birliği ile sınır bölgesinde yer alıyor. Her efektif "tehdit" için nükleer silah kullanılmayacağının açıklanması ve her "tehdit"in yeni bir büyük savaşın içinde bir "muharebe" olarak tanımlanması Türkiye'de yönetici sınıfları yeni bir korku döneminin içine itiyor.

Yeni strateji formülasyonu, diğer yandan, dünyanın her yanındaki kapitalist sınıflar için, sosyalizmi önleme ile Amerika ile kenetlenmeyi üst üste getirip koyuyor. Çeşitli çalışmalarımda bir teorik zorunluluk olarak ortaya çıkarıp ileri sürdüğüm iç savaş ile dış savaş bağlantısını yeniden ve zorlayıcı bir biçimde kuruyor.

MÜTTEFİK OLMANIN YENİ KOŞULU

Devam etmeden önce Yeni Doktrinin bazı "talep" ve tespitlerinden söz etmek istiyorum. Birincisi, beklenebileceği türden, şu oluyor: "Allies that help us defend common interests beyond alliance boundaries." Bunlar, yeni savaşın araçları, "our means" olarak sayılıyor. İttifak sınırları dışında ortak çıkarların, common interests, savunulmasına katkıda bulunacak müttefik gerekiyor; arıyorlar.

"In the future, even more than in the last forty years, the United States will need its allies to share the risks and burdens of the common defense." Açıkça, müttefik tanımını da değiştiriyorlar; artık müttefiklerin eskisinden çok daha fazla riske ve yüke katılmaları isteniyor.

Bu nokta üzerinde açıklıkla ve ayrıntıyla durmak zorundayım; daha çok risk ve yükten ne anlaşıldığının ortaya çıkması gerekiyor. Yeni Doktrin, bir "Kooperatif Güçler", cooperative forces, tanımı yapıyor.

"Kooperatif Güçler" tanımına, "regrettably, we have a lot to learn from Soviet Union in this regard" yakınmasıyla başlanıyor; "ne yazık, bu bağlamda Sovyetler Birliği'nden öğreneceklerimiz pek çoktur" deniyor. Sovyetler Birliği'nin az gelişmiş denilen ülkelerde "kendi çıkarlarını geliştirme ve savunma" sırasında Küba'lı, Nikaragua'lı, Vieatnam'lı, Kuzey Kore'li, Doğu Avrupa'lı kadro ve elemanlardan yararlandığı ileri sürülüyor. Sovyetler Birliği ile aynı kategoride olmamakla birlikte FKÖ ve Libya'nın da eleman ve benzeri imkanlarla Sovyetler Birliği'ne yardımcı oldukları yazılıyor. Bu yöntemin, "Batı ile konfrotasyon riskini azaltmada ve çevre ile kaynaşan birlikleri bulmada" büyük avantajlar getirdiği kabul ediliyor. "Kooperatif Güçler" çevre ile kolaylıkla harmanlanan, troops that blend readily into environment, askeri ve "özel eylem" kuvvetleri oluşturmayı anlatıyor.

"Bazı müttefiklerin bir kooperatif güçler programına katılmak için temelli nedenleri olmalıdır. Bunlar, açık toplumlardaki karşılıklı çıkarlarımız ve Üçüncü Dünya'da Sovyet kazanımlarını sınırlama ve geriye püskürtme amaçlarımız olabilirler. Böyle müttefiklerimiz kendi askeri imkanlarını geliştirmeyi ve belki de, bu süreç içinde, bölgesel siyasal ve ekonomik etkinliklerini iyileştirmeyi ummalıdırlar." (12) Vietnam'da Birleşik Devletler'in yanında yer alan Kore Birlikleri ve Filipin Görev Gücü, örnek ve model olarak gösteriliyor.

Artık durum açık; to be an ally or not to be an ally, ya müttefik olmak ya da müttefik olmamak, almaşıkları ortaya çıkıyor ve zorlaşıyor. "We could hope to develope some mobile forces available for duty in particular regions, even outside them", bölge içinde ve dışında görev için hazır bir "mobil güç" kurma planları formüle ediliyor. Buna katılım isteniyor; müttefik olmanın koşulu buradan geçiyor. Devrimleri önleme ve bastırmak için kullanılabilecek bu hareketli "kooperatif güç", görev yaptığı yerdeki çevre ile kolaylıkla harmanlanabilmelidir; hem askerlerin tenleri, hem yaşayışları ve koşullara alışma dereceleri açısından çevreye kolaylıkla uyabilecek müttefikler aranıyor.

Bu müttefiklerin kazançları olacak; bölgedeki ekonomik ve politik etkinliklerini artırmaları bekleniyor. Açıkça devrimleri bastırmanın ganimet dağıtımında pay vaad ediliyor.

Kim olabilir? Türkler olabilir mi? Tenleri ve alışkanlıkları nasıldır? Eylül Dönemi'nde ve devamında bir deneyim kazandılar mı? Devrim yapmak isteyen gerillalara karşı birlik oluşturmada Türkiye'den yararlanılabilir mi? Birleşik Devletler'in strateji plancıları acaba ne düşünüyorlar? Şimdilik bunları soru olarak bırakıyorum.

"Özel durumlarda, dışardan empoze edilen bir düşman rejime veya komşularını tehdit eden bir rejime karşı mukavemet eden anti-komünist isyancılara Birleşik Devletler yardımı"; bu da yeni politikanın açık araçları içinde yer alıyor. Önündeki opsiyonları hep yerinde sayıyor veya giriliyorsa "hür dünya hür kalmayacaktır" deniliyor. Hür dünyanın hür kalabilmesi için dünyanın her yerindeki anti-komünist isyancılara Amerikan yardımı esas sayılıyor; açık opsiyonlar bunlar oluyor.

"Konvansiyonel tecavüzü caydırmak veya karşı-

lamak için düşman toprakların içlerine dalan konvansiyonel konter-ofansif operasyon kapasitesine ihtiyacımız var." Artık yeni bir savaş planı ortaya çıkmaya başlıyor ve bunun için de, Üçüncü Dünya'nın "dost" rejimlerine, "üst düzeyde ve etkinliğini önleyen mümkün olduğu kadar az yasama organı sınırlaması olan güvenlik yardımı" da bu savaşın açıkça formüle edilen araçları arasında yer alıyor.

Artık yeni stratejinin Üçüncü Dünya ile ilgili bölümüne gelme sırasıdır; stratejinin iki odak noktasından birisi oluyor. Her zaman olduğu türden bir saptama ile başlıyor: "Geçmiş kırk yılın silahlı çatışmalarının hemen hemen tümü, müphem bir biçimde Üçüncü Dünya denilen bölgede oldu; Asya'nın, Orta Doğu'nun, Afrika ve Latin Amerika'nın ve Doğu Karaipler'in çeşitli ülkelerinde ortaya çıktı." (13) Amerika Birleşik Devletleri'nin katıldığı savaşların tümü Üçüncü Dünya'da cereyan etti. Bunlar ilk saptamaları meydana getiriyor.

"Üçüncü Dünya çatışmaları bir Sovyet-Amerikan savaşına göre, açıkça, daha az tehdit" ihtiva ediyor; yeni strateji önce bunu kabul ediyor. Ancak eğer kümülatif etkileri bakımından müttefikleri ve dostları arasında Amerikan güvenirliği, American crdebility, üzerinde olumsuz etkilerinin kesin olacağı yazılıyor; önemi birdenbire artıyor.

Ayrıca buralarda da silahlı mücadele var; "right now something like 500,000 insurgents have taken up arms against Soviet-supported regimes", beş yüz bin çevresinde isyancının Sovyetler Birliği tarafından desteklenen rejimlere karşı silaha sarılmış olduğu, kuşkusuz hoşnutlukla ifade ediliyor.

Bir tanım daha ortaya çıkıyor; "low intensity conflict", düşük yoğunluklu ihtilaf veya çatışma, Üçüncü Dünya ülkelerinde devam eden mücadele için öneriliyor. Bir savaş biçimidir; açıklıkla belirtiliyor. "Bu, düşman'ın az veya çok her yerde hazır olduğu ve hiçbir zaman teslim olmasının beklenmediği bir savaş biçimidir." Tanım açık ve ciddiye alınması gerektiği vurgulanıyor.

Her yerde hazır ve nazır, teslim olması kesinlikle ihtimal dışı bir "düşman" ile savaş, beklenebileceği türden, sadece Savaş Bakanlığı'nın imkânları içine sınırlandırılamaz; çok çeşitli kuvvetleri kapsaması gerektiği ileri sürülüyor. Daha önce de aktardım bankacılar, iktisatçılar, sulama uzmanları, tarımsal alanda uzman kimyacılar, diplomatlar, enformasyon spesiyalistleri, meteoroloji uzmanları, ilk planda ve önemli sayılan savaşçılar olarak belirtiliyor. Basını kontrol altına alabilmek için enformasyon uzmanlarına ihtiyaç duyulmasını anlıyorum; ancak meteorolojistlerin öncelikle sayılmasının nedenini tam çıkartamıyorum.

Birleşik Devletler'in Üçüncü Dünya'da Amerikan silahlı kuvvetlerinin doğrudan vurucu bir güç olarak kullanılmasını bir istisnai durum olarak kabul etmesi öneriliyor; Grenada 1983 ve Libya 1986 saldırılarının her zaman tekrarlanmayacağına işaret ediliyor. Anti-komünist başkaldırılara Amerikan desteğinin "Special Activity", Özel Eylem birlikleriyle gerçekleştirilmesi isteniyor. "Örtülü Eylem", covert action da denilen bu eylemlerde CIA'in önemli rolü var; ancak hangi bakanlık ve dairelerin katılacağına, her özel durumda, Başkan'ın ayrıca karar vermesinin uygun olacağı belirtiliyor. Yeni strateji zaman zaman çok ayrıntılı eylem planını hatırlatıyor.

Fakat Üçüncü Dünya Ülkelerindeki Amerikan mücadelesinde ve devrimler jandarmacılığında ABD, kooperatif güçler oluşturulmasına daha büyük önem veriyor. Buna daha önce değindim; Libya ve Grenada örnekleri türünden Amerikan Silahlı Kuvvetleri'nin masif bir biçimde ve vurucu güç olarak katıldıkları çatışmalar istisnai tutulunca, daha çok CIA yönetiminde Özel Eylem programları ile kooperatif güçler ön plana çıkıyor. Yeni Amerikan stratejisinde bu kooperatif güçlere katılacak ve Üçüncü Dünya çevresine uyan ülke insanlarını bulmak çok önemlidir; şimdiki sorunlarının bu olduğu anlaşılıyor.

Buradan çevre ülkelere geçmem gerekiyor; ancak bir paranteze gerek duyuyorum. Düşük Yoğunluklu Çatışma tanımı ve bunun bir savaş biçimi olduğu ortaya konulunca, bu savaşta bankacılar, meteoroloji uzmanları, enformasyon spesiyalistlerine gerek duyulduğu açıkça belirtilince, bu savaşın sürekli ve her imkân kullanılarak yapılacağı belli oluyor. Bunun yapılmaya başladığını da söyleyebilirim; Türkiye'de çok yaşlı ve 1960 yıllarında Amerika'da en gerici Başkan Adayları'ndan birisinin, Barry Goldwater'in kampanyasını yöneten bir kimsenin, R. Strauss Hupe'nin uzun süredir Büyükelçi olarak tutulmasını buna bağlayabiliyorum. Kampanya yönetmiş Strauss Hupe, azalan enerjisinin çoğunu, Türkiye basınını etkilemeye ve basın mensuplarını kollamaya ayırıyor.

Türkiye basını yalnızca MİT tarafından değil bir de yeni düşük yoğunluklu Amerikan savaşının kadroları tarafından da etkilenmeye çalışılıyor. Bu etkilenmenin bir sonucuna burada işaret etmek durumundayım; Türkiye'de Amerikan tecavüzüne karşı en onurlu mücadele vermiş kimseler arasında yer alan Doğan Avcıoğlu'nun yetiştirmesi olan Hasan Cemal, Cumhuriyet Gazetesi'nin başyazarlığına geçtikten sonra, İlter Türkmen ve halefi Vahit Halefoğlu zamanında Türkiye'nin dış politikasının önceki dengesini koruduğunu yazabiliyor. Bu inanılmaz ve Hasan Cemal de arkadaşım olduğu için can sıkıcı yazıya bir kez değindim; önemli gördüğüm için tekrar değiniyorum.

Straus-Hupe'nin selefi, eylülist darbenin mimarlığı ile övünmeyi ihmal etmeyen Amerikan Büyükelçisi Spain, 12 Eylül sabahı Genel Sekreter İlter Türkmen'in kendisine telefon ederek bakan olacağını söylediğini de, anılarında yazıyor; Türkmen, Spain'e 12 Eylül 1980 günü işlerinin çok olacağını ancak Spain ile özel bir görüşme yapabileceğini de söylüyor. Bu, ne demek? Kim kimi görevlendiriyor; bunları sorup geçiyorum.

MİT eski müsteşarının oğlu olan İlter Türkmen, Türkiye'ye gelmiş en Amerikan yanlısı bir diplomattır; kendisine sunulan önerileri ilk önce Amerikan bakışı ile değerlendirdiğini biliyorum. Bunu pek çok hariciyecinin bildiğini de biliyorum. Hasan Cemal'in de, yanıltılmadığı zamanlar, bilebileceğini biliyorum.

Bu, bir. İkincisi, ortada CIA'inTürkiye uzmanı ve şu anda Birleşik Devletler Dışişleri Bakanlığı'nda Türkiye

ile ilgili üst düzey görevlisi Harris'in yeni kitabı var. Türkiye dış politikasının bütün dengelerinin İlter Türkmen'in bakan olduğu eylül döneminde ve devamında bozulduğunu yazıyor.(*) Cumhuriyet Başyazarı'nın bunun tersini yazabilmesini, düşük yoğunluklu savaşa bağlıyorum.

ÇEVRE ÜLKELERE BAKIŞ

Şimdi yeni strateji dökümanının "Sovyet periferisinde savaşlar" bölümüne geçiyorum. "Sovyet konvansiyonel kuvvetleri, nükleer kuvvetleri gibi, can sıkıcı bir gücü gösteriyor", bununla başlıyor. "SSCB veya uyduları, çevre üzerinde pek çok noktada, konvansiyonel savaşları kazanmayı ve diğer ülkelerin topraklarını işgal etmeyi, mantıklı olarak, ümit edebilirler." Böyle bir durumda sonuç ne olabilir? Daha önceki savunma hazırlığı, Birleşik Devletler'le ittifak bağı ve coğrafi farklılıklar sonucu belirleyecektir; rapor bu cevabı veriyor. Cevapta hem sopa ve hem de havuç havası var.

Kuşkusuz, bu raporu hazırlayanlar, Sovyetler Birliği'nin konvansiyonel silahlarının ve askerlerinin durup dururken bir çevre ülkesine girmeyeceğini kesinlikle biliyorlar; aksine bir tek örnek bile gösterilemiyor. Ancak bir ülkede gerici bir rejimi deviren bir devrim olması ve bu devrime karşı iç gericilikle emperyalizmin ortaklaşa silahlı isyanı örgütlemesi ve Sovyet yardımının istenmesi halinde, Sovyetler Birliği'nin yardım yapabileceğini görüyorlar. Rapor ve yeni strateji bu iki durum arasında hiçbir ayrım kabul etmemeye dayanıyor; bir ülkede bir devrim olmasını veya bu devrime karşı örgütlü program çerçevesinde Amerikan desteğiyle isyan çıkartılması üzerine meşru hükümetin çağrısıyla Sovyet askerlerinin gelmesini de "tecavüz" sayıyorlar.(*) Çevre topraklarda savaştan anladıkları bu oluyor.

Sosyalist dünya büyük bir dünyadır; sınırları geniş bir coğrafyaya yayılıyor. Yeni stratejiler, bu geniş coğrafyaya silahlar güç dengesi de hesaba katıldığında, Sovyet kuvvetlerinin Kuzey Çin'i işgal şanslarının yüksek olduğunu hesaplıyorlar. Batı Avrupa "çok problemli" more problematical, kabul ediliyor. İran Körfezi'ne hücum ederlerse, kazanma şanslarının daha yüksek olduğunu yazıyorlar. Stratejiler, Sovyetler Birliği'nin uygun bir zamanda Körfez'e hücum etmeyeceği görüşlerini de, bir kalemde bir kenara atarak, "Sovyet liderlerinin, yeni bir devrimci rejimi destekleme 'çağrısı' örneğinde olduğu gibi, bir müdahale fırsatını yakalayarak kullanmalarını akla uygun" buluyorlar.

Körfez'e bir hücumu karşılama açısından Batı'nın imkânlarının 1950 yıllarından beri gerilediği kaydedilirken, Sovyetler Birliği'nin, kuvvetlerinin hareketliliğini artıracak altyapı yatırımlarını son derece artırmış olduğu ileri sürülüyor. Körfez'e inecek Sovyet kuvvetleri, en son olarak, Afganistan'da, İran'da veya Kafkasya'da mevzilenebilirler; her ihtimalde de NATO İttifakı'nın en doğusu olan Doğu Anadolu, böyle bir iniş açısından, önem kazanıyor. İşte bu nedenle NATO'nun bundan önceki Komutanı Rogers ile Yeni Starateji'yi hazırlayan komisyonun iki başkanından birisi olan Profesör Albert Wohlstetter, dönüp dolaşıp, Doğu Anadolu'ya bir Sovyet inişi olduğu takdirde, nükleer karşılık beklenmemesi gerektiğini söyleyip duruyorlar.

Türkiye, topraklarını stratejik görmek ve göstermek istiyorsa, "kooperatif güçler" programında yerini almalıdır; yeni doktrinin Türkiye'ye biçtiği fiyat bu oluyor. Seçmeli Caydırıcılık Doktrini, Amerika'nın müttefiklerini aldıkları risk ve katlandıkları yük ölçüsünde müttefik yapıyor. Nükleer Caydırıcılık ve nükleer savaş tehditi bir kenara; yeni savaşta yük ve risk almayanlar kendi yazgılarıyla başbaşa kalıyorlar. Seçme, buradadır ve Türkiye'de yönetici sınıf ve kadroların yeni korkularının kaynağı da burada yatıyor.

1854-1856 Kırım Savaşı'nda olumlu, 1877 ve 1914 Savaşları'nda olumsuz, 1939-1945 yıllarında kararsız örnekleriyle Türkiye'nin yüz yılı aşkın bir zamandır devam eden dış politika doktrini, Kuzey Komşusu'na karşı husumetinde hep arkasında Batı Kuvvetleri'ni görmeyi garantileyebilmektir. Şimdi Amerika Birleşik

---

(*)Arkadaşım Hasan Cemal'in bu acı yanlışlığı beni çok üzüyor.

"Relations with Moscow, in their turn, cooled considerably with the advent of military rule".

"During the tricky period of diplomacy under the military regime, ties with the United States remained the heart of Turkey's foreign policy structure".

George S.Harris, **Turkey - Coping with Crisis**, Westview Press, 1985, s.198

Arkadaşım Hasan Cemal'in buraya tekrar aldığım yanlış görüşlerini düzeltmesini bekliyorum.

"Ancak tüm olumsuz koşullara karşın 12 Eylül döneminde de Türk dış politikasının geleneksel dengeleri, genel olarak, korunmuştu. Bu diplomatik başarıda ise aslan payı, Dışişleri'ne ve her halde dönemin Dışişleri Bakanı İlter Türkmen'e aittir."

Hasan Cemal, **Cumhuriyet**, 20 Aralık 1987

(*) Sovyet askerlerinin Afganistan'dan çekilme programı netleşmeye başlayınca buradaki Amerikan parmağı, Türkiye basınında da açıkça kabul edilmeye başlıyor.Emekli Büyükelçi Coşkun Kırca şunları yazıyor:

"Şimdi geriye, Afganlı mücahitlerin Batı'dan ve Batı'ya yakın bazı islam ülkelerinden aldıkları askeri yardımın ne zaman kesileceği meselesi kalmıştır".

Coşkun Kırca, "Sonun Başlangıcı", **Hürriyet, 7 Mart 1988**

Devletleri, yalnızca Türkiye'ye değil, belki en çok Türkiye'ye ve sonra diğer müttefiklerine, "take it or leave it" diyor.

Türkiye toprakları ne ölçüde stratejiktir? Yeni raporda şimdiki stratejide Amerikan hava kuvvetlerinin önemli bir yeri olduğu kabul ediliyor. Ancak hava kuvvetleri, çevre topraklarda veya yakınlarında hava üsleri istiyor. Şu anda kullanılabilir olanlar pek önemli sayılmıyor ve bir bunalım halinde de, mukabil hücumla karşılaşma tehditinin, hava üsleri bulma ihtimalini daha da azaltacağına işaret ediliyor. Şimdiki zorlayan görev, hava üssü bulmaktır; yeni döküman, bunu açıklıkla yazıyor.

Bu açık yazıştan hemen sonraki paragrafı aktarıyorum: "Turkey, a NATO member, adjoins the major Soviet military area threatening the region. Building up Turkey's defense capabilities, particularly those for air defense would cast a strong shadow over any Soviet planning for operations in the Gulf region. The other NATO allies, by clearly demonstrating an ability and resolve to resist a Soviet attackt on Turkey, can further intensify this Soviet dilemma." Özetle, bir NATO üyesi olan Türkiye'nin bölgeyi tehdit eden Sovyet askeri gücüne komşu olduğu ve başta hava savunması olmak üzere Türkiye'nin savunma imkânlarının artırılmasının Körfez'le ilgili Sovyet planlarına gölge düşüreceği kaydediliyor. Bundan sonra, diğer NATO müttefiklerinin Türkiye'ye yönelik bir Sovyet hücumuna karşı koyacaklarını çok açıkça belli etmelerinin, Sovyet ikilemini artıracağı tavsiye ediliyor.

Raporun en muğlak ve hiç bağlayıcı olmayan bölümleri Türkiye söz konusu olunca ortaya çıkıyor. Yeni stratejiler bunun da şimdiye kadar geçerli stratejinin doğal sonucu olduğuna inanıyorlar; nükleer savaş ve konfrontasyona dayalı strateji çalışmaları kanatların unutulmasına yol açıyor. Rapor bunu çok açık olarak kaydediyor: Eski strateji plancıları "nükleer silah kullanma tehditinin daha inandırıcı olabileceği Avrupa'nın merkezi cephelerinde savaş üzerinde aşırı ölçüde durdular ve kanatlarda, Norveç ve Türkiye'ye, Sovyet hücumu ihtimaline göre planlamayı ihmal ettiler." (14) Bütün stratejik hesaplar nükleer silah kullanmaya ve merkezi Avrupa'ya göre yapılırsa ve Avrupa merkezinde bir tehdit olmadığı ve nükleer silah kullanma ihtimalinin yok sayılabileceği kabul edilirse, Türkiye şemsiyesini kaybetmiş görünüyor.

Nükleer silahların kullanılamaz silahlar olduğunun anlaşılması değerlerini birdenbire düşürüveriyor; yeni strateji, the most extreme threats are also the least likely, uç tehditlerin ihtimalinin de son derece düşük olduğunu bir aksiyom olarak ortaya koyuyor.

Dahası da var; "daha akla uygun Sovyet hücumlarını caydırmak için biz yalnızca seçmeli bir biçimde karşılık vermemeliyiz, aynı zamanda böyle bir savaşı, hızla bir kıyamete dönüşmesini önleyecek güvencelerle, belli sınırlar içinde tutabilme imkânına da sahip olmalıyız" deniliyor. Bu aksiyomun bu kadar açıklıkla yazılmasının bir yenilik olduğunu kaydetmem gerekiyor; silah teknolojisini, kontrol sistemleri teknolojisindeki gelişmelere parelel olarak, nükleer alanda yeni ve daha sınırlı etkinliklere çevirme öneriliyor.

Yeni stratejide Türkiye'nin konumunda hiçbir açıklık gözlenmiyor. Yazılı belgenin sonlarına doğru, "Birleşik Devletler'den, Türkiye'nin savunulmasına yardım edeceği bölgede can alıcı çıkarları olan diğer NATO üyeleri ve Japonya'dan, artan ölçüde güvenlik yardımıyla, Türkiye'nin kritik önemi tanınmalıdır" deniliyor. Kritik önemi tanımaya açık bir davet yapılıyor. Bundan hemen önce de, son üs görüşmelerinde İspanya ve Portekiz'in Türkiye'yi ve Körfez'deki müttefik kuvvetlerini destekleme konusundaki rollerine ilgisiz kaldıkları belirtiliyor. NATO'nun Kuzey Kanat Ülkeleri ise kendi kuvvetlerinin güçlendirilmesini bile, Sovyetler Birliği'ni provoke etmeme gerekçesiyle istemiyorlar; bütün bunlar seçmeli caydırıcılığı ön plana çıkarıyor.

Seçmeli Caydırıcılık Doktrini, aynı zamanda Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyanın her yerinde devrim jandarmalığını üstlendiğini, gizlenemez bir açıklıkla sergiliyor. ABD artık yalnız askerlerle değil, meteoroloji uzmanlarına kadar yayılan bir kuvvet çeşitliliğiyle her türlü devrimci hazırlığa karşı koyacağını ve koyduğunu açıklıyor. ABD Dışişleri Bakanı Shultz, yakın bir zamanda, 1987 yılında, ABD organlarının dünyanın her yerinde toplam iki bin "terör" girişimini önceden haber alarak etkisizleştirdiğini ilan etti; aslında düşük yoğunluklu savaş, son yıllardan beri sürdürülüyor. Yalnızca Amerikan askerlerinin değil her türlü Amerikan etkinliklerinin kapı dışarı edilmesiyle devrimci süreçler birleşiyor. İç içedir; birini diğerinden ayırmak ve birisine öncelik tanımak mümkün olamıyor.

ABD, işçileri sömürdüğü için değil, toprakları işgal ettiği için değil, üniversite yaşamını kuruttuğu için değil, basının belli noktalarını rüşvete boğduğu için değil, açıkça ve gizlenemez bir biçimde devrim jandarmalığını üstlendiği için, öncelikle bunun için, kapı dışarı edilmelidir. Amerika'yı Türkiye'den kovmak için mücadele etmek, devrimci olmaya başlamak oluyor.

Böyle bir mücadeleye başlamak bir güç sorunu ve hesabı değildir; varlık nedenidir. Türkiye'deki büyük devrimci sürecin düğümlerinden birisi buradadır.

---

1) **Hürriyet**, 8 Mart 1988
2) **Hürriyet**, 25 Ekim 1987
3) **Milliyet**, 3 Mart 1988
4) **Hürriyet**, 3 Mart 1988
5) F.C.Ikle and A. Wohlstetter, et. al. **Discriminate Detterrence**, Wash., D.C ,January 1988, s.35
6) Ibid., s.15
7) Walter Laqueur, **America, Europe and the Soviet Union**, N.J.,1983, s.15
8) Robert Ford, "The Soviet Union: Next Decade", **Foreign Affairs**, Summer 1984, s.114
9) Richard Nixon; "Super Power Summitry", **Foreign Affairs**, Fall 1985, s.6
10) **Discriminate Detterence**, op. cit., s.5
11) Ibid ., s.11
12) Ibid., s.21
13) Ibid., s.13
14) Ibid., s.34

SOSYALİZMİN PARTİSİ İÇİN

Haluk YURTSEVER

Türkiye, kapitalist gelişmişliği ve az gelişmişliğiyle, emek sermaye çelişkisi temelinde sınıflar mücadelesinin sık sık keskin biçimler aldığı; iç ve dış, sınıfsal ve ulusal çelişkilerin yumaklaştığı bir ülkedir. Kapitalizmin yeni bir toplumsal düzene, sosyalizme geçişin minumum toplumsal-ekonomik temelini hazırlayacak denli gelişmiş; emperyalist-kapitalist ülkelerin süper kârlarla sağladıkları sınıf mücadelesini yumuşatıcı olanaklara sahip olacak denli gelişmemiş olması Türkiye'deki kritik durumun nesnel temelini açıklıyor. Türkiye'yi birçok gelişmiş ve az gelişmiş ülkeden farklı, devrimci açılımlara gebe bir ülke durumuna getiriyor.

Türkiye'de bugünkü toplumsal-ekonomik düzenin tek gerçek alternatifi sosyalizmdir. Burada açıklık gerekiyor. Bir nokta daha açıktır: Türkiye yalnız nesnel ekonomik-toplumsal açıdan sosyalizme geçecek bir birikime sahip olmakla kalmıyor, devrimin nesnel koşullarının hızla olgunlaşacağı patlayıcı potansiyeli de bağrında taşıyor. On yıldır ülkenin devrimci durumlarla olağanüstü rejimler arasında gidip gelmesinin başka türlü açıklaması olamaz. En güçlü oldukları, toplumsal muhalefetin en güçsüz olduğu dönemde bile yönetme güçlüğü çekiyorlar. Bütün göstergeler, Türkiye'nin yeni devrimci durumlara gebe olduğuna işaret ediyor.

Türkiye'nin toplumdaki nesnel devrim ve sosyalizm isteğine yanıt verecek devrimci-sosyalist bir işçi sınıfı partisine ve devrimi hazırlayacak daha başka türlü örgütlere ihtiyacı var.

Bizim için parti tartışmalarının başlangıç noktası budur. Şu ya da bu örgütün parti ihtiyacını karşıladığını söyleyenlerle farklı düşünüyoruz. Bunlar parti sorununu kendi çizgi ve örgütlerinin eksikliklerini gidermesi, güçlenmesi, daha iyi örgütlenmesi, nicel teknik sorunlar olarak görüyorlar.

Kendi aralarında da çeşitlilik gösteren bu örgütlerin bir bölümü, toplumsal açıdan işlevsiz, "kendisi için örgüt" denebilecek birer tekke görünümündeler. Ne teorik ne de pratik açılımlar getirebiliyorlar. Tıkanıyorlar.

En çarpıcı örneğini TBKP örneğinde gördüğümüz bazı örgütler ise temel işlevlerini Türkiye kapitalizminin bir istikrar ögesi ve burjuva demokrasisinin bir parçası olarak tanımlıyor ve "yerlerini" almak için "mücadele" ediyorlar.

İki türüyle de bu örgütler ülkeyi devrime ve sosyalizme götürecek nitelikten uzaktırlar. Uzaklıkları oranında devrimci siyaset alanında büyük bir boşluk bırakıyorlar.

Yalnızca örgütsel bir boşluk değil. Türkiye sosyalist hareketinin bugünkü sıkıntı ve tıkanıklıkları, ne tek tek varolan örgütlerin kendi örgütsel teknik zayıflıklarını gidermeleriyle, ne de kendi aralarında birlik ve cepheler yaratmalarıyla aşılabilir. Sorun nicelik değil, nitelik, nitelikli nicelik sorunudur.

Parti konusunda tartışılacak birçok nokta var. Tartışmaların, legal-illegal ya da açık-gizli partileşme "tercihleri" arasında uçlaşması tartışmanın pek doğru olmayan bir çizgide yoğunlaşmasına yol açıyor.

Bu konuya yeniden dönmek üzere, burada iki şey söylenebilir. Birincisi, legal ya da illegal, gizli ya da açık örgütlenmeleri birbirini dışlayan iki ayrı yol değil siyasal mücdelenin iç içe uygulanacak yöntemleri olarak ele almaktır. İkincisi, devrimci örgüt teorisinin genel ve bizim için de geçerli ilkelerinin, Türkiye'nin bugünkü somut koşullarında yaratıcı bir uygulamasının yollarını ararken her türlü fetiş ve donmuş kalıptan uzak durmaktır. Marksizmin evrensel teorik mirası ve 150 yılın pratik deney birikimi yolumuza ışık tutuyor. Bu ışık altında, somut koşulların somut çözümlemesinin yapılması, 1988 Türkiye'sinde partileşmenin üstünde ilerleyeceği teorik ve pratik temellerin yaratıcı bir biçimde atılması gerekiyor. Çünkü bütün ülkeler ve bütün zamanlar için doğru, mutlak bir örgütlenme biçimi olamaz ve dünya deneyleri de olmadığını gösteriyor.

Bu nedenle, toplumsal devrim partisinin somut biçimler içinde çok temel işlevlerinin öne çıkarılmasını daha doğru buluyorum.

ÜÇ TEMEL İŞLEV

Üç temel işlev sayılabilir ve bunlar bize "nasıl bir parti" sorusunun yanıtını da verirler. Bunlar, **siyasal, ideolojik ve toplumsal** işlevlerdir. Parti bu üç temel işlevin bileşkesidir. Bu işlevlerden birinin ya da ötekinin yokluğu, zayıflığı ya da abartılmasının çeşitli deformasyonlara yol açılması kaçınılmazdır.

Siyasal işlevden başlanabilir. Her siyasal parti gibi devrimci partinin de temel işlevlerinden biri iktidarı almaktır. İşçi sınıfı iktidarı kendini yönetici sınıf konumuna getirir. Her devrimin temel sorunu iktidar sorunudur. Bir partinin kimliği de esas olarak iktidar için

yürüttüğü siyasal eylemin içeriği ile sayılamaz. İktidarı tümüyle hedeflemeyen, en başından kendini bir koalisyon ortağı, destekçisi olarak gören bir siyasal örgütlenme iktidar yürüyüşünde bir "yan örgüt" olmaktan öteye gidemez.

Net bir iktidar hedefine sahip olmayı, sabah akşam iktidardın hedeflendiğinin yinelenmesi olarak da anlamıyorum. İktidara giden bağımsız yolun, mücadele yöntem ve biçimlerinin de net ve açık olarak gösterilmesi gereklidir. Maddi bir gücün ancak maddi bir güçle yenilebileceği tarih tarafından yüzlerce kez kanıtlanmış bir doğrudur. Yalnız doğru perspektif, yalnız doğru teori değil; iktidarı alacak, aldıktan sonra da koruyacak politik güç ve mekanizmalar da olmalıdır.

Politika bir sanattır. Güç oluşturma ve oluşturulan politik gücü en etkin biçimde kullanarak iktidarı alma ve yönetme sanatıdır.

Siyasal gücün iki kaynağı var: Biri teoridir. Ancak yığınlar tarafından kavranıldığında maddi bir güç durumuna geliyor. İkincisi, sınıf dediğimiz büyük insan gruplarının hareketidir. Ancak mücadele ile açığa çıkabiliyor.Devrimci politik güç; devrimci teori ile, devrimci hareketin birleştirilmesinden çıkan örgütlü enerjidir.

Politik gücün oluşturulması ve iktidarın alınması tek bir siyasal partinin eyleminin sonucu olamaz. Devrim denilen büyük alt üst oluş, ancak nesnel tarihsel koşulların olgunlaştığı bir tarih anında milyonlarca insanın ve yüzlerce değişik türden örgütlenmenin doğrudan ya da dolaylı eylemiyle gerçekleşiyor. Bir siyasal devrimi, darbeden ayıran en önemli farklılıklardan biri bu ideolojik ve toplumsal içeriktir. Parti ise, gelişmeleri önceden gördüğü ve olayların gidişine damgasını vurabildiği oranda, hem devrimin hazırlanmasında hem de kritik anlarda devrim sürecinin doğru yön kazanmasında belirleyici bir rol oynayabilir. Devrimin nesel koşullarının henüz olgunlaşmadığı bir durumda hiçbir parti devrim "yapamaz". Tersi de doğrudur. Devrimci ve iyi örgütlenmiş bir partinin olmadığı koşullarda en olgunlaşmış devrimci durumdan bile devrim çıkmaz. Pekala çürüme de çıkabilir. Nesnel devrim koşullarının tam olgunlaştığı, ulusal çapta kriz anında herşeyin subjektif faktöre, partiye baktığını söylemek abartma değildir. Partinin iktidar mücadelesindeki teorik-pratik hazırlığı bu nedenle sonuç belirleyici önemdedir.(*)

İşçi sınıfının ve tüm sömürülenlerin çıkarlarının savunulması yalnız sözle olmaz. Pratik mücadelede olur. Ayrıca siyasi iktidarı zaptetmek bir hamlelik bir iş değildir. İçinde yükseliş ve gerileme dönemleri olan uzun bir zaman alabilir. Partinin hem bir taarruzu, hem de gerektiğinde geri çekilmeyi örgütleyecek yetenekte bir savaş örgütü olması bunun için gereklidir. Yenilgi dönemlerindeki çürümenin tek nedeni yenilgi değildir, düzenli geri çekilmenin başarılamamasının belki de yenilginin kendisi kadar yıkıcı sonuçları olduğunu deneylerden biliyoruz.

Partinin ideolojik işlevini abartıp, siyasal iktidarı alma savaşını ikinci plana atan eğilim bir çeşit sapmadır. Bu moda eğilim; bugün sivil toplumcu, "demokrasici" bir kimlikle ortaya çıkıyor. Sivil toplumun oluşması ve komünist partisinin burada "yerini alması" biçiminde öne sürülen bu eğilim, toplumsal üst yapıda etkili olmayı hedefliyor, iktidar için savaşımdan ise yan çiziyor. Böyle bir anlayışın varacağı en iyi nokta, bugün İtalyan Komünist Partisi'nin vardığı noktadır: Burjuva toplumunun "saygın" ve entegre olmuş "komünist"' partisi.

İdelojik işleve gelince.

Biliniyor, her sınıflı toplumda egemen sınıfın dünya görüşü egemendir.

"Egemen sınıfın düşünceleri, her çağda egemendir. Toplumun egemen **maddi** gücü olan sınıf, aynı zamanda egemen **entellektüel** güçtür. Entellektüel üretim araçlarına sahip olmayanların düşünceleri de bu egemen sınıfınkilere bağlıdır." (1)

Egemen sınıf, devlet erkini ve yönetme üstünlüğünü yalnız baskı ve zorla değil, bununla birlikte toplumun tüm sınıfları üstünde ideolojik otorite kurarak sürdürüyor. Nesnel olarak devrimci sınıf olan proletaryanın yığını da bunun dışında kalamıyor.

Burjuva ideolojisiyle savaş, devrimci partinin olmazsa olmaz koşullarından biridir. Bu görevin her küçümsenmesi, kaçınılmaz olarak burjuva ideolojisinin güçlenmesine yol açar. İşçi sınıfının bağımsız dünya görüşüyle aydınlatılmamış her konuda burjuva düşünceler egemendir. İdeolojik savaşın önemini daha da arttıran bir neden, yalnız burjuvaziye değil, bu görüşlerin işçi sınıfı içindeki yansımalarına karşı da verilmesi gerekliliğinden geliyor. Devrimi gerçekleştirecek, "devrimci bir yığını" oluşturmak, sosyalizmden çıkarı olan toplumsal güçlerin bilincini köklü biçimde değiştirme, bir ideolojik devrim gerçekleştirme sorunudur.

En ileri teori, hem iktidarı alacak devrimci pratik, hem de yeni bir toplumsal düzeni kurmak için gereklidir.

Toplumsal devrim partisinin toplumsal işlevi üzerinde Türkiye solunda yeni yeni duruluyor. Çok önemlidir.

Sosyalist iktidar toplumsal devrimin başlangıcıdır. Ve sosyalizm yalnız siyasal iktidarı almak, yalnız üretim araçları üstündeki özel mülkiyeti kaldırarak yerine toplumsal mülkiyeti koymak değildir. Sosyalizm, aynı zamanda toplumun yeni bir biçimde örgütlenmesidir. Burada da parti önemlidir.

Bugün işçi sınıfının devrimci öncüsü, yarın

---

* Bazıları, Ekim devriminde İşçi Asker Köylü ve Asker Sovyetleri'nin oynadığı önemli rolden çıkarak, devrimci örgütlenmenin modeli olarak "Sovyet tipi" örgütlenmeyi savunuyor, Leninci parti anlayışını ise utangaçça reddediyorlar. Lenin'in Nisan Tezleri'nde ana hatlarını çizdiği ve kendi partisine, sonra da adım adım Sovyet'lere kabul ettirdiği politikanın devrimin gerçekleşmesinde ne denli yaşamsal bir rol oynadığını unutuyorlar. Oysa, bizzat Lenin'in kendisi, üstelik 1905'te yazdığı bir yazıda sorunu ne doğru koyuyor: "... İşçi Temsilcileri Sovyeti mi, yoksa Parti mi? Sorunun bu biçimde konuluşu yanlıştır. Karar **kesinlikle** şöyle olmalıdır: **Hem** İşçi Temsilcileri Sovyeti, **hem** Parti." (Lenin, Collected Works, C. 10, s. 19)

sosyalist toplumun örgütleyicisi olacak partinin örgütsel varoluşu ve gelenekleri kaçınılmaz olarak yarının sosyalist devletine ve toplumuna da rengini verecektir. Partinin iktidarı almadan önceki örgütsel biçimlenişi ve pratiği ile kurulacak sosyalist toplumun içeriği arasında bir nedensellik ilişkisi vardır.

Bugün dünya çapında milyonlarca insana kapitalizmin insanın insancıl özüne yabancı bir toplumsal düzen olduğunu göstermek o kadar zor değil. Daha zor olan, önerdiğimiz yeni düzenin gerçekten bir toplumsal kurtuluş olduğunu daha bugünden kanıtlayabilmektir. Yaşayan sosyalizmin somut pratiğindeki bozuklukların, tüm dünyada sosyalizmin çekim gücünü tartışılır duruma getirmesi önemli bir sorunumuzdur.

Daha bugünden, hiç olmazsa kendi içinde ve yakın etki alanında sosyalizmi bir yaşam biçimi, yeni ve ileri bir ilişkiler sistemi durumuna getirimeyen, daha kapitalist toplumda bir muhalefet gücü olarak savaşırken sosyalist örgütlenme ve sosyalist insanın başkalığını pratikte gösteremeyen bir partinin, iktidarı aldıktan sonra toplumun sosyalist örgütlenmesini gerçekleştirmesi, yeni insanı yaratması nasıl düşünülebilir?

Özetle, devrimci parti siyasal iktidar savaşında net bir bakışa ve güce sahip, en ileri teoriyi kendine kılavuz edinmiş, devrimci teori ile işçi sınıfı hareketi arasında bağlaç olabilen, daha kapitalist toplumda savaşırken gelecek toplumun embriyonik özelliklerini taşıyan bir örgüt olmalıdır.

Böyle bir örgütün oluşturulmasının kolay ve anlık bir iş olmadığı açık. Zor görevin başarılması ve görece kısa zamanda başarılması ise bilinç açıklığıyla davranmaya bağlıdır.

SOSYALİZMİN YENİDEN ÜRETİMİ

Bugün, işçi sınıfının devrimci partisini yaratma sürecinin neresindeyiz? Başka türlü de sorulabilir: 1988 Türkiye'sinin toplumsal-siyasal koşulları, sosyalist hareketin bugünkü somut konumu, teori ve insan gücü birikimimiz ne durumdadır?

Beraberinde yenilgici bir hava getirdiği için yenilgi sözcüğünü sevmiyorum. Ama kullanılacaksa, sosyalist hareketimizin 12 Eylül'den çok önce yenildiği söylenmelidir. Oportünizmin ve sosyal demokrasinin ideolojik siyasal etkileri altında devrimci hareket 12 Eylül'den önce boğulmuştur. Bunu söylemek, aynı zamanda oportünist ve sosyal demokrat günahların doğrudan suç ortağı olmayanların da görevlerini yerine getiremediklerinin kabul edilmesi demektir. Mesut Odman'ın yazdığı gibi, "Hiç kimse, hiçbir grup, hiçbir eğilim hatasız değildir. Ne geçmişte en doğruyu söylemiş, hatta söyledikleri yüzde yüz doğrulanmış, ne en büyük özveriyi göstermiş, ne en büyük ürkütücülüğe, ne en büyük sayıya ulaşmış olmak bu konuda ayrıcalık sağlamaz." (3)

12 Eylül öncesinde şiddetli biçimler alan sınıf savaşımı, sosyalist devrimci bir siyaset ve örgütlenmeyle üst üste düşmemiştir. İşçi sınıfı ve emekçi halk hareketinin, alternatif olmaya en çok yaklaştığı, kurulu düzeni derin bir korkuya ittiği dönemde bile, Türkiye'de sosyalizm etkili bir düşünce akımı ve örgütlü mücadele pratiği olamadı. Nedenlerini, nesnel devrimci koşulların zayıflığında değil, sosyalizmin niteliksel, teorik-pragmatik zayıflığında ve işçi hareketinden uzaklığında aramak durmundayız.

12 Eylül, ideolojik, siyasal ve örgütsel olarak tıkanmış ve yorgun düşmüş hareket karşısında oldukça kolay bir ideolojik-moral üstünlük sağladı. Eğer bu üstünlük olmasaydı yalnız terörün sonuçları bu denli yıkıcı olmazdı. 12 Eylül'le birlikte, sosyalist devrimci hareketimiz yalnız terörle dağıtılıp örgütsüzleştirilmedi, yalnız kadro ve güç yitirmedi, sosyalizmin yığınlar gözündeki meşruluğu ve prestiji de büyük yaralar aldı. Burjuva ideolojisi güçlendi.

Düzen karşıtı birikim, bugün sosyal reformcu varyasyonlarıyla birlikte burjuva ideolojisinin sultası altındadır. Kitle haberleşme araçları, TV, günlük basın, çeşitli dergiler, bunların çok büyük bir çoğunluğu, Özalcısı ve muhalif olanı ile, kapitalist düzenin dokunulmaz ve tartışılmaz meşruluğu mesajıyla halk yığınlarının kulağını bombardımana tutuyorlar. Hergün, yapay karşıtlıklar yaratarak düzen karşıtı tepkileri buharlaştırmanın bin türlü yolunu buluyorlar.

Yığın hareketindeki yükseliş eğrisinin spazmatik bir karekter taşımasında bu ideolojik kültürel çullanmanın büyük etkisi var. İşçi sınıfı ve emekçi halk içinde derinden derine bir öfke birikiyor, ama kararlı bir yükseliş seyri de izleyemiyor.

Sosyalizmin toplum çapındaki prestij kaybının çeşitli göstergeleri var.(*)

Türkiye toplumunda bugün varolan sosyalist eğilimlerin işçi sınıfı hareketiyle bağları genel olarak çok zayıftır. Varolan düzen karşıtı hareketlere öncülük ve sözcülük edebildiğimizi de söyleyemeyiz.

Somut durum budur.

---

* Son seçimler örnek verilebilir. Kasım seçimlerinin ne kampanya döneminde ne de oylamasında solun herhangi bir kesiminin toplum çapında etkili olduğunu söyleyebiliriz. Seçimlerde SHP'yi destekleme taktiği yanlış, sosyalizmin bağımsız sesini duyurmak ve temsili demokrasinin bitişini açıklamak için bağımsız sosyalit adayları desteklemek tutumu doğruydu. Burada dikkat çekmek istediğim işin bu yanı değil. Daha çok, iki taktiğiyle de solun seçimler döneminde yaratabildiği gerçek etkinin zayıflığıdır. Tarihsel, somut koşulların farklılık kadar çeşitli benzerlikler de taşıdığı 1912 Rusya'sıyla yapılacak bir karşılaştırmanın sosyalizmin özellikle işçi sınıfı arsındaki prestijini ölçmek ve bugün nerede durduğumuzu anlamak açısından yararlı olacağını sanıyorum.

Rusya'da bir toprak ağasının oyunun 45 işçi oyuna eşit oldu-ğu 1912'de yapılan dördüncü Duma seçimlerinde, Sosyal De-mokratlar, 7'si Menşevik, 6'sı bolşevik olmak üzere Duma'ya 13 temsilci gönderiyorlar. Seçimlerde, 136.000 sanayi işçisinin oy kullandığı 7 seçim bölgesinde menşevikler 1.008.000 işçinin oy kullandığı 6 seçim bölgesinde ise bolşevikler seçimleri kazanı-yorlar. Toplam 1.144.000 işçi oyunun, % 11,8'ini menşevikler, % 88,2'sini de bolşevikler alıyorlar. (Lenin, Collected Works, C. 19, s. 462) Kasım seçimlerinde SHP oyları her zamanki ortalamasın-da kaldı, reformcu solun desteği sonucu bir milim bile oynata-madı, bağımsız sosyalist adayların

Türkiye'de devrimci bir parti yaratma sorunu, bu alanların her birinde kıran kırana verilecek mücadelenin etkisine ve başarısına çok yakından bağlıdır.

Bugün, Türkiye'de sosyalizmin, bilimsel bir dünya görüşü ve düşünce akımı, yeni bir toplum projesi, yaşamın her alanıyla ilgili aleternatifleri olan bir ilişkiler sistemi olarak ve çok önemlisi, işçi sınıfının mücadele pratiği olarak yeniden üretilmesi gerekiyor. Teorik zenginliği ve açılımlarıyla sosyalizmi yeniden ve toplum çapında canlı bir seçenek durumuna getirecek, pratik atılımlarıyla insanımızın mücadele isteğini yeniden uyandıracak yeni bir niteliğe, düşünsel-ideolojik, siyasal radikal bir silkinişe ihtiyaç var. Böyle bir silkiniş ve kavganın gereklerini yerine getirmek, parti sorununun çözümünün de anahtarıdır.

Marksizm, en başta bir yöntemdir. Kuru metinlerin değil, toplumsal ilişkilerin çözümleme yöntemidir. Bir dogma değil, eylem kılavuzudur. Marksist teori, değişen gerçeğe ve yürüyen harekete yanıt verme ve onu çözümleyebilme yeteneğini sürekli olarak tazeleyen, canlı, gelişen bir teoridir. Her yeni durumda yeniden üretilmesi gerekiyor. Türkiye toplumunun ve sınıflar mücadelesinin sıra sıra özgül sorunları marksist bilimsel yöntemle çözümlenmeyi bekliyor. Bu görevin hakkıyla yerine getirilmesi ise, bilgi birikimi, kollektif çaba, yaratıcılık istiyor. Gerekli olan akademik bir lafazanlık değil siyasal pratiğin içinde bir teorik çalışma ve üretimdir.

Burjuva ideolojisinin, dünya çapında saldırısını yoğunlaştırdığı alanlardan biri, işçi sınıfının tarihsel rolü noktasındadır. Sosyalist-devrimci hareketimizin en temel zayıflıklarından biri de, tekrar tekrar söylüyorum, öncü işçiler birikiminin sosyalizme kazanılmamış olması ve işçi sınıfı hareketiyle sosyalist hareketin tek bir hareket olarak bütünleşememesidir. Bu ayrılık giderilmeden gerçek bir devrimci parti oluşturulabileceğine inanmıyorum. İşçi sınıfının gücüne ve desteğine dayanmayan, onu örgütlemeyen ve en başından sınıf bilinçli işçileri içermeyen hiçbir parti girişiminin geleceği yoktur. "Sosyalist hareketin yeni bir yol ve örgüt arayışı içinde olduğu bugünkü süreçte ve daha işin en başında endüstriyel yoğun bölgelere ve fabrikalara ulaşmanın yollarını bulması gerekiyor. İşçi sınıfı içindeki partisini arayan sınıf bilinçli işçilerle, sosyalist siyaseti desteklemeye açık geniş kesimlere ulaşmak pratik bir sorundur. Bunu yapmak için mükemmel örgütler kurulması beklenmemelidir. ...Bugün örgütlenme süreçlerinin hangi aşamasındaysak, o aşamanın tartışma ve sorunlarını oralara taşımak zorundayız." (3)

Sosyalistler, toplumdaki düzen karşıtı bütün güçlerle birlikte olmanın yollarını bulmak, ekonomik, demokratik ve devrimci tüm hak arayışlarının sözcülüğünü ve patik mücadelede öncülüğünü yapmak zorundadırlar.

Sosyalizmin yeniden üretilmesinden bunları anlıyorum.

Partileşme, mücadele pratiğine yakından bağlıdır. Bugünkü mücadelenin hiçbir pratik gereksinimi, dört dörtlük bir partinin kurulacağı günlere ertelenemez. Tersine, sosyalizmin teoride ve pratikte yeniden üretilmesi mücadelesi gerçek bir partiyi yaratacak esas dinamiktir. Böyle bir dinamizme oturmayan grişimler gerçek bir gelişme gösteremez.

Çok önemli bir nokta daha var.

Sosyalizmin partisini oluşturulması, böyle bir partinin potansiyel elemanları olacak güçlerin birleştirilmesini de gerektiriyor. Devrimci bir odaklaşma yaratmadan, devrimci insan ve kadro birikimimizin en seçkin öğelerinin ortak üretici çabalarını birleştirmeden devrim ve sosyalizmin partisini yaratamayız. Odaklaşma gereklidir. Gerçekleşmesi, karşıtlarımıza karşı yürütülecek teorik-pratik mücadelenin proleter direngenliğin toparlayıcı çekim gücünden geçiyor.

LEGAL Mİ İLLEGAL Mİ?

Bazı kavram karışıklıklarını temizleyerek başlamak gerekiyor.

"İllegalite eşittir gizlilik, legalite eşittir açıklık". Çoğu kez böyle anlaşılıyor. Doğru olmuyor.

Legalite, burjuva devlet ve hukuk kurallarının çerçevesidir. Bu kurallara, yasalara uygun örgüt ve çalışmalar legaldir. Bu çerçevenin dışına çıkan illegaldir. Legal-illegal çalışma ile açık-gizli çalışma kimi zaman üst üste düşer kimi zaman da düşmez. Kaldı ki, legal çerçeve yasalar hep aynı kalsa da, sınıfsal siyasal güç dengelerine bağlı olarak genişleyip daralabilir. İllegal (yasalara göre yasak olan, ya da yasalara göre kurulmayan) bir partinin görüşleri de eylemlerinin önemli bir bölümü açık olmak zorundadır. Görüşleri illegal (yasa dışı) dır, ama "gizli" değildir. Görüşleri gizli ve "sır" olan bir siyasal parti olabilir mi? İllegal fikirler gizli fikirler değildir.

Lenin'in 1912'de yazdığı, "İllegal Parti ve Legal Çalışma" başlıklı yazısı öğreticidir. Bu yazının bir yerinde şöyle diyor:

"Örgütlerin **biçimi** açısından, illegal olan kendisini legal olana 'uydurur', ama Parti çalışmasının **içeriği** açısından legal faaliyet kendisini illegal fikirlere uydurur." (4)

İllegal **fikirlere** uydrur!

Görüşleri zaten burjuva legalitesine sığanlar açısından illegalite bir anormallik, düzeltilmesi gereken bir tersliktir. Normale dönmeye çalışmakta haklılar!

Legal çeçeve duruma göre dar olur, geniş olur. Ama hiçbir zaman işçi sınıfının devrimci iktidarını içerecek denli geniş olamaz. İktidarı amaçlayan bir siyasal eylem ve örgütlülük **içerik olarak** her zaman illegaldir.

Çalışmanın içeriği açısından belli bir açıklığa ulaştıktan sonra **biçim açısından** iki ilkeden söz edebiliriz:

Bir: Burjuvazinin uzanamayacağı ve çözemeyeceği, özgürleştirilmiş bir örgütlenme alanı olarak illegalite ve burada aynı anlama gelmek üzere gizlilik, örgütlü mücadeleyi her koşul altında sürdürmenin **bir** güvencesidir. Burjuva devletin yönetme sistemi

böyle bir zorunluluk dayatıyor. Zorunluluğun bilinciyle davranmak özgürlüktür.

İki: Devrimci sınıf her türlü savaşım taktik ve yöntemlerini kullanmayı öğrenmeli bunları uygulayacak yetenekte olmalıdır.

Yukarıda söylenenlerin ötesinde, açık çalışmayı her durumda oportunizm ve likidatörlüğe, illegal örgütlenmeyi ise devrimciliğe eşitleyen anlayışlar saçmalıktır. Legal ve açık çalışma biçiminin devrimci olmasını yasaklayan bir kural olmadığı gibi, bir illegal örgütün devrimci olacağının da hiçbir otomatik güvencesi olamaz. Çok örnek gösterilebilir.

Likidatörlük konusu da açık olmalıdır.

Lenin, yukarıda sözünü ettiğim yazısına likidatörlerle, anti-likidatörler arasındaki tüm mücadelenin eski illegal partinin varlığının gerekli olup olmadığı sorusuna eşitlenebileceğini söyleyerek başlıyor. Toplumsal Kurtuluş'un geçen sayısında Çelik Bilgin aktardı, Lenin'de likidatörlük tanımını, "...varolan illegal örgütü ortadan kaldırma ve her ne pahasına olursa olsun legalite çerçevesinde, hatta parti programına, Parti'nin taktik ve geleneklerini tümden reddetme pahasına, amorf bir birlik ile değiştirme girişimleridir. (5)

Daha somuta, Türkiye pratiğine geliyorum. Türkiye'de illegal örgütlenme konusunda da, legal olanakları kullanırken de çok büyük ölçüde şimdiye dek yapılanlardan farklı davranmak gerekiyor. Kaydetmekle yetiniyor ve burada legal ve açık çalışma üstüne birkaç şey daha söylemek istiyorum.

Legal ve illegal biçimlerden birinin öne çıkmasında, ülkenin içinde bulunduğu koşulların, sınıf ve kitle hareketinin durumunun doğru bir çözümlemesinin yapılması çok önemlidir. Propaganda, ideolojik yenilenme ve güç biriktirme görevlerinin ön planda olduğu bugünkü gibi dönemlerde açık-legal mücadele ve örgütlenmelerin rolü küçümsenmemelidir.

Lenin'in aşağıdaki sözleri böyle dönemler içindir:

"İllegal savaşım biçimlerini, legal savaşımın **her** biçimiyle birleştirmekten aciz olan devrimciler gerçekte zavallı devrimcilerdir. Devrim zaten başlamışken ve onun etkisiyle herkes devrime katılmışken... devrimci olmak zor değildir... Doğrudan açık, gerçekten yığınsal ve gerçekten devrimci **henüz yokken** devrimci olmak (propaganda, ajitasyon ve örgülenme yoluyla) devrimin çıkarlarını devrimci olmayan organlarda ve çoğu zaman düpedüz gerici organlarda, devrimci olmayan bir drumda ve devrimci eylem biçimlerine olan ihtiyacı hemen anlamayan yığınlar arasında savunma çok daha zor ve çok daha değerlidir." (6)

Legalitenin, sınırlarını ve geçiciliğini bilmek; siyasal mücadelenin içeriğini ve yöntemlerini burjuva yasalarına bağlı kılmamak koşuluyla, açık parti de içinde, her araçla legal olanaklardan yararlanmak gereklidir.

Legalite hem burjuvazi hem de devrimci sınıf açısından sonradan geri alınmak üzere verilmiş ödündür. Uzlaşmadır. Uzlaşmanın koşullarını, güç ilişkileri ve politika sanatını kim tarafından ne denli ustaca kullanıldığı belirliyor.

Türkiye'de bugünkü legalitenin, sosyalist-devrimci hareketin aşağıdan gelen baskısıyla sökülerek alınmadığı bir gerçektir. Kuşkusuz halk yığınlarında biriken öfkenin "patlama" korkusunun da rolü var. Ama süreçte burjuvazinin iradesi egemendir.

Bugünkü legalite, burjuvazinin solun yumuşak kesimlerini iyice evcilleştirmek, patlayıcı madde sıkışıklığını önlemek için kullandığı reformcu bir taktiktir. Yalnız bu dünyada her taktiğin bir karşı bedeli de var. Solun genişçe kesimlerini yumuşatıp, düzenin kabul sınırlarına çekme manevrasına da katlanmak zorundalar. Bundan sonuna dek yararlanmak gerekiyor. Sonunda kimin daha kazançlı çıkacağı bu olanağın ne denli etkin ve yol açıcı kullanılacağına bağlıdır.

Açık çalışma yönteminin devrimci bir toparlanmanın platformu olarak hizmet görmesi mümkün ve muhtemeldir. Çünkü, bugünün koşullarında devrimci bir odaklaşmanın gerçekleşmesi açık ideolojik savaşımdan, açık pratik mücadelenin birleştiriciliğinden geçiyor.

Açık çalışma ve mücadele olanaklarının son kertesine dek kullanılması, burjuvazinin oyunun kurallarını bozmasına, kendi hukuk sistemini ihmal etmesine yol açtığı zaman, mücadelenin yeni bir evresine ulaşılmış, yeni koşullara uygun yeni taktiklerin daha büyük bir güçle uygulanmasının koşulları da yaratılmış olacaktır. At binenin, kılıç kuşananındır.

Kendisini destekleyenleri açığa çıkarmayan, gizli hiçbir örgütün gizliliğine son vermesini istemeyen ve kendisini devrim sürecinin saçayaklarından yalnızca birisi olarak gören bir partinin devrimci sürece katacağı çok şey vardır.

Burada sorun, böyle bir partinin rolünü gerçekten oynayacak bir nitelik ve nicelikte oluşturulmasının koşullarının olgunlaşıp olgunlaşmadığının iyi tartılmasıdır. O noktaya gelindiğini sanmıyorum. İyi hazırlık ve doğru zamanlama gerekiyor.

Bir partinin temellerini döşeyecek, teorik-pratik görevlerin, el ele vermiş, kaynaşmaya gönüllü bir topluluk tarafından üstlenilip yerine getirilmesi içinse hiçbir şeyi beklemek gerekmiyor.

---

(1) Marks-Engels, **Collected Works**, In three volumes, Cilt 1, s.47

(2) Mesut Odman, Bir Yeni Parti İçin Bazı Satırbaşları, **Toplumsal Kurtuluş**, Sayı: 9, s.11

(3) Haluk Yurtsever, Sosyalist ve Kavgacı Tek Yol, agy, Sayı 2, s.29

(4) Lenin, **Collected Works**, Cilt: 18, s.392

(5) Çelik Bilgin, Açık Devrimci Parti İçin Otuz Not, **Toplumsal Kurtuluş**, Sayı: 9, s.16'da, **Lenin Collected Works** C.18, s.463'ten aktarıyor.

(6) Lenin, agy, Cilt: 31, s.96-97

CUMHURİYET'İN YENİ TEFRİKASI: TÜRK-İŞ GELİYOR ve ALPASLAN IŞIKLI

İlhan AKALIN

Cumhuriyet gazetesi, ünlü tefrika yazarı Uğur Mumcu'dan sonra, habercilikte de tefrikacılığa başladı. Tefrika, 7 Mart günü "Türk-İş geliyor" manşeti ile başlatıldı, günlerce sürdü.

Tefrikanın başladığı 7 Mart tarihli Hürriyet gazetesi, aynı haberi 15. sayfasında "habercilik" ilkelerine uygun biçimde kullandı. Haberin başlığı da içeriğine uygun: Türk-İş'te öğle yemeği boykotu.

Bir başka gazete, Milliyet, aynı haberi "Türk-İş'de eylem kararı" başlığı ile tek sütundan verirken, "11 Martta bütün fabrikalarda çalışanlar yemek boykotu yapacaklar" ara başlığını koyarak, haberin ekonomi sayfasında olduğunu duyurdu.

"Türk-İş geliyor" haberini Cumhuriyet gazetesinin beş sütundan manşetinden öğrendikten sonra, "yemek boykotu" ile geldiğini ayrıntıdan öğrenmiş oluyoruz.

"Türk-İş geliyor" manşetli haberin altında, yine beş sütunda bir haber daha var: Asgari ücret eridi. Haberi, ekonomi servisi hazırlamış. Ekonomi'den sorumlu, Osman Ulagay. Geçtiğimiz günlerde TÜSİAD ödülü alan Osman Ulagay, haberin ara başlığında şunları yazmış: 8 ay önce 7 maaşla alınabilen buzdolabı şimdi 12 maaşla alınabiliyor.

Tekrar Cumhuriyet'e dönmek üzere, Alpaslan Işıklı'nın görüşleriyle sürdürmekte yarar olduğunu görüyorum. Alpaslan Işıklı'nın Gün dergisinin Ocak'88 sayısında "1988'e girerken Türkiye Sendikacılık Hareketinde İki Çizgi" başlığı ile bir yazısı yayımlandı. Alpaslan Işıklı 'hayretler içinde' şöyle yazıyor: "Türk-İş'in tarihinin hiçbir döneminde mevcut siyasal iktidarla böylesine karşı karşıya gelmeyi göze aldığını anımsamak olası değildir." Bu satırların altı yazarı tarafından çizilmiş. Alpaslan Işıklı, kedisini hayretler içinde bırakan bu tespitinin gerekçesini şöyle yazıyor: "1988'e girerken Türk-İş ile ANAP iktidarı arasındaki karşıtlık kesin ve derin çizgilerle belirginleşmiştir... Türk-İş refarandum'da eski siyasetçilerin yasaklarının kalkmasına 'evet' denilmesi doğrultusunda tavır ortaya koymuştur. Seçimde ise Türk-İş'in tavrı ANAP'a oy verilmemesi doğrultusunda belirmiştir."

Alpaslan Işıklı, hayretini gideriyor ve çözümlemede bulunuyor. Yazısından aktarıyorum: "... kısacası ülkeyi bir avuç sermayedardan ibaret gören bir anlayışın temsilcileri ile Türk-İş yönetiminin uyum kurması, mümkün olmamıştır."

Ne güzel değil mi? Alpaslan Işıklı'nın çözdüklerinin yanında çözemedikleri de var. Çözemediklerine 'temennisi' de denilebilir, yazısını bununla bitiriyor, şöyle: "Acaba, Türk sendikacılığına hakim olan iki çizgi birlikte evrime uğrarken, ülkemizde sendikal birlik amacının gerçek içeriğine kavuşması mümkün olabilir mi?

Alıntıda söz edilen, Türk sendikacılığına hakim iki çizgiden birisi DİSK, diğeri Türk-İş. "Ülkeyi bir avuç sermayedardan ibaret gören bir anlayışın temsilcileri ile" uyum kurması mümkün olmayan Türk-İş'in evrimi hakkındaki aydınlatıcı bilgiler gibi, DİSK'in evrimi konusunda bilgi ne yazık ki yazıda yer almamış. Ben de, olsa olsa diyorum, sosyaldemokratlaştırılan DİSK çizgisi, evrim sonucudur. Sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerinden arındırılan DİSK, Alpaslan Işıklı'ya göre evrime uğramanın sonucudur ve olumludur. Olumludur, çünkü "ülkemizde sendikal birlik amacının gerçek içeriğine kavuşması", sorgulu da olsa, mümkün olacaktır.

Alpaslan Işıklı'nın 70'li yıllarda yayımlanmış ve okutulan "Sendikacılık ve Siyaset" kitabını yeniden okumak görüşündeyim. Alpaslan Işıklı'nın kitapta yazdıklarıyla bugünkü görüşlerini karşılaştırarak, yazı hazırlamayı düşünüyorum. Alpaslan Işıklı'nın da evrime uğradığını görmek mümkün olacaktır.

TÜRK-İŞ DEDİKLERİ

Alpaslan Işıklı, Aralık 1987'de Türk-İş'i evrime uğratan yazısını yazdı, Ocak 88'de yayımlandı. Cumhuriyet gazetesi, Mart 88'de Türk-İş tefrikası ile 'ilerici' güçlerin Türk-İş'e güvendiklerini yansıttı. TÜSİAD'dan ödülü Osman Ulagay, yönettiği ekonomi servisinin bilgileriyle, işçilerin 'bilinmeyenh' durumlarını kamuoyu önüne serdi, aynı zamanda Işıklı'nın sözleriyle "ülkeyi bir avuç sermayedardan ibaret gören zihniyetin" işçileri ne hale getirdiğini de kanıtlamış oldu.

Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz'ın Süleyman Demirel'in partisinden 80 öncesi Adana milletvekili olduğu hatırlanmadı.

Refarandum'da "evet" yönünde tercih yapan Şevket Yılmaz ve yandaşlarının vefa borcu ile Demirel'e "evet"diyebileceği düşünülmedi.

Kasım seçimlerinde ANAP'a hayır diyen Türk-İş kararının 'Demirel'e oy verme anlamını taşıdığı göz önüne alınmadı.

Türk-İş'in basın desteğinde başlattığı "ek zam" isteminin fiyaskoyla sonuçlandığı unutuldu.

Basında günlerce fırtına koparan MİT raporunda Şevket Yılmaz'ın isminin ajan olarak geçtiği kayda değer bulunmadı.

Türk-İş yöneticilerinin görünüşteki kavgalarının, mesleklerini ömür boyu sürdürmeyi engelleyen yasa maddesinin kaldırılması ile, kuruluşundan günümüze kadar gelen uyuşma ve düzenden yana olma tavırlarının nüksedeceği hiç kaale alınmadı.

Türk-İş, bütün olarak, tarihinin hiçbir döneminde işçiden yana olmamıştır. Dün ve bugün böyledir, yarın da böyle olacaktır, olmak zorundadır. Sürmekte olan düzenin gereği olarak bu böyledir. Dünün AP milletvekili, bugünün Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz'ın göstermelik tavrı, düşünülmeyen göz önüne alınmayan, unutulan, kayda değer bulunmayan ve hiç kaale alınmayan satırbaşları çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Değerlendirmeye ışık tutacağına inandığım iki yazıdan da söz etmek gerekiyor. Birincisi, yıllarca Türk-İş genel sekreterliği yapmış ve daha yukarı çıkamamış, ama iki dönem işçileri ilgilendiren bir bakanlığın koltuğuna oturmuş Sadık Şide'den.

Sendikacılığa 1960'da Türk-İş genel sekreteri olarak başlayan Halil Tunç, iki dönem, kontenjan senatörlüğü yaptı. 1975'de genel başkan olan Hali Tunç, iki dönem, kontenjan senatörlüğü yaptı. 1975'de genel başkan olan Halil Tunç'un ismi Türk-İş ile adeta özdeşti ve hep gerici kanadın lideriydi. 79'a da Türk-İş'i bırakan Halil Tunç, 12 Eylül'den sonra sosyal demokrat kesildi, SHP'li oldu.

Senatörlüğü ve Türk-İş yöneticiliği döneminde hep iktidarlardan yana olan, meşhur "partiler üstü" politikayı hararetle savunan Halil Tunç SHP'li olduğu bugünlerde bakın neler söylüyor: "Siyasi tercihimiz doğrultusunda emekçi kesim ve onun örgütleriyle içiçe olarak isteklerinin, iradesinin siyasi temsilcisi olacağız. "Milliyet gazetesinin "Düşünenlerin Düşünceleri" sütununda yazan Halil Tunç şunları da söylüyor: "Emeğe dayalı, çalışanların hak ve özgürlüklerinin savunucusu olan bu parti bu kesimin örgütlerine, sendikalara, kooperatiflere, derneklere, odalara sırt çevirerek amacına ulaşamaz."

Halil Tunç, 1967'de DİSK'in kuruluşunu şöyle tanımlamıştır: Çin'de Mao'nun Kızıl Muhafızlarıyla yaptığı tahribatı, Türkiye'de de yapmak üzere DİSK, TİP tarafından kuruldu.

67'de DİSK kuruluşunu böyle tanımlayan Halil Tunç, 71'de ortaya çıkan sosyal demokrat sendika hareketine de tavır aldı. Sosyal demokrat sendikacıların ilk çıkışları 4'ler raporuyla oldu. Ocak 71'de Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'un önerisi ile Yönetim Kurulu, 4'ler raporuna karşı "partiler üstü" politika"yı savundu. Temmuz 71'de 12'ler raporu ile yeni bir çıkış yapan sosyal demokrat sendikacılar, raporu Türk-İş Yönetim Kuruluna sunmadan kamuoyuna açıkladılar. Rapora ilk tepki yine Halil Tunç'tan gelecek ve Türk işçi hareketinin yeni modellere ihtiyacı olmadığını" söyleyecektir.

1963"de yapılan 9. genel kurula çağrılı olduğu halde katılmayan Ecevit'in, Türk-İş'in partiler üstü politikasını eleştirmesine yanıt yine Tunç'tan gelmiştir. Tunç "kimsenin yol göstericiliğine muhtaç olmadıklarını, kendi yollarını çizebileceklerini" savunuyordu.

Alpaslan Işıklı'nın Sendikacılık ve Siyaset adlı kitabının 533. sayfasında şunlar yazılı: "Tunç, açıklamasının bir başka yerinde ise Türk-İş'in Genel Kurulunda da Amerikan sendikacılığının siyasal eylem anlayışını simgeleyen ünlü sloganın (Reward your friends, punish your enemies) tersini yapmayacağını ifade etmek istercesine 'dostlarını üzüp, düşmanlarını sevindirneyeceğini' belirtmiştir."

"Genel kurul öncesinde olduğu gibi genel kurul esnasında da başta Demirsoy ve Tunç olmak üzere Türk-İş'e hakim kanada mensup sendika liderleri 'sosyal demokrat' hareketi yenilgiye uğratmak ve böylece Tunç'un deyimiyle Türk-İş'in 'dostları'nı sevindermek yolunda kararlı bir tutum izlemişlerdir."

Alpaslan Işıklı, Halil Tunç için bir yazı yazmalı ve Halil Tunç'un nasıl evrime uğradığını göstermelidir. Göstermelidir ki, Halil Tunç inandırıcı olsun. Yoksa, partilerüstü sendikacılığın savunucusu Halil Tunç'a TV'de Kemal Türkler'le yaptığı açıkoturum; açık oturumda Kemal Türkler'i işçilerden yana bir siyasal partiyi desteklediği için nasıl azarladığı hatırlatılır.

Yalnız Halil Tunç mu, görevdeyden işçilerin karşısında, görevi bıraktıktan sonra işçilerden yana tavır alıyor? Hayır, Halil Tunç yalnız değil, başkaları da var. Üstelik, bu, bazı kişilere özgü bir tavır değil, Türk-İş geleneği. Türk-İş geleneğine mensup bir başka sima da Sadık Şide. Sadık Şide, yıllarca Şeker-İş Genel Başkanlığı ve Türk-İş Genel Sekreterliği yaptı. Bu görevlerinden de öte, iki karanlık dönemde, 12 Mart ve 12 Eylül'de bakanlık yaptı. Başına getirildiği Sosyal Güvenlik Bakanlığı, doğrudan işçileri ilgilendiren tüm kurumların bağlı bulunduğu bakanlık. Sosyal Sigortalar Kurumu da bunlardan biri.

Sadık Şide de Halil Tunç'un yazdığı sütunlarda, Milliyet gazetesinin "Düşünenlerin Düşünceleri" sütununda yazıyor ve şöyle buyuruyor: "SSK zor durumda." Bu yazıyı okuyanlar, eğer, kısaca sigorta denilen, SSK'ya bugünlerde bir şeyler olduğunu ve zor durumda olduğunu zannederler. Kurumun parası, "faizi düşük tahvil ve hazine bonolarına" yatırılıyormuş, zor durumun ve zararın nedeni buymuş. Bunları söyleyen bir iktisatçı ya da araştırmacı değil, yıllarca kurumun bağlı olduğu bakanlığın koltuğunda oturan birisi. Üstelik de sendikacı, sıradan bir sendikacı da değil, Türk-İş'in Genel Sekreteri. Adama sormazlar mı, bakanlığın sırasında durum farklımıydı, diye. Ve eklerler, farklı olmayan bu durumu ortadan kaldırmak için ne yaptın, derler.

Sendikal mücadelede Türk-İş'i yerli yerine koymak, işçilerin mücadelesini yönlendirmede katkısını değerlendirmek gerekiyor. Düzen yanlısı Türk-İş yönetiminin Amerikan sendikacılığı anlayışından ayrılmasının mümkün olmayacağı bilinmelidir.

SOVLETLER BİRLİĞİ'NDE ERMENİ-AZERİ SÜRTÜŞMESİNİN ESAS NEDENİ

Dr. İldeniz KURTULAN

Bilinen, tek yönlü ve maksatlı Haber Ajanslarının Haber Bültenlerinden öğrendiğimize göre, Sovyetler Birliği'ni oluşturan kimi cumhuriyetlerin halkları arasında, son aylarda, özellikle Ermeni ve Azeri halkları arasındaki sürtüşmeler yüksek boyutlara ulaşmıştır.

Toplumdaki huzuru bozmak, özellikle halklar arasındaki ihtilafı körükleyecek düşmanlık duygularını alevlendirmek, öteden beri emperyalizm sisteminin yönetim yöntemlerindendir. Bu yüzden Sovyet Birliği gibi bir ülkede halklar arası sürtüşme olayı ister istemez yadırganır.

Her neyse iletişim araçları haberlerine bakılırsa Sovyet Azerbaycan Cumhuriyeti'nin ikinci büyük kenti olan Hazar Denizi kıyısındaki Sumgait'te Ermeni karşıtı olayların artması üzerine kente askeri birlikler gönderilmiş ve sokağa çıkma yasağı konmuştur. Aynı şekilde Sovyet Ermenistan Cumhuriyeti başkenti Erivan'da "muhteşem" bir gösteri yürüyüşü yapılarak Azerbaycan denetiminde olan ve bir ada gibi Azerbaycan toprakları içinde bulunan "Karabağ Özerk Cumhuriyeti"nin Ermenistan Sovyet Cumhuriyetine ilhak edilmesi istenmiştir.

AP'nin haberine göre "Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Gennady Gerasimov, Sumgait'te durumun sakin, fakat gergin olduğunu söylemiş. Gerasimov son zamanlada bölgede meydana gelen karışıklıkların 65 yıl önce yapılan yanlışlıktan kaynaklandığını da belirtmiş..."

Nedir bu 65 yıl önce yapılan yanlışlık?

O döneme dönelim.

Rusya, Çarlık çağında, Çarlık yönetimine bağımlı olan eyaletler arasında, merkeze göre Kafkas dağlarının ötesinde bulunan, Kafkas-ötesi topraklarında üç etnik grup var. Gürcüler, Ermeniler ve Azeriler. (Bu sonuncuya Müslümanlar denilmekteydi.) Adı geçen halkların seçtiği temsilciler, Tiflis'te "Seym" adı verilen mecliste birleşip, Rusya yönetimine katkıda bulunmak üzere Petrograd'daki büyük meclis "Duma"'ya millet vekili göndermek durumundaydılar (Bkz. 1,2,3,4,5 nolu kaynaklar).

Rusya İmparatorluğunun 1917 yılında Karpat dağları, Polonya ve Baltık kıyısı bölgesinde uğradığı ağır yenilgi, dünyayı sarmış olan savaş zincirinin önemli bir halkasını kırdı. Çarlığın çöküşü hızlanmaktaydı. Nitekim ardından büyük devrim gerçekleşti. Dünyanın altıda birine sahip yetmiş iki milleti despot bir yönetim altına toplamış olan bu büyük imparatorluğu yıkan büyük devrim iki biçimde sonuçlanacak; iki önemli sorunu çözecekti. Yoksa devrim kendi ruhu ve doğasına ters düşecek, kendisiyle birlikte Rusya'yı da ortadan kaldıracaktı.

Devrim önce ezilen emekçi sınıfına özgürlük yaratacağı gibi, ardından tutsak halkları da kurtaracaktı. Bu yüzden Devrim tüm Rusya'da köylü ve işçilerden başka tutsak milletlerce de desteklenmekteydi.

Çarlık çökünce Kurucu Meclis toplanacak, köylü toprağa, işçi işe ve milletler özgürlüğe kavuşacaklardı. Toplantılar, kurultaylar, kararlar ve bildiriler hep Kurucu Meclis'ten bir şeyler istemekteydi (1).

Kafkasya insanı da bu çizgideydi. Nitekim 15 Nisan 1917'de ilk kez Kafkasya müslümanlarının Türklerin Kurultayı Bakü'de toplandı. Kurultay her şeyden önce özgür Rusya'nın gelecekteki yönetim biçimini ele aldı. Ardından tüm Rusya müslümanlarının Kurultayı aynı yılın mayıs ayında Moskova'da toplandı. İstek Rusya'nın ulusal-bölgesel özerklik üzerine kurulu Birleşik Halk Cumhuriyetlerinden oluşmasıydı (1,5).

Kafkasya müslümanları, politik yelpazenin dinci ve milliyetçi diliminde bulunurken, Gürcü ve Ermeniler ise milliyetçi oldukları halde sosyalist görünümündeydiler.

Büyük Ekim Devrimi sürecinde Kafkas-ötesi'nde

bulunan Rus orduları mevzilerini terkettiler. Azeri, Ermeni ve Gürcü delegelerinden oluşan ve Tiflis'te toplanan Kafkasya Seym'i artık Petrograd'a, Duma'ya millitvekili gönderemeyecekti. İster istemez, bu bölgede Kafkas-ötesi Birleşik Halk Cumhuriyeti kurulmuş oldu. Ama, Rusya ile Osmanlı İmparatorluğu arasında ortaya çıkan savaş bu Cumhuriyet'in Gürcü ve Ermeni ortakları arasında tedirginlik yarattı. Onlar Osmanlı istilasından korkuyorlardı, oysa Azerbaycan ileri gelenleri Türkiye'ye aşırı bir yakınlık duymaktaydılar (1,4,5). Taraflar arası uyumsuzluk sonucunda Kafkas-ötesi Birleşik Halk Cumhuriyeti parçalandı. 1918 yılı 26 Mayıs günü Gürcistan ve Ermenistan, iki gün sonra 28 Mayıs günü de Azerbaycan istiklallerini ilan ettiler (1,2,4,5).

Bağımsız Azerbaycan Halk Cumhuriyeti, Başkenti Bakû'ye sahip değildi. Bakû'nün özel bir durumu vardı çünkü.

O dönemde Stepan Şaumiyan önderliğinde 26 Komiser Bakû Komününü kurmuşlardı. Öteden beri bir işçi kenti olan Bakû, Azerbaycan'ın dışında bir Sovyet yönetimi içindeydi. Kent meclisi dağıtılmış, yönetim organları yeniden kurulmuş, petrol sanayiinin, balıkçılık işletmelerinin, bankaların, ticaret filosunun, taşıt araçlarının devletleştirildiği ilan edilmişti.Bakü üretimi işçi kontrolü altına almış, eğitim, kültür, emeği koruma, emekçilerin yaşam koşullarını iyileştirme alanında sosyalist nitelikte reformlara girişmişti (7).

Dönelim Azerbaycan Cumhuriyeti'ne. Hükümet 4 Haziran 1918'de, Batum'da Osmanlı Devletiyle bir yardımlaşma paktı imzaladı. Bu anlaşmaya dayanarak, Osmanlı-Azeri orduları bir dizi savaşlardan sonra Bakû'ye girdiler, 15 Eylül 1918 tarihinde. Ve sonra 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros ateşkes antlaşması gereğince Osmanlı ordusu Azerbaycan'ı terketti, yerini İngiliz işgal ordusu aldı, daha sonra onlar da ayrıldı (1,2,4,5).

Azerbaycan Cumhuriyeti yalnızdı ama varlıklıydı, egemenliği iki yıl kadar sürdü. Bu dönemde Azerbaycan'ın sınırları Çar dönemindeki müslüman Azeriler'ce meskun bölgeydi. Yani eski Rusya İmparatorluğu'nun Bakû ve Gence illeriyle Erivan ilinin Zengezur ve Şaşur ilçeleri, eski Ilısu Hanlığını oluşturan Zakatala bölgesi, Tiflis ilinin de Karayazı ve Borçalı bucakları Azerbaycan toprağını teşkil ederdi. Ayrıca Hazar Denizi kıyısında bulunan Nargin ve Wulf gibi adalarla Kızılağaç körfezindeki Sarıada, Duvan ve daha birçok küçük ada da Azerbaycan'a aittir. Bu koşullarda Azerbaycan'ın yüzölçümü, 94.137 kilometre karedir (2).

Milliyetçi Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Sovyetize edilmesinde birtakım etmenlerin rolü önemlidir. Bu etmenler arasında Bolşevikler'in Anadolu halkının emperyalizme karşı açtığı Kurtuluş Savaşını destekleme olayının da payı var. Çünkü Bolşevikler Azerbaycan yoluyla Anadolu'ya ulaşacaklardı (5).

Önce Karabağ eyaletinde isyan çıktı. Bu yüzden Azerbaycan ordusu bulunduğu kuzey sınırını boşaltarak güney batıya yerleşti. Sonra Bakû proletaryası ayaklandı, hükümet düştü. Yeni kurulan komünist ağırlıklı koalisyon hükümeti Kızıl Orduyu davet etti. Ve XI. Kızıl Ordu kan dökülmeksizin kuzeyden Azerbaycan'a girdi. 1920 yılında 27 Nisanı 28'e bağlayan gece, Bakû Büyük Millet Meclisi'ne Kızıl Bayrak çekildi. Azerbaycan 1922-1936 döneminde Kafkas-ötesi Federasyonu'na, sonra 5 Aralık 1936'da doğrudan doğruya Sovyetler Birliği'ne katıldı (7).

Azerbaycan'ın Sovyetize edilişinde Ermeniler'in de payı yadsınamaz. Moskova, 1 Aralık 1920 tarihinde, Azerbaycan Sovyet Cumhuriyeti'ni, "kendi arzusuyla" Karabağ, Zengezur ve Nahçivan'ı Ermenistan'a terketmeğe zorladı (3). Ama o dönemde kendini gösteren hoşnutsuzluk ve direniş nedeniyle Zengezur ve çevresi tamamen Ermenistan'a verildiyse de Nahçivan ve Karabağ Azerbaycan'a bağlı birer Özerk Cumhuriyet haline getirildi (5). Ermenistan'a terkedilen Zengezur eyaleti, Nahçivan Özerk Cumhuriyeti ve Azerbaycan ana toprakarının arasında, irtibatı kesen geniş bir bölgeyi kapsar.

Sonuçta Azerbaycan'ın yüzölçümü 94.137 (1,2) kilometre kareden 86.600'e (7) düştü.

Şimdi Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Gennady Gerasimov, 65 yıl önce "yapılan yanlış" tan söz ederken bu yukarıya yazdıklarımı anımsadım. Acaba "yanlış" benim farkettiklerim mi? Ve sürtüşmenin esas nedeni bu mu?

KAYNAKÇA:

(1) "İstiklal" dergi, yayıncı, "Müsavat" fırkası Merkez Komitesi, Bakû 1919.

(2) **La République de l'Azerbaydjan du Caucase,** Légation de l'Az., Paris 1919.

(3) **Narodnosti rodnoy yazık naselenya SSSR,** Moskova 1928.

(4) Resulzade, Mehmet Emin, **Azerbaycan Cumhuriyeti,** İstanbul 1339-1341.

(5) Mehmetzade Mirzabala, **Milli Azerbaycan Hareketi,** 1938.

(6) Rezulzade, Mehmet Emin, **Çağdaş Azerbaycan Tarihi,** Ankara 1951.

(7) Afrand Daşdamirov, **Azerbaycan,** APN, Moskova 1987.

Diyarbakır Askeri Cezaevindeki açlık direnişini ölüme kadar sürdüren M. Emin Yavuz'un ailesiyle Diyarbakır'dan bir okuyucumuz görüştü ve fotoğraflar çekti. Okuyucumuzun dergimize gönderdiği röportajı yayımlıyoruz.

M.EMİN YAVUZ'UN EVİNDE

Basın mensupları Diyarbakır cezevi'nde yaşanan açlık grevi sona erdi haberini yazarken, yeni bir haber daha geldi. Açlık grevine katılan tutuklulardan 15 kişi hastaneye kaldırılmıştı. Konuyu aydınlatmak amacıyla gazeteciler sokaklara dökülürken alınan ilk bilgiler değerlendiriliyor, hastaneye kaldırıldığı belirtilen tutuklulardan birinin öldüğü anlaşılıyordu. Açlık grevi bitti, derken bir kurban üzüntüsü aileleri sarıyordu. Aileler arasındaki tablo ise gazetecileri çok şaşırtıyordu. Çünkü ailelerin her birinin bir kenara koşup ölenin kim olduğu, yakınları olup olmadığını araştırmalarını bekleyenler düş liyordu. Ölen 9 yıldan beri Diyarbakır Askeri Cezaevinde yatan, Hilvan doğumlu Mehmet Emin Yavuz'du. Kara haber ulaşır ulaşmaz anasının "iki dizi kırılıyor" kendi deyimi ile. Dağ gibi evladını yitirmenin üzüntüsü içinde olan M. Emin Yavuz'un ailesi acılarını yüreklerine gömerek evlerini basan gazetecileri karşılıyorlar birer birer. Çarpıcı haber alma umudu ile Hilvan'ın bir kıyısındaki eve doluşan gazeteciler sorular soruyor, fotoğraflar çekiyorlar. Çoğunluğu M. Emin Yavuz'un ailesinin ağzından "beddualar, lanetler" beklerken birçoğu ölmenin de bir onur olduğunu ilk kez anlıyorlar. İşte birçok gazeteci

kırıklığına uğruyorlardı. Her ana sanki kendi evladıymışçasına üzüntüsünü dile getirmeye başlamıştı.

Bir süre sonra ölenin kimliği kesin olarak öğreni- elleri boş, suratları bir karış geri döndükleri sırada Toplumsal Kurtuluş'a ulaştıracağımız görüşmeyi yapmak üzere biz giriyoruz içeri.

-Selamün aleyküm. Başınız sağ olsun.

-M. Emin Yavuz'un ailesinin ileri gelenleri bizleri karşılıyor, yer gösteriyorlar. Daracık bir odada M. Emin Yavuz'un eşi, beş çocuğu, anası, babası ve kardeşi ile göz göze, yüz yüze geliyoruz.

-Sizler sağolun, geride kalanlar sağolsun. M. Emin'in ölümüne üzülmüyoruz, şeref duyuyoruz. Çünkü M. Emin direnirken, hakkını ararken öldü.

- M. Emin'in ölümünü nasıl öğrendiniz?

- Haber geldi, dediler Diyarbakır Askeri Cezaevinde hepsi açlık grevine çıkmışlar. Durumu daha iyi öğrenmek için Diyarbakır'a gittik. Bize M. Emin'in açlık grevinde ağırlaştığını, hastaneye kaldırıldığını söylediler. Yetkililerin bu açıklamasından sonra hastaneye gittik. Hastanenin önünde bize M. Emin'in ölüm haberini verdiler.

- M. Emin neden dolayı öldü, yani daha önceden herhangi bir rahatsızlığı var mıydı?

- O, özgürlük için bayrağı yukarılara çeken bir insandı. O zulme, zorbalığa, derebeyliğe karşı koydu. İnsanın insan tarafından sömürülmesine göz yummadı, baş eğmedi. M. Emin inançları uğruna canını feda etti. Cezaevine girmeden önce hiçbir rahatsızlığı yoktu. O, diğer tutuklular gibi 9 yıl boyunca cezaevinde sürekli olarak sistemli işkencelere uğradı. Onun ölümüne asıl bu işkenceler yol açtı. Mesela 1982 yılında Diyarbakır Askeri Cezaevinde M. Emin'e zorla tursil yedirmişlerdi. O olayın ardından büyük bir mide rahatsızlığına yakalandı. Gönderdiğimiz ilaçlarla kendini toparlamış ,iyileşmişti.

- M. Emin'i biraz analatabilir miydiniz? Örneğin çocuklarının nasıl yetiştirilmesini isterdi?

- M. Emin'in insanca yaşamadan yana bir tavrı vardı. Sevgi dolu biriydi. Çevresinin sevgisini ve takdirini kazanmayı başarmıştı. Çocuklarının diliyle, kültürüyle okuyup dünyayı, bilimi, insanlığı tanımalarını ister, insanlık için dövüşen ve ölenleri de unutmamalarını sık sık söylerdi.

- M. Emin ile en son ne zaman görüşme olanağı bulmuştunuz?

- En son yıl başında görüşebilmiştik. (Bu sırada M. Emin Yavuz'un 14 yaşındaki en büyük oğlu söze karışıyor.) Eğer babam sağ olsaydı ve sizleri burada görebilseydi her şeyden önce bu içten yakınlığınızdan ve böylesi kalabalıktan dolayı çok mutlu olurdu.

- Diyarbakır Askeri Cezaevinde tutukluların istekleri kabul edildi, haberiniz var mı?

- Haberimiz vardır. Kaybımız acımız büyüktür ama M. Emin'in ölmesi Diyarbakır Askeri cezaevinde yatan tutukluların isteklerinin kabul edilmesi, diğer tutuklu ailelerin çocuklarıyla kürtçe konuşarak hasretliklerini doyasıya gidermesi sonucunu verdi. Mücadelelerine büyük katkı sağladı. Bu bizim için en büyük tesellidir.

- Geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz?

- Toplam 250 dönüme yaklaşan bir arazimiz var. Bu toprağı sürüp işleyerek ekmeğimizi kazanıyoruz. 250 dönüm toprağımız olmasına rağmen imkânlarımız geniş olmadığı için pek büyük kazancımız olmuyor. Traktörümüz yok, araç gereci-miz yeterli değildir. Diğer bir oğlum Ahmet de cezaevindedir.

- Ona ne kadar ceza isteniyor?

- Tam hesabını bilmiyorum. 20 seneden fazla istiyorlar... Zaten Hilvan'ın aşiretleriyle ticari rekabet yapacak gücümüz yok. Bu aşiretlerle aramız da evvel ahir iyi değil. Geçinemiyoruz.

HABER AJANSI SOĞUK BİR GECE

Geceler gittikçe uzun geliyor artık
sevdiğim
Ben usanmışım teleksin başında
Ölüm oruçları açlık grevleri haberlerini
merkeze işlemekten
Hangi kaya yürek dayanabilir şimdi
Anadiliyle döktüğü türkülerine
Uzaklardan gelmiş bir ananın
En az bir ay sürer diyorlar direniş
Göründü yine onbeş-yirmi ölü
Dün filme almış TAYAD'lıları
ve aileleri polis
Ordaydım kokutuyordu yatak odalarını
Açlık kokan ikibin nefes
Ve uykularını kaçırıyordu "bazılarının"
Aşarak kat kat telörgüleri
Havada kar soğuğu var bugün
Yedinci gün de dolmakta nerdeyse
Oralarda havalar nasıl?

Umut SÖNMEZ
16 Şubat 1988
Diyarbakır

"Vücudum zayıf olabilir ama iradem güçlüdür" deyip ölümsüzleşen kızıl güllerimizden birini daha kalbimize gömdük. ÖLÜMSÜZDÜR.

Bir gurup devrimci yurtsever adına
Eren YILMAZ

Son seçimlerde Toplumsal Kurtuluş'un desteklediği bağımsız sosyalist aday Sait Üner, Mehmet Emin Sert ve Yalçın Küçük hakkında İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde dava açıldı. Üner ve Sert komünizm propagandasından, Yalçın Küçük kürtçülükten yargılanıyor. İlk duruşması 29 Şubat tarihinde yapılan davada Yalçın Küçük'ün avukatı Gülçin Çaylıgil, iddianameye dayanakyapılan polis izleme raporunu "deli saçması" olarak niteledi. İkinci duruşmasının 29 Mart tarihinde yapıldığı davada, önlem olarak, Üner, Sert ve Küçük için yurt dışına çıkma yasağı getirildi. Yalçın Küçük'ün Mahkeme Başkanlığı'na verdiği yazılı sorguyu sunuyoruz.

"HALKLARI TANIMAK ve SEVMEK SEVİNÇTİR"

Mahkemeniz'de açılan ve sanık olarak yargılandığım, ilk duruşması 29 Şubat 1988 tarihinde yapılan davada, Mahkemeniz'in uygun bulması üzerine, sorgumu, çok kısa olarak ve yazılı bir biçimde sunuyorum.

Dava'da TCK 142/3 maddesine göre cezalandırılmam isteniyor. İlgili fıkrayı yazıyorum: "Anayasa'nın tanıdığı kamu haklarını ırk mülahazasıyla kısmen veya tamamen kaldırmayı hedef tutan veya milli duyguları yok etmek veya zayıflatmak için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse 5 yıldan 10 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır" Bununla yargılanıyorum.

1- Böyle bir madde bana uymaz; hiç ırkçılık yapmadım ve hep ırkçılıkla mücadele ettim.

2- Halkları tanımayı ve sevmeyi, yaşamın öneli bir sevinci sayıyorum. İnsanlar, diğer halklardan olan insanları tanımalıdırlar; insanlığın, öğrenmek gibi, bu yolla zenginleşeceğine inanıyorum.

3- Bir ulusun bir diğer ulusu ezmesi veya bir devletin diktasını bir başka devlete zorlaması, milli duyguları zayıflatır. Bu reddilmesi gereken bir yoldur. Milli duyguların bu tür bir yolla zayıflatılmasına ben karşıyım; böyle bir suç işlemedim.

4- Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde hakkımda açılması düşünülen bir çok davalarla ilgili ifade verdim. Bunlardan birisi 27 Kasım 1987 tarihinde yaptığım bir konuşmayla ilgili olarak İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin isteğiyle ilgiliydi: 27 Kasım l987 tarihinde İzmir'de olmadığım için İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi başlıklı yazının ekindeki polis izleme raporun bana ait olmadığını belirttim.

Savcılık sorularına hep İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi savcılığının isteği üzerine cevap verdim; tutanak böyle tutuldu.

5- Hakkımda Mahkemeniz'de açılan dava ile ilgili verilmiş bir savcılık ifadem yoktur.

6- Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi savcılığında, İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin İzmir'de yaptığım ileri sürülen bir konuşma ile ilgili isteği üzerine verdiğim ifadeye dayanılarak İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılanıyorum.

Dosyada ifade tutanağıma bakıldığında bütün cevaplarımın bu tarihte İzmir'de olmadığımı üzerine kurulduğu görülür.

Mahkemeniz'deki ifade tutanağında "İzmir" sözcüğü el yazısıyla "İstanbul" olarak değiştirilmiştir. Yanında benim veya Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi savcısının imzası yoktur.

7- İstanbul'da yaptığım bir konuşmadan dolayı Ankara'da İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi başlıklı bir yazı ile ifademin alınması İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi yazısının İstanbul ile Ankara arasında bir yerde bir karışıklığa uğradığını gösteriyor.

8- Bir savcılık ifade tutanağında yanında ilgili imza olmadan elyazısı ile düzeltmeye ilk kez rastlıyorum. Bu Değerli Mahkemeniz'i ilgilendiriyor.Araştıracağınızı umuyorum.

9- Konuşmayı, bağımsız sosyalist aday Sait Üner'in seçim kampanyası sırasında ve konuk olarak bulunduğum toplantıda davet üzerine 27 Kasım 1987 tarihinde Şişli'de yaptım. Polis izleme tutanağı 28 Kasım 1987 tarihini taşıyor.

Geçerli sayılmamalıdır; zamanında ve gününde tutulmalıdır. Polisler, bir gün sonra, akıllarına ne geldiyse tutanak haline geçiremezler.

10- Bu dönemde hakkımda o kadar çok dava açıldı ki, alaylı hukukçu oldum. Polis izleme tutanağında bana atfedilen sözleri kabul etmiyorum. Ancak hepsini kabul etsem bile, en küçük bir suç bile görmüyorum.

Kabul etmediğim polis izleme tutanağında bile suç yoktur.

11- Uzun konuştum. Polis izleme tutanağı on bir satırdır. *Hiçbir anlam çıkmıyor.*

12- "Biz iktidara geldiğimizde, bir kişinin dilini bağlayacağım o da Mesut Mercan'dır. 12 Eylül 1980'de Evren'in yönetime el koyuşunu o güzel sesiyle anlatmamıştır". Bu cümleden hiçbir anlam çıkarmak mümkün görünmüyor.

Dil kesilir veya dil koparılır; bu Türkçe'dir. Dil nasıl bağlanır?

Bu duruşmanın haber olduğu gazetelerde, iktidar partisinden bir milletvekilinin, bürokratların "dilini keseceğiz" dediği yazılıyor. Mecazen söylenir.

Benim söylediğim şudur: Eylül düzeni Erdal İnönü ile Turgut Özal'ın omuzlarına dayanıyor. Erdal İnönü, Eylü Darbesi'ne karşı olduğunu söylüyor ve Komutanlar'ın yönetime el koymalarını radyo ve televizyonda okuyan spikeri milletvekili adayı yapıyor. Mesut Mercan milletvekili adayı yapılmamalıdır; askeri yönetimin ilk bildirisini okuduğu için pişman edilmelidir.

Ayrıca "dilini keseceğim" veya "dilini koparacağım" Türkçe'de hiçbir zaman suç yüklü ifadeler değildir.

13- "Türkiye'deki kürt kardeşlerimizin devrimci mücadelesi yavaş yavaş kıpırdadı. O da olacaktır". Bu cümleden de hiçbir anlam çıkmıyor.

Uzun konuşmamdan cımbızla seçilen sözcükleri yan yana getirerek veya bilgisiz polis memurlarının belleklerinden çıkardıkları yanlış kurulmuş cümlelerle suçlanmam mümkün görünmüyor.

Devrimcilik, bir sonucu köktenci bir yolla elde etmeye çalışmaktır.

T.C. yasalarına göre devrimci olmayı suçlayan bir madde yoktur.

"Kürt" sözcüğünü telaffuz etmek suç değildir.

14- "Avrupa komünizmi Türkiye'de sosyalizm olacaktır. Gittiğimiz *yol iyi bir yol*". Türkiye'de en çok yazdığı ileri sürülen bana yakıştırılan cümleler bunlar oluyor. Cümleleri bana yakıştırmak bana yapılmış bir haksızlıktır.

Söylediğim şudur: Devlet Başkanı Evren, MGK Başkanı olarak ve her fırsatta komünizm tehlikesinden söz etti. Dağı taşı hep komünist tehlikesi gördü. Ancak 1987 ortasında birden görüş değiştirdi. Özetle "komünizm olsun, ancak Avrupa Komünizmi olsun" dedi.

Bilim adamı olmaya özeniyorum; bu değişikliği açıklamam gerekiyor.

Mahkemeniz'i yanıltmak istemem; konuşmamda kürtlerden söz ettim. Bir yandan kürt hareketinin ve diğer yandan da yükselmeye başlayan sosyalist mücadelenin, rejim için bir sorun olduğunu söyledim. Rejim, bn önleyemiyor. Rejim, *burada bir tür "komünist" hareketten yardım almak* istiyor; "Avrupa Komünizmi", Türkiye'de başlayan hareketliliğin durdrucusu olarak düşünülüyor. Devlet Başkanı Evren'in birdenbire avrupa komünizmini istemesi, buradan kaynaklanıyor.

Söylediklerim, özetle, budur. Bunlar hem doğrudur ve bunlarda, hem de, hiçbir suç yoktur.

15- "Bu yoldaki onurdan bizim ortaklarımızdır. Biz bir bütünüz. Biz devrimciyiz. Biz devrimci genç idam sehpasında emperyalizm ve faşizme karşı çıkıyorsa ne ala, sonucu olmasa bile hep devrimciyiz". Bana yakıştırılan ve "diyerek konuşmasını bitirdi" sözleriyle sona eren polis izleme raporu bundan ibarettir.

Söylediğim şudur: Genç ömrünün tümünü beni eleştirmeye ayırsa da, idam sehpasında "kahrolsun emperyalizm ve faşizm" diyen bir genç arkadaşımın onurlu yaşamından bana da pay düşer. Çünkü bizler devrimciyiz ve ortak bir yolun yolcusuyuz.

Sözlerimde suç yoktur. Saygılarımla.

Yalçın Küçük, Sovyetler Üzerine Konferans İçin Hamburg'a Çağrıldı

Hamburg İktisat ve Politika Yüksekokulu, Hochschule für Wirtschaft und Politik, Sovyetler Birliği'nde Ekonomik ve Kültürel Gelişmeler Üzerine yapılacak seminere konferansçı olarak katılması için Yalçın Küçük'ü Hamburg'a davet etti. 11 Nisan 1988 tarihinde başlayacak seminere katılmak üzere Y. Küçük pasaport için başvuruda bulundu.

KÜRDOLOJİ BİLİMİ 200 YAŞINDA

M. ARARAT

1987 yılının bitimi ile, bir bilim dalı olarak Kürdoloji de 200 yaşına bastı. Bu vesile ile yazar Rohat'ın "Kürdoloji Biliminin 200 yıllık Geçmişi (1787-1987)" adlı uzun ve yoğun bir çalışmanın ürünü olduğu anlaşılan incelemesi Federal Almanya'nın Köln kentinde yayımlandı. Yazar Rohat'ı birçok dilde kaleme alınmış, çok sayıda makaleleri ve özellikle "Kürt Şairleri Antolojisi" (1982) ve "Kürdistan'da Eğitim Süreçleri" (1985) adlı kitaplarından tanıyoruz. Yazarın yukarıda sözünü ettiğimiz incelemesi 240 sayfa ve son ekinde de, çok sayıda Kürdologun resimlerinden oluşan, geniş kapsamlı bir çalışmayı içeriyor. Bir bilim dalı olarak Kürdoloji nedir?" sorusuna, kitabın 1. bölümünde şu yanıtı veriyor:

"Kürdoloji, bir bilim olarak Kürt Dili ve edebiyatı, Kürt Tarihi, Etnografya ve daha birçok alanda Kürtler ve Kürdistan üzerine araştırmalarda bulunan kap;samlı bir bilim dalıdır." (S.9).

Sonra İranoloji kavramının çok yerde yanlış çağrışımlar yaptığına, bunun çok kere Farsoloji dalı ile karıştırıldığına değinilmektedir. Oysa İran kavramının kökeni, o bölgede yaşayan Fars, Kürt, Afgan, Tacik ve Oset halklarını kapsayan Ari (>Arya>Eron>İran) kavramından gelmektedir. Böylece, İranoloji de bu halklar üzerinde yapılan çok yönlü bilimsel araştırmaları kapsar. Kürdolojinin yerini ve bağlaşıklarını, yazar şöyle tanımlamakta:

"Bir ağacın kökü (Doğubilimleri), budak (İranoloji) ve dalı (Kürdoloji) gibi, bir yapıya sahip olan bu üç bilim arasındaki ilişkiler, parça, bütün ilişkileridir, aralarında sıkı bağlar vardır" (S.11).

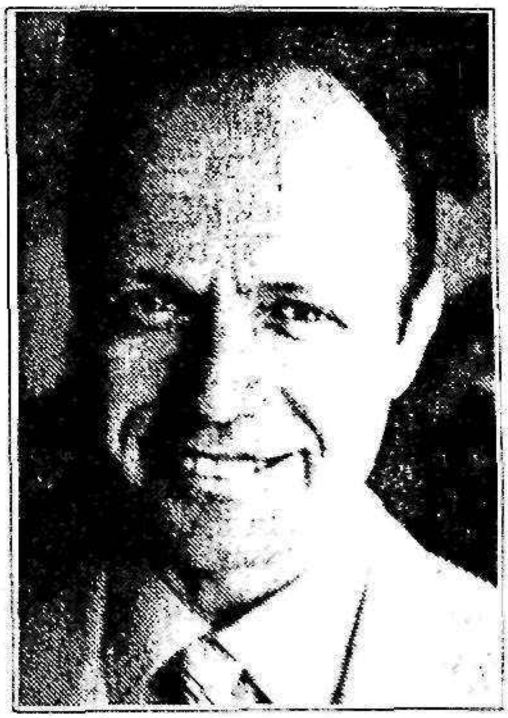
Kürdoloji dalındaki ilk bilimsel araştırmalar Avrupa, özellikle Batı Avrupa'da yapılmıştır. Buralarda Kürtler üzerine yazılmış genel bilgiler çok eski tarihlere dayanmakla birlikte, ilk kapsamlı dilbilimsel ürün, 1762 yılından itibaren, yaklaşık yirmi yılını bugünkü Musul ve Amadiye kentlerinde, Kürtler arasında geçiren İtalyan Maurizio Garzoni'nin 1787 yılında Roma'da basılan "Kürt Dili'nin Grameri ve Sözlüğü" adlı eseridir.Yine aynı yıl Çarlık Rusyasında, P.S. Pallas'ın hazırladığı "Tüm Diller ve Lehçelerin Karşılaştırmalı Sözlüğü" adlı çalışmada da Kürt Dili üzerine birçok bilgiler yer alır.

Batı Avrupa'da Kürdoloji alanındaki çalışmalar 19. yüzyılda, özellikle Rusya ve Almanya'da hızlanır. 20. yüzyıl başlarında, Kürt ulusal hareketlerinin de yankısı

sonucu, "Bu Kürtler ne istiyor?" sorusunun ortaya çıkmasıyla, Kürtler ve Kürdistan üzerine yapılan araştırmaların daha geniş alanlara yayılıp bir yetkinleşme dönemine girdiğini görürüz. Bununla birlikte, Kürdoloji de artık bir bilim dalı olarak, daha bağımsız bir kimliğe kavuşur. Bu açıdan, özellikle 1934 yılında Sovyet Erivan'ında yapılan Birinci Kürdoloji Kongresi bu süreç içinde önemli bir dönüm noktası oluşturur. Bundan sonra Kürdoloji, birçok ülkelerin bazı üniversitelerinde, bir kürsü olarak kurumlaşmaya başlar.

Kürdolojinin Türkiye'de Gelişmesi İçin Yıllarını Hapishanede Geçiren Bir Kürdolog:

İsmail Beşikçi

Rohat'ın "Kürdoloji Biliminin 200 Yıllık Geçmişi (1787-1987)" adlı incelemesi 15 bölümden oluşuyor."Kürdoloji ve Doğubilimleri" başlıklı birinci bölümde, Kürdoloji'nin yeri, bağlaşıkları, araştırma konuları ve tarihi üzerine önemli bilgiler verildikten sonra, devam eden bölümlerde konu daha derinleştiriliyor. Yazar bu bölümlerde kronolojik olarak 16 ülkede (İtalya, Almanya,Fransa, İngiltere, Avusturya, Hollanda, İsveç, Danimarka, Norveç, Çarlık Rusyası, Sovyetler Birliği, Amerika, Irak, İran, Suriye ve Türkiye), Kürdolojinin doğuşu ve gelişimini ayrıntılı olarak inceleyerek, yer yer bu dalda yazılmış bazı eserler üzerine özlü yorumlar da yapıyor.

Kitabın "Türkiye" başlıklı 15. bölümünde, Türkiye'de Kürt Halkı'nın varlığının resmen inkar edildiği ve bu halk üzerinde çeşitli politik ve kültürel baskılar uygulandığı; Kürdoloji alanında araştırma ve incelemelerin tümüyle yasaklandığı tek ülkenin Türkiye olduğu söyleniyor.

Bu baskılardan dolayıdır ki, kitapta yer alan diğer ülkelerle karşılaştırınca, Türkiye'de Kürdoloji alanında daha az araştırmaların yapıldığını görüyoruz. Bu durum, Kürtlerin çoğunluğunun Türkiye'de yaşadığını göz önüne aldığımızda, baskılar yüzünden oluşmuş bir boşluğu ve aynı zamanda Türkiye açısından acı bir gerçeği göstermektedir.

MODERN KÜRDOLOJİNİN BABASI:

V.F. Minorski

Böyle de olsa, süreç içinde bazı Türk ve Kürt bilim adamları zindan, işkence ve uzun cezaevi yıllarına maruz kalma pahasına; Kürtler ve Kürdistan olgusunu bilimsel olarak gözlemleyip bize bu dalda bazı önemli eserler armağan etmişlerdir. Bu dürüst bilim adamlarının emekleri, onların işlerinden ve üniversitelerden çıkarılmalarına mal olmuştur. Dr. İsmail Beşikçi bunlara açık bir örnektir. Yazar Rohat'ın eserini bu korkusuz ve ödünsüz bilim adamına adaması çok yerinde bir karardır.

Türkiye'de resmi görüşün sözcüleri durumundaki, özellikle Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü mensubu "bilim adamları", Kürtlerin yokluğunu ispatlamaya uğraşıp Kürt sorununu ortaya çıkaranın "yurt dışına kaçmış bir avuç bölücünün yaygarası" olduğunu iddia ededursun, Rohat araştırmasında en azından bize 300 civarında Kürt olmayançeşitli uluslardan Kürdologları ve onların eserlerini tanıtmakla, bu görüşün ne denli safsata olduğunu bir kez daha göstermiştir.

Sonuç olarak, olguları bilimsel metod ile gözlemlemekten ödün vermeyen "Kürdoloji Biliminin 200 Yıllık Geçmişi (1787-1987)" adlı eser, son yıllarda bu alanda yapılmış en önemli çalışmalardan biridir.

Dönem Yayıncılık tarafından yayına hazırlanmakta olan Osman Devrez'in ***Sosyalist Hareket ve Halkçılık*** *adlı çalışmasına Ç. Can'ın yazdığı uzun sunuş yazısının ilk yarısını sunuyoruz*

DAHA TUTARLI DAHA KARARLI BİR DEVRİMCİ HAREKET İÇİN

Ç. CAN

Resmi verilere göre 1974-1980 yılları arası devletin (ve devletle birlikte devlet solcularının) "anarşi ve terör" dediği politik çatışmalardan ölenlerin sayısı beş bini aşıyor. Yirmi binin üzerinde insan da yaralanmış. 12 Eylül öncesi sadece Maraş faşist katliamında yüzün üstünde insan öldürüldüğünü yazıyor resmi belgeler. Gerçek rakamın bunun çok üstünde olması gerekir.

12 Eylül öncesi işçi hareketlerinin, grev ve direnişlerin gitgide artan, sertleşen, yasal biçimlerden yasadışı biçimlere doğru gelişen seyri, öğrenci hareketleri, gecekondu halkının siyasal-toplumsal hareketliliği, toplumun bütün sınıf ve tabakalarını etkisine alan faşist-antifaşist bölünmesi ve çatışmalar herkesin bildiği şeylerdir ve burjuvazi tarafından sık sık hatırlatılmaktadır. Bu süreçteki siyasi bölünmelerden en az etkilenmiş kurum olma iddiasındaki Türk Silahlı Kuvvetlerinde darbe sonrası, 3000'e yakın subay, astsubay ve askeri öğrencinin işkenceli sorgulamalardan geçtiğini ve 1500 subayın ordudan atıldığını öğreniyoruz (1). Tabii bu tasfiye edilenlerin hemen hepsi ilerici-devrimcidir. Poliste ve öteki devlet kurumlarındaki siyasi bölünmeleri ise hemen herkes biliyor.

Türkiye'nin doğusundaki rejimi tehdit eden gelişmelerin ilerde nerelere varacağı daha 12 Eylül öncesinden aşağı yukarı tahmin edilmekteydi. Bu gelişmeler daha o günlerden dünyanın dikkatlerini üzerine çekmekte ve CIA raporlarına konu olmaktaydı.

Burada ayrıntılı örnekler verme yoluna gitmeyeceğiz. Birçokları tarafından da yazıldı. (Bunlar arasında bkz. "Türkiye Üzerine Tezler III" Yalçın Küçük.) (2). 12 Eylül askeri darbesi bir iç savaş sürecini kesintiye uğratmıştır. Tekelci sermaye bir askeri darbeyle gelişmeleri kontrol altına alabilmeyi "başarabilmiştir."

Modern Türkiye'nin tarihinde eşi görülmemiş açıklık ve keskinlikteki sınıf çatışmalarının bıçakla kesilmiş gibi durdurulması birtakım tartışmalara yol açmıştır.

12 Eylül darbesinden beklediklerini bulamayan Demirel ve Ecevit gibi burjuva siyasetçileri ve onların (ve onlar gibi diğer burjuva politikacılarının da) sol içindeki sadık izleyicileri 1974-80 boyunca yaşanılanların iradi olarak yaratılmış provokatif gelişmeler olduğunu savunmuşlardır. Bu sübjektif tezle Sosyalist Hareketin Yakın Geçmişi ve Bugünü adlı broşürde tartıştık. Olaylar karşı durulmaz süreçlerin ürünüydü. Tek tek kişilerin, örgütlerin hatta sınıfların iradelerinden bile bağımsızdılar. Söz konusu iradeler bu objektif süreçler temelinde etkide bulunabilirlerdi ve öyle oldu.

Öte yandan, burjuvaların ve sosyal reformistlerin beklediklerinin tersine, iç savaş sürecinin kesintiye uğraması onu tümüyle ortadan kaldırmıyor. Sürece yol açan koşullar ters yönde değişmemiş ve hatta daha da ağırlaşmıştır. Türkiye'yi yeni ve daha büyük alt üst oluşlar bekliyor. Türkiye'nin doğusunda yaşananlar gelecekteki genel gelişmelerin habercisidir. Sadece habercisi değil bu gelişmelerin hızlandırıcısıdır da. Bu gelişmeler provokasyon teorisini tartışmaya bile gerek bırakmıyor. Sadece işaret edilmesi yetiyor.

12 Eylül Yenilgisi Ağır Bir Yenilgidir

12 Eylül öncesi toplumsal muhalefetin kendiliğindencilik içinde bir türlü devrimci hedeflere doğru dürüst yönelemediği, reformizmin ve devrimci demokratizmin elinde yüzeyselleşerek eridiği, zayıf düştüğü ve böylece koşulları hazırlanmış ve zamanı iyi seçilmiş bir askeri darbeyle kolayca saf dışı edildiği bir gerçektir. Darbe sonrasından günümüze (Aralık 1987) yedi yılı aşkın bir süre geçmiş; Türk solu ciddi bir direniş örgütleyememiştir. Hapishane direnişlerini, işkence ve darağaçlarında onurlarını korumasını bilmiş arkadaşlarımızı, şehitlerimizi istismar etmeyelim. Evet, onlar devrimcilerin şerefini kurtardılar. Ama onların özverileri ve kahramanlıkları dünkü (ve mevcut görevler karşısındaki bugünkü) zayıflıklarımızı, yetersizliklerimizi, yaşadığımız ve hâlâ da etkileri sürmekte olan 12 Eylül fiyaskosunu gizleyemez.

"Sert bir çarpışmadan sonraki yenilgi, devrimci önemi kolayca kazanılan bir zafere eşit bir olaydır." diyordu Engels. 1971 yenilgisi bir bakıma böyle bir yenilgidir. THKP/C, THKO ve TİKKO direnişlerinin kendilerinden sonraki devrimci çıkışlar için birer esin kaynağı olmaları nedensiz değildi.

Ne var ki, 1980 yenilgisi böyle değildir. Direniş gösteremeden yenildik. Kabahati sağa sola yıkmayalım; ufak tefek mazeretlerin arkasına saklanmayalım. Olay ortadadır. Kendine devrimciyim diyen açık yüreklilikle özeleştiri yapar. Gerçekleri gizlemeye çalışmaz.

Yenilgi Sosyalist Hareketteki Küçük-Burjuva Hastalıkların Yenilgisidir

Yenilgi işçi sınıfının özgücüne güvenmeyip başka güçlere sığınanların yenilgisidir. Bunların başında burjuva kuyrukçusu sosyal reformistler gelir. Bu akımın en önemli temsilcisi bugün TİP enkazlarıyla birleşerek TBKP adını almış "TKP"dir. Yetmişli yılların deneyimi göstermiştir ki burjuvaziden bağımsızlaşmaksızın, reformist

hayallere karşı savaşmaksızın sosyalizm yolunda bir tek ileri adım atılamaz; demokrat bile olunamaz. İşte "TKP" örneği! Yığınları faşizmin saldırıları karşısından sosyal demokrasi aldatmacası arkasına takarak onların devrimci direnişini engelleyen bu sefiller, böylece darbeye giden yola asfalt döşemişlerdi. "TKP" ihanetinin 1980 darbesi sonrası iyice evrimleşerek TBKP gibi faşizmin yedeği ısmarlama bir parti haline gelmesi çok öğreticidir.

Bunun yanı sıra 12 Eylül yenilgisi "halk hareketi" adına işçinin bağımsız hareketinin, "emekçi halkın çıkarları" adına işçinin sınıf çıkarlarının kurban edilmesinin; antifaşist antiemperyalist harekete işçi sınıfı devrimciliğinin damgasını vuramamasının halk muhalefetini güçsüz düşürdüğünü ve küçük-burjuvazinin eğilimlerinin etkisine soktuğunu gösteriyor. 1970'li yıllarda devrimci saflardaki bölünme ve parçalanma eğilimleri, devrimci hareketlerin örgütlenmelerindeki ilkellikler, laçkalık ve başıbozukluklar, yenilgi sonrası tasfiyeci eğilimlerin bu hareketleri egemenliği altına alması devrimci hareketlerdeki küçük-burjuva eğilimlerin etkisini gösterir ve bunun sonucudur. Devrimci demokratlığın (halkçılık) elinde halk hareketi de sosyalizm de yozlaşmıştır.

İşte Dev Yol'dan doğan Göçmen. İşte yeşiliyle ortodoksuyla 1980 sonrası Dev Yol'un hali. İşte 12 Eylül sonrası solu kırıp geçiren liberalizm ve tasfiyecilik karşısındaki 12 Eylül öncesi devrimci hareketi temsil etmiş örgütlerin çaresizlikleri, bocalamaları. Ne darbenin gelişine karşı ve darbe sonrası ciddi bir direniş örgütleyebildiler; ne de yenilgi sonrası sosyalist hareketi etkisine alan tasfiyeci, dönek, liberal eğilimlere karşı mücadele verip devrim ve sosyalizm davasını, marksizmi-leninizmi savunabildiler.

Aşağıda yenilgiyi değerlendirme iddiasında ibret verici bir-iki aktarma yapacağız:

"12 Eylül sonrası bir kısım sol için gerçekten bitti. Ama... [noktalar yazarın kendisine aittir] Devrimci hareket, [yazar "Devrimci hareket" diye kendilerini kastediyor] her alanda, yurt içinde, yurt dışında, ceza evlerinde vb. uzanabildiği her alanda mücadeleyi gücü oranında aksatmadan sürdürdü" (3).

Darbenin başarılı olmasında kendi dışındaki solun hatalarını sayıp döken DY, kendine de şu payı çıkarıyordu: "Bu tür zararlı-bozguncu eğilimler her zaman olabilir. (Oportünizmin görevi bu!) Bizim eksiğimiz bu tür eğilimlere karşı mücadeleyi yeteri kadar ciddiyetle ele almamak, hatta bunları küçümsemek olmuştur. (Küçümsemekten de çok, bize göre apaçık ortada olan şeylerin aynı şekide herkes tarafından da görülen şeyler olduğunu düşünmüş, oportünist grupların saflarındaki insanların grup psikolojisi içindeki içine kapanıklılığını ve körlüğünü ortadan kaldıramamışızdır" (4).

Utangaç yönelimci Devrimci İşçi ise, bu çok "bilimsel" açıklamalara tüy dikerek katkıda bulunuyor: "Devrimci ideolojinin etki alanının daralmış olması gerçekliğine rağmen özellikle Devrimci Hareketimiz açısından '12 Eylül Yenilgisi' ideolojik teorik tesbitlerinin doğrulandığı ve Türkiye Halklarını devrime götürecek tek yol olduğunun kanıtlandığı bir yenilgi oldu." (vurgu kendilerinin.) (5).

Geçmişi savunma pozlarında, devrimci değerleri savunma pozlarında her şeyi reformizmin sırtına, o da yetmezse sağa-sola yıkarak kendi eksikliklerini gizlemek, daha da ötesi geçmişi putlaştırarak ilkelliğin teorisini yapmak dün olduğu gibi bugün de moda. 12 Martta devrimci hareketin yenilgisini Yusuf Küpeli ve Münir Ramazan gibi iki zavallı döneğin sırtına yıkarak geçmişi tekrar etmeye çalışanlar 1970'li yıllarda yapabildikleriyle geçmiş pratiğin kötü birer karikatürü olduklarını gösterdiler. şimdi aynı mantıkla 1980 yenilgisi "açıklanıyor" ve 1980 öncesi taklit edilmeye çalışılıyor.

Yeni Çözüm örneğinde olduğu gibi, devrimcilerin etkisiz olduğu içler acısı günler "büyük direniş yılları" gibi sunuluyor. Bu dönemde hapishanelere sıkıştırılan devrimcilerin insanca onurlarını korumak için giriştikleri eylemleri, işkencede ve idam sehpalarındaki direnişleri ve dışarda etkisiz tek tük eylemleri faşizme karşı direniş hareketinin bütünü yerine koyuyorlar.

Oysa ki, yığınlardan koparılmıştı hareket. Örgütlenmeler darmadağınıktı. Devrimciler cezaevlerine sıkıştırılmış tövbe ettirilmeye, teslim olmaya zorlanıyorlardı. Dışarda da devrimci harekete sol görünümlü tasfiyecilik çullanmıştı. Dışarda direniş örgütleyecek ve tasfiyeciliğe karşı ideolojik mücadele verebilecek bir hareket yoktu. Ve bu duruma iç savaş sürecinden gelinmişti. Bu duruma büyük bir devrimci yükselişten gelinmişti. Hareketin yükselişi boyunca devrimci örgütlenmeler yığınların kendiliğinden direnişinin ticaretini, sömürüsünü yaptılar. Bu direnişe sağlam teorik temeller, taktikler getiremediler. Bu direnişe sürekli ve kalıcı bir örgütlenme sağlayamadılar. Kendiliğindenci dalgayla yükselip, onunla birlikte tepetaklak düştüler.

Hiçbir şey Türk solunun, devrimci hareketlerin cılızlıklarını, yüzeyselliklerini 12 Eylül yenilgisi kadar açığa çıkaramadı. 12 Eylül öncesi yükselen kendiliğinden yığın hareketinin göz alıcılığı içerisinde bu hareketler cücelikterini gizleyebiliyor; etrafa caka satabiliyorlardı. Yığın hareketinin birdenbire kesilmesiyle cascavlak ortada kaldılar. Yılları boş övünmeler, şişinmelerle hem taraftarlarını hem de kendilerini aldatarak geçirmişlerdi. Halk hareketinde canlanma görünmesiyle, şimdi yeniden geçmişi tekrar etmeye çalışıyorlar.

Devrimci demokratizmin 12 Eylül öncesi tipik temsilcisi Dev Yol'un (6) darbe sonrası tavrı ibret vericidir. Bırakalım darbeye karşı direniş gösteremediklerini, Dev Yol önderleri 12 Eylül mahkemeleri karşısında örgüt olduklarını bile savunamamışlardır. Bunlar mahkeme huzurunda, kendilerini ve davalarını küçük-burjuva demokratlar gibi savunmuşlardır. Yine 12 Eylül sonrası neredeyse tüm Dev Yolcuların, faaliyetlerinin merkezine anti PKK'cılığı almaları çok dikkat çekicidir. 1980 öncesinin şiirliyeminli direniş vaatleri, günü geldiğinde tam karşıtına; direniş düşmanlığına, tasfiyeciliğe dönüşmüştür.

Devrimci hareketin yenilgisi gerçekte darbe öncesi gelişmişti. Reformizm işçiyi ve halkı ekonomik demokratik mücadelenin cenderesine sıkıştırarak, burjuva kuyrukçuluğuna kanalize etti. Hareketin içinde devrimi temsil edenler ise işçi sınıfı adına değil, onun sınıf çıkarları ve bağımsız eylemliliği doğrultusunda değil, genel

olarak "halk hareketi", genel olarak "halkın çıkarları" için davranıyorlardı (7). Kendilerine "proleter devrimci" sıfatını yakıştıranlar işçinin eylemini sadece antifaşist mücadelenin bir potansiyeli olarak görüyorlardı.

Oysa 1974-80 sürecinde toplumsal mücadeleye önderlik edebilecek, halk hareketini birleştirip tutarlı devrimci bir iktidar mücadelesine yönlendirebilecek tek sınıf, kendi sınıf çıkarları doğrultusunda, kendi sınıfsal kurtuluşu için savaşacak olan işçi sınıfıydı. Halkın birliği adına işçinin bağımsız hareketinin birliğinin feda edilmesi hareketin gitgide yüzeyselleşmesine, tıkanmasına, antifaşist yüzeyselliğe ve giderek de soyut can güvenliğine indirgenmesine yol açtı. Buradan da hareket küçük-burjuvazinin yılgınlık ve kurtarıcı arama eğilimlerinin etkisine girdi. Mevcutlar arasında en güçlü görünen ordu olduğu için o "kurtarıcı" oldu. Burjuvazinin kolay zaferi arkasında halk hareketinin zaafiyetleri yatıyordu.

Önyargılarının tutsağı olmayan ortalama dikkat sahibi biri 1974-80 döneminde sosyalist hareketteki halkçılığın (sınıf perspektifinden yoksun devrimci demokratizmin) örgütlenmede laçkalığa, küçük-burjuva gevşekliğine, disiplinsizliğe, mücadelede de tam bir kendiliğindenciliğe yol açtığını görmezden gelemez.

Öyleyse yenilgi sosyalist hareket içindeki küçükburjuva eğilimlerin, sosyal reformizmin ve halkçılığın yenilgisidir. 12 Eylül yenilgisi her şeyden önce burjuva kuyrukçuluğunun, reformlarla toplumun demokratikleştirileceği hayalinin yenilgisidir.

Askeri darbe 12 Eylül'e kadarki tüm ekonomik demokratik kazanımları bir çırpıda yok etmişti. Devrim mücadelesini başa almadan demokrasi mücadelesi verilemeyeceği böylece daha iyi görüldü. 12 Eylül karşısında Demirel'lerin Ecevit'lerin tavrı, darbe sonrası bütün burjuva partilerinin cuntayla işbirliği yapmaları onlara bel bağlamanın maliyetini gösterdi.

12 Eylül darbesi öncesi ve sonrası yaşadıklarımızın gösterdiği gibi, işçi sınıfının toplumdaki yerinden, onun sınıf çıkarlarından, sınıf hareketinden yola çıkmaksızın Türkiye gibi bir ülkede adına yakışır savaşçı bir örgüt kurmak; bu örgüt aracılığıyla halkın devrimci eylemini yönlendirip iktidara, halk demokrasisine, işçi demokrasisine götürmek; hatta giderek hızını alamayıp bu kafayla bir de reel sosyalizmi "düzeltmek" hayalleri iflas etmiştir.

Bunları bilince çıkarmalıyız.

Burada reformistleri ikna etmeye çalışmıyoruz. Onlar iyice ihanet batağına saplandılar. Kendilerini tamamen Evren'lerin Özal'ların kollarına attılar. Yine karar anında devrimci şiarlarımızı terkedip teslimiyete, tasfiyeciliğe, ihanete yönelenleri de saflarımızın tamamen dışına itmeliyiz. Öte yandan devrim ve sosyalizm davası için hala heyecanlarını, iyi niyetlerini koruyan devrimciler topluma bakış, onu inceleyiş yöntemlerini düzeltmeksizin ve bu temelde işçi sınıfının rolünü doğru yerine oturtmaksızın niyetleri ve çabaları için sağlam bir zemin elde edemiyeceklerdir. Bizdeki kapitalizmin gerçek kapitalizm olduğu, Türkiye'nin her bakımdan modern tarihin içinde hareket ettiği, işçi sınıfının bu tarihin lokomotifi olduğu, devrimcilerden beklenenin bu sınıfa tutarsız bir antifaşizmi antiemperyalizmi değil, sosyalist siyaseti (ve böylece mücadelede dönüşü olmayan antifaşizmi, antiemperyalizmi) götürmek olduğunu kavramaksızın tutarlı devrimciler olamayız.

İşçi Sınıfı ve Sosyalist Siyaset

Emperyalizme ve faşizme karşı mücadelede, siyasi demokrasi için mücadelede işçi sınıfı, öteki halk sınıfları ve tabakalarıyla birlikte yürür. Halkı oluşturan sınıf ve tabakaların her birinin eğilimleri ve davranışları, toplumsal varlıklarıyla koşulludur. İşçi sınıfı eğer kendi sınıf çıkarlarını elde etmek için kendi siyasi amaçları doğrultusunda bağımsız bir siyasi güç olarak örgütlenemez ve demokratik halk devrimi mücadelesinde bu şekilde yer alamazsa, bu durumda rotayı çizen kendisi değil de başkaları olacaktır. Ülkemizin sınıf mücadeleleri deneyimi yanında dünyanın öteki ülkelerinin sınıf mücadeleleri pratiği aynı şeyi öğretiyor bize.

Kapitalist bir ülke olan Türkiye'de tüm toplumsal baskı ve sömürü sisteminin temelinde ücretli emeğin sermaye tarafından sömürüsü yatar. Demokrasinin bütün sorunlarını emek sermaye çelişkisi ve bu çelişkinin ürünü olarak proletaryanın burjuvaziye karşı sınıf savaşımı temelinde açıklayıp tutum geliştiremeyen bir hareket; yani proletarya-burjuvazi kutuplaşmasını ve bu iki temel toplumsal sınıfın mücadelesini çıkış noktası alamayan bir hareket daha başlangıçtan kısa menzillidir, sığlığa mahkumdur.

Türkiye'de bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin biricik tutarlı öncüsü işçi sınıfı olabilir. Sömürü ve baskı sisteminin özünü oluşturan ücretli kölelikle bir o doğrudan doğruya karşı karşıyadır; özel mülkiyet rejimine ve onunla birlikte her türlü sömürü ve eşitsizliğe bir o son verme zorunda ve yeteneğindedir. Kapitalist gelişme ile birlikte sınıfsal kurtuluşunun koşulları ve olanakları olgunlaşan tek sınıf işçi sınıfıdır. Onun için demokrasi mücadelesinin bütün sorunlarını tutarlı bir şekilde açıklayıp tavır geliştirebilmek ve bu mücadelede kararlı ve sonuna kadar yürüyebilmek ancak işçi sınıfı hareketi temelinde mümkündür. O halde tutarlı yurtsever tutarlı demokrat tutarlı sosyalist olmak isteyen, işçinin sınıf hareketine katılmalıdır. O halde devrimci görev bu sınıfın içinde yatan muazzam devrimci potansiyeli harekete geçirmektir. O halde tutarlı devrimci mücadele işçi sınıfının sınıf bilincini geliştirmesine, örgütlenmesini ve mücadelesini ilerletmesine ve böylece onun halk hareketinin başına geçmesine yardımcı olmaktır.

Demokratik mücadelenin başına geçmesinden söz ederken kendi sınıfsal kurtuluşu için savaşan, tarihi misyonunun bilincindeki işçi sınıfını kastediyoruz. Yoksa devrimci demokratizmin ya da reformculuğun güdümündeki işçi sınıfını değil.

Sosyalist bilinç işçinin toplumdaki yerinin, mücadelesinin içeriği, anlamı ve tarihsel rolünün kavranılışıdır. Demokrasi mücadelesine katılmadan, onun içinde eğitilmeden işçi, kapitalist düzene ve onunla birlikte her türlü sömürü ve toplumsal eşitsizliğe son verme bilincini edinemez.

İşçiler marksist yöntemi günlük olaylar içinde, pratikte kullanarak, diğer sınıf ve tabakaları bütün davra-

nışları ve eğilimleriyle ve hayatlarının bütün yönleriyle ayırt edebilmelidirler. Aksi halde kendilerini bir sınıf olarak ayırt edemezler. Çünkü işçi toplumdaki sınıf ilişkileri sistemi içinde vardır ve ancak bu sistem içinde tanımlanabilir. Kendini bir sınıf olarak ayırt edemeyen işçi sınıfı tutarlı ittifaklar kuramaz, hareketin bağımsızlığını sağlayamaz, halka önderlik edemez.

Kafası fabrikanın, sendikanın, demokratik reformların sınırlı ufkunu aşmadıkça işçi sosyalist bilinç edinemez. Sadece kendini ezen yönleriyle değil, sömürü ve zulüm düzenini bütün yönleriyle hissedemeyen ve bu sisteme en derinden öfke duymayan, sömürü, zulüm ve sefalete tepki göstermede toplumda en öne geçme görevini anlayıp yerine getirmeyen işçi sosyalist bilinç edinemez.

Emperyalizmin Türkiye'deki egemenliğini, bağımlı ve sömürülen ülke olmak konumumuzu kavrayıp karşı çıkmada toplumda en öne geçme görevini, yurtseverliğin en tutarlı savunucusu olma görevini bilmeyen, yerine getirmeyen işçi enternasyonalist bilinci edinemez.

Bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin militan görevlerini ortaya koymada ve yerine getirmede halkın öncüsü olduğu ruhuyla hareket edemediği sürece işçi, sosyalist siyasi bilinci kazanamaz.

Burjuva parlamenterizminin, legalizmin, burjuva kuyrukçuluğunun her türlü biçiminin çıkmaz yol olduğunu teşhis edemediği sürece işçi sosyalist siyasi bilinci edinemez. Devrim için savaşmayana sosyalist denmeyeceğini bilmeyen işçinin sosyalist siyasi bilince sahip olduğu söylenemez.

Başkalarını ezen ulusun özgür olamayacağını bilmediği, şovenizmin gizli-açık her türlü biçimine karşı toplumda en önde mücadele yürütemediği takdirde işçi sosyalist siyasi bilinci edinemez.

İşçiye sosyalist bilinç, açıktır ki, kendisini sadece işçi sınıfı içinde sınırlamayan, toplumun tüm sınıf ve katmanları arasında ve tüm muhalefeti işçinin önderliğinde tek bir harekete bağlayacak şekilde çalışan, bilimsel sosyalizmi kılavuz edinmiş demir disiplinli savaşçı bir örgüt, yani proletarya partisi tarafından verilebilir.

Böyle bir parti bugün yoktur. Sınıfımızın, halkımızın yaşadığı ve günden güne daha da kötüye giden içler acısı durumdan bir an önce kurtulup, çağımıza yaraşır insanca bir yaşamın koşullarını oluşturabilecek hale gelmesinin ilk şartı bu partinin yaratılmasıdır.

Böyle bir parti burjuvazinin saldırıları karşısında teslim olup tövbe etmemiş, bugünün ayakta kalmış unsurları ve yeni uyanan güçlerle; yüreği ateşle yanan devrimciler tarafından oluşturulabilir. Esas olarak bugünün koşullarının doğru tahlili ve bugünün görevleri-nin doğru kavranılması temelinde oluşturulabilecek bu parti elbette ki geçmişin devrimci birikimine dayanmak, geçmişin devrimci özüne sahip çıkmak zorundadır.

---

(1) **2000'e Doğru,** 21-27 Haziran 1987

(2) Özellikle 12 Eylül sonrası çabalarıyla teslimiyetçi TİP geleneğinden belirli bir kopuş izlenimini uyandırmış Y. Küçük, Türkiye Üzerine Tezler'inin III. cildinde 12 Eylül öncesi iç savaş sürecini ve olayların aldığı boyutları inceler. Başka birçok çalışmasında da tarihsel materyalist görünümündeki yazar, Fransız devriminin Jakobenlerini, Türk burjuva ihtilalcilerini, devrimci geleneğimizin temsilcilerinden Mihri Belli'leri, Deniz'leri, Mahir'leri, yetmişli yılların antifaşist direnişçilerini, askeri darbe sonrası hapishanelerde, işkencelerde direnenleri över, kamu-oyuna tanıtır. Yazar bir süredir Türk solundaki anti PKK kılı-ğındaki gizli-açık şovenizme karşı da mücadele etmektedir. Bu çabalardan devrimci niyetli okuyucu umutlanmaktadır.

Ne var ki, yazar olayların ele alınışında sık sık sübjektivizme düşmekte, eski saplantılarından kurtulamamaktadır. Altmışlı yılların MDD Hareketini **Doğan Avcıoğlu'nun güdümündeki "İç TKP"** olarak, Dev-Gençlileri, Mahirleri ve Denizleri **Doğan Avcıoğlu'nun piyadeleri** olarak nitelerken o da, TKP-TİP geleneğinden gelen birçokları gibi sübjektiftir. Poliste 173 sayfalık ifade vermiş Z. Baştımar gibi çürük birini işkencede onurlarını korumuş öteki devrimcilerle birlikte, "1951 tutuklamasında poliste örnek tavır gösterenlerden biri" diye yanyana koyması da ayrı bir "talihsizlik". (Bkz. Türkiye Üzerine Tezler c. III s. 299, 386 ve "İtirafçıların İtirafları" s. 55)

Yazarın etkisinden kurtulamadığı sübjektif mantık, öncü savaşı teorisi ile ilgili tartışmalarında da kendisini gösteriyor. Y. Küçük Türkiye'de M. Çayan tarafından savunulan suni denge ve öncü savaşı teorilerini şöyle eleştirmiş: "Dahası var; devrimci pratik, bir kavramlaştırma ve strateji çizme sorununu ortaya çıkardığı zamanda, başka bilgi akışlarının sınırlılığı içinde, gerek Maltepe Cezaevinde ve gerekse hemen öncesinde Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğretilen tutucu iktisat derslerinin ön plana çıkmış olduğu gözlemlenebiliyor."

"Türkçe'ye örümcek ağı teoremi olarak çevrilen Hollandalı Profesör Jan Tinbergen'in Cobweb Hipotezi, gerilla hareketinden bir halk ordusu çıkarmaya yarıyor." "THKP-C çizgisi sun-i denge ile artan bir kültürel hareketliliği ve Örümcek Ağı Hipotezi'yle de giderek halk ordusuna dönüşen birgücü elde ediyor; sonuç, beklenebileceği türden halk savaşını doğuruyor." (Toplumsal Kurtuluş, s. 4)

Suni denge teorisi, bilebildiğimiz kadarıyla Che Guevara tarafından da savunulmuştur. Che'nin Profesör Tinbergen'i okuyup okumadığını bilmiyoruz. Birçok devrim gibi Çin, Küba ve Vietnam devrimleri de gerilladan halk ordusu yaratmışlardır. Bu konularda bir şey okumamışlar biye, hatırlayacaklardır: 1984 öncesi her şey "yaprak kımıldamıyor" dedirtecek kadar sakin görünüyordu. Memleketin birinde yeterli hazırlığa sahip bir öncü, uygun koşulları hesapladı ve vurdu. Yer yerinden oynadı. Olup bitenleri hep birlikte yaşıyor, izliyoruz.

Y. Küçük bu hareketin liderinin de, tıpkı M. Çayan gibi, Siyasal Bilgiler'de okumuş olduğunu ileri sürerek işin içinden sıyrılmaya kalkmaz herhalde.

Hemen belirtelim ki biz, ne burada ne de başka yerlerde, keskin "Mahir'ci" geçinmiyoruz. Koşulları dikkate almayan bir eylem çizgisine karşı olduğumuz gibi, mücadelenin belirli bir biçimini peşinen reddetmeyi de yanlış buluyoruz.

(3) Semir Demir, "12 Eylül'ün Dünü, Bugünü ve Reformizmin Günahları", **Yeni Çözüm**, Eylül 1987.

(4) "Türkiye'de 12 Eylül Darbesi ve Devrimci Mücadele", **Devrimci Yol**, sayı 38.

(5) "12 Eylül ve Bugün", **Devrimci İşçi**, sayı 25.

(6) "12 Eylül öncesi" diyoruz, çünkü 12 Eylül sonrası Dev Yol devrimci bir hareket olma şansını bir daha yakalamamak üzere kaybetmiştir. Bu hareket devrimci demokratik mücadele geleneğinden koparak, topyekün bir yozlaşmanın içine girmiştir. Kendilerine güle güle diyoruz.

(7) Oluştuğu sınıf farklılıklarını, sınıf karşıtlıklarını hesaba katmaksızın ve proleter hareketin sınıfsal bağımsızlığını titizlikle savunmaksızın genel olarak halktan bahsetmek, küçük

Bu sayının ana konusuna uygun olarak, Zihni Anadol dostumuzdan 1940'lardaki anti-Amerikan eğilim ve hareketlere ilişkin bir yazı istemiştik. Yakınlarda yayımlanan kitabından bir bölümü koymamızı önerdi. Milliyet Yayınları tarafından Ocak 1988'de birinci baskısı yapılan Truva Atında İlk Akşam *adlı anılar kitabının 277. sayfasındaki "1946'da Missouri Zırhlısı İstanbul'da" başlığını taşıyan bölümden bazı parçalar sunuyoruz. Anadol, faşist Almanya hesabına casusluktan aynı koğuşta yatan Kara Kemal'le kavgasını anlatıyor.*

1946'da MISSOURI ZIRHLISI İSTANBUL'DA

Zihni T. ANADOL

Ta dip köşedeki yatağımı serdiğim ranzama çıkıp oturdum. Sessiz ve düşünceli bir halde kalabalık koğuşun bu ilk akşamını sıkıntıyla, yüreğimde acı damlaların oluşturduğu kederle izlemeye koyuldum. Çoğu gıdasızlığın sebep olduğu dermansızlıkla yataklara çöküverdi daha şimdiden. Sonbahar aylarının bitiminde kışa başlayan soğuk havalar akşamdan herkesi yatağına çekiyor, ranzadan ranzaya yarenlikler, söyleşiler başlıyordu. Hiç bitmeyecekmiş gibi gelen kasvetli gecelerin içinde mırıltılarla hüzünlü şarkılar işitiliyor, kimi çocuğunu, kimi karısını, kimi anasını koğuşların içine kadar getiriyordu. Bazısının babası ölmüş, bazısının karısı ayrılmış, beklemekten usanıp kendi kendine yeni bir aile düzeni kurmuş. Onlar ise hâlâ içerde.. Çeteleye bıçakla günlerini, haftalarını, aylarını, yıllarını işaret ediyordu. Bitmiyordu yıllar. Bu bitmez, tükenmez, demirden bir çemberdi boyunlarını durmadan sıkıştıran. Bunu ne zaman kıracaklardı?

Koğuşu boydan boya arşınlayanlar arasında bazıları gem vurulmaz cehennem gazaplarıyla geziniyorlar koğuşun ortasında. Bunların önüne çıkmak, önemsiz de olsa bir istekte bulunmak, hatta bir ricada bulunmak bile onlara küfür anlamına gelirdi. Bitmez tükenmez bekleyişleri tüm ağırlığıyla omuzlarına çökmüş, onları dalları budanmış çıplak bir ağaca döndürüvermişti. Bunların görüşmecileri gelmez, postadan mektupları çıkmaz, arayanı soranı bulunmazdı. Her şeyden olduğu gibi sevgi yönünden de nasipsizdiler. Onlar koskoca evren-de yapayalnız yaşayan güneşten kopan bir gezegendiler sanki...

İşte hapishanede adam vurup öldüren, ceza üstüne ceza yiyen, kumar oynatan, mano toplayan, durup dururken insana musallat olan bu tip insanlardır. Onlar için yeniden ceza giyme korkusu diye bir şey yoktur artık. Gene vurur, gene öldürür, gene ceza yer.. Dışarıya çıkmak umutları kalmadıktan sonra..

Geldiğimin ilk günü bu koğuşta da bunlardan üç beş kişinin bulunduğunu, bunların başının da koğuşun ağası katil Osman olduğunu öğrenmiştim. Osman durgun, gülmeyen, belki gülemeyen, korkunç bakışlarıyla ortalığı sus pus eden, çevik bir vücut yapısındaydı. Kendisine karşı birinin bulunmasını asla kabullenemeyecek kadar da gururluydu. Bu bunaltıcı, boğucu havada sessizlik elle tutulurcasına meydanda dönüp kol geziyordu adeta.

Katil Osman iki ranzayı birleştirmiş, ortasına da bir kilim serdirip kumar faslına başlamıştı. Etrafına toplanan adamlarla zar atıyordu. Cezası az olanlar da onun şerrinden kurtulup bir an evvel günlerini bitirmek için oradan uzak duruyorlar, yavaş sesle birbirleriyle

konuşuyorlardı.

Kimsenin gizlisi saklısı yoktu bu ortak oturulan yerde. Çünkü konuşula konuşula artık söylenecek, anlatılacak bir şey yoktu. Kimin neyi var, neyi yoksa hepsi koğuşça biliniyordu. Yüzlerce, binlerce defa tekrarlanan davalar, vefasızlıklar, anadan babadan yakınmalar, çocukların hayırsızlığı, başkasına kaçan avrattan, hapisten kurtulunca onlara nasıl işkence edileceğinden.. Kimin yakınının namuslu, yılllarca bıkıp usanmadan bulup buluşturup hapishane kapılarının aşındırdığından, bazısının çocuğunun askere gittiğinden, bazısının altı ayı kaldığından, bazısının maddi dudumu iyi olup namerde muhtaç bulunmadığından... Bu söyleşiler yıllar yılı günün ve gecenin her saatinde bıkıp usanılmadan anlatılan genel konulardı.

(...)

Koğuş çoktan binbir yamalı, çiçekli yorganların altında uykuya dalmış, bitmek tükenmek bilmeyen zamanın kollarına kendini bırakıvermişti.

Katil Osman'ın kurduğu kumar partisi de kilitli kapılar ardındaki sessizlikte durup dinlenmeden devam ediyordu. Gecenin uykulu sakinliğinde onlardan başkaları kalmamıştı ortalarda ses edoen. Halkalandıkları kilimin üstünde zarlar heyecenla bir elden bir ele geçiyor, paralar kaybedenin önünden kazananın önüne yığılıyordu. Titrek mum ışığından ranzalarda yatanların üzerine belirsiz ışıklar dökülüyor, kumarcıların hırsla salladakları zarların tıkırtıları duvarlarda yansıyordu.

Sabahleyin koğuştan bahçeye çıktığımda dipdiri bir güneş tatlı bir yaşamla gülerek selamladı. beni. İçimda nasıl olduğunu anlayamadığım tutum tutam çiçekler, umut salkımlarının heyecan veren tazeliği vardı sanki. Bu duygu akşamdan içimde biriken karamsarlıkları siliyor, güneşin altın parıltılı ışıkları bir ferahlık veriyordu. O sevinçle sırtımı kalın taş duvara dayadım. Nazım'ın o ilk güneşe çıkışında söylediği o güzel şiir düşüverdi gönlüme: Güneş ve ben bahtiyardım şimdi. Başımı gökyüzüne şöyle bir kaldırdığımda süt mavisi bulutların içinden yüzüme tutulan bir ayna beni sarhoşa döndürdü sanki, o parıltıdan gözlerim kamaştı.

Ankara'nın pek beğenilmeyen bozkır akşamları sessiz, kimsesiz değildi sabahları. Güz dönümü, pastırma yazları böylesine güzel, böylesine tatlıydı. Gecelerini yamalı yorgan altında titreyerek geçiren, çuval eskilerinin üstünde yatanlar, eski gazeteleri iç çamaşırı gibi sırtına dolayıp sabahlayanlar için bugünler bir bayram, tabiatın bir armağanıydı. Millet koğuşlardan bahçeye boşanmıştı, ortalık ana baba günüydü. Bağırıp çağıranlar, dalaşanlar, birbirinden ödünç sigara, tayın isteyenler, küfürler, yarenlikler..

Dalmış, bu güzelim dünyayı, bu güzel dünya içindeki mutsuz insanları, şu önümde soru şeklirnde yüreğimin çengeleline asılıp kalmış insanları düşünüyorum..

- Merhaba!.

İrkilerek daldığım rüyadan uyandım, Kemal elindeki boncuk örgüsünü sallaya sallaya baş ucumda dikiliyordu:

- Merhaba, diye yaslandığım yerden doğrularak cevap verdim. Şu havanın güzelliğini anlatıp paylaşacak birini arıyordum zaten. Hemen paketime davranıp ona sigara uzattım, geldiğine sevinmiştim:

- Eee, dedim, ne var, ne yok? Akşam kim kazandı, kim kaybetti?

Ördüğü boncuk örgüsünden gözlerini hiç ayırmadan:

- Onlar her akşam öyledir. Bir gün biri, bakarsın başka gün öbürü kazanmışlar.

- Kavga falan olmaz mı, ya da öldürme olayları falan gibi?

- Eskiden olmuş, bu koğuşta çok adam öldürülmüş. Fakat Osman ağalığını ilan edip hepsini susturunca, kimse ses çıkaramaz olmuş. O günden beri katil Osman'ın dediği dedik, öttürdüğü düdüktür. Onun için idare ona güya kargaşadan kurtarması burayı teslim edivermiş. İşin içinde biraz da çıkar var tabii. Onun için bu koğuşta onun sözü geçer. Hiç kimse ses çıkaramaz, milletin ödü kopar. Ayrıca sosyalistlerden son derece nefret eder, bu bakımdan kendini ondan çok sakın, ağzını sıkı tut.

Kemal içinin irinlerini akıtarak güya bana korkuveriyordu, kendince. Halbuki basit bir katilin politikayla ne alış verişi olabilirdi? Onun işi gücü milletten haraç almak, kumardan mano toplayıp para kazanmaktı. Ben bunu kendisine anlatıp ikazını pek önemser görünmeyince, lafı dolandırdı, olağanüstü bir haber verecekmiş gibi ciddileşti, zeka pırıltısından mahrum koyun gözlerini aklaştırarak, haince üzerime hamledercesine eğildi:

- Haberin var mı?

- Ne haberi, neden?

- Ohoo.. Dünyalar yıkılıyor be!. Bir de siyasetçi geçinip içerde siyasetten yatıyorum dersin.

Ben ağırdan alıp önemsemedim onun vereceği haberi. O ise benim bu umursamazlığımdan tedirgin olmuş, hırsla ellerini havaya kaldırmış, tığlarını gözüme sokarcasına o çok mühim haberi müjdelemişti:

- Missouri zırhlısı gelmiş İstanbul'a. Halk sevinçten elleri çiçek dolu sandallarla karşılamaya çıkmış, sen hâlâ otladığın yerde kal da uyu!.

Onun bu aşağılık, çirkin tutumunda beni tahrik eden sözler vardı, aklınca benden bir şeyler çıkaracak, ondan çıkar sağlayarak casusluğunun intikamını alacaktı. Ben bunu sezdiğimden hiç oralı değilmişim gibi görünüp alaylı bir cevap verdim:

- Geldiyse hoş gelip safalar getirdi. Biz de burada bayram yaparız olur biter, dedim.

Gerçekten Amerikan emperyalizminin bekçiliğini yapan Missouri adlı zırhlı İstanbu'lun Boğaz sularına girmiş, o güçzel mavi denizi kirletmeye başlamıştı. Zamanın iktidarınca alkışlarla karşılanmış, halk akın akın onu görmeye koşmuştu. Ayrıca tüm genelevler boyanmış, badana yaptırılmış, dezenfekte ettirilip kolonyalarla yıkatılmıştı. Türk kadınları da Amerikan bahriyelilerine arz edilmişti. Ben bunları bir iki gün önce bu koğuşa gelmeden öğrenmiştim. Kara Kemal'in bana taze haber diye yutturup hır çıkarmasını pek anlayamamakla birlikte, bunun yenilip dağılan faşist

Alman ordusunun gücünü şimdi Amerikan ordularında görmelerinden ileri geldiğini anlıyordum. Efendinin biri yıkılıp gitmiş, onun yerine yenisi gelmişti: Öldü kral, yaşasın kral..

Kara Kemal benim bu cevabımla yetinmedi, illaki benden tersk cevaplar bekliyordu. Ben de oralı olmayınca duramadı:

- Ama, sen bayram yapamayacaksın, dedi ağzındaki köpükleri kuduz köpeklerin salyaları gibi çevreye saçtı.

- Nedenmiş o? dedim. Yalnız size mi ait o muhteşem zırhlının ziyaret şerefi!.

Bu iğneli konuşmam bana cevap vermesi için mükemmel bir fırsat gibi görünmüş, başındaki kara beresi kapkapra suratını daha da karartmıştı. Geldiğimden beri sürdürülen merhabalar, selamlaşmalar unutulmuş, gizliden gizliye sefilliğinin, düşüklüğünün ve yurdunun bsırlarını yabancı ülkelere satmanın ezik aşağılığı içinde saldırıya geçmişti.

Birden değişiveren onun bu durumunu pekala anlıyordum: Dün kendi arkadaşı, suç ortağı H. Hayri, o ve ben bahçede konuşuken, altmış beş arkadaşımın yarısından çoğunun beraat edip gittiğini, pek çoğunun altı ay ile bir yıl arasında ceza yediğini, on kişi kaldığını, bunların da yedi buçuk yılı geçmeyen düşük cezalara çarptırıldıklarını, kendimin de üç buçuk yıla mahkum olduğumu, şimdilik yirmi ayım kaldığını söylemiştim. Hayri'nin sorularını cevaplarken kendi cezasını düşünüp çok üzülmüştü, içinin kin ve hasetle dolup taştığını, titreyen ellerinden besbelli oluyordu. Nedendi bunlar? Neden onlara on beş yıldan aşağı olmamak üzere idama kadar varan cezalar verilmişti? İşte bütün bunları bir türlü kavrayamıyor, kabullenemiyor, aklına sığdıramıyordu.

Halbuki ilk tutuklanmalarında, Alman faşist orduları dört nala kalkmış, dolu dizgin koşuyordu insanları şehirleri yakıp yıkarak. Bu yüzden faşist Saraçoğlu yönetimi tarafından kendilerine gösterilen ayrıcalığın da etkisiyle her saat bırakılacaklarının umuduyla yaşamışlardı. Sonra işler değişmiş, birbiri ardına yediği demir yumruklarla azgın faşism, müttefik ordularının önüne bir leş gibi serilince onlarda da şafak atmaya başlamıştı. Şimdi size işler tersine dönmüş, ne Saraçoğlu'nun faşist ırkçılığı para etmiş, ne de yenilmez sanılan yıldırım ordularının efsanesi.. Şimdi adalet onların sımsıkı yakalarına yapışıp layık oldukları cezaları vermişti.

Soğukkanlılığımı sürdürerek sabah güneşiyle ısınmaya başlayan kirli taş duvara sırtımı verdim iyice. Kemal ise tepemde boncuk örgüsünü salaya sallaya tığlarını daldırıp daldırıp çıkarıyor renkli çantaya. Çevremizde insanlar dolaşıyor bizlerden babersiz. Bu arada Kara Kemal birden yine bir hamle yaptı:

- Evet, dedi, bize ait. Herhalde sizlere ait olan bir şeref yok ortada. O gelen zırhlılar sizlere, sosyalistlere karşı. Sizlerin canına okumak için gelip demirlemişler Dolmabahçe Sarayı'nın önüne.

Artık onun provokasyonunu iyice anlıyordum. Sinirlerime hakim olarak:

- Biz Türkler konuksever insanlarız. Her ziyaretçiyi, zarar vermedikçe sevgiyle karşılarız. Ama kötülüklerini sezdiğimiz an, onlara gereken dersi vermesini de çok iyi biliriz. Tıpkı Kurtuluş Savaşı'nda Amerikan emperyalizminin uydusu Yunanlıları denize döktüğümüz gibi. Eğer senin emrinde çalıştığın efendilerinin faşist orduları da sınırlarımıza şöyle yan gözle baksaydı, aynı dersi onlara da verirdik, dedim heyecanla ayağa kalkarak.

Verdiğim bu cevap yüzüne okkalı bir balgam gibi yapışmış, iğrenç suratında bir leke gibi asılı kalmıştı.

Artık benim de saldırıya geçmem gerekiyordu. Doğrulup ayağa kalktım. Kendimi gelecek bir saldırıdan korumak için ellerimi cebimden çıkardım. Ondan gelebilecek saldırıya hazırdım. Gerçi güçte kuvvette ondan geri değildim fakat daha ilk günden idarece sorgu sualden geçirilip sonra dayak yiyerek karanlık hücreye atılmak işime gelmiyordu.

O ise hırsından ne yapacağını bilemiyor, attığı taşın geriye dönüp kendi başını yardığını görünce dudakları titriyor, kapanan saldırı yollarından kendine kaçacak delik bulmaya savaşıyordu. Ördüğüm boncuk çanta ikimizin arasında rüzgardaki yaprak gibi sallanıp duruyor, renk renk allı yeşilli boncuklar güneş ışınlarını bir bahar yeşilliği içinde sağa sola cömertçe yayıyordu. Soğuk koğuşlarda titreyen tutuklular da doğanın bu bedava sobasından alabildiğine ısınıyor, yanımızda yöremizde tatlı tatlı söyleşiyordu. Ben işin artık bu kertede sona ermesini bekliyor, sigara içiyordum. O ise durmadı, kuyruğuna basılmış bir yılanın can havliyle yeniden saldırıya geçti:

-Misafirlik kim siz kim? Sonra sen kim oluyorsun da onları karşılayıp karşılamama yarışına çıkıyorsun? Kendinde bu hakkı nereden buluyorsun? Bu onuru sana kim verdi?

Birden doğrulup yumruğumu çenesine dayadım:

-Yurdumun emekçi sınıfının onurudur o. O hak, yurdunu, ulusunu, onun çalışanlarını canı gibi seven, onun için her tehlikeyi, engelleri, belaları göze alan insanların onurudur. Öyle para karşılığında, sizler gibi vatanın sırlarını satıp alçakça ortalarda dolaşıp düşmanların gelmesini bekleyenlerin onuru değil!. Şimdi çekin bakalım ömrünüz boyunca, yaptığınız vatan hainliğinin cezasını hapisane köşelerinde de aklınız başınıza gelsin, namussuz casuslar..

Artık sabrım taşmış, bu casusların iğrençliklerini suratlarına tükürmüştüm. Bunun böyle olmasını hiç arzu etmiyordum. Neyleyim ki benim sabrımı taşırmış, işi bu kerteye kadar getirmişti. Öteki Beşinci Kolcularla böylece tartışmaya hiç girmemiş, tatsız anları ne ben, ne de öteki arkadaşlarım yaşamıştı.

Kara Kemal bu tartışmanın üstesinden gelemeyince; «Bak nasıl pırasa gibi doğrayacaklar sizi!.» deyip bir de küfür savurdu. Ben de elimle çirkin bir hareket yaparak:

-Al bakalım, dedim. Varsa senin gücün kuvvetin, o işi sen yap. Faşist efendilerin yapamadı, yeni gelen efendilerin ise hiç yapamayacak.

-Sen akşama görürsün Manisa'lı katil Osman'dan deyip elindeki boncuk örgüyü sallayarak bahçe kapısından koğuşlara doğru yürüdü, kaybolup gitti uğursuz adımlarla..

NAZIM'IN PORTRESİ

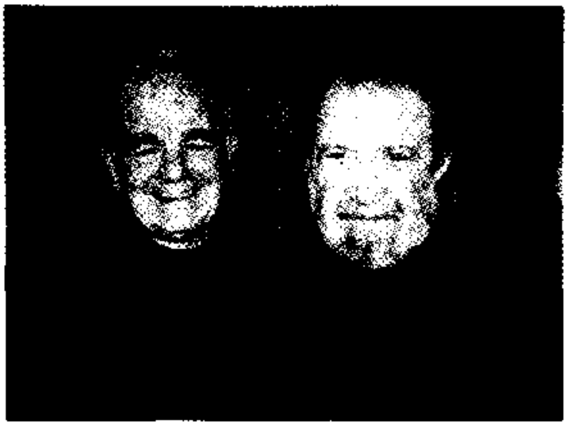
Müştak ERENUS

Geçen seneydi. Rasin'le yine o sıcak dostluğun içindeydik atölyesinde. Rasin zor bir adamdır ve de güzeldir. Yaptığı Bedrettin'leri çıkardı ortaya. İki usta portre. Kocaman bir kapıdan girdik, durduk. Ondördüncü yüzyılı düşünün. Ondördüncü yüzyıl. Portrenin ilkinde Varidat'ı anlatıyordu Bedrettin. Simavnalı namusu yüce bilgin. İnsanda din farkı olamaz, yok olsun diyordu. Bu yeryüzü hepimizin, topraklar bölüşülsün, bütün mallar ortaklaşa diyordu ve sürdürüyordu öğretisini. Biz de o gün atölyede yirminci yüzyılda idik. Beşyüz yılı devirmiş insan dölleri olarak, yine öyle durup dinledik..

İkinci portrede Bedrettin tarifli kederler içindeydi. Zehir gibi acılı, derin derin gözleriyle paslı bir sessizlikte durup bakıyordu. Paşalara, beylere dinletememişti sözünü. Umutta susmuş, İznik'e sürülmüş ve de Serez'de asılmıştı. Rasin kalktı bu kez asanların yüzlerini getirdi kodu ortaya. Çileli yüzyılların sürüp getirdiği bu olmaz'ın insan payıma düşen utancı ile durup üçüncü resme baktım. Bu marifeti işleyen üç katil sıralanmış duruyorlardı. Katillerin başı ortada, kötülüğündeki inadı kapkara yine gözlerindeydi. İki yanında bu kara işin iki yardakçısı. Her devirde yaşamış bu aşşağılık kişiler bir şeyi bilir gibi dümdüz kapkara, olanlardan sanki habersiz bakar haldeydiler. Bir süre sustuk. Söz tükenmişti bu tarihsel rezillikte. Ben Rasin'e, sen Bedrettin'i gördün mü, dedim. Rasim yüzüme baktı, gülmedi. Portrede benzetiyi sana anlatacağım dedi. Hele resimsiz, tasvirsiz kalmış bu tarihsel kişilerde.

Of be, bu güzelim Bedrettin fena bakıyordu insana. Söylediklerini tek tek duyuyordum. Birden, Rasin dedim, şimdi ustalığına Nazım geldi. Koca Nazım. O'nun portresi. Kavgası, acısı, keyfi ve umudu ile.

Rasin birden bahara çıkmış ağaca döndü. Kalktı yerinden dopdolu, denize bakan penceresine gitti durdu. Nazım'ı görmedim dedi. Bedrettin değil o. Yaşadığım günlerimin insanı. Resimlerini görmem gerekir. Yaşadığımız o gün nereye büyüyüp gelmişti. Eve gidiyorum dedim. Batı Berlin'de Teknikerlerin çıkardığı 'Nazım' kitabı var, bol resimli. Hemen getireyim. Bizim olan o has heyecanı yaşıyorduk. Koştum eve, kitabı aldım getirdim. Rasin artık beni yanında istemiyordu. Açıkca belli eder bu hallerini. Kalktım, ben gidiyorum dedim. Hiç uzatmadı, sağol, güle güle dedi. Atelyesinin beş tertip merdivenlerini bayramlıklarını giymiş bir çocuk gibi atlayarak koştum indim evin yoluna. Doğru bir işin içindeydik, güzeldik. Ben Rasin'den haber bekleyecektim artık. Sonraki günlerde her zamanki ziyaretlerimiz oldu. Ama Nazım'ın portresinden hiç söz etmiyorduk. Biliyordum, Rasin bu güzel uğraşın içindeydi. Şarabı şarap eden günler gibi.

Sonunda o gün geldi. Rasin telefonda, portreyi bitirdim, gel Nazım'ı gör diyordu. Koştum Rasin'e. Masada bir beyaz şarap açılmış, peynirleri yanında idi. Nazım görünmüyordu. Biliyordum, onun çok sevgili ve o kadar da saygılı bir töreni olacaktı aramızda. Bir lokma aldık şişeden. Rasin daha fazla beklenilmeyeceğini biliyordu. Söz yine tükenmişti. Besbelli bir saygı içinde kalktı, atölyeye yöneldi ve Koca Nazım'la döndü geldi.

Doğrusu beklemediğim bir Nazım'dı bu. Bir umut, bir ateşti. Alev alev saçları ve bir bıçak gibi diri gözlerinde gelecek vardı. Ve Rasin'in büyük ustalığında Nazım yaşıyordu. Fırladım Rasin'in boynuna sarıldım kaldım. Günlerin has emeği Nazım'ı koyduk karşımıza ve şaraptan da koca bir yudum aldık, sustuk. Karşımızda gözleri, alnı ve alev saçlarıyla dipdiri, inançlı ve kararlı bir Nazım duruyordu.

Portre modelin kişiliğini tüm boyutlarıyla ortaya koyan bir yapıttır. Portre budur. Portre resimde bir yaşam öyküsüdür. Rasin'den bir Nazım istemekte çok haklı idim. Fotoğraf Nazım'ı anlatmaz, içinde yaşattığı o büyük ateş, umut ve kararı kucaklayamazdı. Bunu ancak ressam yapardı.

Hayatımda çok az rastladığım mutlu ve onurlu bir günü yaşıyordum. Şarabı sanki üçümüz içtik ve ben de Nazım'a kendi şiirini okudum. Rasin, sanat insanı daha insan yapan koca bir güçtür dedi ve bitirdi.

Kalktım, yapılacak tek şey kalmıştı. Kucaklarcasına Nazım'a bir kez daha baktım. Konuşmadan Rasin'i öptüm ve bu kez merdivenleri bir türkü ile yola indim.

Not: Sözü edilen tablo, reprodüksüyonunun hazırlanıp satılması ve gelirinin cezaevlerindekilere aktarılması için, Rasin tarafından Ekin Danışmanlık'a verilmiştir. Nisan ayı sonunda piyasaya sunulacaktır. I.A.

DÜNDEN BUGÜNE "SATIR BAŞI" HUKUKU

1938 Harp Okulu Davası ve Nazım Hikmet

Hüsnü ÖNDÜL

11.3.1938'de başlıyor Nazım Hikmet'in davası; 50 yıl sonra, aynı tarihte., 11 Mart'ta yazıyorum.

Burjuva demokratik gelişme hukukta yansımasını buluyor. Yasama, yürütme, yargı erki, sınıfsal işlevine uygun ve burjuva egemenlik sisteminde olabilecek en demokratik biçimine ulaşıyor. Güçler bu çerçevede ayrılıyor. Burjuva hukukundaki gelişmenin burjuvazi ile proleterya arasındaki sınıfsal ve siyasal mücadeleden ayrı düşünülmemesi gerekiyor. Ve gelişmede, karşıtların mücadelesi, egemen sınıfın düzenleme yapmasını gerektiriyor. Burjuva demokratik gelişme proleteryanın çıkarına oluyor. Tarihsel açıdan, bağımsız mahkeme ve doğal yargıç sorununa böyle bir yaklaşım gerekli. Egemen üretim biçimi ve ilişkileri, sınıflar ve sınıf mücadelesinden bağımsız bir hukuk/adalet mümkün mü?(Bağımsız mahkeme, yürütmenin idari ve siyasi etkisinden uzaklığı anlatıyor. Bağımsız mahkeme, kurumlaşma demektir. Mahkeme üyelerinin (yargıçların) kişisel nitelikleriyle ilgili değil. Kurum olarak bağımlılığı tescil edilmiş bir mahkemenin başkanı, üyesi (yargıcı) dilediği kadar "bize kimse telkinde, tavsiyede, etkide bulunamaz" desin, inandırıcılığı yoktur ve kişisel bir savunmadan öteye değildir sözleri. Atanmaları, terfileri tüm özlük hakları yürütmeye bağlı olan kurumların üyelerinin bağımsızlığı söz konusu olamaz. Doğal yargıç suç işlenmeden önce belli olan yargıçtır. O suç için sonradan oluşturulmuş özel bir niteliği yoktur. Kurum olarak sonradan oluşturulmuşluk yoktur. "Genellik" esastır.

1938 Harp Okulu davasına, A. Kadir "Adli Hata" olarak yaklaşmakta. (1) Yalçın Küçük, "Ordu olayı" olarak ele almak gerektiğini söylüyor. (2)

Her "olayı" tarihsel koşulları içerisinde değerlendirmek gerekmekte. Bu davanın soruşturulması ve görülmesi, yalnızca Türkiye'nin iç politik gelişmelerinin sonucu değil, uluslararası boyutu var. Faşizmin dünya ölçüsündeki saldırısının arefesinde gerçekleşiyor.

Karanlık aydınlığı boğmak istiyor. Dün de, bugün de. Harp Okulu'ndaki ayaklanma, kitap okuma ayaklanmasıydı. "Kimsenin kafası almıyordu. Harp Okulu'nda Balzac'ın, Zola'nın, Tolstoy'un, Anatole France'nın, Gorki'nin, Pirandello,Dostoyevski"nin okunmasını." (3)

Soruşturmada niçin okunduğu soruluyor.Serbestçe satılan kitaplardır, diyor sanıklar. "Nazım Hikmet'in kitabıyla senin ne işin var" deniyor, karşılık olarak. (4)

50 yıl sonra da cezaevlerine kitap alınmıyor. Bir ölçüt getiriliyor Ceza İnfaz Tüzüğü'yle... Atatürk ideolojisine aykırı olmayacak. Bu hüküm gereği, Goethe'nin Faust'u Shakespeare'in Hamlet'i alınmıyor. 50 yıl sonra, operasyonlarda kitaplar gözaltına alınıyor, suç unsuru olarak gösteriliyor, yargıçlar da zapta geçiriyorlar.

Soruşturma tehdit altında sürdürülüyor. Savcı Şerif Budak, A. Kadir'e hısım akrabalarını tutuklatacağını söylüyor. (5) Yemeğinin yarısını hademelere vermekle komünizm propagandası yaptığı ileri sürülüyor.

50 yıl sonra, kundaktaki bebeleriyle, anababalarıyla operasyon adı altında gözaltına alınıp, işkenceden geçiriliyor insanlar. Kollektif suçlama ile köy halkı meydanlara toplanabiliyor. Veya yüzlerce öğrenci topluca gece yarıları yurtlarından, evlerinden toplanıp gözaltına alınabiliyor.

Harp Okulu'nda bir gece nöbetciler geliyor, başlarında subayları. Ve silahların gölgesinde uzunca bir süre dolaştırılıp dışarlarda-kurşuna dizilmeye götürüldüğünü sanıyor-tekrar odasına getiriliyor, sanık. (6)

50 yıl sonra kurşuna dizme senaryoları gerçek oluyor. "Gözaltında kayboluyor" insanlar. Ormanlara götürülüp kurşuna diziliyor veya provaları yapılıyor., alnına silah dayanıp tetik düşürülüyor, sağına soluna ateş açılıyor.

İzmir'de öğretmenlik yaptığını söyleyen birisini sokarlar sanıkların arasına, foyasını çıkarır çabucak sanıklar. Sonra "kaşalot" adını taktıkları bir ajanı. (7)

Nazım hakkında ifade veren Ömer Deniz'e "kurtulmanın yolu var" diyorlar. Hem Avrupa'ya göndeririz diyorlar. "Piç" yapmak istiyorlar. (8)

50 yıl sonra, halka, devrime, yoldaşlara ihanet, ahlaksızlık en büyük erdem olarak sunuluyor. Onlarca insanın canı, kanı pahasına bir avuç kişilik fukarası ödüllendiriliyor. İtirafçılık bir meslek oluyor, yasallaştırılıyor. Yetmiyor, savunmasını yapmadan 30 dakika önce mahkeme binası içinde tehdit ve bu yolla "vaad" gündeme getiriliyor. (9)

21'i Harp Okulu öğrencisi 8'i sivil sanıktan oluşan davaya, bir yargıç ve 4 subaydan oluşan mahkeme bakıyor.

Nazım'ı sanıklar içinde yalnızca Ömer Deniz'in görmüşlüğü var. Ve konuşmuşluğu. Ömer, duruşmada Nazım hakkındaki soruşturma ifadesini reddiyor. Reddettiği ifadenin bir yerinde Nazım'ın kendisine, komünizmi halkla benimsetmek için çalışmaları gerektiğini söylemiş. Ben böyle söylemedim diyor. Nazım hakkında tek kanıt bu oluyor. Nazım, sorgusunda, Ömer'den kuşkulandığını söylüyor. Yargıç Ömer'i ihbar etseydin diyor. Nazım, "Muhbir değilim ben ve muhbirlik de yapmam" diye yanıt veriyor. (10)

Mahkeme heyetinden Fuat Bey, A. Kadir'e "yukardan geliyor emir, size ceza vereceğiz oğlum." diyor. Emrin yukardan gelmesi bir kural oluyor. Mahkeme kavramı ile bağdaşması mümkün görünmüyor.

50 yıl sonra 12 Eylül Yargısı ile ilgili emrin yukardan geldiğinin kanıtları sergilenmekte. Bir dönemin yetkili ve görevlilleri itiraflarda bulunmaktalar. Dün, Gazete satıcısı Yakup Balkılıç (1938) "Satır Başı" hukukunun kurbanı idi. Bugün devam ediyor. Kurbanlar yüzbinleri buluyor. Emirle karar, bir kural. Özel mahkeme kurmak gereksiz. Özel mahkemenin işlevini üstlenmiş kurumlar var. Kurum olarak bağımlı kılınmışlar.

Nazım, sosyalizmi anlatır sorgusunda. Savcı, "burada komünizm propagandası yapıyor, susturulmasını rica ederim" diyor. Hakim uyarıyor. Nazım, "ben komünistim" diyor.

50 yıl sonra savunmaları nedeniyle devrimciler onlarca yıl ceza alıyorlar. Savunma dokunulmazlığı hiçe sayılıyor.

Nazım'a Ömer Deniz'in soruşturmada verdiği ifade üzerine 15 yıl ağır hapis cezası veriliyor. Nazım büyüyor; unutulmuyor duvarlar arasında. Dünyaya sığmıyor. Yargılayanlar da unutulmuyorlar.

50 yıl sonra, işkence altında ifade alınıyor. İfadeler geçersiz sayılıp işkenceciler aleyhine kullanılmak gerekirken, devrimciler aleyhine kullanılıyor. Satır Başı hukuku, dünden bugüne değişmiyor. (10)

(1) A. Kadir, 1938 Harp Okulu olayı ve Nazım Hikmet, İstanbul, 1967 İkinci baskı.

(2) Yalçın Küçük, Aydın Üzerine Tezler-3, Tekin Yayınları Temmuz 1985, s.646

(3) A. Kadir, 1938 Harp Okulu olayı ve Nazım Hikmet, s.11

(4) A.g.e.

(5) A.g.e. 28

(6) A.g.e. 43

(7) A.g.e. 57-58

(8) Yalçın Küçük, İtirafçıların İtirafları, Haziran Yayınları, 1987 "İtirafçı biyolojik ve teknik anlamıyla piçtir"

(9) Ankara DGM'de görülen Dev-Sol davasında tutuklu Tayyar Sürül'e ve avukatlara yönelik tehdit. 23.2.1988

(10) A. Kadir, a.g.e.

Federal Almanya'nın Frankfurt kentinde, 13 Şubat 1988'de, "TBKP Kurucuları" olarak tanınan TKP ve TİP Genel Sekreterleri ile dayanışmayı amaçlayan bir toplantı düzenlendi. Almanya'nın tutucu iktidar partisinin de desteğini aldığı belirtilen toplantıyı izleyen bir arkadaşımız, Dergimize aşağıdaki bilgileri gönderdi.

CDU ve CSU Sola mı Kayıyor? Hıristiyan tutucularından TBKP'ye Dayanışma

Toplantıyı açan eski bir DİSK yöneticisi günün ikili anlamını vurguladı. Günün anlamlarından biri TİP'in kuruluşu, diğeri Türkiye'ye dönen iki parti sekreterinin özgürlüklerine kavuşmaları. TİP'in "savaşkanlığını ve güçlülüğünü" anlatan birinci konuşmacı, TİP'in hala ayakta olmasının onun ideolojik güçlülüğünün kanıtı olduğunu söyledi. Eski yönetici, iki sekreterin Türkiye'ye dönmelerinin en önemli nedenlerinden birinin Türkiye'deki demokrasi savaşımına yeni bir ivme katmak olduğunu savundu. Bu iki "yiğit" demokratın şimdi demokrasi düşmanlarının elinde olduğunu söyleyen konuşmacı, komünist partisinin yasak olduğu bir ülkede demokrasiden bahsedilemeyeceğini savundu.

Giriş konuşmasını bitiren eski sendika yöneticisi sözü, TBKP-MK'sinden Veysi Sarısözen'e verdi. Veysi Sarısözen de toplantının ikili anlamına değinerek, iki partinin tarihsel tutuklaması ile yöneticisiz kalan KP, potansiyeli olmasına rağmen dönemin sorunlarına gerekli çözümü sağlıyamıyordu. Bu boşluk doldurulmalıydı. Birkaç sendika yöneticisinin bir araya gelmesiyle TİP demokratlar tarafından kuruluyor, daha sonra komünistlerin partiye girmesiyle parti Marksist-Leninist bir nitelik kazanıyordu. (Boran, Aren, Aybar)

"O dönemde TKP ile TİP arasında hiç bir sorun yoktu" diyen konuşmacı, sorunların TKP'nin aktif örgütlenmeye başladığı yıllar olan 70'lerde belirdiğini savundu. Konuşmacıya göre iki parti de hata yapıyordu.

Daha sonra iki parti oto-kritik'i keşfediyor ve bu süreci karşılıklı olarak yaşıyorlardı. Bu ise hiçbir partinin çizgisinin izine rastlanmadığı TBKP'nin kurulmasıyla kanıtlanıyordu. Konuşmasına devam eden MK üyesi

"TKP olmasaydı TİP kurulamazdı, TİP olmasaydı şimdiki devrimci kadrolar olmazdı" görüşünü savundu.

İkinci konuşmacı Dünya Komünist Hareketinin 20'lerine değinerek, komünistlerin iyimser olarak Dünya Devrimlerinden bahsettiklerini, bunu izleyen yıllarda Sosyalist bir sistemin doğduğunu, fakat kapitalist ülkelerde beklenen değişikliklerin olmadığını, hatta sosyalist ülkelerin genel gelişmenin gerisinde kaldığını vurgulayan kapitalizmin krizlerini devlet-tekel sistemiyle kontrol altına aldığını savundu.

Konuşmasını emperyalizmin Yeni Globalizm taktiği ile sürdüren MK üyesi, dünyanın sağa kaydığını ve komünist partilerin parçalanmışlığını betimledi. Dünyanın nereye gideceği konuşmacıya göre belli değilse de komünistlerin iyimser olduğunu ve Marksizm-Leninizme dönülmesi gerektiğini yalnız eski anlayış ve dogmatizmin terk edilmesi zorunluluğunu vurguladı. Konuşmacıya göre "barış sağlanamazsa devrimler olmayacaktır." MK yöneticisi Veysi Sarısözen konuşmasına TBKP programının tanıtmıyla devam etti. Konuşmacının belirttiğine göre program Sovyetler Birliği'ndeki son gelişmelerden esinlenerek yaratılmıştır." "Marksist-Leninist teoriye dayanan bu program dogmatik değildir. Programın sosyalizm olduğunu savunan Sarısözen buraya sıçramayla varılacaktır" dedi.

Devrimden ne anladıklarını anlatan konuşmacı Leninist tarihin saf sosyilst devrim tanımadığını, devrimin durumun koşullarına göre yapıldığını belirtti. "Türkiye'de devrim demokratik bir karekterde başlayacak ve giderek yürüyecektir" diyen Sarısözen devrimin anti-emperyalist, anti-monopol ve anti-faşist bir içeriği olacağını söyledi.

Program tasarımındaki yeniliğin, "devrime nasıl gidileceği" konusunda olduğunu belirten konuşmacı, her örgütün programında sosyalizm olduğunu ama devrimin şartlarının nasıl hazırlanacağının açık olmadığını savundu. Konuşmasına "devrimin hazırlık sürecinin iki bileşeni olan barış ve demokratik yenilenmeyle" devam eden Sarısözen devrimi gerçekleştirene kadar, boş durmayacaklarını, bu yolda burjuvaziyi saldırıya tutacaklarını söyledi.

Partinin legaliteye çıkmak istemesinin gerekçelerini "açık" bir şekilde anlatan konuşmacı, partinin legale çıkması için bu programı oluşturmadıklarını, aksine programın oluşturulduğunu ve daha sonra programın yalnızca legalde uygulanacağını saptadıkları için legalleşmek istediklerini savundu. Konuşmasına legalitenin yararlarını saymakla devam eden Sarısözen, legalite sorununun basit ve burjuvaziye ödün verme olmadığını, yalnızca anti-komünist silahın boşa çıkarılması olduğnu sözlerine ekledi.

Partinin legalleştiğinde tüm olanaklarıyla ve daha aktif olarak tüm alanlarda çalışacağını dile getiren konuşmacı bu ortamda 'özgür' seslerinin daha fazla yükseleceğini vurguladı.

NATO, AT ve proletarya diktatörlüğü konularının tasarımda yer almadığını söyleyen konuşmacı bu konuda devrimciler iyi bir tavır göstermezlerse olumlu yanaşmazlarsa tartışmayacaklarını belirtti.

Sarısözen, iki parti sekreteri için gösterilen dayanışmanın Türkiye tahinde ilk defa bu kadar güçlü olduğunu, uluslararası düzeyde CSU (Strauss) ve CDU (Kohl)'dan SBKP'ye kadar destek bulan bu dayanışmanın aynı yere imza atmamak için yemin etmiş iki partiyi bir araya getirdiğini söyledi. Türkiye ölçeğinde de aktif destek bulan dayanışma eylemleri profesörlerden sendikacılara, yazarlardan sinemacılara kadar desteklenmişti.

Bunlar Sargın ve Kutlu'ya özgürlük toplantısının özeti. Fikirler hiç değiştirilmeden, ama belki birkaç kelime değiştirilerek sunuldu. Amaç yoruma gerek duymadan savunulan görüşlerin düzeysizliğini göstermekti. Bu ise her ilerici ve devrimcinin anlayacağı kadar açık ve net görünüyor. Sarısözen, kendi kelimeleriyle, bu parti sağa kayan dünyada, sağcılaşan ve uyum sağlayan bir partiden çok; sağcılaşmış ve sağa kayan dünyayı sağlamlaştıran bir partidir.

Dünya sağa kaymıyor. Aksine dünya bir bütün olarak geleceğin temellerini hazırlamada devinirken, sağa kayan komünistler değil, komünist olduklarını söyleyen menşeviklerdir. Daha da ileri gidiyor, bizdeki parti bir taraftan tövbekarlaşırken, diğer taraftan burjuvaziye NATO'su, AT'siyle ve proleterya diktatörlüğü reddiyesi ile garantiler veriyor. Bir yandan dünya sağa kayıyor deniyor, öbür yandan sağa kayan dünyada Glasnostçu bir kafayla yer alınıyor. Glasnost'u burjuvazi uygulatmalı, kendileri değil. Oysa, uluslararası dayanışmanın, Türkiye tarihinin yaşamadığı şekilde güçlü olmasına ve CSU ve CDU'dan destek görmesine üzülmemek elde değil. Bu iki akıllı burjuva partisinin TBKP'nin legalleşmesinden ne çıkarı var? Yoksa demokrasinin komünistlersiz olmayacağına mı inanıyorlar? Hayır, Sarısözen'in görüşlerine katılmamak elde değil. Elbette sağa kayan bir dünyada sağcılaşan partiyi Türkiye tarihinde görülmemiş oranda sağcı destekler.

Sağcılaşan bir dünyada sağcıların görevi sağlamlaştırmak oluyor, sosyalistlerin ise en azından direnmek olmaldır. Teslim olmak değil. TBKP'nin iki önemli görevi barışı korumak ve demokrasiyi genişletmekmiş. Yalnız kurulacak Leninci parti dogmatik olmamalıymış. Böyle bir parti tutsa tutsa burjuvaziyi çiçeğe tutar.

Kopyacı değişik soruya verdiği aynı yanıtla kendini ele veriyor. Kapitalizmi sosyalistleri değişik sorunların çözümüyle görevlendiriyor. Bunun dışında her ülkenin zaten kendine has sorun ve özellikleri var. Yalnız Nikaragua ile bizim sorunlarımız aynı olmadığı için, yani onlar demokratik iktidarı sosyalizm yönünde derinleştirmek için kontra'lara ödün verirken "bizimkiler" tersi durumda tam tersini yapıyorlar.

Kapitalizm, sosyalistleri dünyanın değişik yerlerinde değişik sorularla karşı karşıya getiriyor. Alman solu barış savaşımı ve dayanışma eylemleri örgütlerken, Sovyetler'de daha ileri bir yaşam için Perestroika ve Glasnost politikası uygulanıyor. Barış yine Glasnost ve Perestroika'nın başarıya ulaşmasının önkoşuludur. Fakat en önemlisi, yeni başlatılan dönüşümlerin garantisi, biz ve bizim gibi ülkelerdeki sosyalistlerin sorulan soruya doğru yanıt vermesinden geçecektir.

"KAHROLSUN EMPERYALİZM, SİYONİZM, GERİCİLİK"

Suriye'de yaşayan bir okuyucumuz olan Kürşat Cevahir'in "Sürekli savaş durumunda olan bölgemizdeki siyasal gelişmelerle ilgili yorum ve haberleri sizlere iletmeyi umuyorum; diğer okurlar gibi, Toplumsal Kurtuluş'a benim de katkım, emeğim olsun istiyorum" diyerek gönderdiği açıklamayı sunuyoruz.

Dev-Sol, SVP, PKK, TSK, TKPK(B) ve THKP-C (Acilciler) Orta Doğu Temsilcilikleri ortak bir açıklama ile Filistin Halkı'nın devrimci mücadelesiyle dayanışma içinde olduklarını bildirdiler. "Kahrolsun Emperyalizm, Siyonizm ve Her Türden Gericilik", "Yaşasın Filistin Halkının Kararlı Direnişi" "Yaşasın Proletarya Enternasyonalizmi" ve "Yaşasın Orta Doğu Halklarının Dayanışması" sloganlarıyla sona eren açıklamanın bazı bölümleri şöyle:

"Filistin Halkıyla Dayanışma günü 21 Kasım'dan başlayarak dinmeksizin süren, Filistin Arap Halkının İsrail siyonizmine karşı direnişi her geçen gün daha da boyutlanıyor. Biz Türk ve Kürt örgütleri olarak bu direnişi coşkuyla selamlıyor, Filistin halkının davası yanında olduğumuzu bir kez daha ilân ediyoruz.

Filistin Halkının kararlılıkla sürdürdüğü mücadele bu halkın davasının yenilemeyeceğini bütün dünya önünde kanıtlamakla kalmamış, bölge siyasal dengesini de önemli ölçüde etkilemiştir. Direnişin her alandaki yankıları insanlığın dikkatini yeniden Ortadoğuya çevirdi. Ortadoğuda gelişen devrimci savaş, Gazze ve Batı-Şeria direnişleri ile daha bir güç ve ivme kazandı.

Emperyalizm, siyonizm ve bölge gerici güçleri yaşamsal çıkarlarını korumak ve bölge halklarını bağımsızlık, demokrasi ve özgürlük savaşımlarını engellemek için çok yönlü girişimler içindedirler. Başta Filistin ve Kürt davası olmak üzere ezilen halkların devrimci alternatiflerini tasfiye etmek için açık askeri müdahaleler ve teslimiyetçi planları dayatıyorlar. Bunları peşpeşe ve çeşitli isimler altında gündemleştiriyorlar.

Filistin halkının uzun yıllardır devam eden haklı savaşımı yeni bir safhaya girmiştir. İşgal altındaki bölgelerde siyonizme karşı yükseltilen ayaklanmalar, İsrail ve ABD'ye zor anlar yaşatmaktadır. Zira etkilerini sadece Filistin topraklarında değil, bölgede ve dünyada duyurmaya devam ediyor. Buna karşı emperyalizm, siyonizm ve bölge gerici güçleri halkların direnişini etksizleştirmek için yeni manevralara girişiyorlar. Bölgede emperyalizmin öncülük ettiği gerici bloklaşmanın yeni taarruzlarına hazırlıklı olmak gerekiyor. Buna karşı ezilen halklar ve ilerici güçlerin sıkı enternasyonalist dayanışmasını güçlendirme zorunludur. Gerici bloklaşmayı zayıflatmak günün en acil görevidir. Filistin halkının direnişinin başarıya ulaşması ve diğer devrimci başkaldırıların güçlendirilmesi için, emperyalizme, siyonizme ve gericiliğe karşı savaşın ilerici güçleri birlik ve dayanışmaya çağırıyoruz.

Türk ve Kürt devrimcileri olarak, Filistin halkının ulusal kaderlerini özgürce tayin ederek kendi toprakları üzerinde bağımsız-demokratik bir devlet kurma uğruna, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün öncülüğünde yükselttiği mücadelenin aktif bir destekçisi olduğumuzu tekrar ederken, bu uğurda canını veren tüm şehitleri saygıyla anıyoruz. Filistin Halkı ergeç zafere ulaşacaktır."

'Acilciler' davasından hükümlü olarak Diyarbakır Cezaevinde bulunan bir okuyucumuz Mehmet Deniz. Dergimize görderdiği 15 Şubat 1988 tarihli yazısı Mart ayında elimize geçti. Yazısının buraya almadığımız ilk paragraflarında "Cezavelerinde yatan devrimciler dışarıdaki gelişmeleri ve sorunları yavaş yavaş solumaya ve bu yönde değerlendirmeler yapmaya başladılar. Cezaevlerinin olanakları arttığı oranda, dışarıdaki gelişmelere ilişkin tartışma ve değerlendirmeler daha da çoğalacaktır." diye yazıyor. Okuyucumuzun cezaevi koşullarında hazırlanmış bu değerlendirmesini sunuyoruz.

GEÇMİŞTEN BUGÜNE FİLİSTİN SORUNU

Mehmet DENİZ

Filistin sorununu gerçek anlamıyla özümlemek için Akdeniz sahillerinin dört nala koşulmuş bir hızla uluslararası saflaşmada yer alışını gözlemlemek gerekir. Bu saflaşmada gerici güçler cephesini oluşturan İsrail siyonizmi, Fas, Mısır, Sudan, Ürdün, S. Arabistan, Irak ve Türkiye; emperyalizme, siyonizme ve her türlü gericiliğe karşı her türlü mücadeleyi veren Libya, Cezayir, Suriye, Lübnan devrimci güçleri, Filistin Ulusal Kurtuluş Hareketi ile birlikte yukarıda saydığımız gerici ülkelerin demokrasi güçleri. Ayrıca, şu anki haliyle, nesnel olarak gerici molla yönetimi dünya emperyalist politikasına darbe vurduğundan, dünya konjonktür ilerici İran.

Böyle bir sınıfsal kamplaşmaya neden olan Orta Doğu'yu kavrayabilmek için Arap halkının tarihine, yani uluslaşma sürecine bakmak gerekir. Bu halka kavranmadıkça ne Orta Doğu ne de Filistin ulusal sorunu kavranabilir. Hele hele "üç milyon yahudi" ile baş edemeyen iki yüz milyon Arap'ın neden başarılı olamadıkları sorusuna hiç cevap verilemez.

Bilindiği gibi, Batı Avrupa'da ulusların oluşması, orada aynı zamanda bağımsız ulusal hareketler durumuna dönüşmeleri anlamına da geliyordu. Doğu Avrupa'da durum biraz daha başkadır. Batı'da bu süreç ulusal devlet biçiminde gelişirken, Doğu'da çok uluslu devletler, birçok milliyetlerden birleşik devletler kurulmuş bulunuyordu. Bunun nedeni, henüz tasfiye edilememiş feodalizm koşullarında, belli belirsiz gelişmiş bir kapitalizm koşullarında geri plana itilmiş bulunan milliyetlerin uluslar biçiminde kurulmak üzere henüz iktisadi bakımdan sağlamlaşmaya vakit bulamamalarıdır. Ama kapitalizmin Doğu Avrupa'da gelişmesi, ticaret ve ulaşım yollarının gelişmesiyle ortaya büyük kentler çıkar, uluslar iktisadi bakımdan sağlamlaşır. Kendilerine özgü yaşamın bilincine varmaya başlamış bulunan ezilmiş uluslar, henüz bağımsız ulusal devletler biçiminde örgütlenemezler. Yolları üzerine egemen ulusların hakim sınıfları çıkar.

OSMANLI DÖNEMİNDE ARAPLAR

Osmanlılar'ın despotluğu 400 yıl boyunca, Arap halkı üzerinde hüküm sürdü. Bu süre Arap halkına hiçbir ilerleme (uluslaşma anlamında) katmadı. Zaten kendisi de bu potansiyelden yoksundu. Fransa'nın Avrupa'ya girişi, orada uluslaşma ve ulusal devletler kurulmasına bir ivme katmış iken, Osmanlılar değil uluslaşmayı Arapların zengin kültürünün gıdalarını talan ettiler. Arapların birikimlerini dondurdular, çürüttüler. Buna neden olan, şüphesiz ki, Osmanlılar'ın ve Araplar'ın Asyatik bir üretim tarzını sürdürmeleridir.

Asyatik üretim, toprak mülkiyetinin hükümdarlara ait oluşu, Asya toplumlarının millet olmakta geri kalışı sonucunu yaratmaktadır. Engels bu durumu şöyle ortaya koyar: "Böylece halk, küçük köy toplulukları birliği halinde bölünmüştür. Aralarında hemen hemen hiç iktisadi bağ yoktur. Çünkü her piyasa kendine yeter, kendi ihtiyacı olanı üretir. Değişik komşu ürünleri birbirinin aynıdır. Bundan dolayı, aralarında mübadele olanağı azdır. Küçük topluluklar biçiminde birleşen halkın aynı iktisadi menfaatleri olsa bile ortak menfaatleri olamaz. Sadece onlarla ilgisi olmayan, bir yabancı gibi karşılarına çıkan devlet gücü sürgit onları sömürür. Bu (olay) milletin kalımının bir şartıdır."

Osmanlı talancılığının Arap halkı üzerindeki otoritesi, yaratılan değerlerin tamamına el koyması ve bu üretim tarzı içinde hapsetmesi, Arap halkının gelişimini dondurmuş ve ona hiçbir ilerleme (uluslaşma yönünde) katmamıştır. Osmanlılar bununla kalmayıp İslam kültürünün zenginliklerini hazmedememiş, geliştirip

zamana uygun kültürel ihtiyaca yanıt verememiştir.

Osmanlılar'ın işgal ettikleri topraklarda yaşayan yerli halktan vergi, haraç, ganimetlerle kurdukları imparatorluğun hem kendine hem de işgal ettikleri alanlara kapitalist süreci yaşatmaması, Osmanlı İmparatorluğu'nun dünyadaki yaşam kaynaklarına son veriyordu. Osmanlılar bu çöküş sürecine uygun olarak Arap halkının ulusal uyanışı karşısında zalimce bir tutum aldılar.

Osmanlılar'a karşı İslam fetvalarıyla ayaklanan Arap halkı, İngiliz, Fransız ve İtalyan sömürgeciliğine karşı da ayaklandılarsa da sonunda boyun eğmek durumunda kaldılar. Arap halkının iç durumu, yani toprak mülkiyetinin olmayışı, çölün iklimi, ortak sulama, bu halkın merkezi bir otorite içinde kapalı yaşamalarını beraberinde getirmiştir. Bunlara Osmanlılar da eklenince tamamen bir gerileme ile karşı karşıya kalmışlardır. Ama İngiliz ve Fransız sömürgeciliği Asyatik üretim tarzına iki darbe vurur. Biri yıkıcı, öteki yapıcı. Marx'ın Hindistana ilişin söylediği şey, tüm Arap halkı için de geçerlidir. "Bu küçük tek biçim toplumsal örgüt şekli büyük ölçüde çözülmüştür ve çözülmektedir. Sebebi ne İngiliz vergi sistemindeki şiddet, ne de İngiliz askeridir. Bunun sebebi ingiliz buharı ve serbest mübadeledir. Hindistan'da aile toplulukları kendilerine has yerli el tezgahları ile tarım arasındaki birliğe dayanmaktadır. Bu onlara kendilerine yeter bir özellik vermekteydi. İngiliz mübadelesi, küçük yarı-barbar, uygar olmayan toplulukları çözüp iktisadi temellerini yıktı ve doğrusunu söylemek gerekirse Asya'da ilk defa iştilen toplumsal devrime neden oldu."

Arap halkı üzerinde İngiliz ve Fransız kapitalist sisteminin etkileri bir zorlanmanın sonucu değildir. Kapitalist ilişki şekillerinin benimsenmesi kendini destekler. Bu köy ekonomilerinin üretim güçleri ile üretim şekillerini, yani Asyatik denilen üretim ilişkilerini bozmaya yetmiştir. Arap ülkelerini sömüren kapitalist ülkeler, küçük köy topluluklarını parçalamış, aralarında iktisadi bağ oluşturmuş (kapalı ekonomi birimlerini belirli ölçüde kırmış) ve Araplar'ın uluslaşmasını sağlamıştır. Bu uluslaşma süreci tüm Araplar'da aynı düzeyde olmasa da ulusal bilinci yaratmış ve İslam felişleri içinde milliyetçi ayaklanmalar başgöstermiştir. Başta Osmanlılar'a ayaklanan Araplar en büyük desteği İngilizlerden görmüştür. Özellikle Osmanlıların 1. Paylaşım Savaşı'nda ittifak devletlerine karşı itilaf devletlerinin yanında savaşa katılması İngilizler'in çıkarları bakımından Araplar'ın yayında yer almasına yol açtı. Osmanlı'ya ayaklanan Araplar 1916-17'de Güney Filistin'i, sonra da Suriye'yi Osmanlılar'dan alıp ingiliz güdümünde bir devlet kurdular.

Birinci emperyalist paylaşım savaşı ve sonrasında ulusal kurtuluş hareketleri (burjuva anlamda) tüm Araplar'da yükselmiştir. **İkinci emperyalist paylaşım savaşında da Araplık soyut olmaktan çıkıp bir somut Araplık'tan bahsedilir duruma geldi; yani, farklı farklı bir iktisadi yaşam ve yönetim içinde olmaları tüm Arap halkını tek bir ulus olmaktan çıkarıp siyasi tutumla ölçülür hale getirdi.** Özellikle 2. emperyalist paylaşım savaşından sonra İngilizler'in Orta Doğu'dan çıkmaları ve bağımsız devletler olarak kurulan Mısır, Irak, Suriye, Lübnan, Ürdün gibi Arap ülkelerinin Nasır önderliğinde birleşmeleri ile Arap dünyasının "ulusal radikalizm"inin yükselişi görüldü. Bu yükseliş, emperyalizm için gerçek anlamıyla bir tehlike oluşturdu.

Nasır'ın devrim felsefesi (ya da ulusal radikalizm) üç kısımdan oluşur: Bunlar İslam dünyasının bütünlüğü, Afrika ve Arap toplumlarıdır. Bu üç alanda yükselecek bir ulusalcılık, hem yeryüzünün o yörelerindeki sömürgecilik ve emperyalizm kalıntılarını hem de köhne ve gelenekçi rejimleri yok edecekti.

ARAP BİRLİĞİ VE FİLİSTİN

Nasır'ın önderliğinde kurulan "Arap Birliği" hem Arapların hem de çağımızın özgül koşullarına uymamaktaydı; çünkü, Araplar, aynı kökenden olmalarına, tarihler boyunca aynı zeminde yaşamalarına rağmen sömürgeciliğin istilası sonucunda bölünmüş, iktisadi farklılaşma sonucunda da ayrı Arap ulusları haline gelmişlerdir. Arap ülkelerinin bu somut durumunun "tek bir Arap Dünyası" yaratmalarına fırsat vermeyeceği bir gerçektir. Çağımızın özgül koşullarında, kararsız burjuvazi her ne kadar anti-emperyalist tutumlar takınsa da soruna devrimci bir çözüm öneremez. Çünkü kararlı ortam, gericiliğin devrim tarafından çarmıha gerilmesini kısa yoldan sağlar. Bu anlamıyla Nasır'ın ölümü üzerine Mısır emperyalizmin kanatları arasına girmiştir. (Nasır'ın ulusalcı radikalizm felsefesi günümüzde de Suriye tarafından benimsenmektedir.) Hatta Araplar "İslam dünyası"nın kurulması önünde engel olarak görülen siyonizme karşı verdikleri mücadelede bile aynı görüş içinde hiçbir zaman olamamışlardır.

Bu kararsız ve dengesiz ortam 1967 İsrail-Arap Savaşı'nın sonunda kendini gösterdi. Altı günlük savaş, Araplara büyük bir yenilgi ve utanç getirmiş; gelenekçi islam monarşileri için (S. Arabistan, Ürdün, Kuveyt) emperyalist sistemle bütünleşmeye ve Arap karşı dengesini, yani ulusalcı radikalizme karşı gerici bir dengeyi yaratmaya doğru hızlı bir süreci başlatmıştır. Böylece,

1970'lerde ABD, bölge içinde kendine dayanak sağlayacak İsrail dışında birçok gerici Arap ülkesi bulmuştur.

Bugün çağımızın haklı olduğu kadar onurlu ve yüce mücadelelerinden birini yürüten Filistin Ulusal Kurtuluş hareketi Orta-Doğu'nun en canalıcı sorunlarından bir tanesidir. Ancak, Nasır döneminde geliştirilen ulusal radikalizmin derin izlerini üzerinde taşıyan ve uzun zaman kararsız bir tablo sergileyen Arap ülkelerinin etkisinden kurtulamayıp onlara bel bağlayan Filistin ve El-Fetih'in, sınıfsal konumuna uygun politikalar çizmesi ve bu politikalar ile Filistin halkının gerçek kurtuluşunun hedeflerini saptırmasıyla acze ve yenilgilere düştüğünü çok yakından gördük. İşte, Orta-Doğu ve Filistin gerçeğini daha iyi kavrayabilmek için siyonizm ile Araplar arasındaki çatışmalara ve çatışmada kendi bağımsız mücadele hattını netleştiremeyen Filistin Ulusal Mücadelesine ve siyonizmin bir ütopya ya da teori olmaktan çıkıp gerçekleşmesine göz atmak gerekmektedir.

Filistin, tarihi sürecinde çeşitli kabilelerin ve halkların içinde yaşamış oldukları birçok bölgedir. Birçok egemenlik görmüş olan bu topraklar, kültürlerinin doğuşuna ve yıkılışına tanıklık etmiştir. Miladdan sonra ilk egemen toplum Romalılar olmuş; onları Persler, Araplar, Selçuk Türkleri, Haçlılar, yine Araplar ve Osmanlılar izlemiş; bu topraklar, İngiliz egemenliğinin sürdüğü 1918-48 yıllarından sonra siyonistlerce işgal edilmiştir.

SİYONİZM'İN FİLİSTİN'E YÖNELİŞİ

Siyonizm, doğasından ötürü ırkçı, şoven bir ideolojidir. Siyonizm, Yahudilerin bir üst sınıf eylemi olarak doğmuştur. Kurucusu Theodor Herzi adlı Avusturya'lı bir gazetecidir. 1897 Ağustos'unda toplanan Yahudiler "Dünya Siyonistler Örgütü"nü kurdular. Amaç olarak "Yahudiler için Filistin'de ulusal hakları sağlanmış ve güven verici bir vatan kurmak" gösterildi. İlk dünya siyonist kongresi sırasında Herzi, hayalcilikle gerçekliği birbirine karıştıran garip bir düşünce ortaya attı. Bu "vatan"ın nerede ve nasıl olacağını bilmeden -çünkü Osmanlılar Filistin'de en ufak bir açılmayı çıkarları gereği kabul etmezdi- bir yahudi devletinin kurulmasına karar verdi. Yine delegeler, bir uluslararası yürütme kurulu, bir ulusal fon ve Filistin'de toprak satın almayı amaçlayan bankanın kurulmasına karar verdiler.

Siyonistler'in Filistin'e göz dikmelerinin gerçek nedenini kapitalizmin hızlı gelişmesinde ve ilk işçi eylemlerine karşı büyük kapitalist çevrelerin duydukları endişede aramak gerekir. 1896'da çıkardığı "Yahudi Devleti" (devletinin sınırları Orta-Doğu'nun büyük bir bölümü, Suriye ve Anadolu'nun bir bölümü olarak görülür) adlı kitabını Herzi, devrin en büyük kapitalistleri olan Rotschild'lere adamıştır. Herzi'nin amacı, sırtını dayadığı büyük kapitalist çevrelerin çıkarlarını korumaktı. Bu amaç için yaratılan "Filistin Masalı" çok yerindeydi. Filistin'i Yahudilerin vatanı olarak göstermekteki amaç, diğer kapitalistlerin rekabeti olmadan yatırım yapabilecek bir "kapitalist kolonisi" kurmak, işçi hakları konusunda B. Avrupa'dakilerden daha bilinçli olan Doğu Avrupa Yahudi proleteryasının akımını Filistin'e yöneltmek ve bu yöntemle Yahudiler arasında giderek ilgi gören Marksist düşünceye karşı önlem almış olmaktı.

Siyonizmin bu ütopya ya da teorilerinin gerçek olmaya başladığı dönem, yüzyılımızın başlarına denk düşer. Siyonizm bu ara, en gelişmiş teori uzmanları, İngiliz emperyalist sermayesi ve ideolojisiyle beslenir. İngiliz emperyalist sermayesinin batmayan güneşi karanlıklara doğru yol alıyordu. Orta Doğu'da kurulu bulunan egemenliği sarsılmaya başlamıştı. Bu alanların elden gidişi ise yeri doldurulmayan boşluklara neden oluyordu. Bu durum, İngiliz emperyalizmini her olanaktan yararlanmaya, bölgeyi her vesile ile kuşatmaya eğilimli kılıyordu. Bu durum siyonistlere Filistin'de Tevrat'ın vaad ettiği topraklara dönüş için nesnel bir ortam yarattı. Irak petrollerine Akdeniz sahillerinden bir kol atmak hevesi, siyonistlere hayalleri gerçek yapma şansını yarattı. Bu şans daha önce denenmişti. İngiliz emperyalistleri kolonileri vasıtasıyla II. Abdülhamit'e para karşılığında bir teklifle gitmiş, ancak bu teklife red cevabı alınmıştı. 19. yüzyılın sonlarında Abdülhamit'e yapılan bu teklif, Osmanlıların çıkarlarını sarsmakla birlikte, Çarlık Rusya'sının Osmanlı düşmanlığı ve Kudüs'ün Hıristiyanlığını savunma adı altındaki saldırıların güncelliğini koruması ve Ruslar'la onların müttefiki İngilizler'e karşı talancı imparatorluğun sınırlarını korumak kaygısındandır. Yoksa ne Arapları ne Filistinlileri sevdiğinden ne de İslamı museviliğe üstün tutmasındandır.

İttihat ve Terakki, 1908 Jön Türk Devrimi olarak bilinen devrimle 2. Abdülhamit'i devirmiş ve 2. Meşrutiyetin ilanı sırasında aynı teklifler yeniden gündeme gelmişti. Teklif yine İngilizlerden ve İttihat ve Terakki'cilere büyük yardımla da birlikte geldi. Tam bu sırada Osmanlı İmparatorluğu paçavraya dönmüş, Avrupa'daki kaleleri teker teker düşmeye başlamıştı. "Pan-islamizm" bu sırada Jön Türkler'de en revaçta olan akımdı. Osmanlıyı ancak islam dünyası ayakta tutabilir görüşü egemendi. Böyle olmasına rağmen İttihat ve Terakki'nin siyonist göçe onay vermesiyle ilk büyük yahudi göç dalgası Filistin'e yapılmış oldu.

Birinci emperyalist paylaşım savaşından sonra Osmanlılar'ın Orta Doğu'dan silinip atılmaları, İngiliz ve Fransız emperyalizmini Orta Doğu'da tek hakim güç durumuna getirmiştir. Bu hakimiyetin verdiği avantajla İngilizler, 2 Kasım 1917'de imzalanan "Balgour Bildirisi" ile bir Yahudi ulusal vatanının Filistin'de kurulmasını resmi olarak savunmaya başladılar. 1922 yılında Filistin'in İngiliz yönetimine kesin olarak geçmesiyle, Filistin'e göç eden Yahudilerin denetimini sağlamak amacıyla "Yahudi Bürosu" kuruldu.

Böylece Yahudiler'in 1897'de kurdukları "Dünya Siyonist Örgütü" ve Filistin'de toprak satın almak üzere kurulan banka, işlevini sürdürmek üzere harekete geçti; 1919'da bölgeye yağdırdıkları paralarla Filistin topraklarının sadece yüzde 2'sini alabilmişlerdi. 1920-22 yılları arasında toprakların yüzde 5-8'ini ele geçirdiler.

Siyonistler'in bir Yahudi devleti kurmak için gerekli gördükleri kolonyalizmin üç önemli ilkesi vardır: 1) Ele geçirilen toprakların "sonsuza dek" Yahudilerin toprağı olarak kalması, 2) Yahudilerin işyerlerinde yalnız

yahudilere iş verilmesi 3) Pazarlamada kendi ürettikleri mallara öncelik tanınması. Bu amaçla, 1920 yılında siyonist-sendikası olan Histadrut kuruldu. Bu sendika siyonizmle Yanudi işçi sınıfını örgütleyecek ve bu işgücü Yahudi endüstrisinde kullanılacaktı. Hemen anlaşıldığı gibi Araplar Sendikaya üye olamıyorlardı ve kendilerine en düşük gelirli tarım işçiliği gösteriliyordu. Filistin topraklarındaki pazarları ellerine geçirmeye başlayan Yahudiler, Araplar'ın ellerinde bulunan toprakların yitirilmesine yol açıyor; ve Filistinliler, ırgat olarak kendi topraklarında Yahudiler tarafından engelleniyordu. 1929'da Filistin'li çiftçi ailelerin yüzde 29'u topraklarını yitirmişlerdi.

FİLİSTİN'E YAHUDİ GÖÇÜ VE ARAP DİRENİŞİ

Avrupa'da faşizmin gittikçe güçlenmesi ve yükselmesi ve anti-semitizmin yaygınlaşması, Filistin'e Yahudi göçünü arttırıyordu. Filistin'in yeni yahudileri tüm varlıklarını paraya çevirdiklerinden toprak ve işyeri satın almayı hızlandırdılar. Filistin Araplarının ellerindeki işyeri oranı 1928'de yüzde 76 iken 1935'te yüzde 28'e düştü. İngilizler de, Yahudileri finanse ediyor ve yapılacak işlerin yüzde 90'ını onlara ait işletmelere veriyorlardı. Yahudiler en verimli toprakları satın almak ve gasp etmekle ellerine geçirdiler; Filistin'li Arapları işlenmesi güç dağlık bölgelerde yaşamaya mahkum etmişlerdi. Bunun doğal sonucu olarak Araplar kentlere göç etmeye başladılar ve bir işsizler yığını meydana geldi. Yahudi göçü de artmaya başladığından Araplara çalışma imkanı kalmıyordu.

Bu yoksullaşma ve kapitalistleşme süreci, Filistin halkında uluslaşmaya yol açtı ve kendi ulusal topraklarına sahip çıkma iç güdüsü yarattı. 1930'lara dek Arap eylemleri Yahudileri hedef alıyordu; başlangıçta Filistin'li Araplar hem ilkel hem de içgüdüsel tepkilerle yetiniyorlardı. Bunun nedeni, henüz kapitalizmin cılız geliştiği bir alanda yaşamakta olmaları ve sömürge ülkelerin sorumsuzluğuna alışmalarıdır. Bunun yansıması da kadercilik tutumları göstermeleridir ve bir türlü ulusal istekler yönünde örgütlenememeleri (ulusal burjuvalarını yaratamamaları) nedeniyle, Arap dinamiği, siyonizmden hem iktisadi hem de siyasi alanda 50 yıl geri kalmalarına neden olmuştur. Bu da siyonistlerin ezen ulus biçiminde örgütlenmesine yol açmış, Filistinlileri de ezilen ulus konumuna zorlamıştır.

Siyonistlere oranla ulusal örgütlenme yönünden geri olan Araplar 1930'dan sonra dini ve ulusal güçlerini birleştirdiler ve ana düşman olarak İngiliz emperyalizmini görmeye başladılar. Birleşen ulusal ve dini güçler önce "Arap Komitesi" olarak örgütlendiler; 1936'da da "Yüksek Arap Konseyi" adını aldılar.

Bu konsey, işgalin bulunduğu tüm Arap ülkelerinden oluşuyordu. 7 Mayıs 1936'da Kudüs'te toplanan Konsey, İngilizler yahudi göçünü durdurmadıkları ve bu politikalarında bir değişiklik yapmadıkları takdirde vergi ödenmemesine karar verdi.

İngilizler Konseyin aldığı bu karara ilişkin anlaşmaya yanaşmayıp sıkıyönetim uygulamaya ve Arap yöneticilerini tutuklamaya başladılar. 18 Haziran 1936'da Joffo'da 220 ev havaya uçuruldu ve 6000 kişi evsiz bırakıldı. İngilizler bir yandan Transürdün Kralı ile Irak Başbakanından ayaklanmayı önlemekte yardım görürken, bir yandan da ülkeye 20 bin asker getirmişlerdi. Aynı zamanda İngilizler tarafından kurulan Peel komisyonu, bölgenin bu şekilde yönetilmesinin olanaksız olduğunu açıklayarak siyonistlere verilmiş sözler uyarınca bir bölünmenin zamanının geldiğini söylüyordu.

Filistin tarihinin ilk büyük başkaldırması 1936-39'da gerçekleşti. Yüksek Arap Konseyi'nin yasadışı ilan edilmesi üzerine bu örgüt ile İngilizler arasında şiddetli çarpışmalar oldu. Çarpışmalarda (Filistin araştırmacılarına göre) 5 bin Filistin'li öldürüldü, 9 bin kişi de tutuklandı. Bu trajik sondan sonra 1939 Şubat'ında Londra'da, çarpışmalara katılan tüm taraflar masaya oturup şu noktalarda anlaştılar:

a) Arap ve yahudi çıkarlarına göre bir Filistin devleti 10 yıl içinde kurulacak.

b) Beş yıl süresince bölgeye 75 bin yahudi gelecek, fazlası önlenecek ve

c) Yahudilere toprak satımında bir takım kısıtlamalar uygulanacaktı. Ayrıca Araplar ellerindeki silahları İngilizlere verecekti. Bu anlaşma ile ilk büyük başkaldırı kesinlikle ezilmiş oldu. Bu anlaşma siyonistlerin Filistin'e yerleşmesinin ilk resmi kabulüdür ve Arapların ikinci büyük kandırılmalarıdır.

Siyonistler derhal paçaları sıvadılar; 1939-42 yılları arasında Filistin'e yasal olarak 19.900 yahudi göç etti. Aynı zamanda 27 bin yasadışı siyonist İngiliz ordusuna girdi; eğitim görmeye başladı. O zamana dek Yahudi Vatanı'ndan söz etmeyen siyonistler ilk kez 1942'de "Yahudi Devleti" deyimini kullanmaya başladılar.

İkinci emperyalist paylaşım savaşından sonra İngiliz emperyalizminin batmayan güneşi karanlıklara doğru yol almaya başlamış ve Arap halkının ulusal uyanışına paralel olarak özelde İngiliz emperyalizmi, genelde tüm emperyalist sistemin çıkarları sarsılmıştır. Bu durumda emperyalizm için Orta Doğu'da bir uşak gerekmektedir. Yüzyılımızın başından 1947'ye kadar iyi bir uşak olarak getirmiş oldukları siyonistleri bu göreve getirmek üzere, siyonizmi ütopik düşüncelerden gerçek duruma getirecek bir İsrail devletini yarattılar. Bunda baş rolü oynayan ABD olmuştur. ABD, İngilizler'i Filistin'den çekilmeye savaştan çıkmış olduğu güçlü haliyle zorlamıştır. Savaş yorgunluğu içindeki İngilizler, hem siyonistlerle başları dertte olduğundan (ABD bu dönemde Amerika'da yaşayan Yahudileri kendine bağlamış ve her türlü ihtiyaçlarını devlet kurma anlamında karşılamıştı) hem de ABD'ye gırtlağına kadar borçlandığından artık önemli bir engel olmaktan uzaktı. Bunun sonucu olarak İngilizlere Filistinde denetimi yitirdiğini kabul ederek sorumluluğu Birleşmiş Milletler'e bıraktı.

YAHUDİ DEVLETİ DOĞUYOR

BM'de, Filistin'in Arap ve Yahudi olmak üzere iki ayrı devlet biçiminde bölünmesi kararı 29 Ekim 1947'de, 10 çekimser, 13 aleyhte oya karşı 33 oyla kabul edildi. BM'de alınan bu karar üzerine "Arap Birliği"ne mensup

Mısır, Irak, Suriye, Ürdün ve Lübnan tarafından oluşturulan "Arap Kurtuluş Ordusu" 7 bin kişilik bir güçle siyonizme savaş açtılar. Siyonistler de "Hagenah" adını verdikleri bir terör çetesi kurdular. Bu çete örgüt tarafından yapılan "Dalat Planı" geniş bir bölgenin Araplardan temizlenmesini içeriyordu. Nitekim bu çete, 9 Nisan 1948'de Filistin tarihinin ilk soykırımı olarak bilinen Deir Yasin Katliamını yaptı , 254 yetişkin ve çocuk hunharca öldürüldü. 9-19 Temmuz arasında da Arap kuvvetlerini Suriye ve Kudüs yönünde gerilettiler. Katliam ve geri püskürtmeden 750 bin Arap Ürdün'e, Gazze'ye, Lübnan ve Suriye'ye göç etmek zorunda kalmışlardı. 1948 Ekiminde tekrar harekete geçen siyonistler, ilk harekette Necef Çölü'nün kuzeyini ve Cellile'yi, ikinci harekette ise Mısır kuvvetlerini El-Ariş'e kadar gerileterek Necef'in tamamını ele geçirdiler. Mısır'ın uzlaşmaya razı olmasıyla 24 Şubat 1948'de Rodos Antlaşması imzalandı.

1948 saldırısının sonucunda İsrail, toplam 20.637 km^2'lik bir yüzölçümüne ulaştı; yani, işgal ettikleri topraklarla birlikte Filistin topraklarının yüzde 78'ine sahip oldu. Batı Şeria Ürdün tarafından ilhak edildi; bu, toplam 5.295 km^2' ile Filistin'in yüzde 20.5'ini kapsıyordu. Toplam 354 km^2' ile Filistin'in yaklaşık yüzde 1.5'ini oluşturan Gazze şeridi ise Mısır yönetimi altına girdi. Kısacası Filistin haritadan silindi.

Artık İsrail, Orta Doğu'da emperyalizmin askeri gücü haline gelmiştir. 1950'lerde Mısır, Suriye ve Irak'ın bağımsız devlet olmaları ve Sovyetler Birliği'nden her türlü desteği sağlaması ile başlayan Arap ulusal radikalizmi Nasır önderliğinde örgütlenmeye yönelmiştir. Bu örgütlenme önüne hedef olarak, tüm Arap halkının tek bir devlet biçiminde birleşmesinin karşısında en büyük engel olan İsrail devletinin yıkılması ve Yahudilerin tamamen temizlenmesi konulmuştur. Filistin ulusal hareketi de kendisini bu milliyetçi perspektif içinde bulmuş ve uzun yıllar bu düşünceyi üzerinden atamamıştır.

Emperyalizm, Arapların bu radikal tutumlarını etkisiz hale getirmek amacıyla kukla millitarist İsrail siyonizmini askeri alanda hazırlarken, ABD ve diğer emperyalist güçler politik yöntemlerini uygulamaya başlarlar. Bu aşamada İsrail siyonizmine yüklenen görev, askeri güç kullanarak ve sürekli bir tehdit ile radikal politika izleyen Arap yönetimlerinin yerine kukla rejimlerin getirilmesini hızlandırmaktır. Buna basamak olarak, Süveyş Kanalı'nın Mısır tarafından ulusallaştırılması bahane edilerek 1956 Ekiminde Mısır'a karşı harekete geçilir; ama başarılı olunmaz. Arkasından emperyalizm, Gazze ve Sina Yarımadası'nın ele geçirilmesi için İsrail'i askeri ve ekonomik alanda beslerken provokasyonlar yaratmayı telkin eder. İsrail'e karşı savaşa hazır olduğunu sanan "Arap Birliği" de savaş ortamı yaratır ve nihayet 5 Haziran 1967'de İsrail bombardıman uçakları Mısır, Suriye, Ürdün ve Irak hava kuvvetlerinin hemen hemen tamamını yerde iken imha eder. Ardından büyük bir hızla Süveyş Kanalı'nın batı yakasını geçer, altı günlük savaş sırasında kutsal kent Kudüs, Ürdün'ün batı yakası ve Suriye'nin Golan Tepesi işgal edilir. Filistin toprakları bugün, 1949-67 arası ateşkes sınırı olarak çizilir, İsrail'in 1967 sonrasında ele geçirdikleri topraklara da işgal edilmiş topraklar denilir.

Filistin ve Orta Doğu'daki bu gelişmeler şu Marksist gerçeği bir kez daha doğrulamıştır. Aynı kökenden gelmelerine ve tarihler boyunca aynı zeminde yaşamalarına rağmen sömürgeciliğin istilaları sonucunda bölünmüş, iktisadi farklılaşma sonucunda ayrı uluslar haline gelmiş olan ulusların tek bir ulus içinde birleştirilmeleri olanaksızdır. Nitekim 6 günlük savaş "Arap Birliği"ni parçalamış, başta Ürdün ve diğer tutucu Arap ülkeleri ABD ile sıkı ilişkilere geçmişlerdir. Ayrıca, 6 günlük savaş sonrasında FKÖ (Arap Birlik Konseyi'nin güdümünde kurulmuştu) kendi ayaklarının üzerinde durmanın yollarını aramaya ve ulusal güçlerin yanında Marksist örgütlenmeler de filizlenmeye başlamıştır.

İSRAİL ZAFERİNDEN SONRA FİLİSTİN

1967 sonrasında Filistin ulusal mücadelesinin önderliğini kararsız burjuvazi üstlenmiştir ve kararsız burjuvazi, sınıfsal konumuna uygun olarak devrimci çözümler önerememeyip mücadeleyi milliyetçilik alanına hapsetmiştir. Filistin ulusal hareketinin diğer önemli zaafı da haklı mücadelesini kendi ulusal toprakları üzerinde yürütmek yerine dışarıdan bir ordu ile İsrail devletinin yıkılmasını hedeflemesidir. Ancak, çeşitli Arap ülkelerinde yaşam sürdüren Filistin'lilerin yaşamakta oldukları ülkenin halkıyla iktisadi olarak kaynaşmaları sonucunda Filistin'in kurtuluşu için mücadeleden ziyade yaşamakta oldukları alanların sorunlarıyla uğraşmaları, hedeflemiş oldukları mücadeleyi hayata geçirememiştir. Ama, tüm bu zaaflara rağmen Filistin halkının ulusal dinamiği yok olmamış, dünya ölçeğinde büyük bir dış desteğe sahip olmuştur. Dış destek ve FKÖ'nün tek meşru temsilcisi olma hakkını, 73 Ekim Savaşı yaratmıştır.

Arapların "Şanlı Ekim Savaşı" olarak adlandırdıkları savaşta taraflar yenişemedi; ama 67'de kaybolan prestij tekrar elde edildi. 1973 Ekim Savaşının önemli bir sonucu, petrol ambargosunun siyasi bir koz olarak uluslararası siyaset sahnesine girmesidir. FKÖ, bu elverişli

konjonktürde Arap ülkelerinin parasal desteğiyle büyük mali imkânlara kavuştu. Uçak kaçırma vb. eylemlerle, işgal altındaki topraklara dışarıdan gerçekleştirilen operasyonlarla unutulmak istenen Filistin ulusal sorununa dünya kamoyunun dikkatini çekti. FKÖ giderek uluslararası siyasette meşruluk kazanmaya başladı. 1974 Rabat Arap Zirvesinde Arafat ve liderliğindeki FKÖ Filistin halkının tek meşru temsilcisi olarak kabul edildi; aynı yıl FKÖ, BM'de gözlemci statüsü kazandı.

Ulusal topraklarının dışında bir yaşam sürdüren Filistin'lilerin oluşturdukları dış potansiyelin yanı sıra uluslararası prestije rağmen, ulusal mücadeleyi gerçek düşman olan İsrail siyonizmine karşı ulusal toprakları içinde bir örgütlenmeyle yürütmenin ana halkası yakalanmadığından çeşitli bocalamalar görülmüştür. **Devrim ve hak elde ediş, tarihin her döneminde olduğu gibi bu dönemde de ancak hak sahibi yığınların yaşadığı alanlarda sürdürülen mücadele ile olur. Gerçekçi hak elde edişin yolu budur. Başka yollar teslimiyete ya da bocalamaya varır.** Zaten Filistin Devriminin çıkmaza varmasındaki en temel nokta budur. Filistin ulusal hareketinin bu acizliği ona şu veya bu Arap ülkesinin güdümüne girmesini beraberinde getirmiştir. Filistin ulusal kurtuluş hareketini güdümlüleştiren şüphesiz ki mücadelenin burjuva önderlikte yürütülmüş olmasıdır.

Filistin ulusal kurtuluş hareketindeki bu kararsızlık ve zaaflardan yararlanmak isteyen ABD, gerici Arap ülkelerini devreye sokarak Filistin'in dış dinamiğini eritmeye çalışmıştır. Nitekim, 1979 Camp-David planının Mısır tarafından imzalanması sonucunda Filistin ulusal dinamiği "özerklik"le susturulmak, Suudi Arabistan da ekonomik ablukaya alınarak etkisizleştirilmek istendi. ABD tarafından yürütülen ve Filistin ulusal hareketinin burjuva kanadını etkilemiş bu gerici politika yaşam bulmadı. Aksine, Filistin direnişi ve dış potansiyeli siyasi bakımdan dönüşümleri gerçekleştirip çağdaş anlamda özgürlüğüne kavuşmamış olan tüm bölge halkları için bir meşale gibi yanmaktadır. Filistin ulusal kurtuluş hareketinin sınıfsal önderlik kazanmaya, İsrail siyonizmine ve emperyalizme ciddi bir tehlike oluşturmaya başladığı yıllarda İran'ın düşmesi ve Orta Doğu'da güçler dengesinin demokrasi güçlerinden yana dönmesi ve 80'li yıllarda emperyalizm tarafından "yumuşama" politikasının yerine saldırgan politikanın benimsenmesi, Orta Doğu'da İsrail'in tekrar devreye sokulmasına yol açmıştır.

FİLİSTİN DİRENİŞİNDE ZİKZAKLAR

82 Haziran'ında en modern silahlarla donatılan İsrail'in Güney Lübnan'ı işgal etmesi ve Filistin ulusal burjuvazisinin temsilcisi olan El-Fetih ve Arafat kanadının (FKÖ içinde en büyük örgüttür) teslimiyetçi tavırlar takınması ve Lübnan'ın terkedilmesine razı olunması, Filistin ulusal kurtuluş hareketinin içinde saflaşmalara, Arafat önderliğine muhalefetin artmasına yol açmıştır. Özellikle Lübnan işgalinin ve saldırıların durulmaya başladığı 83'te Lübnan demokrasi güçleri ile Filistin örgütleri İsrail işgaline son vermek amacıyla hazırlıklar içinde bulunurken, CIA destekli İslam-i Tahvit hareketi ile sınıfsal konumu gereği devrimci bir tavır sergilemeyen El-Fetih, Lübnan demokrasi güçlerinin önünde gerçek anlamıyla bir engel durumuna gelmiştir ve kamplar savaşı olarak bilinen bu savaşta Lübnan ve Filistin ulusal güçleri tarafından bu gerici engel kaldırılarak işgalci İsrail'le işbirlikçi Falanjistler esas hedef olmuştur.

Arafat, güçleri Trablusşam'dan kovulduktan sonra sınıfsal konumuna uygun olarak ilk önce, İsrail siyonizmiyle anlaştığı için Arap Halkının aforoz ettiği Mısır'ın devlet başkanı Mübarek ile buluştu. Kara Eylül katliamından beri görüşmediği Ürdün Kralı Hüseyin ile anlaşmaya çalışması, hatta İsrail'in bile tanınacağını ifade etmesi Arafat'ın bu gerici kamp içindeki batağa daha da batmasına neden oldu.

Bu önemli gücü ve tehlikeyi yok etmek için kolları sıvayan emperyalizm ve Arap gericiliği çeşitli planlar (Mısır, Ürdün ve Fahd planları) ortaya atmaya başladı. Nitekim 1985'te Amman'da toplanan "Filistin Ulusal Meclisi" birçok Filistin örgütü ve ilerici Arap ülkesi tarafından protesto edildi. Filistin ulusal burjuvazisi ile gerici Arap ülkelerinin çıkarları doğrultusunda karar alındı ve alınan bu kararlar doğrultusunda "Amman Anlaşması" imzalandı. Bu anlaşma ABD tarafından ortaya atılan Camp-David planının rötuşlu halidir. "Amman Anlaşması", Ürdün sınırları (ilhak edilen Filistin toprakları) içinde yaşayan Filistin'lilere "Özerklik" tanınması ile birlikte parlamento içinde söz haklarının tanınmasıdır.

Sınıfsal konumu itibariyle dengesizlik ve bu dengesizliğin bir yanı olarak gerici eğilimler gösteren Arafat ve El-Fetih'in bu tutumuna ilerici Suriye ve Filistin örgütleri karşı çıktılar, Arafat'ın FKÖ içindeki alanını daralttılar ve bu gerici anlaşmaların doğuracağı olumsuz etkileri, Filistin ulusal dinamiğinin yok edilmesini ulusal harekete yansıtmamaya yönelik çalışmalar içine girdiler. Bu amaçlara uygun olarak Filistin örgütleri kendi aralarında farklı bütünleşmelere girmiş olsalar da son tahlilde Arafat'ın ulusal önderliğini eritmeye ve Filistin ulusal hareketine proleter bir önderlik kimliği kazandırmaya yöneldiler. Nitekim Demokratik cephe, FKP ve FHKC tarafından bir demokratik ittifak oluşturuldu. Diğer yandan da enkaz cephesi kuruldu.

Filistin halkı ve FKÖ içinde gittikçe gücü sarsılan Arafat, tekrar itibar kazanmak, Filistin topraklarına yakın önemli mevzilerde tekrar güç toplamak ile birlikte tecrit çemberini kırmak amacıyla 1986'da Lübnan'a geri dönüşü başlattı. Ancak bu geri dönüş, Lübnan ulusal güçleri tarafından kabul edilmek istenmedi; çünkü, 82 Lübnan işgaline neden olarak gösterilen, El-Fetih'in savaş alanlarını terk etmesiydi ve 83'te de bu grup İsrail'e karşı mücadelenin ilk adımında silahlı güçleriyle gerici bir misyon üstlenmişti. Bu yüzden, Arafat güçlerine karşı oldukça sert tedbirler alındı.

DİRENİŞ HAREKETİ TOPARLANIYOR

Şu gerçek bilinmelidir ki, Lübnan ulusal güçlerinin siyonizme ve emperyalizme karşı mücadeleleri burjuva karakter taşımaktadır. Bu anlamıyla, kendi yer altı ve yer

üstü zenginliklerinin denetimlerinde olmasını ve denetim altında bulundurdukları topraklar üzerinde yaşayan kesimlere kendi yasalarını egemen kılmak istediler. Bu yaklaşımdan hareketle Lübnan Şii'lerinin temsilcisi olan "Emel" örgütü harekete geçti. Ancak, bu denetime alma çalışmaları katliam ve açlık düzeyine ulaşınca, Filistin ulusal güçlerinin buna engel olma noktasında çeşitli çabaları oldu. İşte, kuşatmanın kaldırılması yönünde çabalar harcanırken uzun zamandır örgütler arasında süregelen gerilimin azalması yolundaki bu çabalar, 20 Nisan 1987'de Cezayir'de toplanan "Ulusal Meclis"in ilk koşulunu yarattı.

Ardından, 82'den 86'ya kadarki süreçte başta gerici Mısır ve Ürdün ile çok iyi ilişkiler kuran Arafat, Ürdün topraklarında yaşayan Filistin'lilerin dinamizmini eritmek için hazırlanan ve imzalanan "Barış Planı"nın kabul edilmezliğini şu sözlerle dile getirdi: "Ürdün'ün politikası, Filistin devrimini yok etmek isteyen İsrail ve ABD'nin izlediği politikalarla çakışıyor." Bu açıklama birlik ortamını daha da olgunlaştırdı.

Dünya demokrasi güçlerinin girişimi (Prag ve Trablus görüşmeleri) ve etkinliği sonucunda Arafat'ın önderliğinde bir "Ulusal Birlik Kongresi"nin yapılmasına nesnel zemin yaratılmış oldu. (Arafat'ın önderliğinde yapılmasının nedeni, tüm çabalara rağmen gücünün ve ulusal önderliğinin yok edilememiş olmasındandır. Çeşitli örgütler Arafat'ın önderliğini kabul etmediklerinden dolayı ön çalışmalara dahi katılmadılar). Bu nesnel zemin üzerinde toplantının yapılabilir hale gelmesi çin şu pürüzlerin de giderilmesi gerekiyordu:

a) 82'den 87'ye kadarki süreçte Arafat'ın gerici Arap ülkeleriyle yaptığı anlaşma ve görüşmelerinde verilen sözlerin resmi olarak kabul edilmediği'nin açıklanması,

b) İlke olarak Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkını içermeyen hiçbir görüşmeye ve konferansa katılınmaması.

Bu önemli pürüzlerden ilki tam anlamıyla çözülmese de süreç içinde çözüleceğinin sözü alınmasıyla 20 Nisan 1987'de büyük bir coşku ile "Filistin ulusal Meclisi" Cezayir'de toplandı. "Filistin Ulusal Meclisi"nin aldığı kararların bize gösterdiği, Filistin Ulu-sal Kurtuluş hareketinin artık kendi ayakları üzerinde durması ve proleteryanın önderliğinde (FKP'nin yürütmeye temsilci sokması ile birlikte FKÖ'nün karar alma mekanizmasında Arafat'ın eski konumunu yitirmesi) hak elde etme mücadelesinin hakkın olduğu alanlarda verilmesi yönünde çalışmaların ülkeye sıçratılmasının bilincine varılıp bu gerçeğin yakalanmış olmasıdır. Ayrıca, Ulusal Meclis'in bu yöndeki gelişmelere sahne olması Arafat ve El-Fetih'in gerici çizgisini, şu anda sınırlamış olabilir. Ama, ileriki süreçte proleter önderliğin yükselmesi ve ulusal önderliğe son vermesi durumunda Arafat ve El-Fetih, sınıfsal konumuna uygun olarak tekrar uzlaşmacı ve ulusun kaderini tayin konusunda gerici bir tavır takınabilir.

Ulusal kurtuluş hareketlerinin bugün için sayısı bir elin parmak sayısına ulaşamayacak kadar azdır. Bunların başında Filistin ulusal sorunu gelmekterir. **Bu hareketler de artık geçmiş sürecin tanık olduğu hareketler gibi ulusal kurtuluş hareketleri değildir. Modern bir karakter kazanmış, kapitalizme karşı bir savaş temelinde yükselen bir gerçeklik haline gelmiştir. Bu yanıyla ulusların kaderini tayin hakkı, yerini, genelde işçi sınıfının burjuvazi karşısında kendi kaderini tayin hakkına terk etmiştir. Bu anlamıyla ulusal sorun, nesli tükenmiş bir sorundur; her ne kadar modern bir karakter taşısa da, burjuvazi-proletarya çatışmasının yakın olarak belirdiği ortamda daha geri ve karmaşık bir sorun olarak karşımızda ve Filistin halkının karşısında durmaktadır.** Bu karmaşıklığı aşmanın ilk pratik adımını ve direnişini gösteren Filistin emekçi halkının gerçek kurtuluşunu mücadele içinde bulacağına inanıyoruz...

TRAJİ-POLİTİK

Hasip AKGÜL

Marx,bilincin önemi ve bilinçli üretimden geçmeyen nesnenin güzellikten yoksunluğunu bir örümcek ile mimarı karşılaştırarak anlatıyor. Örümcek,ağını bilinçsizce örer. Mimar oluşturacağı yapı veya biçimi önce imgeleminde canlandırır, ona inanır ve gerçekleştirir.

Marx'ın bilinç üzerine söyledikleri politika için de geçerlidir.Burjuva politikacı ile devrimci politikacı arasındaki fark,örümcek ile mimar arasındaki farka benziyor.Devrimci politikacı hem bilim adamı hem sanatçıdır.Geleceği arar. Sezgileriyle duyar,onu bütün hücrelerinde duyumsar. Geleceği gerçeklikte kurmadan imgeleminde kurar.Burjuva politikacı düş gücünden yoksundur Hep günceli yaşar. Eylemleri içgüdüseldir. Devrimci politikacı dünyayı güzelleştirmek,ruhu incelmiş ve zenginleşmiş yeni insanı yaratmaktan başka şey düşünmez;bütün düş gücünü bunun için seferber eder. Burjuva politikacı da doğmakta olan bu yeni insanı ağları arasına almaya çalışır;gelişmeyi durdurmak için çırpınır. Çünkü içgüdüleri,onun varlık nedeni olan bu işleri yapmaya zorlar.

Lenin'in,kendilerinin asılacağı ipi bile kâr için satarlar sözü,burjuva politikacının içgüdusel yönelişindeki açmazı vurgular.Bu trajik bir durumdur.Belki de bu yüzden burjuvazi için,sınıfların en trajik olanı denilebilir.Ücretleri düşürmek kâr maksimizasyonu için şart,ama üretilen malın satılması için yüksek ücretli bir toplum gerekiyor.Ekonomi politik en basit anlatımıyla bu sınıfın trajik çıkmazını böyle ortaya koyuyor.Ancak,burjuvazi bu çıkmazda kitleleri bir trajedi içine sokarak sonunu geciktirebiliyor.Burjuvazi, elbette içgüdüsel anlamda,tragedyanın mantığından yararlanıyor.

Tekeller,Türkiye adı verilen bir theatron'da büyü törenlerini andıran son derece ilkel ve pespaye bir tragedya sahneliyorlar. Tiyatro kuramcılarına göre tragedyanın amacı "katharsis"i sağlamaktır.Katharsis, izleyicinin acıma ve korku duygularını ayaklandırarak tutkularından arınmalarını anlatıyor.Tiyatro sözcüğünün türediği theatron "seyir yeri" anlamına geliyor.Tekeller, onların siyasal partileri ve politikacıları,Türkiye'yi büyük bir theatron'a çevirdiler. Türkiye halklarını sahnede "ördüklerinin" izleyicisi durumuna getirmeye çalışılıyor.

Türkiye kocaman bir theatron olunca, "theatron sahipleri" basına,oyunlarını rahat izlemeleri için loca yapıyor."Dördüncü kuvvet" denilen, ancak daha çok tekellerin "üçüncü bacağına" benzeyen boyalı basın için fazla şey söylemeye gerek yok,fakat Cumhuriyet'in tepesinde biraz durmak gerekiyor.Cumhuriyet'in genel yayın müdürü Hasan Cemal,locadan 12 Eylül tragedyasını izlerken tuttuğu notlardan kitap yapıyor. "Tank Sesiyle Uyanmak" adını taşıyan kitabında, tragedya kahramanlarının izleyicilerde acıma duygularını nasıl ayaklandırdığını görmek mümkün.Hasan Cemal ve Yalçın Doğan,General Ürüğ'u ziyaret ediyorlar.Ürüğ da onlara Evren'i anlatıyor."Dua edin o var.Böyle hümanist,iyi bir insan,bir devlet başkanı bulunamaz.İnsanlık dolu,merhametli...Bir şey oldu mu gözleri dolu dolu olur..."

Acıma ve korku duygularını ayaklandırarak insanı tutkularından arındırmak...Tutkusu olmayan insan olabilir mi ?

Aynı kitapta acıma duygularını ayaklandıracak başka satırlar var.Bu kez bir başka burjuva politikacı gözyaşı döküyor:"Yankı dergisi Özal'ı yılın adamı seçti.Başbakan yardımcısının demecinden iki cümle: 'Memur mektupları beni ağlamaklı yapıyor..Enflasyon yıl içinde yüzde yirmibeşe inecek.' "

Acıma duygusu,izleyicide tek başına tutku arınmasını sağlayamıyor.Korku gerekiyor.Yine aynı kitapta idam kararları ve infazları yorumsuz,tepkisiz, birer ikişer satırlık, kuru haber metaları olarak geçiyor.Ankara merkez cezaevinde Adalı'nın, Adana'da Soyergin'in,Gaziantep'te Güney'in darağaçlarına çıkarılmaları sayılıyor.

Tragedya dinsel ezgilerden doğuyor. Acıma ve korku duygularını ayağa kaldırarak insanı tutkularından arındırmak tragedyanın dinsel görevidir. Bunun için taragedya tanrısız olamıyor. Tragedyalarda tanrılar sahneye tepeden bir vinç yardımıyla iniyor.Antik dönemde sahnelenen tragedyalarda bu iş "Deus ex Machina" ile yapılıyor. Deus ex Machina bir yöntemle Türkiye'nin tepesine inen sermaye tanrılarının kimler olduğu biliniyor. Tekellerin pazar ve realizasyon sorunundan, düşük ücretli suskun kitle ihtiyacına, mücadeleci örgütlerin ortadan kaldırılması talebinden, dönek solcu potansiyelinin holdinglerde kullanılması düşüncesine kadar birçok soruna görece çözümler getiren tanrıların işlevi ve inandırıcılığı biterken basının bu tragedya izlencesine doymadığı anlaşılıyor. Sivil darbe diyerek Özal'ı göklere çıkarmak, Özal mı devlet başkanı olsun Evren mi diyerek anketler yapmak, Evren'in alçak tavanlı bir yerden geçerken 'Buradan ne Mehmet Barlas ne de Uğur Dündar geçebilir' deyişini veya bir gezi sırasında yanına gelen çocuğa '12 x 12 kaçeder?' diye buyurmasını manşet yapması, basının bu tragedyaya doymadığının göstergeleridir. Basın demokrat maskesiyle tutkusuzlaşmanın en güzel örneğini sergiliyor. Temelsiz bir ilkeler yığını olarak algıladıkları demokrasileri ve tutkusuz tutarsız demokrat pratikleri ile, sergilenen tragedyayı ayakta alkışlamaya devam ediyorlar. Antik Yunan'da bulunan türden köleci demokrasi istediklerini ortaya koyuyorlar.

Shakespeare adi oyun sergileyip alkış alan oyuncular için şöyle diyor: ".. Ah ben öyle oyuncular gördüm ki, öyle beğenilen öyle alkışlanan oyuncular gördüm ki, günaha girmeyeyim ama, değil Hıristiyan, değil müslüman, insan bile değillerdi. Öylesine şişirme, uydurma hallere giriyorlardı ki, dedim bunları tabiatın kaba işçileri yaratmış olmalı..."(1)

Sahnenin, tabiatın en kaba yaratıklarıyla dolu olduğu şu anda görevleri belirlemek gerekiyor. Yeni insanı doğurmaya çalışan devrimci politikacının en gelişmiş örneklerinden olan Brecht devrimci aktöre, yazımızın kurgusu içinde toplumsal kurtuluş için kavga verenlere şöyle sesleniyor:

"Ve burada, sizler işçilerin aktörleri
hem öğrenirken, hem öğretirken,
çağınız insanlarının tüm kavgalarında
oynayabilirsiniz rolünüzü yaratıcı bir biçimde,
ve böylece iş onuru ve bilgi coşkunluğu içinde
yardım edebilirsiniz
kavgayı ortak mala dönüştürmeye
ve bir tutkuya dönüştürmeye
adaleti." (2)

(1) Shakespeare, **Hamlet,** Remzi Kitabevi, s. 79
(2) Brecht, Oyun dergisi, sayı 3, Mayıs 1979, s. 7

TEK TİP ELBİSE KALKTI YA "YAKILAN İNFAZLAR"?

Av.Kazım Bayraktar

12 Eylül 1980'den bu yana, ceza ve tutukevlerinde insan hakları ve insanlık onuru adına sürdürülen mücadele, ürünlerini vermeye başladı. Ölümler, sakatlanmalar, ve "infaz yakmalarla" dolu mücadele sürecinin son yıllarında bazı cezaevlerinde fiilen kazanılmış olan haklar, Başbakanın, Milli Savunma ve Adalet Bakanlarının açıklamaları ve genelgeleriyle, tüm ceza ve tutukevlerini kapsayacak şekilde,resmen tescil edilmiş oldu. Tek tip elbise giyme zorunluğu kaldırıldı. Tutuklu ve hükümlülerin aileleri ile serbestçe konuşabilmeleri, görüşme sürelerinin bir saate çıkarılması, daktilo ve saz gibi ihtiyaçların kendileri tarafından sağlanabilmesi, avukat görüşmelerinin bir masada ve yüzyüze yapılabilmesi, özel beslenme rejimine tabi olanların yiyeceklerinin ailelerince sağlanabilmesi, yanlarında bulundurabilecekleri para miktarının arttırılması gibi en doğal istemler, henüz tam olarak uygulamaya geçirilmiş olmasa da kabul edildi.

Bu en doğal hakların kazanılabilmesi için cezaevlerinde, fiili direnişlerden açlık grevlerine ve ölüm oruçlarına kadar çeşitli mücadele biçimleri geliştirildi. Ancak bu mücadele sırasında tutuklu ve hükümlülere mektup ve görüşme yasağından hücre hapsine kadar çeşitli disiplin cezaları verildi. 647 sayılı kanunun 19/son maddesi gereğince hücre hapsi veya katıksız hapis türünden dört kez disiplin cezası alan yüzlerce hükümlü, şartla salıverilme hakkından yararlandırılmadı; yaygın deyimle "infazları yakıldı". Bu hükümlüler 5 yıl yerine 10 yıl, 10 yıl yerine 20 yıl, 20 yıl yerine 36 yıl hapis yatacaklar; çağdaş bir infaz sisteminde zaten bulunması gereken bu hakların bedeli olarak.

Şu soruyu sormak gerekiyor: İnsan hakları ve onuru için verilen uğraşta ileri sürülen istemler haklı görülüyorsa, -ki resmen kabul edildiğine göre öyledir- bu istemler uğruna disiplin cezaları alanları 5 yıl, 10 yıl, 15 yıl vs. fazladan hapis yatırmak hangi adalet anlayışı ile bağdaşır?

Bugüne kadar kendi yasalarını bile aşarak insan haklarını ve onurunu yok sayan devlet, bugün bu hakları kabul ediyor. Neden olduğu tepkiye verdiği cezayı ise görmezlikten geliyor. Hiçbir adalet kavramı ile bağdaşmayan, çağdaş infaz anlayışına ters düşen bu haksızlığın bir an önce düzeltilmesi ve bugüne kadar "infazları yakılıp" şartla salıverilmeyenlerin gün geçirilmeksizin özgürlüklerine kavuşturulmaları için yasal düzenlemelerin ve değişikliklerin yapılması gerekiyor.

Nasıl ki, "döviz kaçakçılığı" yasal bir düzenleme ile suç olmaktan çıkarıldı ve bu suçtan tutuklu ve hükümlü olanlar serbest bırakıldılarsa, tek tip elbise giymedikleri için disiplin cezaları alıp "infazı yananlar" da tek tip elbise zorunluğunun kalkması nedeniyle şartla salıverilmelidirler. Aynı şekilde, insan hakları ve onurunun gereği olarak istenen birtakım haklar için uğraş verenlerin de -ki bu mücadele biçimleri, kanunun suç saydığı fiillerden olmayıp, genellikle pasif ve fiili direniş biçimleridir- eylemleri nedeniyle "yakılan infaz" hakları geri verilmelidir. Çünkü Devletin kurumları ve görevlileri

-İnsan onuruna yakışmayan ve siyasi kişiliği yok etmeyi amaçlayan tek tip cezaevi elbisesi giyme zorunluluğu getirerek,

-Tutuklu ve hükümlülerin yakınları ile Türkçe'den başka bir dil ile konuşmalarını yasaklayıp Türkçe bilmeyenlerin görüşme haklarını kullanamaz hale getirerek,

-CMUK'nun 144. maddesinin 2. fıkrasına ve Askeri Yargılama Usulü Kanunu'nun 91. maddesine aykırı bir biçimde ve bu maddeleri açıkça çiğneyip tutuklu ve hükümlülerin avukatları ile görüşmelerini dinleterek ve kısıtlayarak,

-Mahkemelerce yasaklanmamış kitap, dergi, gazete vb. yayınların tutuklu ve hükümlülere verilmesini yasaklayıp öğrenme, okuma ve araştırma hak ve özgürlüğünü çiğneyerek,

-Ceza ve Tutukevlerinde askerlikle ilgisi olmayan tutuklu ve hükümlülere sırf siyasi kişilik ve onurlarını kırmak için askeri eğitim yaptırarak, istiklal marşını bir baskı aracı haline getirerek,

-Tutuklu ve hükümlülere gıda ve ihtiyaç maddelerini 2-3 kat fazla fiyatla satıp ayrı bir sömürü çarkı işleterek,

-"Karıştır-barıştır" prensibi adı altında faşistler ile devrimcileri aynı koğuşlara kapatıp gerilim ve kavga ortamları yaratarak,

-Siyasi nitelikli maddelerden yargılayıp, siyasi tutuklu statüsü vermeyerek, vs...

başta kendi Anayasasına, yasalarına aykırı davranmış, yıllardır süregelen direnişlere ve olaylara neden olmuştur. Bu olaylar ve direnişler nedeniyle verilen disiplin cezaları hukukun olmadığı bir ortamda verildiği için hukuksal dayanaktan yoksundur. Devletin, hak ve hukukun tanınmadığı bir ortamda meydana gelen olaylara uyguladığı yaptırımların hukuksal dayanağı bulunamaz.

Birçok cezaevinde tutuklu ve hükümlü müvekkillerimle yaptığımız görüşmelerde sorunun yasal çözüm yollarını tartışıyoruz. Ancak, verilen disiplin cezalarının, itiraz yolları kullanılmadan ya da itirazın olumsuz sonuçlanması nedeniyle kesinleşmiş olmaları, yasal başvuru yollarını kapatıyor. Bu nedenle, sorunun çözümü yasa ve tüzük değişikliği yapılmasını zorunlu kılıyor.

Adalet Bakanlığı'nın yeni bir tüzük hazırlama çabası içinde olduğu şu günlerde bu sorunun kamuoyunda gündeme getirilmesi ve tartışılması gerekiyor.

Bu arada bir konuya da kısaca değinmeyi gerekli görüyorum. Disiplin cezalarının her biri ayrı ayrı tartışılabilir. Ancak "cezaların şahsiliği" ilkesine aykırılığı tartışma götürmeyecek kadar açık olana mektup ve görüşme yasağı cezalarının artık ortadan kaldırılması gerekiyor. Bu cezalar sadece tutuklu ve hükümlüye değil, aynı özü ve biçimiyle yakınlarına da uygulanmış oluyor. Yakınları da mektup ve görüşme yasağına mahkum ediliyor. Cezaların şahsiliği ilkesi sadece TCK kapsamındaki cezalar için değil, tüm cezalar için geçerli bir ilkedir. Bu nedenle bu konu da tüzük değişikliği istemleri arasında yer almalıdır.

Disiplin cezaları ve "infaz yakma" konusu tüzüğün en çok tartışılan ve değişikliğe en çok neden olan maddelerinden biridir. Bazı cezaevleri yönetmeliklerinde bu konu kasten yasaya aykırı düzenlenerek, tutuklular üzerinde bile "infaz yakma" tehdidinin bir aracı olarak kullanılmıştır. Mamak Askeri Ceza ve Tutukevinde, tutukluların da hücre hapsi türünden cezalar nedeniyle şartla salıverilmeden yararlanmayacakları şeklinde yasaya aykırı yönetmelik maddeleri düzenlenmiş ve tutuklulara dağıtılmıştır. Son olarak 25.9.1987 günlü Resmi Gazete'de yer alan tüzük değişikliği ile konu, her türlü yoruma açık ve muğlak hale getirilmiştir.

Tüzüğün değiştirilmiş 176. maddesinde şöyle denilmektedir:

"Tutukevinin kanun, tüzük, yönetmelik ve emirlerle belirlenmiş düzenini bozan tutuklular hakkında, hükümlülere uygulanan disiplin cezalarına ve bunların sonuçlarına dair hükümler aynen uygulanır"

Bu madde birçok cezaevi yönetimi tarafından, tutukluluk sırasında verilen disiplin cezalarının ,hükümlü statüsüne geçildiğinde şartla salıvermeyi engelleyeceği, yani "infazı yakacağı" şeklinde yorumlanmakta ve tutuklular üzerinde baskı unsuru olarak kullanılmaktadır.

647 sayılı, Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin son fıkrasında konu şöyle düzenlenmiştir:

"Tutuklu veya hükümlü iken iki defa firar ve firara teşebbüs etmiş veya TCK'nun 304. maddesine göre iki defa cezaevi idaresine karşı ayaklanma suçundan mahkum edilmiş olanlar veya açık veya yarı açık cezaevlerinden disiplin cezası verilerek iki defa kapalı infaz kurumlarına iade edilmiş olanlar ile kapalı infaz kurumlarında olup da hükümlülük süresi içinde hücre hapsi veya katıksız hapis nevinden dört defa disiplin cezası almış olanlar, bu disiplin cezaları kaldırılmış olsa bile şartla salıverilmeden yararlanamazlar."

Görüldüğü gibi madde, iki defa firar ya da firara teşebbüs, cezaevi idaresine karşı ayaklanma suçundan mahkum edilmiş olma ve açık ya da yarı açık cezaevlerinden disiplin cezası verilerek iki defa kapalı infaz kurumlarına iade edilmiş olma hallerinde tutuklu ve hükümlü ayrımı yapmıyor. Ancak kapalı infaz kurumlarında olanlar için "hükümlülük süresi içinde" ibaresini koyarak tutuklu ve hükümlü ayrımı yapıyor. Yani kapalı infaz kurumlarında olanlar için ancak hükümlülük süresinde verilen disiplin cezaları infaza etkili oluyor.

Tüzük yasaya aykırı olamaz. Tüzük ile yasanın çeliştiği yerde yasa hükümleri uygulanır. Bu nedenle, hazırlanmakta olan tüzükte bu konudaki muğlaklık ve çelişki giderilerek tutuklular üzerinde bir baskı aracı olarak kullanılmasına son verilmelidir.

Adalet Bakanlığı'nın yeni tüzük hazırlama çalışmaları, cezaevlerinde tutuklu ve hükümlüler tarafından dikkat ve endişe ile izleniyor. Daha doğrusu, çalışmaların içeriği hakkında yeterli bilgi verilmediği için sonuçları merakla bekleniyor. İnsan Hakları Derneği ve Baroların bu konuda çalışmalar yapmalarını, Adalet Bakanlığı'nın tüzük hazırlama çalışmalarını yönlendirmelerini istiyorlar. Bu amaçla alternatif tüzükler öneriyorlar. Yandaki sayfalarda okuyacağınız Bursa Özel Tip Cezaevinden bir grup siyasi tutuklu ve hükümlü tarafından hazırlanan ve müvekkillerim tarafından gönderilen tüzük değişikliğine ilişkin değerlendirme ve istemleri içeren yazı bunlardan birisidir.

Son gelişmeler ışığında, yeni tüzük hazırlanırken kamuoyunun sesine kulak verilmeli, tutuklu ve hükümlülerin istekleri gözetilmeli ve insan hakları ve onuruna aykırı uygulamalara son verilerek, bu uygulamalardan kaynaklanan olaylar nedeniyle şartla salıverilmeyip "infazları yakılan" hükümlülere şartla salıverilme hakları iade edilmelidir. Aksi halde cezaevleri iktidar için "sorun" olmaya devam edecektir.

NASIL BİR TÜZÜK?

**BURSA ÖZEL TİP CEZAEVİNDEN
BİR GRUP SİYASİ HÜKÜMLÜ**

Diyarbakır cezaevindeki son açlık grevi direnişinin başarıyla sonuçlanmasından sonra doğan hava içinde demokrat kamuoyunda "cezaevlerindeki belli başlı sıkıntı ve sorunların artık ortadan kalktığı" ve yıllardan beri "kanayan bir yara" durumundaki cezaevlerinin "bir sorun olmaktan çıktığı" şeklinde bir kanı doğdu. Tamamen iyi niyete dayalı olsa da, böylesi düşünce ve eğilimler yanlış ve tehlikelidir. Son gelişme ve kazanımlar daha tüm cezaevlerine yansımamış, tutuklu-hükümlü, siyasi-adi, vb. ayrımlar yapılmaksızın bütün cezaevlerinde herkes için uygulamaya konulmamıştır. Üstelik de bütün cezaevlerinde herkes için uygulanmaya başlasa bile bu durum cezaevlerini dolduran onbinlerce siyasi ve adi hükümlü ve tutuklunun çağdaş ve insanca koşullara kavuşabilmesi için yapılması gerekenlerin bittiğini göstermez. Yapılması gerekenlerin ilk adımlarından biri sağlanan son hakların daha fazla vakit geçirilmeden tüm cezaevlerinde ve tutuklu-hükümlü, siyasi-adi gibi yapay ve kasıtlı ayrımlara başvurulmadan hayata geçirilmesini istemek olmalıysa bir diğer adım da, cezaevleri ile ilgili ilkel bir öc alma, dayak ve ceza ile ıslah (!) mantığına dayalı çağdışı tüzük ve yönetmeliklerin değişmesini istemek olmalıdır.

Ceza ve tutukevleri ile ilgili mevcut tüzük ve yönetmelikler, çağdaş infaz hukukunun bugün geldiği aşama ve insanlığın artık yeni bir yüzyılı karşılamaya hazırlandığı gerçeğinin ışığında hazırlanmalıdır. Artık daha fazla ertelenemez bir zorunluluk halini alan cezaevleri tüzüğü ve yönetmeliklerinin değiştirilmesi sırasında, çağdışı tüzük ve yönetmeliklerin yıllardan beri acısını bizzat çekmiş bizlerin görüş, düşünce ve önerilerinin göz önüne alınmaması söz konusu bile olmamalıdır. Yeni hazırlanacak bir tüzükte aşağıdaki talepler mutlaka yer almalıdır.

SİYASİ TUTUKLU VE HÜKÜMLÜLÜK HAKKININ TANINMASI

Bugün, dünyanın her yerinde -siyasi rejimi Türkiye'ye benzer olanlar dışında- adi suçlarla kapsam ve nitelik olarak farklı, nesnel zemini toplumsal ve politik koşullar olan ayrı bir "siyasal suç" ve özel bir "siyasi tutuklu ve hükümlü" kategorisi vardır. Siyasi tutuklu ve hükümlülerin, düşünce ve inançlarından dolayı hiçbir baskı altına alınmamaları ise, BM'in konu ile sözleşmeleri başta olmak üzere birçok uluslararası belgede güvence altına alınmıştır.

Bizler, 12 Eylül sonrasında düzen karşıtı düşünce ve inançlarımız ile bunu bütünleyen eylemlerimizden dolayı TCK'daki 146, 125, 141, 142 gibi maddelerden yargılandık. Bu böyle iken, ikiyüzlüce bir tutumla siyasi tutukluluğumuz yadsındı. Maddi ve manevi baskı ve işkencenin her türlüsü ile siyasi kimliğimizi, siyasi düşünce ve inançlarımızı yok etmeyi amaçlayan saldırılar ve buna karşı bizlerin direnişi vardı.

Siyasi tutuklu ve hükümlülüğümüz yadsınırken Askeri Yargılama Usulü Kanunu'nun 13/1. maddesi ve buna uygun düzenlenmiş tüzük hükümleri yasal dayanak yapıldı. Ve bizler askeri tutuklu ve hükümlüler sayıldık, asker gibi davranmaya zorlandık. Buna karşı direndik. Egemen güçler ne kadar yadsımaya çalışırsa çalışsın, can bedeli şehitler verme pahasına da olsa bugün birçok cezaevinde siyasi tutuklu ve hükümlü statüsü fiilen kazanılmıştır. Bunun yaygınlaştırılması, pekiştirilmesi ve yasal güvenceye alınmış demokratik bir kazanıma dönüştürülmesi, önümüzdeki sürecin cezaevleri mücadelesinde merkezi görevdir.

Siyasi tutukluluk ve hükümlülüğe yasal bir statü kazandırılmalı, Askeri Yargılama Usulü Kanunu'nun 13/1. maddesi kaldırılmalı, cezaevleri tüzük hükümleri buna uygun düzenlenmelidir.

CEZA-İNFAZ SİSTEMİ DEĞİŞTİRİLMELİ, DİSİPLİN CEZALARI KALDIRILMALIDIR

Birleşmiş Milletler'in "Tutuklu ve Hükümlülere Karşı Uyulması Gerekli Asgari Standart Kuralları" ve çeşitli uluslararası sözleşmelerde "tutuklu ve hükümlülerin bedensel sağlıklarını bozacak ve onur ve kişiliklerini zedeleyici cezalar verilemez" şeklinde kurallar yer alırken, yürürlükteki ceza ve infaz sistemi, tutuklu ve hükümlüyü toplumsal yaşamdan tümüyle dıştalamayı amaçlayan, insanın başta yaşam hakkı olmak üzere tüm insan hak ve özgürlüklerini hiçe sayan çağdışı bir anlayış üzerinde yükselmektedir. İnfaz sistemi, bütünüyle "baskı yoluyla ıslah" ve bu amaca hizmet eden ceza hükümlerinden oluşmaktadır. Bir hükümlünün infazı yakılarak gerçekte yatması gerekenden iki kat fazlası yatırılabilmekte, 12 Eylül sonrası çıkarılan ek tüzük hükümleri ile tahliyesi gelen bir mahkuma "deneme süresi" adı altında altı aydan bir yıla kadar ek bir ceza

verilebilmektedir. Yine 12 Eylül sonrası çıkarılan bir yasa ile tutukluların, yani henüz mahkumiyeti kesinleşmemiş kişilerin infazını yakmaya dönük rezerv hükümler konulmuştur. Yine, bir mahkum için yaşamsal öneme sahip olan, dış dünya ile tek bağını oluşturan görüş, mektuplaşma gibi temel hakları insanın sosyal-psikolojik varlığına bir saldırı olarak, avukat görüşü ise, doğrudan doğruya savunma hakkına bir saldırı olarak bu tüzük hükümlerince, üstelik alabildiğine keyfi biçimlerde aylarca, yıllarca gasbedilmektedir. Keza yasalarda "hükümlünün sağlığına zarar verecek kısıtlamalar getirilemez" denilirken, insanın sosyal-psikolojik sağlığı bir yana bedensel sağlığını bozacak 6 aya varan geceli-gündüzlü hücre hapsi cezaları verilmektedir.

Yürürlükteki infaz sistemi ve disiplin cezaları sadece insanca yaşamak isteyen bir mahkum için dahi bir tehdit, bir saldırıdır. O bir demokles kılıcıdır. Ona göre duvara çivi çakmak bile disiplin suçudur. Ona göre, yatağının başucuna yakınlarının fotoğraflarını asabilmek, ancak idare tarafından ödüllendirilirsen mümkündür. Yine bu tüzüğe göre koma halinde hastaneye kaldırıldığı sırada tek tip elbise giymediği gerekçesi ile hükümlülere disiplin cezası verilebilmektedir.

Üstelik insanın yaşamını kısıtlayan bu cezalar, cezaevi müdürü veya yardımcısı doktor, öğretmen, psikolog, başgardiyan gibi hukuki bilgi ve ehliyeti olmayan kişiler tarafından verilmektedir.

Disiplin cezaları ve infaz yakmalar, özellikle 12 Eylül sonrasında siyasi hükümlüleri baskı altına almanın ve onları daha uzun süre içerde tutabilmenin aracı olarak kullanılmış, yüzlerce disiplin cezası verilmiştir.

Bugüne dek verilmiş olan tüm disiplin cezaları sonuçları ile birlikte kaldırılmalı, ceza-infaz sistemi demokratik ilkeler çerçevesinde yeniden düzenlenmelidir.

İNFAZ YASASINDAKİ HÜKÜMLÜLER LEHİNE OLAN HÜKÜMLERİN UYGULANMASI VE GELİŞTİRİLMESİ

"Anarşi ve terör suçluları" adı altında politik ve toplumsal gerçeklikle bağdaşmayan, yine siyasal rejimi Türkiye'ye benzeyenler dışında dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen, demagojik nitelikli, 12 Eylül sonrası çıkartılmış yönergelerle yeni bir kategori oluşturularak infaz yasasındaki lehte hükümlerin uygulanmaması yoluna gidilmektedir.

a) İnfaz Kanunu'nun Ek 2. maddesinde belirtilen, istisnasız herkese uygulanması gereken, açık, yarı açık, kasaba cezaevlerine gönderilmemiz hükmü, adi mahkumlara uygulanırken keyfi şekilde biz siyasilere uygulanmamaktadır.

b) İnfaz Kanunu'nun 14. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendindeki; cezasının 1/4'ünü iyi halle geçiren her hükümlünün belli sürelerle yol hariç 72 saat izine gönderilmesine dair hüküm, yasal bir gerekçe de olmamasına karşın bizlere uygulanmamaktadır.

c) İnfaz Kanunu'nun 14. maddesinin (c) bendi kesintisiz altı ay yatan her hükümlünün tahliye olmadan 15 gün önce iş iznine sahip olduğunu belirtiyor. Bu hakkı da kullanamıyoruz.

Siyasi hükümlüler aleyhine eşitlik prensibini bozan genelgeler iptal edilmeli, infaz yasasındaki kazanılmış haklarımızı kullanmamız engellenmemelidir.

SIKIYÖNETİM MAHKEMELERİNİN VERDİĞİ KARARLAR İPTAL EDİLMELİDİR

Sıkıyönetim mahkemeleri bağımsız ve tarafsız değillerdir. Askeri hiyerarşi gereği ve sadece bundan dolayı değil, kuruluş esasları yönünden de bağımsız değillerdir. Sıkıyönetim mahkemelerinin kararları yürütmenin güdümündeki yargının kararlarıdır. Birkaç ay önce, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı eski başsavcısı N. Soyer'in basın açıklamalarıyla belirttiklerimiz kanıtlanmıştır.

Sıkıyönetim mahkemelerinin verdiği tüm kararlar iptal edilmelidir.

1402 SAYILI YASANIN 17/1 BENDİNCE 1/3 CEZA ARTIRIMINI ÖNGÖREN KARARLAR KALDIRILMALIDIR

Sıkıyönetim mahkemelerinin 1402 sayılı yasanın 17/1 bendince 1/3 ceza artırımını öngören kararları devrimcileri içeride daha uzun süre tutma, öc ve gözdağı anlayışının ürünüdür. Burjuva hukuk sisteminin kendi iç mantığı ile de çelişen "yasa önünde eşitlik" prensibinin çiğnenmesi demek olan bu yasa ve bu yasa uyarınca yapılmış artırmalar kaldırılmalıdır.

Askeri yaptırımların çeşitli türden eziyet ve işkencenin, hak kısıtlamalarının sürdüğü cezaevlerinde bu uygulamalara derhal son verilmeli, insanca yaşam koşulları sağlanmalıdır.

Cezaevlerinde özellikle 12 Eylül sonrası yoğunlaşan baskı** ve kötü muameleden sorumlu yönetici ve personele işten el çektirilmeli ve bunlar **cezalandırılmalıdırlar.

Tutuklu ve hükümlülerin insanca yaşayabilmelerini engelleyen ve kısıtlayan tüm yasa, tüzük ve genelgeler kaldırılmalı, tutuklu ve hükümlülerin beslenme ve sağlık sorunlarının çözümü için her olanaktan yararlanmaları sağlanmalıdır. Bunlar birer baskı ve cezalandırma unsuru olarak kullanılmamalıdır. Tutuklu ve hükümlüler siyasi düşünce ve inançlarından dolayı baskı altına alınmamalı, kendilerine siyasi düşüncelerini geliştirme, sözlü-yazılı ifade etme hakkı tanınmalıdır.

Yapılması gereken, kısmi bazı düzenlemeler değil, anti-demokratik bir niteliğe sahip yürürlükteki tüzüğün tümden iptali, belirttiğimiz kapsam ve nitelikteki tüzüğe geçerlilik kazandırılmasıdır.

GENÇLİK VE ÖĞRENCİ DERNEKLERİ POLİS-MİT-BASIN GÖZÜYLE GÖRÜLEMEZ

Felemez AK

Eylül 1980'le başlayan "tek tip uygulamaları" üniversite gençlik ve öğrenci derneklerine de yansıdı. Geçtiğimiz yıl çıkarılmak istenen "tek tip dernek" yasa tasarısının özü "tek tip öğrenci-insan" yaratma sürecinin hızlandırılmasıydı. Nisan 1987'deki büyük öğrenci direnişinden önce ve sonra yemek boykotları ve açlık grevleri yapıldı. Ancak, öğrenci gençlik akademik-demokratik haklarını savunmak, anti-demokratik uygulamalara son vermek amacıyla en etkili mücadelesini Nisan 1987 Ankara ve Istanbul'daki gösteri yürüyüşlerinde verdi. Nisan 1987'den itibaren öğrenci gençlik-polis arasında bir kovalamaca oyunu başlayacaktı.Öğrenciler akademik-demokratik hakları için mücadelede eylem yapacak, polis gözaltına alıp, Eylülist rejim gereği işkence yaparak, onlara illegal örgütlerle sözde ilişkili bulacaktı.

Öğrenci gençlik ve öğrenci dernekleri üzerindeki baskı ve uygulamaları daha iyi anlayabilmek için Şubat ve Mart aylarına dönelim.Şubat ayının ilk günlerinden itibaren TRT (haber bültenleri,32.gün programı) ve basın (Tercüman: Allaha dönen eller boş dönmez) Filistin halkı üzerindeki İsrail zulmünü sert bir şekilde kınarlarken, Istanbul ve Ankara öğrenci gençliği aynı amaçla "korsan"gösteri yapıyordu.Aynı amaçla yine Ankara öğrenci dernekleri temsilcilerinden oluşan bir grup öğrenci İsrail Büyükelçiliği'ne siyah çelenk bırakmak istediler.Ancak polis-MİT işbirliğiyle öğrenciler bir gün önceden gözaltına alınmaya başlanıyor ve çelenk bırakma anında da üç öğrenci gözaltına alınıyordu.

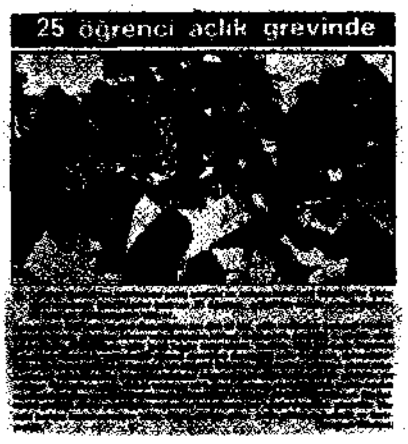
26 Şubatta 30 kadar öğrenci Ankara'da yaptıkları gösteride İsrail Büyükelçiliği'ne siyah çelenk bırakmak isterken gözaltına alınan arkadaşlarının serbest bırakılmasını istediler. Öğrenciler yaptıkları basın açıklamasında halen gözaltında tutulan ODTÜÖD Başkanı Tarık Topçu, GÜÖD Başkanı Ünal Demir ve ZFÖD üyesi Rabbena Hanedar isimli arkadaşlarının serbest bırakılmasını istediler.

5 Mart 1988 günü İzmir'de Türkiye'nin çeşitli üniversitelerine bağlı yüksekokulların öğrenci dernekleri temsilcilerinin düzenlediği toplantı basılıyor ve 52 öğrenci gözaltına alınıyordu.

Şanlıurfa siyasi şube ekiplerince yapılan bir yurt baskınında 60 kadar öğrenci yasak yayın bulundurdukları gerekçesiyle gözaltına alınıyordu.45 öğrenci ilk sorgulamalarından sonra serbest bırakılıyor, mahkemeye sevk edilen 15 öğrenciden 2'si tutuklanıyordu.

11 Mart 1988'de Ankara üniversite öğrencileri, öğrenci dernekleri üzerindeki baskı ve uygulamaları protesto amacıyla yemek boykotu ve protesto yürüyüşü düzenlediler. Yapılan basın açıklamasında şöyle denildi: "Son zamanlardaki tutuklamalar ve gözaltına almalar, öğrenci gençlik üzerindeki baskıların ne derece arttığını göstermektedir. İçeriye alınan arkadaşlarımıza yapılan baskılar ve işkencelerle, yasa dışı örgütlerle ilişki içinde olduklarını kanıtlamaya çalışan mantığa son verilmesini istiyoruz.Son iki hafta içerisinde gözaltına alınan 25 arkadaşımızın da serbest bırakılmasını istiyoruz.Bu baskıların amacı duyarsız ve düşünemeyen bir gençlik yaratmaktır."

Polisin gözaltına aldığı öğrencilerin, sözde illegal örgütlerle ilişkileri olduğu propagandasını da basın aracılığı ile yapılıyordu. Bunun en somut örneğini 15 Mart tarihli Milliyet gazetesinde görüyoruz. Attığı başlık şöyle: "Dev-Sol'un Silahlı Baskın Hazırlığı Ortaya Çıkarıldı: Kanlı eylem planı. " Bu operasyonda tutuklanan 13 öğrencinin adı şöyle: "GÜÖD Başkanı Ünal Demir, AÜZFÖD üyesi Rabbena Hanedar, ODTÜÖD Başkanı Tarık Topçu, ODTÜ'lü öğrenciler Muzaffer Aslan, Sümer Yazıcı, Kıymet Öztürk, C.Ali Temuçin, Kemalettin Kahraman, Hacettepe öğrencileri Serdar Toka, Suat Karabulut, Salih Şahin, Ali Ekber Doğanoğlu." Tutuklanan 13 öğrenciden 3'ü (Tarık Topcu, Ünal Demir ve Rebbena Hanedar) daha önce Filistin Büyükelçiliğine siyah çelenk bırakma teşebbüsünden ve Ankara Sakarya caddesindeki gösteriye katıldıkları gerekçesiyle gözaltına alınmış, son operasyonla da Dev-Sol'la ilişkileri kurulmuştu.

Peki, Milliyet gazetesi bunu hangi mantıkla, hangi kanıta dayanarak haber yapmıştı? Bu sorunun yanıtını da Toplumsal Kurtuluş dergisinin Mart 88 sayısında, MİT-Basın - MİT Baskısı başlığı altında ele alınan "Gazete

manşetleri için Resmi Rapor" alt başlığında görüyoruz: "Gazeteler 'ünlü anarşit yakalandı, terörist öldürüldü' ve son örnekte olduğu gibi 'Kanlı Eylem' haberlerini başlıksız ve imzasız 'Resmi' raporlara dayandırıyorlar."

Basın açıklamasında adı geçen 25 kişinin serbest bırakılması için çoğunluğunu ODTÜ'lü öğrencilerin oluşturduğu,Gazi-Ankara ve Hacetepe öğrencilerinin de katıldığı 25 kadar öğrenci açlık grevine gitmek istediler.Ancak yer bulamadılar. O günlerde İstanbul'dan dönen Yalçın Küçük,gözaltına alınan öğrencilerin "dal" da olduğunu öğrenince evini grevcilere açtı. Açlık grevi 4 gün sürdü. Açlık grevinin 2. gününde 7 öğrenci serbest bırakıldı.

Ve tarih 14 Mart 1988.H.Ü.Beytepe Kampüsündeki erkek öğrenci yurtları "jandarma"tarafından basılıyor ve 40 kadar öğrenci illegal örgütlerle ilişkisi var diyerek Ankara siyasi şubeye sevkediliyordu.

Yukarıdaki olay ve anlatımlardan şu sonuçlar çıkmaktadır:

Örgütlenme kavramı, suç sayılmaktadır.Anayasanın 33. maddesi dernek kurma ile ilgilidir: Herkes önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.Dernek kurabilmek için kanunun gösterdiği bilgi ve belgelerin, kanunda belirtilen yetkili mercie verilmesi yeterlidir.

Üniversite gençliğinin kantinde veya kahvede dersle ilgili tartışmalarına bile şüpheci gözle bakılmaktadır. Polis, öküz altında buzağı aramaktadır. Anayasanın 34. maddesi toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgilidir: Herkes, önceden izin almadan silahsız ve saldırısız gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Gözaltına alınan öğrenciler basının da yardımıyla kamuoyuna illegal örgüt üyesi olarak teşhir edilmektedir. Yani polis-MİT-basın işbirliği yapmaktadır.

Öğrenci gençliğin toplumdaki yerini alması engellenmek istenmektedir.

Halkın dikkati,basının da yardımıyla özellikle başka yerlere çekilerek halkın içinde bulunduğu çöküş gizlenmek istenmektedir. Bunun da en somut örneğini Güneş ve Milliyet gazetelerinde görüyoruz. Güneş gazetesi "SHP tabanı rahatsız" "Sağlar'ın genel sekreterliğini yeterli bulmayanlar % 55 " vb.ve Milliyet "İnönü giderse kim lider olmalı" "İnönü başkan adayı olsaydı kaybederdi." gibi araştırmalarla sayfalarını doldurarak halkı sorunlarından uzaklaştırıyor. Basın basınlığını bırakmış, kehanetlerle ve polisin imzasız "Resmi Rapor"larıyla habercilik yapıyor.

Öğrenciler üzerindeki baskı ve uygulamalar sürdükçe eylemler, gözaltına almalar devam edecektir.

Öğrenci gençlik üzerindeki baskı ve uygulamalar kişi onuruna yöneliktir.İnsanlık onuru da mutlaka üstün gelecektir.

Eylül 1980 le başlayan "tek tip elbise", "tek tip dernek" gibi baskı ve uygulamalarla gerçekleştirilmek istenilen "tek tip insan" yaratma hülyası hiçbir yerde tutmamıştır, iflas etmiştir.Yaratılmak istenen her "tek tip..." karşısında devrimci, demokrat Türkiye halkını bulacaktır.

ASKER OLMAYAN ASKERLER

Av. Ercan KANAR

Burjuva demokratik ölçütler açısından dahi, Yargı sistemimizin hayli çağdışı olduğu ve göreli demokratlk bir yapıya kavuşması için radikal değişimlerden geçmesi gerektiği, bu durumun sosyal bir zorunluluk haline geldiği, kaçınılmaz bir gerçek olarak kendisini duyuruyor.

Bu radikal değişimlerin başında tabii ki yürürlükteki, faşist hukuk mevzuatından esinlenerek adapte edilmiş yasaların ayıklanması, buna paralel olarak sivil yargı-askeri yargı ikilemine son verilerek yargıda birliğin sağlanması ve çağdışı yargı kurumu olan Askeri Mahkemelerin kaldırılması, keza yarı-askeri yarı-sivil bir bileşime sahip olup tabii yargı ilkelerine aykırı, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kaldırılması hedefleri gelmektedir.

Askeri Mahkemeler ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri, gerek bileşimleri ve uygulanan muhakeme usul yasasının içeriği ve gerek despot devlet perspektifinden kaynaklanan felsefi kuruluş amaçları ve gerekse insanlığın tarihsel akış içindeki gelişimine ters organlar olması itibariyle, hukuk sisteminden ayıklanması gereken kurumlardır. Bu mahkemeleri bağrında taşıyan bir hukuk sistemine demokratik sıfatı yakıştırılamaz.

Her biri ayrı bir inceleme ve çalışma konusu olabilecek bu noktaları ana başlıklarıyla belirttikten sonra asıl konumuza geçiyoruz.

Bugün kamuoyunun pek farkında olmadığı, hukukçuların da duyarsız kaldığı bir garip olgu yaşanmaktadır. Hala Metris, Mamak, Diyarbakır, Erzincan askeri cezaevlerinde tutuklu bulunan binlerce sivil insan, asker olmadıkları halde asker sayılmakta ve bu askerlik bir türlü bitmemektedir.

Bu insanlar siyasi düşünce ve fiillerinden dolayı tutukludurlar. Ama devlet, bunları hala asker olarak kabul etmektedir. Üstelik sıkıyönetim de kalktığı ve

'savaş hali' de kalmadığı halde. Yani düzenin kendi anlayışı içinde dahi konunun artık izah edilir bir yönü kalmadığı halde.

Asker sayılmanın tüm neticelerini bu yazıda tartışmayacağız. Konuyu bir yönüyle ele almak istiyoruz.

Bugün bu cezaevlerindeki insanlar için, sıkıyönetim mahkemelerindeki davaları dışında da, salt bu davalarla ilgili yaptıkları savunmalardan, verdikleri dilekçelerden dolayı sayısız ek davalar açılmakta ve bu davalar ordu mahkemelerinde görülmektedir. Binlerce insan hakkında, dilekçelerinde TCK'nun 159 ve 142/1-3. maddelerini ihlal etdiği gerekçesiyle ordu mahkemelerinde yargılamalar devam etmektedir. Askerler, Askeri Mahkemede yargılanır gerekçesiyle.

İnsanların savunmalarından dolayı, yani iradi beyanlarından ve bu iradi beyanlarında savunma hakkını kullanmalarından dolayı mükerrer ceza tehdidi altında kalmaları konunun bir başka çarpık yönüdür. Ve yazımızın şu anda konusu değildir.

Askeri cezaevlerindeki siyasi tutuklulara 'asker statüsü' uygulamasına artık son verilmeli ve Ordu Mahkemeleri bu tutukluları yargılayamamalıdır.

Uygulamanın garipliği hem ilgili yasaların antidemokratikliğinden, hem de ilgili yasaların da gerisinde, kayfi, zorlayıcı, genişletici anlayışla uygulama yapılmasından kaynaklanmaktadır.

Sıkıyönetim kalktıktan sonra da devam eden bu uygulama, sözkonusu yasaları dahi keyfi ele alan, zorlayan bir uygulamadır. Şöyle açıklamak mümkün:

A) 'Savaş Hali' açısından konunun tartışılması

353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Hakkında Kanunun 10/f. maddesi yüzeysel olarak yorumlanarak mutlaklaştırılmaktadır. Oysa bu maddenin 14. maddeyle birlikte ele alınması gerekir. Sanıkların söz konusu yasanın 10. maddesine göre asker kişi olarak kabul edilmeleri, salt askeri yargı organlarınca tutuklanmış olmalarından dolayı mıdır, yoksa sıkıyönetimin savaş hali gerekçesiyle ilan edilmesi ve bunun bir neticesi olarak Askeri Yargı organlarınca tutuklanmış olmalarından dolayı mıdır? Tabii ki ikincisinden dolayıdır.

Yani siyasi tutuklular, sıkıyönetim ilanının dayanağı olan savaş hali nedenlerinden dolayı askeri yargı organlarınca tutuklanmış ve esas olarak bu nedenle 353 sayılı yasanın 10/f. maddesindeki konuma itilmişlerdir. Yani asker kişi sayılmanın sebeb-i hikmeti sıkıyönetimin gerekçesi olan savaş halidir.

O halde savaş hali konusunda bir değerlendirme yapmadan, salt sanıklar askeri yargı organlarında tutuklandı diyerek, bunları asker olarak kabul etmeye devamın bir anlamı, hele hele tüm davalarına askeri mahkemelerde bakılmasının sürekliliği hukuki espriden ve değerden yoksun bir uygulamadır.

Sıkıyönetim kaldırıldığına göre artık savaş hali sözkonusu değildir. Sıkıyönetim mahkemeleri göreve devam etse dahi, sıkıyönetim kaldırıldığı için savaş halinden bahsedilemez. Aksi bir değerlendirme, yapay, zorlama bir değerlendirme olur.

Bu açıklamalar ışığında net olarak diyoruz ki, askeri cezaevindeki sanıklar yönünden 353 sayılı yasanın 10/f. maddesinin bir fonksiyonu kalmamıştır.

Aksi halde insanların yasalar karşısındaki eşitliği ilkesi de çiğnenmiş olur. Bugün olan da budur. Şu anda sivil bir şahıs TCK 159. maddeyi ihlalden yargılansa, bu durumda yargı mercii askeri yargı olmayacaktır. Yasayı yanlış yorumlayarak siyasi tutukluları süresiz asker kabul etmek, Anayasal ilkelere de temel hak ve hürriyetlere de aykırıdır.

B) 'Askerlik' Anayasal ilkelere ve yasalara göre, süresi belirli bir ödev midir, yoksa süresi belirsiz bir ceza mıdır?

Askeri cezaevlerindeki siyasi tutukluları asker kabul eden zihniyet ve uygulama Anayasanın 2. maddesinde belirtilen ilkelere, 10. maddesinde belirtilen 'kanun önünde eşitlik' ilkesine, Anayasanın 72. maddesine, masumluk karinesine temelden aykırıdır. Devlet bu tür bir uygulamayı devam ettirmekle, siyasi tutukluları bir savaş esiri olarak ele almış olmaktadır.

C) TCK'nun 159 ve 142/1-3. madde ihlallerinin siyasi tutuklular açısından askeri suç olarak kabulü ise uygulamada, konunun bir başka sakat yönüdür. Yasanın tanımladığı anlamdaki askerler için dahi bu suçları, doktrindeki anlayışa göre askeri suç olarak kabul etmek mümkün değildir. Bu geçmiş yüzyılların geride kalan yabani anlayışını hortlatmak olur.

Konunun tartıştığımız yönü, şu anda askeri cezaevlerinde tutuklu bulunan binlerce siyasi tutuklu için acilen çözüm bekleyen, kanayan bir problem durumundadır. Kısa vadede sorunun çözümü, konunun yasama organının gündemine getirilerek, sıkıyönetim mahkemelerinin göreve devamına son vermek, bağlı olarak askeri cezaevlerindeki siyasi tutukluların, sivil cezaevlerine naklini yasalaştırmak, keza geçmişe şamil olmak üzere 'asker statüsü' nedeniyle açılan tüm davaların sivil mahkemelerde görülmesini sağlamaktır. Ancak bu şekilde anlattığımız bu garip durum ortadan kalkabilir.

Anayasanın eşitlik ilkesine aykırı sonuçlar veren, bir başka haksız uygulamanın kaynağını teşkil eden 1402 sayılı yasanın 17. maddesi ile ilgili yasa değişikliği önerileri meclis gündemine alındığında, yukarda belirttiğimiz noktalarla ilgili düzenlemeler yapılmazsa, problemlerin yine çözülmeyeceği ve ilgili mevzuatın yazımızda tartıştığımız acil konuları da kapsayacak tarzda değiştirilmesi gerektiği inancındayız.

Nesnel gerçekliğe ters, Anayasal ilkelere ve temel hak ve hürriyetlere aykırı bir şekilde, yapay anlayışla devam ettirilen, siyasi tutukluların 'asker' statülerine derhal son verilmesi için tüm hukukçuları ve yasama organı mensuplarını duyarlı olmaya ve konunun üzerine eğilmeye çağırıyoruz.

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ'NDE NELER OLUYOR

Nur ULAŞ

11 Mart 1986'da resmi başvurularını yapan 10 öğrencinin, iki yıl süren dernek kurma mücadelesi aslında 12 Eylül rejiminin en doğal öğrenci istemlerine karşı nasıl tahammülsüz olduğunu göstermektedir. Ancak Trabzon örneğinde, rektör Prof.Dr.Kemal Gürüz'ün renkli (!) kişiliğinde yaşanan deneyim daha da öğretici görünmektedir.Başvuru sonrası, o günkü gelişmelere uygun olarak, rektörlük izni olmadığı gerekçesiyle geri çevrilen öğrenciler, Trabzon İdare Mahkemesi'ne, Trabzon Valiliği aleyhinde dava açtılar. Kasım 1986 ayında Trabzon İdare Mahkemesi'nin kararıyla KTÜ Öğrenci Derneğinin tüzel kişiliği verildi.

Kurucu öğrenciler Kasım 1986 da tüzel kişiliklerini kazanmadan önce KTÜ rektörü Gürüz, elini çabuk tutarak Mayıs 1986 da seçmiş olduğu öğrencilerle ikinci bir dernek kurma çalışmalarına başladı ve 25 Temmuz da başvurusu kabul edildi.

Rektörün Trabzon Valiliğine ilk başvuruyu yapan derneğin davası sürerken ve mahkeme karara varmamışken bir başka dernek kurmasının nedeni kendi konuşmalarında açıkca ortaya çıkmaktadır.

"Tepeden gelme sekiz kişi dernek kuramaz Ben çalışkan öğrencileri toplayıp derneği bilakis kendim kurarım... Yalnızca bir tek öğrenci derneği vardır. O da tüm kitleye hitabeden dernektir. Diğeri benim nazarımda hiç... Derneğin kuruluşu tipik komünist örgüt şeklindedir. Ben Marksist-Leninist komünizm ilkelerine uymaya çalışan insanları bu üniversitede barındırmam. Kimin ne yaptığını, hangi toplantıya katıldığını, hangi fraksiyona bağlı olduğunu biliyorum... Üniversitemizi beğenen burada kalır. Beğenmeyen çeker gider." diyebilen bir yönetici akademik-demokratik talepler etrafında örgütlenen öğrenciler önünde ciddi engeldir.

Kasım 1986 da 44. maddenin değiştirilmesi için açılan imza kampanyası nedeniyle, çok sayıda öğrenci hakkında soruşturma açılmıştı. Kampanyanın kamuoyuna yansımasıyla tasarlanan cezalar verilememişti. Ancak rektör Gürüz, Aralık 1986 da Öğrenci İşleri Dekanı'na bir yazı ile, soruşturma açılan öğrencilerin, kendi kurduğu derneğe üyelik için başvuramayacaklarını bildirmişti.

Şubat 1987'de Trabzon Valiliği'ne başvuran öğrenciler, yasadışı durumda olan, rektörün kurduğu naylon derneğin kapatılmasını talep ettiler, ancak, naylon derneğin yasallığını savunan bir yazı ile yanıtlandılar.

O dönemde Meclis gündeminde olan üniversitelerdeki tek tip dernek kurulmasına ilişkin yasa tartışmaları, KTÜ'nde yaşanılanlar açısından da paralellik taşımaktadır. Eşitlik ve kazanılmış haklar açısından Anayasa'ya aykırı olan bu teklifin henüz yasallaşmadan, KTÜ'nde uygulamaya konulması, öğrenci hareketliliğini rektörün güdümünde kontrol etmeyi amaçlayan düşüncenin yaygınlığı açısından önemli bir örnektir. Öğrencilerin temel hak ve özgürlükler etrafında örgütlenmeleri sistem açısından tehlikeli görülmekte ve en başta hukuk dışı yollarla engellenmeye çalışılmaktadır.

Öğrencilerin Nisan 1987'de kiraladıkları dernek bürosu, Haziran ayında Trabzon 1. Şube ekiplerince, dernek başvuru dosyasının kendilerinde olmadığı ve kuruluşunun eksik kaldığı gerekçesiyle kapatılmıştır. Eylül 1987'de gerekli teslim işlemleri tamamlandığı halde, valilik onaylı tüzüğü gönderme işlemi bugüne kadar defalarca dilekçe ile başvurulmasına rağmen gerçekleşmemiştir.

Derneğin bu süre içerisinde, çeşitli eylemleri gerçekleştirmesi, yöneticilerin korkularını daha da artırmış ve rektörün "kökü dışarıda" kişiler olarak nitelendirdiği öğrencileri engelleme çabaları yoğunlaşmıştır.

Nisan'1987 de tek tip dernek yasasına tepkiden dolayı gözaltına alınan öğrencilerin serbest bırakılması ve komisyona verilen tasarının tümden kaldırılması için 3 günlük açlık grevine gidilmiştir. Olay SHP MKYK üyesi Tevik Çavdar'ın yaptığı basın toplantısı ile kamuoyuna duyurulmuştur. Dernek bürosunun kapatılması buna çok yakın bir tarihte gerçekleşmiştir.

Aralık'1987 de harçların kaldırılması için yapılan yemek protestosunun ardından, sözcülük görevini üstlenen bir öğrenci ile olayla olayla ilgisi olmayan bir başka öğrenci hakkında soruşturma açılmıştır. Olay sonrası rektör "... bu arkadaşlar huzurumuzu bozmak istiyorlar. Bu hareketleri yapan öğrencileri bir süre sonra aranızda görmeyeceksiniz." diyerek, polis ve jandarma eşliğinde öğrenciler üzerinde korku yaratmıştır.

Genel olarak YÖK'ü ve haksız uygulamalarından biri olan harçları protesto eden öğrencilerin ve bunları destekleyeceklerin direniş gücünü kırabilmek için rektör naylon derneğinin yöneticileriyle yaptığı toplantıda "siz böyle suskun kaldığınız sürece bunlar eylemlerine devam edecekler, bu durumda sorumluluk size düşüyor" diyerek bir anlamda kendisi kökü dışarda kışkırtıcı bir rol oynamıştır.

Dernek üyeleri, haksız soruşturma karşısında sessiz kalmayarak basına açıklamalar dağıtmış ve soruşturmayı eleştiren bir dilekçe kampanyası başlatmışlardır. Hukuk dışı uygulamaların, gözdağı verme ve anti-demokratik davranışların son bulabilmesi için KTÜ öğrencileri en geniş kamuoyunun ilgi ve desteğini beklemektedir.

Socialism: Theory and Practice dergisinin Kasım ve Aralık 1987 tarihli sayılarında SBKP Merkez Komitesi eski üyelerinden Boris Ponomaryov'un kapitalizmin genel bunalımını ele alan bir yazısı iki bölüm halinde yayımlandı. Birinci bölümünü sekizinci sayımızda yayımladığımız yazının ikinci bölümünü yine Nur Ulaş'ın çevirisiyle sunuyoruz.

KAPİTALİZMİN GENEL BUNALIMI-II

Boris PONOMARYOV

BİLİMSEL ve TEKNOLOJİK DEVRİMLERİN ETKİSİ

Kapitalizmin genel bunalımının boyutlarından biri de, bilimsel ve teknolojik devrimin etkisidir. Hiç şüphesiz, bu devrim üretici güçlerin düzeyini yükseltmiş, pek çok endüstride önemli değişiklikler yaratmış ve pek çok malın üretiminde kullanılan işgücü ve malzemeden tasarruf olanağını sağlamıştır. Ancak tekeller, bilimsel ve teknolojik devrimi (BTD), işçileri ve çalışan insanları geliştirmek için değil, onların haklarına saldırmak için kullanmıştır. Emperyalizm insan dehasının büyük icatlarını ve günümüzdeki bilimsel başarıları, insanları imha eden silahları üretmek için kullanmaktadır: Nükleer bombalar, süpersonik füzeler ve savaş uçakları, lazer ve tane-ışın silahlar, vb. gibi. BTD'nin kapitalist ülkelerdeki sosyal sonuçları da pek iç açıcı değildir. Robotların, rotar makinaların ve kompütürlerin endüstriye girmesiyle, kapitalistler, kapitalist kurallara göre artık "işe yaramaz" olarak kabul edilen milyonlarca insanı sokaklara atmıştır. Resmi istatistiklere göre, ABD'de yaklaşık 8 milyon işsiz vardır. ABD'deki sendikalar bu sayının aslında 15 milyon dolayında olduğunu tahmin etmektedir. Ortak Pazara üye ülkelerde toplam 17 milyon işsiz vardır. Federal Almanya Cumhuriyetinde bu sayı 2.5 milyon, Fransa'da 2.320.000, İngiltere'de 3.270.000, İtalya'da 2.400.000 ve İspanya'da 2.5 milyondur. Milyonlarca insan ekmeğini kazanma ve makul bir ev sahibi olma hakkından mahrum edilmektedir, gelecekleri belirsizdir.

Harvard Üniversitesi istatistiklerine göre, ABD'de resmi "yoksulluk sınırı"nın altında yaşayan insanların oranı, toplam nufusun % 15'idir. Evsizlik, kapitalist ülkelerin kronik sorunudur. Basına göre, ABD'de 3 milyondan fazla evsiz insan vardır. Evsiz insanların sayısı İtalya'da, Fransa'da ve diğer kapitalist ülkelerde hızla artmaktadır.

En zengin emperyalist devletlerde bile dış ve iç borçların ve bütçe açıklarının artışı, geçtiğimiz döneme ait uyarıcı bir gelişmedir. ABD'nin devlet borçları şimdiki yönetimin görev süresi boyunca 2.1 trilyon dolara ulaşmıştır. Federal bütçe açığı, şu anda 220 milyar dolardır. Bu miktar, ABD tarihinde eşi görülmedik oranda büyüktür. (1980'de federal bütçe açığı 56 milyar dolardı).

The New York Times'ın yazdığı gibi, Reagan, kendisinden önceki 39 Başkanın birlikte aldıkları toplama eşit miktarda borçlanmıştır.

Uluslararası para sistemi de bunalımdadır. Bu durum, döviz kurunda görülen ani ve geniş boyutlu dalgalanmalarla ortaya çıkmaktadır. ABD, bu sistemde doların belirleyici konumunu yanlış kullanmaktadır ve Uluslararası Para Fonu üzerinde denetim kurmaya çalışmaktadır. Bu gelişme, orduların ve deniz aşırı askeri güçlerin varlığının sürdürülebilmesi için ABD yönetiminin ve NATO üyelerinin çok büyük askeri harcamalara girişmesiyle birarada görülmektedir.

ARTAN REKABET

Kapitalist ekonominin göze çarpan özelliği, çok sert bir şekilde süren tekeller arası rekabettir. Çoğu kez bu rekabet, "kendi" tekellerinin çıkarlarını savunan en üst düzey hükümet görevlilerini de içine alır. 1985'de Ortak Pazar'ın (AET) , ABD'nin soya fasuylesi ve tahıl ithalatına kısıtlama getirmesi üzerine, Reagan Batı Avrupa'nın ABD'ye ihracatı üzerine sınırlamalar getirecekleri tehdidinde bulunmuştu. Tehdit işe yaradı ve Ortak Pazar kararından vazgeçti. ABD yönetiminin tekeller arası rekabette, daha pek çok utanmaz müdahaleleri söz konusudur. Üç emperyalist merkez arasındaki -ABD, B. Almanya ve Japonya- amansız mücadele özellikle şiddetlenmiştir. Her biri, diğerini takip eden zaferler kazanmaktadır. Ancak aralarındakı çelişki şiddetlenmeye devam etmektedir, düşmanlıkları artmaktadır. Lenin'in geliştirdiği gibi kapitalist ülkelerin eşitsiz gelişimi, hala fazlasıyla gözler önündedir.

Emperyalizmin sömürge sisteminin çökmesinden sonra, Asya, Afrika ve Pasifik bölgesinde yeni devletler ortaya çıkmaya başladı. Bunların çoğu bağımsız devletlerini kurdu, bazıları sosyalist konuma yöneldiler. Diğerleri daha farklı bir yolda ilerlemektedir, ancak hepsi emperyalist devletlerin dikta ve sömürüsüne karşı amansız biçimde direnmektedir. Emperyalistler, benzer sömürgeci metotları kullanarak ve yeni sömürgeci yayılmacılığın farklı yollarını deneyerek, büyük miktarda kaynaklarını gelişmekte olan ülkelerin dışına aktarmaktadır.

SBKP Programı şöyle ifade etmektedir: "Emperyalizm, bağımsızlığını yeni kazanmış ülkeleri teknolojik ve ekonomik bağımlılığından ve onların dünya kapitalist sistemindeki eşitsiz konumlarından yararlanarak, acımasız bir şekilde sömürmektedir. Bu devletlerin ekonomilerinden dışarı akan miktar milyarlarca doları bulmaktadır."

Bağımsızlığını yeni kazanmış olan ülkelerin sömürülmesi, geçtiğimiz yıllarda yoğunlaşmıştır. Çokuluslu tekeller, gelişmekte olan ülkelerin bütün maden ve tarımsal hammadde ihracının % 80-% 90'ını kontrol etmektedir. Bunun sonucu, bu ülkeler 1980-82'de toplam 40 milyar dolar kaybetmişlerdir.

HASTA TOPLUM

Kapitalist ülkelerde, hayat bütün boyutlarıyla bunalımdan etkilenmiştir. Cinayet, uyuşturucu alışkanlığı, fuhuş, şiddete tapınma, egoizm ve şovenizm hüküm sürmektedir. En zengin kapitalist ülke olan ABD diğerlerine göre en yüksek suç işleme oranına sahiptir. Adalet Bakanlığı'nın yayımladığı resmi istatistiklere göre, 1976'da 8.588.200 olan suç sayısı 1986'da 13.290.300'e yükselmiştir. Önceden planlanmış cinayetlerin sayısı 17.180'den 22.520'e yükselmiştir. Başkan Reagan, uyuşturucu alışkanlığının ülke içinde büyük bir tehlike olduğunu vurgulamıştır. Bu sorun o kadar büyümüştür ki, devlet görevlilerinin uyuşturucu kullanmayacaklarına dair bir teminat imzalamaları istenmektedir.

Bütün insani görüşler açısından, Amerikan toplumu hasta, sağlıksız bir topluma dönüşmektedir. Ancak bu olgu, kapitalist sistemden soyutlanamaz. Pek çok kapitalist ülke benzer sorunlarla karşı karşıyadır. Terörizm her yerde tırmanmasını sürdürmektedir.

Lenin, emperyalizme has politik özelliklerin, her yerde kargaşa ve artan ulusal baskı anlamına geldiğini yazmıştı.(1) Lenin'in tanımlaması bugün de geçerliliğini korumaktadır. Kapitalist ülkelerin politikaları, genel bunalımın temelinde gittikçe daha çok sağa kaymaktadır. Diğerleriyle birlikte bu gelişme, çalışan insanların, işçi sınıfı, komünistler ve ulusal kurtuluş hareketlerinin bastırılmasında açıkca ortaya çıkmaktadır.

Kapitalist dünyada devlet aygıtı, insanlara karşı (polis, jandarma ve özel amaçlı askeri birimler, "ayaklanmayı kontrol" altına alan, basınçlı su bombardımanı, lastik mermiler ve göz yaşartıcı bombalar gibi silahlar kullanarak) gittikçe artan oranda baskıcı yöntemler geliştirmektedir. Bu araçlarla, ilerleme hareketi fiziksel imha tehditiyle karşı karşıyadır. Dünyaca ünlü politik liderler ve barışın sadık savunucuları, İndira Gandhi ve Olof Palme teröristler tarafından katledilmiştir. Birkaç kapitalist ülke, gerici diktatörlük rejimlerinin yönetimi altındadır.

Bol bol övülen "demokrasi" kavramı, kapitalist propaganda tarafından sık sık kullanılır. Modern kapitalizmin insana yabancı ideolojisi insani değerleri aşındırmaktadır. Bireyciliğe ve vurdumduymazlığa tapınma, kaba bir anti-komünizm propagandası, kültürel değerlerin kar amacıyla sömürülmesi, hepsi birlikte toplumun insani değerlerden uzaklaşmasına ve ahlaki çöküntüye yol açmaktadır.

NATO'ya üye ülkelerde de bir propaganda ağı oluşturulmuştur, bu sistem bütün gücüyle çalışmaktadır. Şu eğilime dikkat çekmek gerekiyor: kapitalizmin bunalımı ne kadar şiddetli ve günahları ne kadar çoksa, kapitalist sistemin hayali "değerleri" için yapılan propaganda da o kadar tiz ve keskin sesli olur. Ancak, gerçekler ve kapitalist dünyanın büyük bir bela ile karşı karşıya olduğu, kamuoyundan gizlenemez. Özellikle, bilimsel çalışma ve üretici güçlerin sağladığı gelişmelere rağmen, bu adeletsiz toplum yapısı içinde hayat standardı, herhangi bir geçerli yolla yükseltilemez. Yoksulluk ve evsizlik ya da diğer sorunlar, yani gelişmiş kapitalist ülkelerde milyonlarca insanın içinde bulunduğu insana yakışmayan yaşam koşulları sona erdirilemez.

Süregelen silahlanma yarışı, özellikle nükleer silahlanma ve ABD'nin uzayın askerileştirilmesine yönelik politikası, insanlığı ve Yeryüzü gezegenini yok olma tehdidiyle karşı karşıya bırakmaktadır.

TEMEL SONUÇLAR

Kapitalizmin genel bunalımı kendisini şu şekilde ortaya koymaktadır.

1. Belli başlı emperyalist devletler tarafından, sömürge boyunduruğunu atan ülkelere karşı, sürekli savaşların ve yıkıcı askeri faaliyetlerin sürdürülmesi.
2. Nükleer, kimyasal ve kitle kıyımı için geliştirilen diğer silahlarla donatılmış orduların hiç durmadan kurulması, kapitalist dünyada, insanlık tarihinde benzeri görülmedik ölçüde silah yığılmasına yol açan silahlanma yarışı.
3. Militarizmin kapitalist toplumun politik ve ideolojik hayatını ve ekonominin tüm alanlarını çürütmesi, silah üreten tekellerden ve askeri kuruluşların üst yönetimlerinden oluşan askeri endüstri komplekslerinin varlığı.
4. Devresel ekonomik bunalımlar, her geçen yıl gittikçe artan dev işsizler ordusu.
5. Boyutları ve kapsamı itibariyle umulmadık ölçüde yaygın uyuşturucu alışkanlığı, cinayet ve terörizm dalgası.
6. Sosyal adaletsizliğin artması, tekelci-burjuva üst tabakanın zenginleşmesi, çalışan kesimin gelirlerinin düşmesi, işçilerin haftalar süren kitlesel grevlere gitmesi, binlerce işçinin, gençlerin ve öğrencilerin yasal hakları için gösteriler yaptığı pek çok kapitalist ülkede, sınıf mücadelesinin şiddetlenmesi.

7. Karşı hareketin her yerde güçlenmesi, üst tabakaların artan oranda sağcı politikalara başvurması ve birçok kapitalist ülkede hükümetlerdeki tutucu çevrelerin konumlarını kuvvetlendirmeleri.

8. Toplumun ahlaki yönden çökmesi, televizyon ve basın-yayında şiddetin, suç unsurunun ve insanlık dışı ilişkilerin yerleşmesi.

9. Ulusal ilişkilerde eşitsizlik ve ırk ayırımcılığı.

Kapitalizmin genel bunalımının objektif ve olaylara dayalı tanımlanması, kapitalizmin henüz bütün potansiyelini ve rezervlerini tüketmediğini göstermediğimiz sürece, yetersiz kalacaktır. Lenin, Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması adlı ünlü eserinde, bu aşamanın kapsamlı bir analizini yapmaktadır. Bu eserde, emperyalist sistem içinde meydana gelen süreçlerin bütün özellikleri, inatla incelenmiştir. Bir bölümünde şöyle yazmaktadır: "Bu çürüme eğiliminin, kapitalizmin hızlı büyümesine engel olacağına inanmak hatalıdır. Engel olmaz. Emperyalizm çağında, endüstrinin belirli dalları, burjuvazinin belirli katmanları ve bazı ülkeler, az yada çok oranda, bu eğilimlerin şimdi birine, bir başka zaman öbürüne ihanet edebilir."(2) Emperyalizmin, barışın, işçi sınıfının ve kurtuluş hareketlerinin yeminli düşmanı olduğu, hiç akıldan çıkmamalıdır.

Kapitalist dünyada olagelen süreçleri, Marksist-Leninist değerlendirmeye tabi tutarsak, kapitalizmle süregelen tarihi uyuşmazlığın, barışçıl bir rekabet içinde ele alınması gerektiğine ve el alınabileceğine inanabiliriz. Bu temel prensibe bağlı kalarak, Sovyeter Birilği, diğer ülkelerle adım adım temaslar geliştirmiştir. Gecikmiş sorunların çözümü için özellikle, detant, silahsızlanma ve uluslararası güvenlik gibi günümüz sorunlarıyla ilgili konularda, yapıcı öneriler getirmiştir.

Ekim Devriminin 70. yıldönümüne rastlayan bu yılda sosyalizm, insanlığı nükleer imha tehlikesinden korumak üzere geniş kapsamlı bir program önermiştir. 28-29 Mayıs 1987'de, Varşova Antlaşması Politik Danışma Komitesinin, üye ülkelerce Berlin'de gerçekleşen toplantısında, militarizm hakkındaki görüşlerini dile getiren bir belge hazırlandı. Bu belge, üye ülkeler ve bütün insanların kaderleri konusunda duyulan sorumluluğu yansıtmaktadır. Temel öngörüleri, her çeşit silahlanma yarışında nükleer ve kimyasal silahlar dahil olmak üzere, mutlak indirim, ve nükleer tehlikeden arınmış ve sonsuza kadar sürecek bir barış için, bütün silahların kaldırılması şeklinde özetlenebilir.

Söz konusu belge bir bölümünde şöyle demektedir: "Varşova Antlaşmasının militer doktrini, her bir üyesinde olduğu gibi, hem nükleer, hem de konvansiyonel savaşın önlenmesi hedefine yönelmiştir. Üye ülkeler sınırlı savunma yaparlar ve herhangi bir uyuşmazlığı askeri yolla çözmek düşünülemez."

Militer Doktrini yansıtan belge ve politik Danışma Komitesinin resmi belgesi, nükleer ve kimyasal silahların sınırlandırılması ve acilen kaldırılmasını hedefleyen ve konvansiyonel silahların sınırlandırılmasına ilişkin önerileri kapsamaktadır.

Politik Danışma Komitesi, NATO'ya ve ABD'ye 1987'de getirilen önerilerin tartışılmasını teklif etmiştir. Militer Doktrin şu önerileri getirmiştir: Varşova Antlaşmasına üye ülkeler, hiçbir koşul altında, saldırıya maruz kalmadıkları sürece, herhangi bir devlete ya da ülkeler birliğine düşmanlık duyamaz. Üye ülkeler hiçbir zaman, nükleer silahları ilk kullananlar olmayacaktır.

Herhangi bir devlete-ister Avrupa'da isterse Avrupa dışında- sınır müdahalesinde bulunmazlar.

Üye ülkeler, herhangi bir devlete ya da insana düşman gibi davranmazlar ve bütün ülkelerle ilişkilerini, birbirlerinin güvenliğini gözetme ve barışçıl birliktelik prensiplerine göre geliştirmek isterler. Ülkelerle olan ilişkilerini, bütün devletlerin bağımsızlık ve ulusal egemenlik prensiplerine, güç tehditi ya da güç kullanımı olmaksızın, sınırların güvenliğine ve toprak bütünlüğüne dayandırırlar. Diğer ülkelerin iç işlerine müdahale etmeden, anlaşmazlıkları barışçıl yollarla çözmeye çalışırlar ve bütün devletlerin eşitliği prensibine, Birleşmiş Milletler Anatüzüğü ve Helsinki Nihai Belgesi'nde yer alan diğer ilkelere ve uluslararası yasaların genelde kabul gören kurallarına bağlı kalırlar.

Politik Danışma Komitesinin silahlanmaya son veren programı ve genel olarak yürüttüğü faaliyetler, bütün hükümetlere ve insanlara şunu göstermektedir: ABD yada Batıda ve Doğudaki herhangi bir devlete karşı "Sovyet askeri tehditi"nden söz etmenin hiçbir dayanağı yoktur. Çatışmaya gebe bu nükleer füze çağında, Politik Danışma Komitesi, insana büyük bir barış ve uluslararası güvenliği sağlamanın açık bir yolunu göstermektedir.

Aynı zamanda Politik Danışma Komitesi şöyle demektedir: Müttefik devletlerin silahlı güçlerinin hazırol durumda, hazırlıksız yakalanmayacak bir düzeyde bekletilmesi gereklidir. Eğer saldırı gerçekleşirse, saldırgan tahrip edici bir cevapla karşılaşacaktır.

Politik Danışma Komitesi ayrıca aşağıdaki metni bütün dünya insanlarına yollamıştır: "Barışın çıkarları ve uluslararasında karşılıklı güven, saygı ve dostluğun kurulabilmesi, uluslararasındaki düşmanlık politikasına bir son vermeyi gerektirir. Aynı şekilde, anti-komünizmi kışkırtma, ırkçılığı övme, herhangi bir şekilde ayırımcılığı destekleme, şovenist ve ulusalcı görüşleri yayma politikalarına dur demek gerekir."

Politik Danışma Komitesinin Berlin'deki toplantısına katılanlar, askeri dengeyi, mümkün olan en az düzeyde tutmanın yollarını aradılar ve NATO'ya üye ülkelere, aynı şekilde davranmaları için çağrıda bulundular.

Politik Danışma Komitesi, askeri sorunlarla ilgili önerilerle birlikte, güvenliği inşa edici ölçütlerle ilgili ve değişik sosyal sistemlere ait ülkeler arasında, ekonomik ve kültürel bağların geliştirilmesi yönünde bir program sunmuştur.

Berlin toplantısında alınan kararlar, dünyada uzun süreli barışın kurulması için, güçlü bir destek ve ayrıntılı bir eylem planı olanağını sağlamıştır.

---

(1) V.I.Lenin, **Collected Works**, c.22, s.287

(2) Aynı kaynak, s.300

CIA GÖZÜYLE TÜRKİYE

CIA, Central Intelligence Agency, her zaman iki türlü personel çalıştırıyor; bir bölümü istihbarat ve özel eylemlerle uğraşıyor. CIA çalışmaları denildiğinde bilinen ve hep akla gelen budur; aslında bunun kadar önemli işleri var. CIA, aynı zamanda bir araştırma kuruluşu olarak çalışıyor. Merkez'de ve RAND Corporation gibi açıkça bilinen veya Brookings Institution benzeri daha örtülü kuruluşlarında da, araştırmalar sürdürüyor. Bu araştırmalar, ABD politikalarının oluşturulmasında ve kamu düşüncesinin şekillendirilmesinde kullanılıyor.

TÜRKİYE solunun bir güzel başlangıcı olmuştur; MİT ajanlarını ve CIA mensuplarını deşifre etmek Türkiye aydınının ve solcularının güzel uğraşları arasındadır. Amerika için böyle güzellikte bir uğraş yoktur; çünkü Birleşik Devletler'de CIA de "meşru" organlar arasında sayılıyor. CIA'in araştırma bölümlerinde çalışanlar kendilerini çok zaman gizlemedikleri gibi, CIA ile işbirliği de utanılacak işlerden sayılmıyor.

BU ülkede de gelişmeler oldu. Utanmazlıklar yayılmaya başladı. Türkiye'de bir aydının baskı döneminde görevli bir generalle oturması veya bir MİT mensubuyla temas halinde bulunması ayıp ve utanılacak işler sayılıyordu. Şimdi basında köşe tutanların önemli bir bölümü bu tür utanç perdelerini yırttılar; açıkça MİT ise işbirliği yapıyorlar veya yazılarını yazmadan önce açıp telefon ediyorlar. Temas ettikleri ajanlarını ise kendilerine saklıyorlar. Deşifre etmiyorlar ve kendileri deşifre edildiği zaman da hiç sıkılmıyorlar.

HARRİS, Türkiye solunun görkemli kitleselleşmesi döneminde Ankara'da görevli bir CIA uzmanıdır. Deşifre edildi. Şimdi kitapları ve Washington'da Dışişleri Bakanlığı'ndaki Türkiye ve bölge uzmanlığıyla hizmetini sürdürüyor.

SON kitabı, 1985 yılı tarihini taşıyor ve "Turkey:Coping with Crisis" başlığını taşıyor. Üç yıllık geçmişine karşın son aylarda Türkiye politikasındaki gelişmeler Harris'in kitabını son derece ilgiye değer bir çalışmaya dönüştürüyor. Şöyle de söylenebilir; Türkiye'deki son zamanlardaki gelişmeleri, Harris'in üç yıl önce yazmış olması, CIA'in Türkiye değerlendirmesinin bilinmesini zorunlu kılıyor.

ÖZAL hakkındaki değerlendirmelerini aktarmaya gerek yoktur; kuşkusuz, beğeniyorlar. Evren'e bakışı şöyledir: "Sıcak ve saygın kişiliğe sahip olarak, Türkiye'nin hastalıklarını iyileştirmeye eğilmiş güçlü baba imajıyla önemli popularite kazandı". Bu, dar anlamda Evren dönemini kapsıyor. Şimdi de saygın kişiliğini koruduğu kaydedildikten sonra "konuştuğunda silahlı kuvvetlerin görüşlerini dile getirdiği düşünülüyor" deniliyor. CIA, böyle değerlendiriyor.

İNÖNÜ için de olumlu sözler var. "Daha önceleri babasının yaptığı gibi büyük siyasal tedbirlilikle hareket ediyor" sözleri, CIA gözüyle, Erdal İnönü'yü anlatıyor. Partisi'nin ilk kurultayında Erdal İnönü'nün arkadaşlarını, "hükümetin ılımlı eleştirisi ile partisini baltalayıcılık suçlamalarıyla karşı karşıya bırakacak aşırı muhalefet arasında dar bir çizgide durmaları" için uyarması, CIA tarafından çok olumlu karşılanıyor.

"TERÖRİST" olarak nitelenen hareketlerde yabancı katkısının ne olduğunu netlikle gösterecek bilgilerin eksik olduğuna işaret ediliyor. Bu bağlamda, Harris, şunları yazıyor: "1970 yıllarında komünist propaganda, Türkiye halkını, ciddi bir seçim şansı olmayan Türkiye İşçi Partisi yerine ortanın solundaki Cumhuriyet Halk Partisi'ne oy vermeye çağırdı". Türkiye Komünist Partisi'nin CHP destekçiliğinden CIA, Harris'in kalemiyle, bir sonuç çıkarıyor: "Bunun anlamı, Sovyetler'in yerel güçlerin rejime karşı bir toptan ve cepheden hücumunun başarılı olabileceğine inanmamalarıdır". Güçsüzlük değerlendirmesi CHP veya SHP destekçiliğine ve CHP veya SHP destekçiliği de güçsüzlüğe yol açıyor.

SIKIYÖNETİM'DEN, "şiddeti bir siyasal silah olarak kullanmanın bütün uyaranları sistemden temizlenmeden" çıkıldığı inancı savunuluyor. Ancak 1983 yılında ÖZAL'ın yönetime gelmesine çok olumlu bir not veriliyor. Özal başarılı bulunuyor ve CIA bundan hoşnut kalıyor.

BAŞARI mutlak değil; iki noktada Özal'in tam başarısız olduğu kaydediliyor. Bunlardan birisi, "Yunanistan ile ilişkiler" olarak gösteriliyor. Eylül Darbesi'nden hemen sonra İlter Türkmen'in Dışişleri Bakanlığı'nda, görünüşte Evren'in Rogers ile arkadaşlığı hatırına, Türkiye'nin Ege hava sahasını tek taraflı olarak Grekler'e açması ile başlayan olumlu hava, 1981 yılında Anderas Papandreu'nun hükümet kurmasıyla bozuluyor. Bu bozukluğun sürmesi Özal'ın büyük başarısızlıklarından biri olarak gösteriliyor.

SOVYETLER Birliği ile soğukluğun sürmesi ise, CIA uzmanı Harris'in yazdıklarına göre, Özal'ın ikinci büyük başarısızlığıdır. George Harris Eylül darbesi ile Türkiye'nin dış politika dengelerinin bozulduğunu ve Washington'a yakınlığın, her türlü kaygının yerine geçtiğini kabul ediyor. 1983 yılından sonra da, Sovyetler Birliği'nin, generallerin izlediği politikadan "Özal Hükümeti'nin hiçbir temelli değişiklik yapmaya niyeti olmadığını" söylediklerini yazıyor. Bu arada TKP radyosunun yayınlarının sürmesi de Özal'ın başarısızlık hanesine kaydediliyor. TKP Radyosu'nun Özal rejimini "diktatörlük" olarak nitelemesi ve "Evren-Özal düosuna karşı kitlesel rezistans" istenmesi, sıkıntılar olarak ön plana çıkartılıyor.

CIA'in artık şaşırtıcı sayılmaması gereken bir sonucu var: "Dünya daha kompleks olduğu ve soğuk savaş geçmişin derinliklerine çekildiği için, Savaş'ın hemen sonrasında Türkiye için başarılı sonuçlar sağlayan manivelalar artık tam tatmin edici sonuçlar vermiyor". CIA, bir politika değişikliği öneriyor.

SEÇİMİN bir yıl öne alınmasında CIA'in bu önerilerini bir an önce yerine getirme isteğininin de rolü var mı; tartışılabilir. Ancak Özal'ın erken seçimden hemen sonra hızla yapabildikleri, CIA bakışını ön plana çıkarıyor. CIA uzmanının TKP radyosunu bir sıkıntı olarak göstermesinin arkasından, hemen seçimlerle birlikte bu radyo'nun susması, birbenbire Türkiye'nin soğuk savaş havasından çıkış işaretlerini vermesi, Sovyetler Birliği ile ilişkilerin yumuşatılması ve Grek Başbakanı Papandreu ile Özal'ın kol kola girmesi, CIA'in Türkiye dış politikasının oluşturulması için de araştırma görevlerini üstlenebildiğini gösteriyor.

TURGUT Özal, Grek Başbakanı ile yakınlaşması için, hiç kimseden emir almadıklarını açıklamak gereğini duydu; doğrudur. Özal'ın bütün bu politika değişiklikleri için Birleşik Devletler'den ve bir organı olan CIA'den emir almasına gerek yoktur. Emir, ayrı bir iradenin ortaya çıkmaması için verilir.

EMİR vermek gerekmiyor. Rapor yazmak yetiyor.